

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШАБАЛА ЮЛІЯ АНАТОЛІВНА

УДК [378.04:373.3] : 373.5.091 (043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У
СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

011 – освітні, педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Ю. А. Шабала

Науковий керівник: Сорочан Тамара Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор.

Київ – 2022

АНОТАЦІЯ

Шабала Ю. А. Професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки». – ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2022.

Зміст анотації

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Мета дослідження передбачала теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку педагогічних умов та інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Об'єктом дисертаційного дослідження обрано процес професійного розвитку учителів початкової школи, предметом – педагогічні умови та інтерактивну технологію професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Завдання дослідження: 1) охарактеризувати теоретико-методологічні основи професійного розвитку учителів початкової школи; 2) узагальнити педагогічні умови професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; 3) визначити критерії та показники рівня професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; 4) обґрунтувати та експериментально перевірити інтерактивну технологію професійного розвитку

учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; 5) надати методичні рекомендації щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Для досягнення мети та виконання поставлених завдань застосовано такі методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз і синтез наукової та науково-методичної літератури для порівняння; визначення та уточнення понятійно-категорійного апарату; аналіз планів професійних спільнот (раніше – методичного об'єднання) учителів початкової школи, наказів, інформаційних листів, положень на предмет їхньої спрямованості на професійний розвиток учителя початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти;

– *емпіричні*: анкетування, тести, опитування, спостереження, бесіда, контент-аналіз, виявлення рівнів професійного розвитку учителів початкової школи за різними критеріями й показниками; констатувальний та формувальний експеримент з метою перевірки інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти;

– *статистичні*: методи математичної статистики (статистичний критерій Пірсона χ^2), які забезпечили вірогідність результатів педагогічного експерименту, їхньої інтерпретації та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження.

Дослідження здійснювалось протягом 2016–2022 рр. на базі Волинського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка без номера), Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 069 від 14.02.2020 р.), Центрального інституту післядипломної освіти, м. Київ (довідка № 19-03/04 від 20.01.2022 р.) відділу освіти, культури, молоді та спорту Андрушківської сільської ради Попільнянського району

Житомирської області (довідка № 51/01-37 від 13.02.2020 р.), відділу освіти Попільнянської селищної ради (Попільнянської ОТГ) (довідка № 01-21/130 від 04.03.2020 р.), Бучанського НВК «СЗОШ I–III ЗОШ I–III ступенів» № 4 м. Буча (довідка № 510 від 08.12.2020 р.), Княгининівського НВК «Загальноосвітня школа I–III ступенів – Дошкільний навчальний заклад» (довідка № 54/05-14 від 05.02.2020 р.), Української спеціалізованої ЗОШ I–III ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів Обухівської районної ради Київської області (довідка без номера) та передбачало кілька етапів наукового пошуку.

На першому, констатувальному, етапі (2016–2017 рр.) – проаналізовано філософську, соціологічну, психолого-педагогічну літературу з теми дослідження; визначено мету, основні завдання, об’єкт і предмет дослідження; розроблено програму та методику наукового пошуку; упорядковано понятійний апарат; розроблено критерії та показники професійного розвитку; проведено вхідне діагностування.

На другому, формульовальному, етапі (2017–2018 рр.) – систематизовано матеріал щодо визначення та обґрунтування педагогічних умов професійного розвитку учителів початкової школи; розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено інтерактивну технологію професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

На третьому, завершальному, етапі (2018–2020 рр.) – здійснено математико-статистичне обґрунтування та інтерпретовано результати експериментального дослідження, визначено перспективи та методичні передумови запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, сформульовано загальні висновки дисертаційного дослідження.

На четвертому, етапі post-впровадження (2020–2022 рр.) – здійснено адаптацію моделі інтерактивної технології до нових умов роботи, а саме:

реалізації Концепції Нової української школи; оновлення системи методичної роботи (створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників) та кризових умов (пандемія COVID-19 та воєнний стан).

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що авторкою *вперше*:

- *визначено й теоретично обґрунтовано* педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, що полягають в: оновленні змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об’єднання учителів ПШ) орієнтованого на професійний розвиток учителів ПШ; створенні інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи; індивідуальній траєкторії професійного розвитку учителів ПШ; залученні учителів ПШ до інноваційних форм методичної роботи; системній взаємодії методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОШПО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти; відкритості та співпраці, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації;

- *розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено* інтерактивну технологію професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, яка створена з метою позитивної динаміки професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи та реалізована на п’ятьох етапах: мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та *post-впровадження*;

- *запропоновано авторське* визначення поняття «професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної

середньої освіти», під яким розуміємо процес оновлення і набуття вчителями початкової школи компетентностей із застосуванням комплексу методів, технологій і заходів методичної роботи, що характеризується позитивною динамікою показників за відповідними критеріями;

– *уточнено* і конкретизовано поняття «професійний розвиток педагога», під яким розуміємо керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку у професійній діяльності педагога; «система методичної роботи закладів загальної середньої освіти», під якою розуміємо систематизовану інтерактивну взаємодію усіх методичних підрозділів, творчу співпрацю професійних спільнот (раніше – шкільних методичних об'єднань), методичної ради, адміністрації закладу та педагогів, що спрямована на позитивну динаміку професійного розвитку кожного педагога та покращення якості освіти в цілому;

– *набули подальшого* розвитку зміст і сутність професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти в нових умовах, а саме: реалізації Концепції НУШ, оновлення системи методичної роботи (створення ЦПРПП) та кризових умов.

Охарактеризовано теоретико-методологічні основи професійного розвитку учителів початкової школи, зокрема здійснено аналіз нормативно-правових документів та науково-теоретичних джерел, що дало змогу констатувати необхідність у переосмислення та переорієнтації на реалізацію завдань та мети дисертаційного дослідження: оновлення змісту, форм, технологій професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. Детально розглянуто методологічні підходи до професійного розвитку вчителів початкової школи (особистісний, індивідуальний, діяльнісний, системний, компетентнісний, андрагогічний та акмеологічний підходи), що реалізуються на таких методологічних принципах: гуманізації (гуманістична орієнтованість освітнього процесу, що реалізується у системі заходів, спрямованих на

визнання цінності людини як особистості, свободу творчості і прояв своїх здібностей); інноваційності (здатність учителів початкової школи працювати в інноваційному середовищі); індивідуалізації (врахування у системі методичної роботи індивідуальних особливостей учителів початкової школи: орієнтації на особистість, врахування індивідуальних запитів); партнерства (професійна взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу); неперервності (цілісність і неперервність усіх процесуальних і системних аспектів освіти); системності (представлення методичної роботи як цілісної системи, яка має емерджентні властивості та спрямована на результативність професійного розвитку вчителів початкової школи); наступності (передбачає послідовність використання різних форм методичної роботи на всіх етапах професійного розвитку вчителів); рефлексивності (усвідомлення учителями початкової школи результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку).

На основі аналізу науково-теоретичних джерел з'ясовано, що проблема професійного розвитку учителів початкової школи є предметом досліджень науковців з різних наукових сфер: філософії, педагогіки, психології, андрагогіки тощо.

Запропоновано авторське визначення поняття *«професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти»*, під яким розуміємо процес оновлення і набуття вчителями початкової школи компетентностей із застосуванням комплексу методів, технологій і заходів методичної роботи, що характеризується позитивною динамікою показників за відповідними критеріями. Уточнено та конкретизовано поняття *«професійний розвиток педагога»*, *«система методичної роботи закладів загальної середньої освіти»*. *Професійний розвиток педагога* розуміється нами як керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку у професійній діяльності педагога. Зазначено, що *система*

методичної роботи закладів загальної середньої освіти – систематизована інтерактивна взаємодія усіх методичних підрозділів, творчої співпраці професійних спільнот (раніше – шкільних методичних об'єднань), методичної ради, адміністрації закладу та педагогів, що спрямована на позитивну динаміку професійного розвитку кожного педагога та покращення якості освіти в цілому.

Аналіз стану проблеми дослідження засвідчив її актуальність, новизну та виявив низку проблем: недостатність розроблення відповідних теоретичних основ і сучасних методик; недостатність мотивації вчителів початкової школи до безперервного розвитку професійних компетентностей; стереотипи у формах і змісті методичної роботи з учителями початкової школи.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та узагальнення досвіду роботи закладів загальної середньої освіти, вперше визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти: оновлення змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання учителів початкової школи) орієнтованого на професійний розвиток учителів початкової школи; створення інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи; індивідуальна траєкторія професійного розвитку учителів початкової школи; залучення учителів початкової школи до інноваційних форм методичної роботи; системна взаємодія методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОППО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти; відкритість та співпраця, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації. Під педагогічними умовами професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти розуміємо

сукупність обставин, які забезпечують позитивну динаміку показників професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

У дисертаційному дослідженні проведено експериментальну перевірку інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та здійснено обґрунтування моделі інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та її впровадження. У моделі виокремлено цільовий, теоретичний, процесуальний, рефлексивний та результативний блоки. Ключовим елементом цільового блоку моделі інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти виступав зміст, структура та кінцева мета, яку потрібно досягнути. До теоретичного блоку моделі інтерактивної технології професійного розвитку відносимо підходи, принципи, функції та нормативно-правове забезпечення. Процесуальний блок моделі інтерактивної технології професійного розвитку описував процес та етапи реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи (мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та post-впровадження); форми, методи, засоби навчання та педагогічні умови, що забезпечили її позитивну динаміку. Рефлексивний блок моделі інтерактивної технології професійного розвитку передбачав усвідомлення результатів навчання, набуття та самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та розроблення методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології. Результативний блок моделі інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи забезпечував встановлення рівня професійного розвитку учителів

початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти за критеріями: критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, ціннісно-смісловий критерій, критерій опанування цифрових технологій, діяльнісний критерій, критерій педагогіки партнерства, критерій медіаграмотності, критерій рефлексивності.

Розроблено рамку професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, в якій обґрунтовано критерії (критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, ціннісно-смісловий критерій, критерій опанування цифрових технологій, діяльнісний критерій, критерій педагогіки партнерства, критерій медіаграмотності, критерій рефлексивності), їх показники та рівні (низький (початковий, репродуктивний), середній (репродуктивний, частково-пошуковий), достатній (пошуковий, творчий), високий (інноваційний). Низький (початковий, репродуктивний) рівень професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи характеризувався низьким або недостатнім проявом показників за кожним визначеним критерієм. Середній (репродуктивний, частково-пошуковий) рівень професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи характеризувався частковим проявом показників за кожним визначеним критерієм. Достатній (пошуковий, творчий) рівень професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи характеризувався достатнім проявом показників за кожним визначеним критерієм. Високий (інноваційний) рівень професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи характеризувався високим проявом показників за кожним визначеним критерієм.

На різних етапах дослідження взяло участь 710 вчителів початкової школи та консультантів (раніше – методистів) центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Педагогічному експерименту передували пілотні дослідження у 2016 р., результати яких дали підстави обґрунтувати актуальність проблеми, з'ясувати потреби професійного розвитку учителів у

системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, визначити зміст і перебіг проведення експерименту, сформувати контрольну та експериментальну групи.

Упродовж усього експериментального дослідження здійснювалась перевірка ефективності впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти шляхом проведення діагностичних зрізів, що дало змогу простежити динаміку професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Експериментальна група формувалася з учителів початкової школи, які розпочинали діяльність у реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи. Контрольна група формувалася з учителів початкової школи, які працювали в тих же закладах освіти, проте не були задіяні в реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи. Кількість педагогів експериментальної групи (ЕГ) – 103 особи, контрольної (КГ) – 107 осіб.

Аналіз результативності експерименту передбачав застосування методів математичної статистики. Для порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів початкової школи за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти ми використовували статистичний критерій Пірсона χ^2 .

Експериментальна перевірка рівня професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти передбачала виявлення рівня його розвитку на основі визначених нами критеріїв.

Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ» вказує на те, що збільшився відсоток респондентів експериментальної групи, які мають високий (24,3%) та достатній (19,3%) рівні розвитку, а відсоток респондентів, які мають низький рівень, – зменшився на 7,7%. Ціннісно-смысловий критерій (високий рівень – збільшення на 8,7%, достатній рівень –

на 5,8 %, низький рівень – зменшення на 5,9 %). Критерій опанування цифрових технологій (високий рівень – збільшення на 8,8%, достатній – на 4,9%, низький рівень – 0%. Критерій педагогіки партнерства (високий рівень – збільшення на 9,7%, достатній – на 9,7%, низький рівень – 0%. Критерій медіаграмотності (високий рівень – збільшення на 14,5%, достатній – на 8,8%, низький рівень – зменшення на 15,5%. Діяльнісний критерій (високий рівень – збільшення на 14,6%, достатній рівень – на 3,8%, низький рівень – зменшення на 9,7%. Рефлексивний критерій (високий рівень – збільшення на 8,7%, достатній – на 8,8%, низький рівень – зменшення на 7,8%.

Отже, відповідно до вищезазначених результатів, можна зробити висновок, що в експериментальній групі виявлена позитивна динаміка за всіма рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку, що засвідчує ефективність упровадження інтерактивної технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи. У контрольній групі суттєвої позитивної динаміки виявлено не було.

За результатами експериментальної апробації інтерактивної технології професійного розвитку розроблено методичні рекомендації щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, які будуть корисними для інститутів післядипломної педагогічної освіти, центрів професійного розвитку педагогічних працівників, закладів загальної середньої освіти та інших суб'єктів підвищення кваліфікації. Рекомендації, що ґрунтуються на визначених педагогічних умовах та апробованій моделі інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти включають етапи запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти: вивчення стану проблеми професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; визначення критеріїв та показників рівня професійного

розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; підбір діагностичного інструментарію та оновлення рамки професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти відповідно до нових вимог суспільства; вивчення запитів та потреб учителів початкової школи щодо професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; адаптація моделі інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та технології її впровадження; створення сприятливих педагогічних умов щодо реалізації моделі інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та технології її впровадження; розробка нових і вдосконалення наявних діагностичних методик для оцінювання рівня професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи; аналіз та здійснення корекції отриманих результатів; здійснення рефлексії (усвідомлення результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку); здійснення перспективи подальших наукових розвідок.

Практичне значення одержаних результатів полягає в запровадженні інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; розробленні та упровадженні спецкурсів «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи»; семінарських занять: «Професійна компетентність педагогів НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у процесі супервізії»; тренінгу «Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища»; методичного семінару «Педагогіка партнерства: реалії та перспективи», який включав в себе такі методи роботи: круглий стіл «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу», майстер-клас «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з

батьками», ділова гра «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням»; чек-листа «Розвиток навчальної компетентності педагогів НУШ щодо підготовки до уроку в Новій українській школі», вебінара «Форми і методи навчання учнів в умовах воєнного стану», інтелект-карти «Професійний розвиток педагогів: підбірка сервісів для дистанційного навчання», розробці методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Результати та висновки дослідження можуть бути використані у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, центрів професійного розвитку педагогічних працівників та в освітньому процесі інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: професійний розвиток, система методичної роботи, учителі початкової школи, педагогічні умови, інтерактивна технологія професійного розвитку, модель інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, Нова українська школа.

ANNOTATION

Shabala, Y. A. Professional development of primary school teachers in the system of methodical work of institutions of general secondary education. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 011 – «Educational, pedagogical sciences». State Institution of Higher Education Management «University of Education Management» of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2022.

Annotation content

Dissertation study devoted to the problem of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of institutions of general secondary education.

The purpose of the research involved theoretical substantiation and experimental verification of pedagogical conditions and interactive technology of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions.

The object of the dissertation research is the process of professional development of primary school teachers, the subject is pedagogical conditions and interactive technology of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions.

Research objectives: 1) to characterize the theoretical and methodological foundations of the professional development of primary school teachers; 2) generalize the pedagogical conditions of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions; 3) to determine the criteria and indicators of the level of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions; 4) substantiate and experimentally verify the interactive technology of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions; 5) to provide methodological recommendations regarding the practical implementation of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the system of methodological work of general secondary education institutions.

To achieve the goal and fulfill the tasks, the following research methods were used:

– *theoretical*: analysis and synthesis of scientific and scientific-methodical literature for comparison; definition and clarification of the conceptual and

categorical apparatus; analysis of plans of professional communities (formerly methodical association) of primary school teachers, orders, information sheets, regulations on the subject of their focus on the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions;

– *empirical*: questionnaires, tests, surveys, observations, conversations, content analysis, identification of levels of professional development of primary school teachers according to various criteria and indicators; ascertaining and formative experiment with the aim of checking the interactive technology of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions;

– *statistical*: methods of mathematical statistics (Pearson's statistical criterion χ^2), which ensured the reliability of the results of the pedagogical experiment, their interpretation, and establishing the scientific reliability of the obtained research results.

The research was carried out during 2016–2022 on the basis of the Volyn Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (certificate without number), the Zaporizhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (certificate No. 069 dated 14.02.2020), the Central Institute of Postgraduate Education, Kyiv (certificate No. 19-03/04 dated 20.01.2022) of the department of education, culture, youth and sports of the Andrushkiv village council of Popilnya district of Zhytomyr region (certificate No. 51/01-37 of 13.02.2020), the department of education of the Popilnya settlement council (Popilnya UTC) (certificate No. 01-21/130 dated 03/04/2020), Buchansky EC «SCS» I–III CS I–III Degrees» No. 4 of Bucha (certificate No. 510 dated 08.12.2020), Knyaginivskoye EC «General Education School I–III Degrees – Preschool» (certificate No. 54/05-14 dated 05.02.2020), Ukrainian specialized secondary school I–III degrees No. 2 with in-depth study of individual subjects of the Obukhiv District Council of the Kyiv Region (certificate without number) and provided for several stages of scientific research.

At the first, ascertaining, stage (2016–2017), philosophical, sociological, psychological and pedagogical literature on the research topic was analyzed; the goal, main tasks, object and subject of research are defined; the program and methodology of scientific research were developed, the conceptual apparatus was organized; developed criteria for its development; an initial diagnosis was made.

In the second, formative, stage (2017–2018) – material on defining and substantiating pedagogical conditions for the professional development of primary school teachers was systematized; the interactive technology of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions was developed, theoretically substantiated and experimentally verified.

At the third, final stage (2018–2020), mathematical and statistical justification was carried out and experimental research results were interpreted, perspectives and methodological prerequisites for the introduction of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions were determined, and general conclusions were formulated dissertation research.

At the fourth, post-implementation stage (2020–2022), the interactive technology model was adapted to new working conditions, namely: implementation of the Concept of the New Ukrainian School; updating the system of methodical work (creating professional development centers for teaching staff) and crisis conditions (the COVID-19 pandemic and martial law).

The scientific novelty and theoretical significance of the research results is that the author for the first time:

– the pedagogical conditions for the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions have been defined and theoretically justified, which consist in: updating the content of the professional community's activities (previously – the methodical association of primary school teachers) focused on the professional development of

primary school teachers; creation of an innovative informational and educational environment in the system of methodical work; the individual trajectory of professional development of primary school teachers; involvement of primary school teachers in innovative forms of methodical work; system interaction of methodical institutions in the vertical: MES (Ministry of Education and Science of Ukraine) – RIPPE (regional institute of postgraduate pedagogical education) – TC (territorial community) – CPDPW (center for professional development of pedagogical workers) – IGSE (institution of general secondary education) – professional communities; openness and cooperation, which is ensured by the involvement of parents, representatives of public organizations, providers of educational services, educational institutions, mass media;

– the interactive technology of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions was developed, substantiated and experimentally tested, which was created with the aim of positive dynamics of the professional development of primary school teachers in the methodical work system and implemented in five stages: motivational and valuable, projective, procedural, analytical-reflective and post-implementation;

– the author's definition of the concept of «professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions» is proposed, by which we mean the process of renewal and acquisition of competencies by primary school teachers using a complex of methods, technologies and measures of methodical work, which is characterized by positive dynamics of indicators for relevant criteria;

– the concept of «professional development of a teacher» has been clarified and specified, by which we understand a controlled dynamic process, which is inherently aimed at achieving a high level of professional development in the professional activity of a teacher; «methodical work system of institutions of general secondary education», by which we understand the systematized interactive interaction of all methodical units, creative cooperation of professional communities (previously – school methodical

associations), methodical council, administration of the institution and teachers, which is aimed at the positive dynamics of the professional development of each teacher and improving the quality of education in general;

– the content and essence of the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions in new conditions have gained further development, namely: implementation of the Concept of NUS, renewal of the system of methodical work (creation of the CPDPW) and crisis conditions.

The theoretical and methodological foundations of the professional development of primary school teachers were characterized, in particular, the analysis of regulatory and legal documents and scientific and theoretical sources was carried out, which made it possible to ascertain the need for rethinking and reorientation to the implementation of the tasks and goals of the dissertation research: updating the content, forms, technologies of the professional development of teachers primary school in the system of methodical work of institutions of general secondary education. Methodological approaches to the professional development of primary school teachers (personal, individual, activity, system, competence, andragogic and acmeological approaches), which are implemented on the following methodological principles, are considered in detail: humanization (humanistic orientation of the educational process, which is implemented in the system of activities aimed at recognizing human values as an individual, freedom of creativity and manifestation of one's abilities); innovativeness (ability of primary school teachers to work in an innovative environment); individualization (taking into account the individual characteristics of primary school teachers in the methodical work system: personality orientation, taking into account individual requests); partnerships (professional interaction of all subjects of the educational process); continuity (integrity and continuity of all procedural and systemic aspects of education); systematicity (presentation of methodical work as a complete system that has emergent properties and is aimed at the effectiveness of the professional development of primary school

teachers); continuity (presupposes the sequence of using different forms of methodical work at all stages of teachers' professional development); reflexivity (primary school teachers' awareness of learning outcomes, introspection of their own practical experience, knowledge of the essence, content, signs, mechanisms of professional development).

Based on the analysis of scientific and theoretical sources, it was found that the problem of professional development of primary school teachers is the subject of research by scientists from various scientific fields: philosophy, pedagogy, psychology, andragogy, etc.

The author's definition of the concept of «professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions» is proposed, by which we understand the process of renewal and acquisition of competencies by primary school teachers using a complex of methods, technologies and methods of methodical work, characterized by positive dynamics of indicators according to the relevant criteria. The concept of «professional development of a teacher», «methodical work system of institutions of general secondary education» has been specified and specified. We understand the professional development of a teacher as a managed dynamic process, which in its essence is aimed at achieving a high level of professional development in the professional activity of a teacher. It is noted that the system of methodical work of general secondary education institutions is a systematized interactive interaction of all methodical units, creative cooperation of professional communities (previously - school methodical associations), methodical council, administration of the institution and teachers, which is aimed at positive dynamics of professional development of each teacher and improving the quality of education in general.

Analysis of the state of the research problem proved its relevance, novelty and revealed a number of problems: insufficient development of relevant theoretical foundations and modern methods; insufficient motivation of primary school teachers for continuous development of professional competences; stereotypes in the forms

and content of methodical work with primary school teachers.

On the basis of the analysis of psychological and pedagogical literature and the generalization of the work experience of general secondary education institutions, the pedagogical conditions of the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions were defined and theoretically substantiated for the first time: updating the content of the activities of the professional community (previously - the methodical association of teachers primary school) focused on the professional development of primary school teachers; creation of an innovative informational and educational environment in the system of methodical work; individual trajectory of professional development of primary school teachers; involvement of primary school teachers in innovative forms of methodical work; systematic interaction of methodical institutions in the vertical: MES (Ministry of Education and Science of Ukraine) – RIPPE (regional institute of postgraduate pedagogical education) – TC (territorial community) – CPDPW (center for professional development of pedagogical workers) – IGSE (institution of general secondary education) – professional communities; openness and cooperation, which is ensured by the involvement of parents, representatives of public organizations, providers of educational services, educational institutions, mass media. Pedagogical conditions of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions mean a set of circumstances that ensure positive dynamics of indicators of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions.

In the dissertation research, an experimental verification of the interactive technology of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions was carried out and the justification of the model of interactive technology of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions and its implementation was carried out. In the model, target, theoretical, procedural, reflective and result blocks are distinguished. The key

element of the target block of the model of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions was the content, structure and ultimate goal to be achieved. Approaches, principles, functions and legal support are included in the theoretical block of the model of interactive technology of professional development. The procedural block of the model of the interactive technology of professional development described the process and stages of the implementation of the interactive technology of the professional development of primary school teachers in the system of methodical work (motivational-value, projective, procedural, analytical-reflective and post-implementation), forms, methods, teaching tools and pedagogical conditions, which ensured its positive dynamics. The reflective block of the model of interactive technology of professional development provided for awareness of the results of training, acquisition and introspection of one's own practical experience, knowledge about the essence, content, signs, mechanisms of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of institutions of general secondary education and the development of methodological recommendations for the practical implementation of interactive technology. The effective block of the model of the interactive technology of the professional development of primary school teachers ensured the establishment of the level of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions according to the following criteria: the criterion of updating professional knowledge in relation to the Concept of NUS, the value-meaning criterion, the criterion of mastering digital technologies, the activity criterion, criterion of partnership pedagogy, criterion of media literacy, criterion of reflexivity.

A framework for the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions has been developed, in which criteria are substantiated (criterion of updating professional knowledge regarding the Concept of NUS, value-meaning criterion, criterion of

mastering digital technologies, activity criterion, criterion of partnership pedagogy, criterion of media literacy, criterion reflexivity), their indicators and levels (low (initial, reproductive), medium (reproductive, partially exploratory), sufficient (exploratory, creative), high (innovative)).

The low (initial, reproductive) level of professional development of primary school teachers in the methodical work system is characterized by low or insufficient performance of indicators according to each defined criterion. The average (reproductive, partially research) level of professional development of primary school teachers in the methodical work system is characterized by a partial manifestation of indicators according to each defined criterion. A sufficient (research, creative) level of professional development of primary school teachers in the system of methodical work is characterized by a sufficient manifestation of indicators according to each defined criterion. The high (innovative) level of professional development of primary school teachers in the system of methodical work is characterized by a high manifestation of indicators according to each defined criterion.

At various stages of the research, 710 primary school teachers and consultants (formerly methodologists) of centers for professional development of pedagogical workers took part. The pedagogical experiment was preceded by pilot studies in 2016, the results of which gave reasons to justify the relevance of the problem, to find out the needs of professional development of teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions, to determine the content and course of the experiment, to form control and experimental groups.

Throughout the entire experimental study, the effectiveness of the implementation of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions was checked by conducting diagnostic sections, which made it possible to trace the dynamics of the professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions.

The experimental group was formed from primary school teachers who started

activities in the implementation of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the methodical work system. The control group consisted of primary school teachers who worked in the same educational institutions, but were not involved in the implementation of interactive technology for the professional development of primary school teachers. The number of teachers of the experimental group (EG) is 103, the control group (CG) is 107.

The analysis of the effectiveness of the experiment involved the use of mathematical statistics methods. To compare the distributions of control and experimental groups of primary school teachers according to the levels of professional development criteria in the system of methodological work of general secondary education institutions, we used the Pearson χ^2 statistical criterion.

The experimental verification of the level of the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of institutions of general secondary education involved the identification of the level of its development based on the criteria defined by us.

The criterion of updating professional knowledge regarding the «NUS» Concept indicates that the percentage of respondents of the experimental group who have a high (24,3%) and sufficient (19,3%) level of development has increased, and the percentage of respondents who have a low level has increased, – decreased by 7,7%. Value-meaning criterion (high level – increase by 8,7%, sufficient level – by 5,8%, low level – decrease by 5,9%). Criterion of mastering digital technologies (high level – increase by 8,8%, sufficient – by 4,9%, low level – 0%). Criterion of partnership pedagogy (high level – increase by 9,7%, sufficient – by 9,7%, low level – 0%). Criterion of media literacy (high level – increase by 14,5%, sufficient level – by 8,8%, low level – decrease by 15,5%). Activity criterion (high level – increase by 14,6%, sufficient level – by 3,8%, low level – decrease by 9,7%). Reflective criterion (high level – increase by 8,7%, sufficient – by 8,8%, low level – decrease by 7,8%).

Therefore, according to the above results, it can be concluded that the experimental group showed positive dynamics at all levels of formation of

professional development criteria, which proves the effectiveness of the introduction of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the methodical work system. No significant positive dynamics were found in the control group.

The analysis of the results of the approbation of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions and the technology of its implementation gave grounds to assert that the purpose of the study has been achieved and the set tasks have been fulfilled.

According to the results of the experimental approbation of the interactive technology of professional development, methodical recommendations were developed for the practical implementation of the interactive technology of the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions, which will be useful for institutes of postgraduate pedagogical education, centers for the professional development of pedagogical workers, institutions of general secondary education and other subjects of professional development. Recommendations based on defined pedagogical conditions and a proven model of interactive technology of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions include the stages of implementation of interactive technology of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions: study of the state of the problem of professional development primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions; determination of criteria and indicators of the level of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions; selection of diagnostic tools and updating of the framework of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions in accordance with the new requirements of society; study of requests and needs of

primary school teachers regarding professional development in the system of methodical work of general secondary education institutions; adaptation of the model of interactive technology of professional development in the methodical work system of general secondary education institutions and its implementation technology; creation of favorable pedagogical conditions for the implementation of the model of interactive technology of professional development in the system of methodical work of institutions of general secondary education and the technology of its implementation; development of new and improvement of existing diagnostic methods for assessing the level of professional development of primary school teachers in the system of methodical work; analysis and correction of the obtained results; implementation of reflection (awareness of learning results, introspection of one's own practical experience, knowledge about the essence, content, signs, mechanisms of professional development); implementation of the prospect of further scientific exploration.

The practical significance of the obtained results occurred in the introduction of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions; development and implementation of special courses «Peculiarities of the organization of the educational environment in the conditions of the implementation of the Concept of the NUS», «Professional development of teaching staff in the system of methodical work»; seminar classes: «Professional competence of the NUS teachers», «Professional development of pedagogical workers in the process of supervision»; training «New Ukrainian school: peculiarities of the organization of the educational environment»; methodological seminar «Pedagogy of partnership: realities and prospects», which included the following work methods: round table «Pedagogy of partnership as a component of the innovative educational space of the institution», master class «Networking – a modern aspect of interaction with parents», business game «Media education in the New Ukrainian school: what parents, teachers and students need to know»; checklist «Development of educational competence of NUS

teachers in preparation for a lesson in the New Ukrainian School», webinar «Forms and methods of teaching students in martial law conditions», intelligence map «Professional development of teachers: a selection of services for distance learning», development of methodological recommendations regarding the practical implementation of interactive technology of professional development in the system of methodical work of institutions of general secondary education.

The results and conclusions of the study can be used in the system of methodical work of institutions of general secondary education, centers of professional development of pedagogical workers and in the educational process of institutes of postgraduate pedagogical education.

Keywords: professional development, system of methodical work, primary school teachers, pedagogical conditions, interactive technology of professional development, model of interactive technology of professional development of primary school teachers in the system of methodical work of general secondary education institutions, New Ukrainian school.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

(які входять до переліку МОН)

1. Махновець Ю. А. Професійний розвиток вчителів початкової школи у системі роботи методичного об'єднання. *Теорія та методика управління освітою*: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 1(19). С. 1–14. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708635/>
2. Махновець Ю. А. Тренінг у неформальній освіті вчителів Нової української школи. *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. праць; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2018. Вип. 18. С. 172–182. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710939/>

3. Махновець Ю. А. Методологічні підходи до професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені Н. П. Драгоманова, 2019. Вип. 67. № 67. С. 157–164. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721920/>

4. Махновець Ю. А. Критерії та показники рівня професійного розвитку учителів початкової школи в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : ПУ «Причорномор. наук.-дослід. ін-т економіки та інновацій», 2019. Т. 1. Вип. 14. С. 124–128. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721919/>

5. Махновець Ю. А. Педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : ПУ «Причорномор. наук.-дослід. ін-т економіки та інновацій», 2020. Вип. 26. С. 135–140. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721933/>

6. Сорочан Т. М., Шабала Ю. А. Post-впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2022. С. 29–37. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-29-37](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-29-37)

*Стаття в закордонному фаховому науковому періодичному виданні,
включеному до міжнародних наукометричних баз:*

7. Шабала Ю. А. Професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(35) 2022. P. 1–5. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092022/7849

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Публікації в інших наукових виданнях та матеріалах

науково-практичних конференцій:

8. Махновець Ю. А. Результати професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. February № 31. P. 107–110.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/715867/>

9. Махновець Ю. А. Динаміка професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Virtus: Scientific Journal*. 2020. September № 46. P. 103–110.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722514/>

10. Махновець Ю. А., Раус В. В. Формування Нової української школи в умовах децентралізації влади України (на прикладі Квітневої ОТГ Попільнянського району Житомирської обл.). *Методист*. 2018. № 5(77), травень. С. 27–31.

11. Махновець Ю. А. Організація освітнього середовища в Новій українській школі. Тренінгове заняття. *Методист*. 2018. № 5(77), травень. С. 32–43.

12. Махновець Ю. А. Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища. *Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної та неформальної освіти*: електрон. зб. спецкурсів; автор. кол. / заг. ред. проф. Т. М. Сорочан. Київ : Агроосвіта, 2018. С. 170–191.

13. Махновець Ю. А. Методична робота з учителями початкової школи на основі використання інтерактивних технологій. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. 28 квіт. 2017 р., м. Київ, / редкол.: В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Я. Л. Швень. Київ : ЦППО, 2017. С. 201–203.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708525/>

14. Махновець Ю. А. Методична робота з учителями початкової школи на основі використання проєктних технологій. *Психолого-педагогічний супровід*

фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти: електрон. зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. 26 трав. 2017 р. м. Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710658/>

15. Махновець Ю. А. Методична робота з учителями початкової школи як пріоритетний напрям сучасної освіти у контексті проекту «Нова українська школа». *Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. Харків : Східноукр. організація «Центр педагогічних досліджень», 2017. С. 32–34. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708636/>

16. Махновець Ю. А. Забезпечення громадської підтримки освітніх інновацій у системі роботи вчителя з батьками першокласників в умовах Нової української школи. *Психолого-педагогічне забезпечення громадської підтримки освітніх інновацій*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 1 листоп. 2017 р. С. 64–67. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710657/>

17. Махновець Ю. А. Методична компетентність вчителів початкової школи. *Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика*: зб. тез II Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Суми, Україна, 28 лют. 2018 р.) / за заг. ред. Л. В. Сєрих. Суми : НІКО, 2018. С. 178–180. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710654/>

18. Махновець Ю. А. Нова українська школа: професійний розвиток вчителів початкової школи. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: електрон. зб. тез III Всеукр. інтернет-конф., 19 квіт. 2018 р., м. Київ / за ред. В. В. Сидоренко, Н. В. Любченко. Київ : ЦППО, 2018. 54 с.

19. Махновець Ю. А. *Інноваційні форми методичної роботи як основа професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти*. 2019. Т. 1. С. 20–23. URL: <https://is.gd/wUIF07>

20. Махновець Ю. А. Інформаційні технології як засіб професійного

розвитку вчителів початкової школи в умовах реформування початкової школи в Україні. *Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди*: наук.-практ. конф. з Міжнар. участю: матеріали конф. ISSN 978-966-485-280-4. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724684/>

21. Махновець Ю. А. Професійні компетентності педагога нової української школи як основа успішності його професійної діяльності. *Збірник наукових робіт Міжнар. наук.-практ. конф.* Одеса: «Південна фундація педагогіки», 2021. С. 63–66. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725791/>

22. Махновець Ю. А. Сучасні форми роботи у професійній діяльності консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників в умовах пандемії covid-19. *Чорноморські наукові студії*: матеріали VII Всеукр. мультидисциплінар. конф., м. Одеса, 2021. С. 222–227. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725787/>

23. Махновець Ю. А. Використання онлайн-сервісів у професійній діяльності учителів початкової школи. *Modern directions of scientific research development: The 5th International scientific and practical conference, October 28–30, 2021.* BoScience Publisher, Chicago, USA, 2021. P. 416–420. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/727667/>

24. Шабала Ю. А. Науково-методичний кейс «Set of competencies» як засіб професійного розвитку педагогічних працівників. *Варіативні моделі і технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 23 черв. 2022 р. Київ: ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти», 2022. С. 403–408.

25. Shabala Y. Methodological recommendations regarding the practical implementation of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the system of methodological work of general secondary education institutions. *Danish scientific journal.* 2022. 62. P. 48–52. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6937840>

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	34
ВСТУП	35
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	48
1.1 Професійний розвиток учителів початкової школи як психолого-педагогічна проблема	48
1.2 Методологічні підходи дослідження професійного розвитку вчителів початкової школи	64
1.3 Система методичної роботи як середовище професійного розвитку учителів початкової школи	75
Висновки до першого розділу	98
РОЗДІЛ 2 ІНТЕРАКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	102
2.1 Критерії та показники рівня професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти	102
2.2 Педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти	112
2.3 Обґрунтування інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти	125
Висновки до другого розділу	144

РОЗДІЛ 3	ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА	
	ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ТА ІНТЕРАКТИВНОЇ	
	ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ	
	УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ	
	МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ	
	СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	146
3.1	Організація та проведення експериментального дослідження	146
3.2	Аналіз результатів педагогічного експерименту	191
3.3	Методичні рекомендації щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти	202
	Висновки до третього розділу	216
	ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	219
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	225
	ДОДАТКИ	254

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗЗСО	–	заклад загальної середньої освіти;
ІППО	–	інститути післядипломної педагогічної освіти;
НУШ	–	Нова українська школа;
ЦПРПП	–	Центр професійного розвитку педагогічних працівників;
МІТПР	–	модель інтерактивної технології професійного розвитку;
ПШ	–	початкова школа;
КГ	–	контрольні групи;
ЕГ	–	експериментальні групи

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах нових соціальних та освітніх трансформацій професійний розвиток учителів початкової школи є одним із основних завдань у процесі забезпечення сучасного рівня якості освіти.

Початкова школа характеризується системними змінами у структурі та змісті освітнього процесу, висуваються нові завдання, передбачається упровадження в освітній процес новацій, для створення яких необхідний відповідний рівень професійного розвитку вчителів початкової школи. Саме потреба в ініціативних, компетентних, кваліфікованих спеціалістах орієнтує на нове осмислення професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи, які здатні сформувати в учнів компетентності XXI століття.

Необхідність цих перетворень відображена в Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції «Нової української школи», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, професійному стандарті «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 23.12.2020 року № 2736, програмі незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи затвердженого наказом МОН від 14.01.2019 року № 33 та інших нормативно-правових документах про освіту.

Провідні науковці наголошують, що нове соціальне замовлення українського суспільства, що знайшло відображення в Концепції «Нова українська школа», затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016 р., потребує суттєвого оновлення професійної діяльності вчителів початкової школи. Зокрема, поширюється думка, що професійний розвиток учителів початкової школи має базуватися на засадах безперервної освіти, охоплювати інтелектуальний, культурний, духовний розвиток. Зростає

значення формальної, неформальної, інформальної післядипломної освіти, методичної роботи як її складника. Також увага акцентується на зміні структури й організаційних форм методичної роботи в умовах децентралізації влади і адміністративної реформи. Суб'єктами методичної роботи стають не лише методичні установи, а й ОТГ, громадські організації.

Процес оновлення методичної роботи характеризує В. Сидоренко, акцентуючи увагу на тому, що створюються нові моделі організації мережевої взаємодії педагога з методичними службами, більша частина повноважень передається закладам освіти [165]. Ця думка підкреслює актуальність нашого дослідження стосовно як важливості організації методичної роботи з учителями саме на рівні школи, так і вибору досліджуваної категорії педагогів – учителів початкової школи, які першими розпочинають навчання дітей у Новій українській школі.

Проблемі професійної підготовки вчителя завжди приділялася належна увага. Проблема професійного розвитку особистості знаходить різноаспектне висвітлення у працях як вітчизняних (Г. Балл, І. Бех, О. Бондарчук, І. Денищук, Г. Дмитренко, О. Дубасенюк, Г. Єльнікова, І. Зязюн, В. Кремень, В. Маслов, В. Олійник, Є. Мілерян, В. Моляко, К. Платонов, Б. Федоришин та ін.), так і зарубіжних вчених (С. Балей, Дж. Кобб, Й. Лінгарт, Д. Ловінгфосс, К. Лукекс, Д. Міллер, Д. Моллой, Д. Супер, М. Фуллан, К. Харріс та ін.). Дослідженням проблеми професійного розвитку педагогів займалися такі вітчизняні науковці як Н. Авшенюк, Я. Бельмаз, О. Біда, Н. Бідюк, О. Боднар, Т. Десятов, М. Кириченко, Л. Литвинюк, Н. Мукан, В. Огнев'юк, В. Олійник, О. Просіна, Л. Пуховська, О. Садовець, О. Самойленко, В. Сидоренко, Т. Сорочан та ін. Закордонний досвід професійного розвитку педагогів представлений у працях Н. Бідюк, Н. Мукан, Л. Пуховської, Г. Яремко тощо.

З кожним роком посилюється увага дослідників до проблем професійної підготовки й становлення майбутнього педагога, формування особистості вчителя, вивчення шляхів та етапів професійного розвитку (В. Бондар,

Т. Дмитренко, О. Дубасенюк, В. Желанова, О. Мороз, Н. Ничкало, О. Пехота, О. Савченко, З. Шевців). Проблеми підготовки вчителя початкової школи, зокрема аспекти формування змісту, форм та методів професійної підготовки, розвитку компетенцій майбутнього фахівця, досліджували: Н. Бібик, О. Біда, В. Бондар, М. Вашуленко, В. Желанова, Л. Коваль, Я. Кодлюк, О. Комар, А. Крамаренко, С. Мартиненко, О. Матвієнко, О. Мороз, О. Онопрієнко, І. Осадченко, О. Савченко, С. Скворцова, Л. Хомич, Л. Хоружа); зміст та кращі практики професійного розвитку педагога (Л. Дезимон, Т. Гаскі, А. Ліберман, Х. Тімперлі, А. Вілсон, Х. Баррар, І. Фунг); системи та моделі професійного розвитку педагогів (М. Гарет, Е. Портер, Л. Дезимон, Б. Бірман, К. Юн.); методи й форми професійного розвитку педагогів (Е. Вейн, К. Юн, С. Кронен, П. Чжу, М. Гарет.); нові технології професійного розвитку педагогів (Н. Гавриш, В. Кремень, О. Пометун, С. Сисоєва, М. Скрипник, Т. Сорочан, С. Харченко); фундаментальні основи неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало); технології підготовки вчителів та проблеми формування професіоналізму (В. Беспалько, А. Єрмола, І. Зязюн, С. Клепко, В. Кремень, В. Крижко, І. Мартиненко, В. Олійник, С. Сисоєва, Л. Хомич); підвищення кваліфікації педагогів (В. Биков, Ю. Завалевський, В. Зелюк, Н. Клокар, Н. Любченко, В. Олійник, Л. Оліфіра, Т. Сорочан, Т. Десятов, С. Крисюк, Л. Сігаєва, В. Сидоренко, С. Синенко, Н. Протасова, О. Проценко, Л. Пуховська, Н. Чепурна, Б. Дьяченко, А. Данильєв, О. Рудіна); методологічні основи освіти дорослих (В. Андрущенко, Г. Бевз, В. Олійник, О. Отич, Л. Пуховська, Л. Сігаєва, С. Сисоєва, Т. Сорочан, М. Скрипник); організація неперервної освіти (В. Андрущенко, Т. Десятов, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Сисоєва), технології управління професійним розвитком в умовах відкритої освіти (В. Биков, Л. Карташова, М. Кириченко, В. Олійник, Л. Сергєєва, Т. Сорочан, О. Просіна) професійний розвиток учителів Нової української школи (Л. Базиль, Н. Бахмат, Н. Бібик, Н. Білик,

Н. Гавриш, Н. Гущина, Т. Кравчинська, В. Огнев'юк, О. Савченко, О. Самойленко, Т. Сорочан, В. Сидоренко, А. Черній та ін.).

Історичні аспекти методичної роботи досліджували (М. Дарманський, І. Жерносек); теоретико-практичні засади організації методичної роботи (Г. Данилова, А. Єрмола, І. Жерносек, С. Крисюк, В. Павленко, В. Пуцов, Б. Тевлін); проблеми розвитку фахової компетентності у системі методичної роботи, створення інноваційної методичної служби, структура та зміст методичної роботи в науково-методичній установі (Н. Клокар, В. Кремень, Л. Ніколенко, В. Олійник, Н. Протасова, М. Скрипник, Т. Сорочан); методична робота у системі безперервної професійної освіти (Г. Балл, І. Зязюн, С. Клепко, Н. Ничкало); методична робота в системі післядипломної педагогічної освіти та курсів підвищення кваліфікації (Ю. Завалевський, Є. Бачинська, М. Бирка, Н. Клокар, В. Кремень, Н. Любченко, В. Олійник, В. Павленко, Н. Протасова, М. Скрипник, С. Сисоєва, Т. Сорочан, І. Співакова, І. Титаренко); традиційні та нетрадиційні форми організації методичної роботи у закладі загальної середньої освіти (Г. Бондаренко, З. Онишків, В. Павлютенков, Л. Сушенцева); дослідження організації методичної роботи з учителями початкової школи (Н. Бібік, М. Вашуленко, О. Савченко, Л. Хоружа), методична діяльність у Новій українській школі (Н. Бахмат, В. Вітюк, О. Дубасенюк, В. Сидоренко, Т. Сорочан, А. Черній та ін.).

Аналіз наукових джерел і педагогічної практики професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти засвідчив наявність низки суперечностей, які потребують вирішення, а саме між:

- пріоритетністю професійного розвитку вчителів початкової школи відповідно до завдань реформування системи освіти і недостатньою розробленістю відповідних теоретичних основ і сучасних методик;

- запровадженням на державному рівні нових механізмів визначення рівня професійного розвитку вчителів початкової школи шляхом сертифікації

та недостатньою мотивацією вчителів до безперервного розвитку професійних компетентностей;

– стрімким поширенням інноваційних технологій в освіті та стереотипами у формах і змісті методичної роботи з учителями початкової школи.

Як бачимо, науковці активно здійснювали пошук шляхів вдосконалення професійного розвитку педагогічних працівників. Проте в нових умовах реформування системи освіти, а саме: реалізації Концепції «Нова українська школа», створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників питанням професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти розглянуто недостатньо.

Нові виклики і умови даної проблеми зумовили вибір теми нашого дисертаційного дослідження, оскільки проблема професійного розвитку учителів початкової школи потребує наукового переосмислення існуючих цінностей щодо перепідготовки вчителя початкової школи відповідно до вимог Нової української школи, актуалізується пошук нових напрямів роботи професійних спільнот (раніше – методичних об'єднань), нового змісту, технологій, форм та методів професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукової теми «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» ДЗВО «Університет менеджменту освіти» ЦПО НАПН України (державний реєстраційний номер 0117U002380).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 12 від 21.11.2016 р.) та на засіданні Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук України (протокол № 1 від 31.01.2017 р.)

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови та інтерактивну технологію професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження: процес професійного розвитку учителів початкової школи.

Предмет дослідження: педагогічні умови та інтерактивна технологія професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань застосовано такі методи дослідження:

– *теоретичні:* аналіз і синтез наукової та науково-методичної літератури для порівняння; визначення та уточнення понятійно-категорійного апарату; аналіз планів професійних спільнот (раніше – методичного об'єднання) учителів початкової школи, наказів, інформаційних листів, положень на предмет їхньої спрямованості на професійний розвиток учителя початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти;

– *емпіричні:* анкетування, тести, опитування, спостереження, бесіда, контент-аналіз, виявлення рівнів професійного розвитку учителів початкової школи за різними критеріями й показниками; констатувальний та формувальний експеримент з метою перевірки інтерактивної технології професійного розвитку учителів у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти;

– *статистичні:* методи математичної статистики (статистичний критерій Пірсона χ^2), які забезпечили вірогідність результатів педагогічного експерименту, їхньої інтерпретації та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати теоретико-методологічні основи професійного розвитку учителів початкової школи.

2. Узагальнити педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

3. Визначити критерії та показники рівня професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити інтерактивну технологію професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

5. Надати методичні рекомендації щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Організація та основні етапи дослідження.

Дослідження передбачало кілька етапів наукового пошуку (2016–2022 рр.).

На першому, констатувальному, етапі (2016–2017 рр.) – проаналізовано філософську, соціологічну, психолого-педагогічну літературу з теми дослідження; визначено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; розроблено програму та методику наукового пошуку, упорядковано понятійний апарат; розроблено критерії та показники професійного розвитку; проведено вхідне діагностування.

На другому, формульовальному, етапі (2017–2018 рр.) – систематизовано матеріал щодо визначення та обґрунтування педагогічних умов професійного розвитку учителів початкової школи; розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено інтерактивну технологію професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

На третьому, завершальному, етапі (2018–2020 рр.) – здійснено математико-статистичне обґрунтування та інтерпретовано результати експериментального дослідження, визначено перспективи та методичні передумови запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів

початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, сформульовано загальні висновки дисертаційного дослідження.

На четвертому, етапі post-впровадження (2020–2022 рр.) – здійснено адаптацію моделі інтерактивної технології до нових умов роботи, а саме: реалізації Концепції НУШ; оновлення системи методичної роботи (створення ЦПРПП) та кризових умов (пандемія COVID-19 та воєнний стан).

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- *визначено й теоретично обґрунтовано* педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, що полягають в: оновленні змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об’єднання учителів ПШ) орієнтованого на професійний розвиток учителів ПШ; створенні інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи; індивідуальній траєкторії професійного розвитку учителів ПШ; залученні учителів ПШ до інноваційних форм методичної роботи; системній взаємодії методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОШПО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти; відкритості та співпраці, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації.

- *розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено* інтерактивну технологію професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, яка створена з метою позитивної динаміки професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи та реалізована на п’ятьох етапах: мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та post-впровадження;

– *запропоновано авторське* визначення поняття «професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти», під яким розуміємо процес оновлення і набуття вчителями початкової школи компетентностей із застосуванням комплексу методів, технологій і заходів методичної роботи, що характеризується позитивною динамікою показників за відповідними критеріями;

– *уточнено і конкретизовано* поняття «професійний розвиток педагога», під яким розуміємо керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку у професійній діяльності педагога; «система методичної роботи закладів загальної середньої освіти», під якою розуміємо систематизовану інтерактивну взаємодію усіх методичних підрозділів, творчу співпрацю професійних спільнот (раніше – шкільних методичних об'єднань), методичної ради, адміністрації закладу та педагогів, що спрямована на позитивну динаміку професійного розвитку кожного педагога та покращення якості освіти в цілому;

– *набули подальшого* розвитку зміст і сутність професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти в нових умовах, а саме: реалізації Концепції НУШ, оновлення системи методичної роботи (створення ЦПРПП) та кризових умов.

Практичне значення одержаних результатів полягає в запровадженні інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; розробленні методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти; розробленні та запровадженні спецкурсів «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи»; семінарських занять: «Професійна компетентність педагогів НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у процесі супервізії»;

тренінгу «Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища»; методичного семінару «Педагогіка партнерства: реалії та перспективи», який включав в себе такі методи роботи: круглий стіл «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу», майстер-клас «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками», ділова гра «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням»; чек-листа «Розвиток навчальної компетентності педагогів НУШ щодо підготовки до уроку в Новій українській школі», вебінара «Форми і методи навчання учнів в умовах воєнного стану», інтелект-карти «Професійний розвиток педагогів: підбірка сервісів для дистанційного навчання», розробці методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Результати та висновки дослідження можуть бути використані у системі методичної роботи ЗЗСО, ЦПРПП та в освітньому процесі ІІІПО.

Упровадження результатів дослідження. Основні положення та рекомендації дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Волинського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка без номера), Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 069 від 14.02.2020 р.), Центрального інституту післядипломної освіти, м. Київ (довідка № 19-03/04 від 20.01.2022 р.) відділу освіти, культури, молоді та спорту Андрушківської сільської ради Попільнянського району Житомирської області (довідка № 51/01-37 від 13.02.2020 р.), відділу освіти Попільнянської селищної ради (Попільнянської ОТГ) (довідка № 01-21/130 від 04.03.2020 р.), Бучанського НВК «СЗОШ І–ІІІ ЗОШ І–ІІІ ступенів» № 4 м. Буча (довідка № 510 від 08.12.2020 р.), Княгининівського НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – Дошкільний навчальний заклад» (довідка № 54/05-14 від 05.02.2020 р.), Української спеціалізованої ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих

предметів Обухівської районної ради Київської області (довідка без номера).

Особистий внесок здобувача: основні положення та результати дослідження є самостійним внеском автора у процес професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. У працях, опублікованих у співавторстві (відповідно до списку наукових праць), дисертанткою відображено:

– у статті «Post-впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти», написаної з Т. Сорочан, дисертантка проаналізувала етап post-впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти;

– у статті «Формування Нової української школи в умовах децентралізації влади України (на прикладі Квітневої ОТГ Попільнянського району Житомирської обл.)», написаної з В. Раус, дисертантка проаналізувала особливості організації тренінгу «Організація освітнього середовища в Новій українській школі» на прикладі Квітневої ОТГ Попільнянського району Житомирської області.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертації були оприлюднені на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, освітньому коворкінгу, зокрема: *міжнародного рівня*: «Управління якістю вищої освіти: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2017 р.), «Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики» (м. Харків, 2017 р.), «Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук» (м. Київ, 2019 р.), Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти (м. Київ, 2019 р.), «Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди» (м. Київ, 2020 р.), «Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес

майбутнього» (м. Одеса, 2021 р.); *всеукраїнського рівня*: «Психолого-педагогічне забезпечення громадської підтримки освітніх інновацій» (м. Київ, 2017 р.), «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології (м. Київ, 2017, 2018, 2019 рр.), «Освітньо-філософські засади Нової української школи» (м. Київ, 2017 р.), «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти» (м. Київ, 2017 р.), «Наука і молодь 2017: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (м. Київ, 2017, 2019 рр.), «Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика» (м. Суми, 2018 р.), «Психолого-педагогічні засади розвитку професіоналізму освітян в умовах реалізації концепції Нової української школи» (м. Київ, 2018 р.), «Нова українська школа: виклики для професійного розвитку педагогічних працівників» (м. Київ, 2018 р.), «Розвиток професійної компетентності керівників шкіл у системі післядипломної педагогічної освіти в умовах упровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти» (м. Харків, 2018 р.), «Чек-лист ключових компетентностей педагога Нової української школи для формальної і неформальної освіти» (м. Київ, 2019 р.), «Концепція НУШ у наукових дослідженнях молодих учених» (м. Київ, 2019 р.), «Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів» (м. Тернопіль, 2019 р.), «Чорноморські наукові студії» (м. Одеса, 2021 р.), «Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти» (м. Київ, 2022 р.).

Основні положення, висновки та результати дослідно-експериментальної роботи обговорювалися впродовж 2016–2022 рр. на засіданні кафедри філософії освіти дорослих ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 25 друкованих праць, із них – 23 одноосібні, 2 – у співавторстві, 11 статей (з яких 6 – у провідних наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б», 1 – у міжнародному виданні, 4 – в інших журналах та збірниках),

12 – матеріали конференцій, 2 – навчально-методичне видання.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел із 238 найменувань (із них 25 – іноземною мовою) і 23 додатків. Загальний обсяг дисертації – 325 сторінок, з них 30 сторінок – анотації, 190 – основного тексту. Робота містить 4 таблиці та 11 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1 Професійний розвиток учителів початкової школи як психолого-педагогічна проблема

Суттєві зміни, які відбуваються в освіті, пов'язані з Концепцією «Нова українська школа» (далі – НУШ), створенням центрів професійного розвитку педагогічних працівників (далі – ЦПРПП), кризовими умовами зумовлюють оновлення системи методичної роботи у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). Сучасна школа потребує учителя, який володіє методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями, вмотивованого, гнучкого, готового до оновлення знань та здійснення безперервного професійного розвитку.

Українська освіта переходить на новий рівень розвитку і є атрибутом сучасної розвиненої країни. Розвиток освітньої галузі має стати пріоритетом держави. Визначальною особливістю змін, які відбуваються в освіті України, є перехід до навчання за концепцією НУШ, спрямованого на формування у здобувачів освіти здатностей творчо діяти, отримувати знання та застосовувати їх на практиці. Відповідно до цієї концепції, зміна мети системи освіти вказує на потребу коригування методик і технологій навчання, змісту зі спрямуванням на формування світогляду та особистих ціннісних орієнтацій, вміння самостійної підготовки, самонавчання, критично мислити, здатностей до самопізнання і самореалізації, користуватись засобами інформаційних технологій.

У цьому контексті актуальності набуває проблема професійного розвитку учителів початкової школи (далі – ПШ) у системі методичної роботи ЗЗСО. У Законі України «Про освіту» зазначено, що професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення

кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання [133].

Новий підхід до професійного розвитку учителів ПШ закладено у Концепції «Нова українська школа», який безпосередньо пов'язаний зі зміною професійних функцій учителя, актуалізацію його у ролі коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії учня [105].

Необхідною умовою для його реалізації стає впровадження наукоємних технологій, серед яких належить комп'ютеризації та інформатизації як промислової, так і побутової сфер життя. Визначальною особливістю системи методичної роботи ЗЗСО є активне впровадження інформаційних технологій.

Останні технологічні досягнення в рамках проєкту «Нова українська школа» надали можливість учителям розширити свої знання на інтерактивній онлайн-платформі EdEra (Educational Era, <http://ed-era.com/nus>). Обов'язковий «Онлайн-курс для вчителів початкової школи» складається з 6-ти модулів, що передбачають ознайомлення вчителів з новим Державним стандартом початкової освіти, методиками компетентнісного та інтегрованого навчання, особливостями організації освітнього середовища, інклюзивною освітою, а також окремий блок присвячений нейропсихології: науці, що дозволяє вчителю зрозуміти особливості функціонування мозку дитини, виявити причини труднощів у навчанні та виправити їх. Під час навчання передбачається виконання різноманітних теоретичних та практичних завдань, результати якого впливають на отримання електронного сертифікату, який зараховуватиметься як підвищення кваліфікації. Відповідно набудуть таких цінностей, як дитиноцентризм, готовність до змін, постійного професійного розвитку та просування демократичних цінностей (повага до різноманіття, право вибору, формування спільноти, полікультурності) [35].

Відповідно до професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 23.12.2020 року № 2736, та з урахуванням Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних

працівників закладами післядипломної педагогічної освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 р. № 36 учитель може оцінити свої психолого-педагогічні, предметні та методичні компетентності шляхом незалежного тестування (ст. 51 Закону України «Про освіту»). Таким чином, успішна сертифікація зараховується як проходження атестації педагогічним працівником.

Отже, запровадження в освітню практику ПШ значної кількості інновацій у період реформ, нові вимоги до результатів освіти, інша система оцінювання результатів навчання, питання інтеграції та введення нових дисциплін вимагають оновлення змісту діяльності вчителя ПШ; концентрації інтелектуальних ресурсів, прагнення до самостійного пошуку необхідної інформації для критичного, творчого освоєння нових стратегій поведінки в професійному розвитку .

Відповідно до логіки нашого дослідження у цьому підрозділі, вбачаємо за доцільне розглянути такі основні поняття як «розвиток», «розвиток особистості», «професійний розвиток», «професійний розвиток педагога», «професійний розвиток учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО».

Так, в академічному тлумачному словнику української мови явище «розвиток» трактується як «процес, в результаті якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого» [1].

У той же час, у філософії поняття «розвиток» розглядається як «незворотна, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів; один із загальних видів зв'язку» [196, с. 555]. З двома попередніми збігається позиція психологів щодо цього явища – це «процес незворотних, спрямованих і закономірних змін, що призводить до виникнення кількісних, якісних і структурних перетворень психіки й поведінки людини» [150, с. 260].

Узагальнюючи викладене вище, можна дійти висновку, що поняття «розвиток» є цілеспрямованим, багатоаспектним процесом в результаті якого змінюється стан об'єкта до нового, більш досконалого якісного стану. Тобто

відповідно до цього визначення, особистість має здатність та потребу безперервно розвиватися з метою перспективи реалізації її життєвого потенціалу.

З'ясовано, що поняття «розвиток особистості» є надзвичайно складним, адже визначається, з одного боку, на основі багатофакторності розвитку, а з іншого – з урахуванням міждисциплінарного статусу визначення особистості. У «Психологічній енциклопедії» подається таке визначення терміну «розвиток особистості»: «складний і тривалий процес формування особистості як набування індивідом соціальної якості у спілкуванні та спільній діяльності з іншими людьми» [185, с. 310]. Відомий вчений С. Гончаренко свого часу сформулював своє бачення цього явища як процесу «формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті його соціалізації і виховання» [24, с. 289].

Зазначимо, що у нашому дослідженні явище «розвиток» слугуватиме підґрунтям для визначення поняття «професійний розвиток». Цей термін є міждисциплінарним поняттям, оскільки включає в себе різні напрями професійного вибору, кар'єрного росту, наявність професійних досягнень, зміну або стабільність робочого місця, задоволеність від процесу і результатів праці.

Вважаємо за можливе використовувати в роботі визначення, яке викладено в «Енциклопедії освіти», де професійний розвиток тлумачиться як «процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності [36].

З психологічної точки зору К. Чарнецькі розглядає особистість працівника як систему психологічних властивостей і рис, які сформовані у професійній праці, що допомагає фахівцю в активній взаємодії з матеріальним, соціальним, культурним і суто професійним середовищем [205, с. 30].

Отже, психологічний аспект професійного розвитку учителів ПШ виявляється у здібностях, мотивації до професійної діяльності, особистісних якостях, світогляді тощо.

Слід погодитись із думкою І. Хоржевської, яка вважає, що професійний

розвиток особистості пов'язаний з розвитком особистості взагалі, із засвоєнням нового досвіду, знань, вмінь та із трансформацією мотивації й інтересів конкретної людини [201, с. 113].

Розглядаючи поняття «професійний розвиток» вітчизняні та зарубіжні науковці з різних позицій розкривають своє особисте бачення сутності цього поняття:

– організаційний процес безперервного навчання працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійного просування по службі, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу – В. Рудьєв, С. Гуткевич та Т. Мостенська [154, с 103];

– розвиток людини в її професійній ролі – Л. Пуховська [151];

– постійний процес особистісних і діяльнісних змін, руху від нижчого професійного рівня до вищого, що реалізується у різних видах діяльності, спрямованих на підвищення компетентності вчителів, і проявляється у їх творчих досягненнях, зростанні мотивації до самоосвіти та професійної співпраці, навчальних досягненнях учнів – О. Садовець [160];

– процес опанування педагогами нових знань, умінь, методик, технологій у сфері професійної діяльності на основі культурних, гуманістичних та демократичних цінностей, набуття нових компетентностей, що характеризується позитивною динамікою показників професіоналізму особистості та діяльності – Т. Сорочан [179];

– неперервний процес, що охоплює три складові: початкову підготовку, введення в професію та постійне удосконалення особистісних, соціальних і професійних компетентностей педагога і відповідає кар'єрному розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл – Н. Муқан [97, с. 20];

– процес, у ході якого педагог самостійно або разом зі своїми колегами переглядає, оновлює, розширяє свої зобов'язання щодо моральної мети викладання, а також критично розвиває знання, уміння, професійне мислення, планування і практику роботи з дітьми, молоддю й колегами на кожному етапі

свого професійного життя [217];

– на сучасному етапі освіта розглядається як відкритий процес, що відбувається не тільки у спеціалізованих для навчання закладах і не тільки під керівництвом викладачів-професіоналів, а й всюди, зокрема під впливом тих фахівців, які мають певний досвід і намагаються передати його іншим – Т. Десятов [30, с. 12];

– поширення інформації для вчителів з метою впливу на практику. В ідеалі це передбачає професійне навчання [234].

Слушною є думка академіка В. Олійника, що професійний розвиток особистості це одна із категорій розвитку, що простежується протягом усього життя. Учений обстоював думку, що професійний розвиток особистості це процес об'єктивних змін, який можна спостерігати, досліджувати, описувати й аналізувати; має завжди визначений напрям, зміст і перебіг; проявляється у професійних знаннях і вміннях, зацікавленості, здібностях, мотивах діяльності, переконаннях, світогляді; створює відчуття професійної тотожності і здійснених бажань [107].

У своїй монографії «Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years» В. Avalos зазначає, що «...професійний розвиток – це те, як вчителі навчаються, навчаються, як вчитися та трансформувати свої знання на практиці на користь досягнень своїх учнів» [214].

«Професійний розвиток впливає на досягнення учнів через три кроки. По-перше, професійний розвиток покращує знання та навички вчителя. По-друге, покращуються знання та навички щодо класно-урочної системи навчання. По-третє, удосконалення навчання підвищує успішність учнів» [237].

Отже, на підставі аналізу вищенаведених теоретичних джерел з проблеми дослідження *професійний розвиток педагога* ми розуміємо як керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку у професійній діяльності педагога.

У контексті дослідження трансформаційних реформ освіти України,

вбачається потреба здійснення аналізу сутності і змісту поняття «неперервна освіта» – явища безпосередньо пов'язаного із професійним розвитком вчителів. Неперервну педагогічну освіту з урахуванням світових тенденцій, інноваційних підходів і принципів освіти дорослих висвітлено у працях В. Андрущенка, С. Гончаренка, І. Зязюна, О. Дубасенюк, В. Кременя, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, С. Сисоєвої та ін.

Так, відома дослідниця Н. Ничкало наголошує, що неперервна освіта розглядається у різних аспектах, зокрема:

- філософсько-педагогічна концепція, згідно з якою освіта трактується як процес, що охоплює все життя людини;
- важливий аспект освітньої практики на різних ступенях системи освіти, що репрезентує її як постійне цілеспрямоване освоєння людиною соціокультурного досвіду різних поколінь;
- принцип організації освіти на загальнодержавному та регіональному рівнях;
- принцип реалізації державної політики в галузі освіти;
- сучасна світова тенденція в галузі освіти;
- парадигма науково-педагогічного мислення [101, с. 12].

Однак, учений Д. Філіпович зазначає, що неперервна освіта не є новим явищем в історії. За його баченням новим є тільки факт, що сучасний світ з його постійними й швидкими змінами не може обійтися без неперервної освіти [220, с. 2]. У цьому сенсі суголосною є думка П. Шукли про те, що людина, яка постійно навчається, набуває можливість розвитку впродовж життя, а отже, зможе брати активну участь у професійній, соціально-культурній, громадській та інших видах діяльності [233, с. 7].

Таким чином, неперервна освіта надає можливості кожному учителю як продовжувати так і закінчувати освіту, незалежно від віку, можливість удосконалюватись, розвивати свої знання та вміння упродовж усього життя.

Продовжуючи ідею неперервності освіти, В. Сидоренко наголошує, що у

системі Нової української школи професійний розвиток педагога передбачає його саморозвиток і самореалізацію впродовж усього життя як актуальних соціально-культурних пріоритетів та смислів [163, с. 1].

Досліджуючи проблему професійного розвитку педагога на шляху до Нової української школи, А. Черній дійшла висновку, що професійний розвиток учителів із позицій сьогодення розглядається як безперервний процес, який має здійснюватися на основі відомих, модифікованих чи новостворених, розроблених форм і способів організації підвищення кваліфікації [206, с. 42].

І. Денищук, яка досліджувала особливості професійного розвитку педагога НУШ зазначала, що серед професійно важливих якостей і вмінь, які сприяють розвитку сучасного педагога в умовах нової української школи, є: готовність до змін, цінність особистості, гнучкість, постійний професійний розвиток; дитиноцентризм, відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі всіх учнів, просування демократичних цінностей (повага до різноманіття, право вибору, формування спільноти, полікультурність), рефлексія власної професійної діяльності [29].

Іншої думки дотримується Л. Базиль, яка зазначила, що задля мотивування педагогічних працівників до професійного розвитку важливо, по-перше, сформувати чітко усвідомлене й адекватне уявлення про індивідуальність кожного із них як фахівця, проаналізувати значущість і сутнісні характеристики виконуваної фахово-педагогічної праці (досягнення й недоліки); по-друге, розробити уявний образ учителя як «агента змін» та еталонне уявлення про професійну діяльність такого фахівця в Новій українській школі; по-третє, спонукати педагогів зіставити самих себе з ідеальними образами чи взірцевими моделями [4].

Відповідно до професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 23.12.2020 року № 2736, та з урахуванням Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних

працівників закладами післядипломної педагогічної освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 р. № 36 учитель може оцінити свої психолого-педагогічні, предметні та методичні компетентності шляхом незалежного тестування (ст. 51 Закону України «Про освіту»). Таким чином, успішна сертифікація зараховується як проходження атестації педагогічним працівником.

Більшість дослідників професійний розвиток педагогів, як правило, пов'язують із формуванням професіоналізму. Саме тому існує потреба теоретичного обґрунтування етапів професійного розвитку вчителів ПШ.

Генезис поняття «професійний розвиток» як зазначає Н. Клокар, поєднує етапи професійного самовизначення, професійної освіти, професійної адаптації, становлення професіонала, професійної майстерності, акме професіоналізму [57].

Суттєві ознаки додає В. Сидоренко, яка стверджує, що в умовах післядипломної освіти професійний розвиток педагогічного працівника становить складний багаторівневий, пролонгований, поетапний і амбівалентний (оскільки можна спостерігати його нерівномірність і гетерохронність на всіх стадіях, порушення лінійності, послідовності і впорядкованості, етапи біфуркації) процес, що включає становлення кваліфікованого спеціаліста, професіонала, особистості з акмеологічною позицією, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного професійно-педагогічного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності [162, с. 38].

Поняття «етап» походить від французького *etape* (перегін, перехід), що в українській мові використовується як: 1) частина, відрізок шляху (дороги), дистанція, смуга; 2) окрема стадія якого-небудь процесу, виконаної роботи (проміжок часу, відзначений певними подіями) [10].

У нашому розумінні, учитель ПШ проходить певні етапи професійного розвитку у системі методичної роботи, тобто від нижчого до вищого («акме»-

вершини), які вважаємо необхідним розглянути надалі в роботі.

У свою чергу, Т. Сорочан виокремлює відповідні рівні професійної діяльності та професійного розвитку педагогів, а також ознаки, які на цих рівнях виявляються. Науковець обстоює думку, що педагог в цілому проходить етапи допрофесійної стадії, професіоналізації, майстерності, творчості й може досягати інноваційної вершини [114, с. 56–58].

Узагальнюючи, визначимо та теоретично обґрунтуємо кожен з етапів професійного розвитку вчителя ПШ. Професійна орієнтація та адаптація – складові елементи системи професійного розвитку вчителя ПШ, які є регулятором зв'язку між системою освіти та професійною діяльністю. Професійна адаптація – це повне та успішне оволодіння новою професією, тобто звикання, пристосування до змісту й характеру праці, її умов та організації [6, с. 93].

Перший етап професійного розвитку учителя ПШ – це професійна адаптація. Результатом професійної адаптації вчителя ПШ є адаптованість, що виявляється у зануренні вчителя у реальне професійне середовище, налагодженні суб'єкт-суб'єктної взаємодії між педагогом та педагогічним колективом та усвідомленні системи роботи ЗЗСО в цілому. Від успішної діяльності в період адаптації залежить зміцнення професійної мотивації, подальший професійний розвиток вчителя ПШ.

Другий етап професійного розвитку вчителя ПШ – становлення професіонала. Саме на цьому етапі відбувається поступове засвоєння професійних технологій, набуття власного досвіду шляхом «спроб та помилок», постійний пошук кращих методик, методів, форм, технологій професійного розвитку, вироблення індивідуального стилю педагогічної діяльності, формування культури професійних умінь і навичок педагогічної діяльності.

Третій етап професійного розвитку вчителя ПШ – професійна майстерність. Звертаючись до окреслення цього явища, О. Отич розуміє професійну майстерність як високий рівень професійної діяльності особистості,

сформований у результаті оволодіння нею професійними знаннями, вміннями й навичками, який характеризується її стійкою потребою в творчому та професійному самовдосконаленні [115, с. 32].

Свого часу відомий вчений І. Зязюн зазначав що педагогічна майстерність є індивідуальним внеском у педагогічну культуру суспільства, і лише повне усвідомлення механізмів власної діяльності уможлиблює передачу майстерності іншим [43].

Отже, відповідно до означеного, професійна майстерність вчителя ПШ – це синтез особистісних якостей вчителя, що визначає високий рівень його професійної діяльності у здатності якісно вирішувати педагогічні завдання.

Четвертий етап професійного розвитку вчителя ПШ – професіоналізм.

За баченням Т. Сорочан поняття професіоналізму є одним із теоретичних центрів післядипломної педагогічної освіти як складової освіти дорослих і визначає його як сукупність компетентностей, які формуються в системі університетської освіти, розвиваються в системі післядипломної освіти на основі культурних, гуманістичних і демократичних цінностей й дозволяють фахівцю здійснювати професійну діяльність у сучасних соціально-економічних умовах [174].

Л. Мартинець вважає, що професіоналізм – це інтегрована якість особистості вчителя, результат його творчої педагогічної діяльності, здатність продуктивно, грамотно розв'язувати соціальні, професійні й особистісні завдання [72].

С. Пальчевський наголошує, що чим вищим є рівень професіоналізму, тим більше в ньому індивідуального й особистісного, що найповнішим чином проявляється в період розквіту людини – акме [118, с. 477].

На думку І. Зязюна, «складниками професіоналізму у будь-якій професії є компетентність та озброєння системою вмінь» [44].

Враховуючи зазначене вище, професіоналізм вчителя ПШ в системі методичної роботи ми розуміємо як творче (новаторське) безперервне виконання професійної діяльності у ролі компетентного наставника, фасилітатора, консультанта, організатора дитиноцентрованого процесу на

основі педагогіки партнерства в умовах становлення НУШ.

Дослідження проблеми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО потребує досить ретельного вивчення наукових напрацювань в цій площині та отриманих результатів.

Так, аналітичний огляд наукових досліджень показав, що проблемі підготовки учителів ПШ присвячено чимало досліджень. Оскільки в дійсності відображена їх значна кількість, ми дійшли висновку, що, відповідно до реформування в системі освіти, Концепції НУШ та відповідних змін, є потреба в здійсненні вивчення робіт, які виконані в останні роки.

Проблемами і перспективами розвитку післядипломної і педагогічної освіти в умовах розбудови НУШ займалися такі дослідники як Л. Базиль, Ю. Завалевський, В. Зелюк, В. Кремень, В. Огнев'юк, В. Олійник, М. Кириченко, О. Отич, Т. Сорочан, О. Бондарчук, Н. Діденко, Л. Сергеева, В. Сидоренко, Н. Клокар, М. Скрипник, Л. Хомич та інші.

Післядипломна педагогічна освіта (ППО) є невід'ємною складовою системи освіти України, яка забезпечує безперервний професійний розвиток керівних кадрів освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників відповідно до вимог державної освітньої політики, запитів роботодавців та стейкхолдерів, а також потреб споживачів освітніх послуг [99].

Післядипломна педагогічна освіта, як складник системи неперервної освіти, спрямована на формування еліти відкритого суспільства, тобто високоерудованих і конкурентоспроможних фахівців, які здатні забезпечувати випереджувальність розвитку країни, активно зреалізовувати освітні проекти національного масштабу, витримувати конкуренцію на європейському і світовому ринку освітніх послуг, налаштовані на сприйняття цивілізаційних змін як суспільної норми [53].

Актуальним є твердження Л. Хомич, яка у своїй статті «Вчитель нової української школи: вектори професійного розвитку» зазначила, що діяльність закладів післядипломної освіти необхідно спрямувати на розроблення і

впровадження нових технологій та заходів щодо вдосконалення професійного розвитку вчителів, з цією метою: необхідно удосконалити освітні програми на основі використання інформаційних технологій; створювати та здійснювати апробацію нового змісту професійного розвитку вчителя НУШ; передбачити у фаховому вдосконаленні вчителів формування готовності до роботи в НУШ та здатності їх до реалізації компетентнісного підходу в освітній діяльності [199].

Досліджуючи педагогічне лідерство в Новій українській школі В. Огнев'юк запропонував власне бачення підготовки педагогічних працівників через зміни освітніх програм, відмови від уніфікації педагогічної освіти, забезпечення практико-орієнтованого підходу у підготовці вчителя, посилення людинознавчого змісту педагогічної освіти, розвиток лідерських якостей педагогів, вміння поєднувати знання вікової психології та вміння застосувати інноваційні технології навчання [106].

Таким чином, аналізуючи наукові напрацювання дослідників та зазначені вище етапи професійного розвитку, можна стверджувати, що таку тенденцію руху від нижчого до вищого (вершини «акме») педагог може здійснювати лише поетапно.

Враховуючи той факт, що Концепція НУШ реалізується на світових тенденціях розвитку освіти, у нашому дослідженні ми також розглянули проблему професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи на досвіді інших країн (Фінляндія, Польща, Австрія).

Однією з найбільш успішних систем освіти у світі вважають фінську. Фінська освіта набула такого якісного розвитку завдяки виконанню таких принципів освіти як-от: рівність шкіл; рівність навчальних дисциплін; рівність батьків, вчителів, учнів; безкоштовність освіти та все, що пов'язано з навчальним процесом; індивідуальний підхід до кожного учня; практичність викладання; довіра до вчителів, до учнів; самостійність учнів, добровільність [213].

На симпозіумі з питань професійного розвитку вчителів: європейський досвід (13–14 лютого 2019 р., м. Київ) організованого Міністерством освіти і науки України за участю проекту «Фінська підтримка реформи української

школи», професор Кауко Хемейляйнен, экс-директор Центру неперервної освіти вчителів при Гельсінському університеті у своєму виступі зазначив, що професійний розвиток вчителів у Фінляндії здійснюється за допомогою різноманітних форм підвищення кваліфікації, а саме: підтримка нових кваліфікованих учителів шляхом співпраці та супервізії (стаж роботи вчителем – 1–3 роки); залучення нових шкільних лідерів і коучинг з питань лідерства (стаж роботи вчителем – 5–10 років); комплексне розширення навичок і знань (стаж роботи вчителем – 20 років); підтримка кар'єри та благополуччя старших вчителів зі стажем (стаж роботи вчителем – 35 років).

У фінській школі вчитель початкової школи користується великим авторитетом і свободою. У Фінляндії на відміну від України, немає різноманітних перевірок та методичних консультацій. Для країни діє єдина система освіти, і, відповідно, однакові рекомендації для вчителів. Щороку вони мають виділити три дні, щоб пройти обраний ними курс [98].

Наприклад, курси підвищення кваліфікації вчителів початкової школи організовують місцеві муніципалітети, університети, літні університети, спеціалізовані установи/провідні академії, приватні компанії. Зазначено, що навчання на робочому місці – 50–70% форм навчання (рефлексія, зворотний зв'язок, співпраця, бенчмаркінг, наставництво); консультація, коучинг, знайомство з публікаціями, дискусії з колегами, нетворкінг – 15–25%; формальне навчання: курси, програми – 10–25% [143].

На відміну від досвіду України, управління школою Фінляндії – горизонтальне. Директор раз на рік зустрічається індивідуально з учителем та обговорює його досягнення за рік, плани на наступний навчальний рік, спільне бачення розвитку школи. Учителі об'єднуються в групи за напрямками: міжнародна співпраця, інформаційно-комунікаційні технології, залучення учнів, благополуччя учнів і вчителів, інновації в освіті. Кожен учитель самостійно приймає рішення про потребу підвищення рівня кваліфікації [211].

Наразі Україна та Фінляндія підтвердили продовження реформи Нової

української школи та обговорили пріоритети подальшої імплементації проєкту «Фінська підтримка реформи української школи» (інша назва «Навчаємось разом») та програми «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України».

Професія вчителя початкової школи у Польщі пов'язана з навчанням і навчанням протягом усього життя. Форми підвищення кваліфікації різноманітні: професійно-кваліфікаційні курси, методичні конференції, семінари, аспірантура, практикуми, зарубіжні та вітчизняні стажування, але в тренді самоосвіта. Предметом професійного розвитку вчителів є оновлення їх педагогічних і спрямованих знань, обмін професійним досвідом, планування та обговорення науково-дослідної роботи, в якій вчителі беруть участь. Підвищення кваліфікації для вчителів початкової школи може проводитись у школі, а також організовані та реалізовані в центрах (Обласний методичний центр) [228]. Кваліфікації, опис посад вчителів, статус вчителя, а також принципи професійного розвитку відображено в юридичному акті «Карта вчителя» [224].

На відміну від Фінляндії у Польщі існує система атестації вчителів, головними цілями якої є: підвищення професійної кваліфікації вчителів, мотивація вчителів до професійного розвитку, підняття якості роботи школи. Учителство в Польщі має чотири професійних рівні: стажер, контрактований учитель, призначений учитель, дипломований учитель. Учителів працевлаштовують спочатку на визначений строк, а потім безстроково [168].

В регіонах Австрії післядипломна освіта організована так, що кожна провінція має заклад післядипломної освіти. За навчальними програмами пропонуються короткотривалі тренінги, одноденні або більш тривалі семінари, спрямовані на підтримку професійного розвитку педагогів. Таке професійне навчання, яке не передбачає отримання сертифікатів, має на меті ознайомлення з новими методиками, технологіями і підходами до викладання того чи іншого предмета або ж освітньої галузі, аспектами кооперативного навчання, освітнього менеджменту, інформаційно-комунікаційних технологій,

моніторингом діяльності закладу освіти і його розвитком тощо [32].

У професійній діяльності вчителів Австрії використовуються такі традиційні форми методичної роботи: доповідь, з якою вчитель може виступити на будь-якому заході у закладі, у районі та під час підвищення кваліфікації; практичний семінар з актуальних проблем, що організовується як представниками методичних служб, так і вчителями навчальних закладів; внутрішкільне підвищення кваліфікації всіх учителів закладу за вибраною ними темою; міжшкільне підвищення кваліфікації всіх учителів закладу за обраною ними темою; постійно діючий захід для вчителів або/і учнів; курси підвищення кваліфікації у регіональних центрах за різними формами навчання; групи спільного навчання відповідно до обраної теми або категорії вчителів; колективне взаємовідвідування уроків та методичних заходів; спільне проведення уроків; дискусійний клуб [121].

Таким чином, вивчення та аналіз закордонного досвіду Фінляндії, Польщі та Австрії з проблеми дослідження надасть можливість підійти по-новому до розгляду професійного розвитку учителів початкової школи України та адаптувати із закордонного досвіду методи, прийоми, технології, освітні практики методичної роботи з учителями початкової школи в умовах реформування освітньої галузі.

За результатами аналізу вітчизняних та закордонних науково-педагогічних джерел, можна стверджувати, що проблема професійного розвитку вчителів ПШ була завжди актуальною в педагогічній галузі і є надзвичайно актуальною на початку XXI століття. Науковці з'ясовують і визначають поняття «професійний розвиток», «професійний розвиток особистості», «професійний розвиток педагога», «неперервна освіта», «навчання впродовж життя», «професіоналізм», етапи професійного розвитку, «професійна майстерність», потреби вчителів щодо професійного розвитку тощо.

Як показують наукові доробки, ефективний професійний розвиток учителя ПШ сприяє формуванню позитивних змін у знаннях і переконаннях, практиці

викладання та впливає на покращення результатів навчальних досягнень здобувачів освіти, а відтак стає ключовим чинником розвитку НУШ.

Вивчення досліджуваної проблеми дозволило виявити, що дослідники мають різнобічні бачення й особисті підходи до визначення професійного розвитку, проте означені трактування взаємодоповнюють одне одного та стають системоутворюючими елементами професійного розвитку учителів ПШ.

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що основні поняття, а саме «розвиток», «розвиток особистості», «професійний розвиток», «професійний розвиток педагога» дає можливість науково обґрунтувати термінологію дослідження проблеми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та сформулювати теоретичні основи дослідження.

Враховуючи означене вище, *професійний розвиток учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО* розуміється нами як процес оновлення і набуття вчителями початкової школи компетентностей із застосуванням комплексу методів, технологій і заходів методичної роботи, що характеризується позитивною динамікою показників за відповідними критеріями.

1.2 Методологічні підходи дослідження професійного розвитку вчителів початкової школи

Результативне вирішення завдань сучасної початкової освіти безпосередньо пов'язане із професійним розвитком учителів ПШ, зі зміною методологічних підходів до професійного розвитку учителів НУШ, а саме у системі методичної роботи ЗЗСО.

Слід зауважити, що явище «методологія» в енциклопедичному виданні трактується як «вчення про організацію діяльності; предмет методології – організація продуктивної діяльності, спрямованої на отримання об'єктивно нового або суб'єктивно нового результату; вчення про науковий метод пізнання: галузь науки, яка вивчає загальні і часткові методи наукових досліджень; сукупність методів, які застосовують у певній науці; принципи

підходу до певних типів об'єктів діяльності і різних класів наукових завдань» [190]. Тобто методологія поєднує сукупність наукових підходів, засобів, методів, прийомів стосовно предмета дослідження.

Термін «підхід» широко використовується в методології. В академічному тлумачному словнику зазначено як «сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-, що-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь» [1].

У нашому дослідженні розглядаємо «підхід» як вихідне положення здійснення діяльності, спрямованої на безперервний професійний розвиток учителів ПШ. У контексті авторської розвідки нами було виокремлено такі методологічні підходи до професійного розвитку учителів ПШ, а саме: особистісний, індивідуальний, діяльнісний, компетентнісний, андрагогічний, системний та акмеологічний.

Вбачається необхідність більш детального розгляду кожного з методологічних підходів до професійного розвитку учителів ПШ.

В результаті з'ясовано, що дослідження професійного розвитку педагога опирається на методологію особистісного підходу, основи якого були закладені у дослідженнях відомих вчених-педагогів, а саме: І. Беха, І. Зязюна, Г. Дмитренка, С. Калашнікової, В. Кременя, В. Лугового, В. Олійника, О. Савченко, Л. Хоружої, які займались реалізацією ідей філософії людиноцентризму та здійснили значний науковий доробок у формування нового підходу до розвитку освіти в цілому.

Як зазначає В. Кремень: «Поняття людиноцентризму сповнене глибокого філософського змісту. Терміном людиноцентризм позначаються різноманітні й водночас концептуально спрямовані відтінки філософської думки, об'єктом яких є людина. Тілесність, обдарованість, духовність, освіченість, моральність, егоїзм, розумність, цілеспрямованість – усе це є фрагментами постійно змінюваної картини буття людини, які розкривають її нові аспекти, але не вичерпують нескінченного змісту» [65, с. 9]. Різномаспектне висвітлення особистісного підходу здійснено у працях Г. Балла, І. Беха, Л. Виготського, Е. Еріксона,

І. Зязюна, Г. Костюка, А. Маслоу, О. Пехоти, К. Роджерса, В. Семиченка, С. Сисоєвої, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, Т. Яценка та інших.

Зокрема, О. Савченко зазначає, що його сутність полягає в створенні умов для задоволення особистих професійних потреб фахівця, для особистісно-корисного, необхідного, важливого та самоініціативного навчання, що сприяє духовному, моральному, інтелектуальному, творчому, загальнокультурному розвитку особистості та дозволить вчителю розв'язати нагальні педагогічні проблеми сьогодення [157].

На думку Л. Петриченко, особистісний підхід передбачає допомогу особистості в усвідомленні себе особистістю, у виявленні, розкритті його можливостей, становленні самосвідомості, у здійсненні особистісно значущих і суспільно прийнятих самовизначення, самореалізації та самоутвердження [123, с. 106].

Як бачимо, спільною позицією усіх викладених вище думок вчених є їх орієнтація на розвиток та саморозвиток особистості, розкритті можливостей їх творчого потенціалу, створенні умов для задоволення особистісних професійних потреб, духовного, гармонійного, інтелектуального та загальнокультурного розвитку особистості в системі освіти.

Отже, особистісний підхід до професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи має досить вагоме значення, оскільки є важливим для розкриття внутрішнього потенціалу вчителя ПШ, орієнтований на розвиток та саморозвиток особистісних якостей вчителя, який пов'язаний із формуванням ціннісних орієнтацій, професійних якостей та практичних навичок, які сприяють становленню особистості вчителя-професіонала.

Вважаємо, що особистісний підхід співвідносний з *індивідуальним підходом*. Різні аспекти проблеми індивідуального підходу до вчителя досліджували такі провідні вчені як Г. Балл, О. Запорожець, І. Зязюн, Г. Костюк, В. Кремень, С. Максименко, О. Пехота, В. Сластьонін та інші.

Педагогічний аспект індивідуального підходу полягає у виборі таких засобів і форм професійного розвитку, які найбільш відповідають психологічним

особливостям учителя ПШ. Необхідність індивідуального підходу зумовлюється тим, що кожен учитель реагує по-різному, залежно від своєрідності його інтелекту, мислення, характеру, здібностей тощо. Цей підхід передбачає позитивне ставлення до особистості вчителя ПШ, сприяє розкриттю індивідуального потенціалу вчителя, усвідомленню себе як особистості, реалізації особистісних запитів та потреб.

Сутність індивідуального підходу полягає у використанні різних методів і форм з метою досягнення високих результатів професійного розвитку стосовно кожного вчителя. Індивідуальний підхід до професійного розвитку вчителя ПШ зумовлює необхідність розробки та впровадження індивідуальних програм професійного розвитку вчителів ПШ, індивідуальних траєкторій професійного розвитку, що створюють сприятливі передумови для активного самостійного розвитку їхнього творчого потенціалу. Обстоюємо думку, що використання індивідуального підходу до кожного вчителя ПШ допоможе їм розвинути свою індивідуальність відповідно до власних потреб та можливостей.

Отже, індивідуальний підхід до професійного розвитку вчителя ПШ дозволяє йому проаналізувати рівень власної професійної підготовки до реалізації поставлених завдань, самостійно обрати зміст та стратегію власного саморозвитку, керуватися власною думкою, незалежністю та здатністю до відстоювання власної точки зору, розвивати найбільш значущі компоненти власної професійної діяльності та можливість вибудувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку, що передбачає самоорганізоване набуття професійних компетентностей.

Поряд з індивідуальним підходом розглядаємо діяльнісний підхід, який вважаємо його найбільш продуктивним, оскільки діяльність є основою розвитку особистості, спрямована на практичну діяльність, що забезпечує становлення системи професійних компетентностей, а також особистісних якостей, які характеризують професійно компетентного учителя ПШ, який постає у ролі наставника, коуча, модератора і фасилітатора.

Аналізуючи наукові джерела було виявлено, що «діяльність» визначається як: «застосування своєї праці до чого небудь; робота, заняття, активність, діяння; праця, дії людей у якій-небудь галузі; функціонування, діяння органів живого організму; існування, життя... Виявлення сили, енергії чого-небудь» [21, с. 774]; «спосіб буття людини у світі, здатність її вносити в дійсність зміни» [24, с. 374]; «специфічно людська форма активного ставлення до довкілля, зміст якої складає його доцільна зміна і перетворення» (в широкому значенні) [196, с. 151].

Вважаємо, що саме в процесі діяльності учитель може реалізувати себе як професіонал та виявити реальні перспективи для свого професійного розвитку, оскільки діяльність впливає на зміни в структурі особистості. Учителі можуть свідомо обирати ті види і форми діяльності, до яких вони мають індивідуальну зацікавленість, задовольняють їхні потреби в постійному професійному розвитку. Тому діяльнісний підхід є надзвичайно затребуваним у проблемі професійного розвитку учителів у системі методичної роботи.

Системний підхід досліджувався вченими-психологами (О. Бондарчук, В. Семиченко), педагогами (В. Андрущенко, В. Беспалько, Н. Гузій, В. Луговий, В. Маслов, О. Семенов, С. Сисоєва, О. Сухомлинська).

Системний підхід це спосіб наукового пізнання та практичної діяльності, що вимагає розгляду частин у нерозривній єдності з цілим [198].

На думку С. Гончаренка, системний підхід – це послідовність процедур для створення складно організованого об'єкта як системи, а також спосіб опису, пояснення, прогнозування поведінки таких об'єктів; дослідження складноорганізованих об'єктів як комплексу взаємопов'язаних підсистем, поєднання загальною ціллю, що розкриває інтегративні властивості об'єкта як системи, а також зовнішні й внутрішні зв'язки; цілісне бачення складно організованих об'єктів дослідження [23].

Як зазначає І. Андрощук, цінність системного підходу визначається тим, що він орієнтує процес освіти на розкриття цілісності її компонентів і

механізмів, які її забезпечують, на виявлення різноманітних типів зв'язків складних процесів і зведення їх у єдину цілісну систему [2].

Як бачимо, до основних ознак системності належать динамічність, структура, компоненти, зв'язки між компонентами, упорядкованість, ієрархічність, час, суб'єкти та об'єкти. І тому сутність системного підходу до професійного розвитку учителів ПШ ми вбачаємо у можливості виділити компоненти та взаємозв'язки професійного розвитку учителів у системі методичної роботи, визначити елементи цього процесу, встановити ієрархічність етапів та взаємозв'язки з іншими системами. Взаємодія та взаємозалежність компонентів кожного системного утворення забезпечує об'єктивність та узгодженість досліджуваної системи.

Отже, системний підхід до професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ми розглядаємо із позицій цілісності та взаємоузгодженості усіх його компонентів, враховуючи при цьому емерджентні властивості системи.

У контексті нашого дослідження основою формування професійного розвитку учителя ПШ у системі методичної роботи є *андрагогічний підхід* (О. Бондарчук, Л. Даниленко, Н. Клокар, Н. Ничкало, В. Олійник, Н. Протасова, В. Пуцов, Т. Сорочан), який передбачає взаємодію тих, хто навчається, на всіх етапах процесу навчання, враховує психологічні особливості та професійний досвід, націлює на розвиток творчості, сприяє її проявленню не тільки в період навчання, але і в подальшій професійній діяльності.

В Українському педагогічному словнику термін «андрагогіка» визначається як педагогіка дорослих, тобто одна з педагогічних наук, яка досліджує проблеми освіти, самоосвіти і виховання дорослих. Завданням андрагогіки є опрацювання змісту, організаційних форм, методів і засобів навчання дорослих [24, с. 25–26].

Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси, нові виклики, суперечності і загрози в умовах переходу до цифрового суспільства зумовлюють необхідність якісних змін в організації освіти дорослих як невід'ємної складової освіти

впродовж життя [100].

Сучасні аспекти навчання дорослих у сучасній післядипломній освіті базуються на провідних положеннях андрагогічного підходу, а саме: головна роль у власній освіті належить самому фахівцю; навчання має враховувати індивідуальні особливості педагога, відповідати його освітнім потребам і одночасно їх розвивати; у процесі навчання дорослих необхідно опиратися на їхнє прагнення до саморозвитку; навчальний процес – це спільна діяльність тих, хто навчається з тими, хто навчає [129, с. 49].

Як зазначає Т. Сорочан, андрагогічний підхід розкриває особливості навчання дорослих, зумовлені їхньою психофізіологічною і соціальною зрілістю. З позицій андрагогічного підходу педагоги самі визначають, які результати освіти їм потрібні, у який термін і якої якості. Учителю потрібні не лише знання, а й вирішення життєво важливих проблем. Знання виступають умовою їх вирішення, досягнення цілей у професійній діяльності. Відбувається перенесення акценту із набуття нових знань на їх застосування для вирішення професійних проблем [173].

Саме тому слід враховувати рівень професійного розвитку кожного вчителя ПШ, що включає в себе життєвий досвід та професійні запити, надавати можливість свободи вибору різних форм, методів, методик, технологій професійного розвитку у системі методичної роботи.

Акмеологічний підхід полягає в урахуванні факторів впливу на підвищення професійної майстерності (Г. Данілова, І. Драч, О. Дубасенюк, Л. Набока, О. Пехота, В. Сидоренко, Ю. Яковець та ін.).

Термін «акме» – від гр. – означає найвищий ступінь, вершина, розквітла сила, вершина зрілості. Це поняття означає «бути у повному розквіті, на найвищому ступені розвитку» [171].

Акмеологічний підхід зосереджує увагу на результаті професійного розвитку – професіоналізмі – як на виявленні найвищого ступеня самореалізації особистості в професійній діяльності – таку думку обстоює Т. Сорочан [182, с. 22].

Досліджувала підготовку фахівців у вищому навчальному закладі також і Г. Данилова, яка особливістю акмеологічного підходу до забезпечення професійної готовності називає його спрямованість на самовдосконалення особистості в освітньому середовищі, прагнення саморозвитку та поступового руху майбутнього випускника до вершин професійного й особистісного розвитку. Всупереч існуючій раніше офіційній думці, що професіоналом може стати особистість, яка розвивається виключно як суб'єкт праці, вчена вважає, що саме високий рівень професіоналізму стимулює його до подальшої самоосвіти і саморозвитку, вдосконалюючи індивідуальні здібності й особистісні якості [27].

Як спостерігається, головною ознакою акмеологічного підходу є орієнтація на «акме», що характеризується позитивною тенденцією професійного розвитку вчителя, здатного до досягнення вершин у професійній діяльності на всіх його етапах.

Отже, застосування акмеологічного підходу в професійному розвитку учителів ПШ сприятиме високій якості розвитку освіти в цілому, усвідомленню учителями необхідності досягнення акме професіоналізму, заснованих на безперервному професійному розвитку.

Важливим для нашого дослідження є *компетентнісний підхід*, адже трансформаційні процеси, які відбуваються в освіті в цілому, спричинили необхідність застосування цього підходу в умовах НУШ, у необхідності опанування педагогами нових компетентностей. Реалізація компетентнісного підходу до професійного розвитку учителя ПШ спрямована не тільки на засвоєння знань, а й на оволодіння певними вміннями, навичками професійної діяльності, виокремлення тих компетентностей, які дозволять розвиватися професійно у системі методичної роботи ЗЗСО.

Різні аспекти проблеми компетентнісного підходу в освіті стали предметом наукових досліджень Н. Бібик, І. Драч, О. Дубасенюк, Г. Єльнікової, І. Єрмакова, В. Желанової, С. Калашникової, В. Лугового, В. Маслова,

О. Овчарук, З. Рябової, С. Сисоєвої, поняття компетентність досліджували Н. Бібик, О. Дубасенюк, О. Пометун, О. Савченко, С. Сисоєва різновиди компетентностей Л. Хоружа та ін. Професійну компетентність вчителя початкових класів досліджували з різних позицій Т. Байбара, О. Біда, В. Бондар, Н. Бібик, М. Вашуленко, О. Коваль, О. Комар, С. Мартиненко, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружа, та ін.

Компетентністний підхід, за визначенням О. Пометун, – це підхід, що «акцентує увагу на результатах освіти, які визнаються вагомими за межами системи освіти, висуває на перше місце не інформованість людини, а її вміння розв’язувати практичні проблеми» [132].

Поняття «компетентністний підхід» дослідниками визначається як:

– спрямованість на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості – В. Химинець [198];

– переорієнтація з процесу на результат у діяльнісному вимірі, вміння не тільки оперувати знаннями, а й змінюватися і пристосовуватися до нових потреб ринку праці, управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя – Т. Сорочан [183].

Отже, ідея компетентнісного підходу – одна із відповідей на запитання, який результат освіти необхідний особистості і сучасному суспільству. У процесі розв’язання цього завдання вирішується проблема формування професійної компетентності фахівця, що передбачає посилення практичної спрямованості освіти за умови збереження її фундаментальності. Компетентністний підхід включає два поняття «компетентність/компетенція».

У Законі «Про освіту» сформульовано таке визначення компетентності: «Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу діяльність» [133].

В Енциклопедії освіти за Н. Бібик поняття «компетентність» це відчужена від суб’єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки

учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат [36, с. 409–410].

Розглядаючи явище «компетенція», Т. Сорочан стверджує, що компетенція – це повноваження професіонала на певній посаді, а компетентність – це загальна здатність до їх реалізації у професійній діяльності [176, с. 23].

Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатися уміння цими знаннями користуватися, цінності та навички, що знадобляться учителям ПШ у професійній діяльності.

Деякі дослідники вважають, що поняття «компетентність» і «компетенція» є тотожними і синонімічними, інші їх розрізняють і вважають їх різними за своєю суттю. Зауважимо, що на нашу думку, ці два поняття дещо різняться, оскільки компетентність, на відміну від компетенції, визначається сукупністю опанованих особистістю цінностей, знань, умінь, які дозволяють здійснювати професійну діяльність відповідно до встановлених вимог, реалізувати повноваження та виконувати посадові обов'язки на принципово новому рівні.

В умовах НУШ особлива увага відводиться якісному рівню професійної компетентності, яка поєднує професійні уміння, загальні знання з галузі психології, педагогіки та спеціальні знання з інформаційних технологій, що забезпечуються особистісними якостями вчителя та безперервним професійним розвитком.

Відповідно до Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти, затвердженої наказом МОН № 36 від 15.01.2018 року, метою якої є підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності вчителів 1-х класів щодо реалізації завдань Державного стандарту початкової освіти відповідно до напрямів державної політики у галузі освіти, зазначені профілі базових компетентностей педагогічних працівників початкових класів, а саме: професійно-педагогічна, соціально-громадянська компетентність, загальнокультурна компетентність, мовно-комунікативна компетентність, психологічно-фасилітативна компетентність, підприємницька компетентність,

інформаційно-цифрова компетентність [139]. Усі ці профілі базових компетентностей стосуються основних індивідуально-особистісних та професійно-діяльнісних якостей, яким має володіти сучасний вчитель початкової школи та є невід'ємними складовими на шляху безперервного професійного розвитку.

Високий рівень професійної компетентності учителя ПШ забезпечить йому можливість досягнення «акме» вершини у процесі професійного розвитку.

На нашу думку, професійну компетентність вчителя ПШ можна представити сукупністю сутнісних характеристик: оволодіння необхідними знаннями, вміннями та здібностями для вирішення актуальних професійних завдань; набуття досвіду для оперативного реагування на впливи зовнішнього та внутрішнього середовища; здатність приймати самостійні рішення, готовність до інновацій, відповідальність за результат, здійснення рефлексії.

Вважаємо, що саме завдяки компетентнісному підходу в учителів ПШ розвивається професійна компетентність, яка спонукає учителів до безперервного професійного розвитку.

Проведені розвідки дозволили уточнити, що методологічні основи професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи реалізуються на таких методологічних принципах:

- гуманізації (гуманістична орієнтованість освітнього процесу, що реалізується у системі заходів, спрямованих на визнання цінності людини як особистості, свободу творчості і прояв своїх здібностей);
- інноваційності (здатність учителів ПШ працювати в інноваційному середовищі);
- індивідуалізації (врахування у системі методичної роботи індивідуальних особливостей учителів ПШ: орієнтації на особистість, врахування індивідуальних запитів);
- партнерства (професійна взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу);
- неперервності (цілісність і неперервність усіх процесуальних і системних аспектів освіти);

- системності (представлення методичної роботи як цілісної системи, яка має емерджентні властивості та спрямована на результативність професійного розвитку учителів ПШ);
- наступності (передбачає послідовність використання різних форм методичної роботи на всіх етапах професійного розвитку вчителів);
- рефлексивності (усвідомлення учителями ПШ результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку).

Практична реалізація принципів функціонування системи методичної роботи має надзвичайно важливе значення у розбудові НУШ.

Отже, як основні методологічні підходи до професійного розвитку учителів ПШ нами проаналізовано особистісний, індивідуальний, діяльнісний, системний, компетентнісний, андрагогічний та акмеологічний. Їх реалізація сприятиме створенню сприятливих педагогічних умов для професійного розвитку у системі методичної роботи та буде враховуватися нами у розробленні інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

1.3 Система методичної роботи як середовище професійного розвитку учителів початкової школи

Процес реформування освіти в Україні передбачає застосування нових стратегій, форм, методів та організаційних засад методичної роботи з учителями ПШ як важливого чинника реалізації Концепції «Нова українська школа». У сучасній системі роботи ЗЗСО методична робота учителів ПШ спрямована на професійний розвиток кожного педагога, формування нових професійних навичок, реалізація творчого, інноваційного потенціалу, що є актуальним в умовах реформування загальної середньої освіти. Ці факти переконують у необхідності більш глибокого дослідження нового розуміння методичної роботи з учителями ПШ в нових умовах.

Система методичної роботи вчителів ПШ регламентується такими нормативно-правовими документами: Конституція України, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти, Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», Концепція Нової української школи; Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затверджений наказом Мінекономіки України від 23.12.2020 року № 2736, Програма незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи затверджена наказом МОН від 14.01.2019 року № 33 та інші урядові документи з питань освіти, державні програми, концепції, положення, накази та інші інструктивно-нормативні документи Міністерства освіти і науки України.

Слід пригадати, що система (від дав. гр. *σύντημα* – «сполучення», «ціле», «з'єднання») – це множина взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою, і мають мету [1].

У педагогіці поняття «система» має тісний взаємозв'язок із терміном «педагогічна система». В «Енциклопедії освіти» подано визначення «педагогічна система» у такому формулюванні: 1) впорядкована кількість взаємопов'язаних компонентів, котрі утворюють єдине ціле і підпорядковані цілі навчання і виховання; 2) соціально-зумовлена цілісність учасників педагогічного процесу з їх матеріальними й духовними цінностями, які взаємодіють на основі співробітництва між собою та з навколишнім середовищем, спрямована на формування і розвиток особистості. Структура кожної педагогічної системи складається із взаємопов'язаної сукупності інваріантних елементів: учнів (кого необхідно вчити); мети навчання (для чого, з якою метою навчати); змісту навчання (чому навчати); дидактичних процесів; учителів (чи технічних засобів навчання); організаційних форм навчання [36, с. 649–650].

В. Прошкін виділяє основні особливості побудови педагогічної системи, а саме: система складається з елементів – об'єктів, частин, компонентів, які взаємозв'язані; система має властивості – якості, що дають можливість описати систему; певний характер зв'язку елементів у системі свідчить про її структуру як форму організації системи; системи керовані та самокеровані, будь-яка система існує як частина системи вищого порядку; усі системи, перебуваючи в певному стані, мають зв'язок із зовнішнім середовищем; стійкість системи визначається як здатність зберігати на будь-який термін заздалегідь заданий стан; система функціонує, тобто реалізує певні властиві їй функції. Тут необхідно розрізняти системні функції, що є наслідком взаємодії елементів через певну структуру, і функції елементів, які можуть здійснюватися відносно автономно й мати вплив на системні функції; системи є динамічними та процесуальними; для системи характерна множинність описів [149, с. 11].

Отже, можемо зробити висновки, що до основних ознак системності належать динамічність, структура, компоненти, зв'язки між компонентами, упорядкованість, ієрархічність, час, суб'єкти та об'єкти.

В роботі надалі під *системою методичної роботи в ЗЗСО* будемо розуміти систематизовану інтерактивну взаємодію усіх методичних підрозділів, творчої співпраці професійних спільнот (раніше – шкільних методичних об'єднань), методичної ради, адміністрації закладу та педагогів, що спрямована на позитивну динаміку професійного розвитку кожного педагога та покращення якості освіти в цілому.

Для розкриття можливостей методичної роботи у ЗЗСО як середовища професійного розвитку вчителів ПШ варто зосередитись на визначенні поняття «методична робота», її функціями, змістом, завданнями та вимогами до її організації.

В «Енциклопедії освіти» методична робота визначається як цілісна, заснована на досягненнях науки, освітніх інноваціях, конкретному аналізі стану навчально-виховного процесу система діагностичної, пошукової, аналітичної, інформаційної, організаційної діяльності та заходів, спрямованих на всебічне

підвищення професійної майстерності кожного вчителя, розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу школи в цілому та удосконалення якості навчально-виховного процесу [36].

Нами з'ясовано, що більшість науковців розкривають суть методичної роботи з різних позицій. Так, історичні аспекти методичної роботи досліджували М. Дарманський [28], І. Жерносек [40] та інші. Ці дослідники у своїх працях пропонували методичні рекомендації щодо процесу вдосконалення методичної роботи. Проблемами розвитку фахової компетентності у системі методичної роботи, створенням інноваційної методичної служби, структурою та змістом методичної роботи в науково-методичній установі займалися такі науковці, як Ю. Завалевський [42], Н. Клокар [57], Т. Сорочан [174] та ін. Кожний із дослідників пропонував свої визначення та методики, які можуть допомогти спеціалістам набутти досвіду та розкрити свій творчий потенціал. Науковці Г. Балл [6], І. Зязюн [43], С. Клепко [56], Н. Ничкало [101] розглядали методичну роботу у системі безперервної професійної освіти.

Такі науковці, як Г. Бондаренко [17], Н. Василенко [19], В. Григораш [95], М. Кириченко [53], Н. Клокар [57], Н. Любченко [70], В. Олійник [108], В. Павленко [116], М. Скрипник [170], Т. Сорочан [176], І. Титаренко [194] досліджували методичну роботу в системі післядипломної педагогічної освіти та курсів підвищення кваліфікації.

Г. Данилова [27], А. Єрмола [37], І. Жерносек [40], Н. Клокар [59], С. Крисюк [66] розглядали науково-методичну роботу як важливу складову системи підвищення кваліфікації педагогів. В. Пуцов [152], розкрив своє бачення науково-методичної роботи як цілісної системи педагогічних заходів і дій, спрямованих на підвищення загальнокультурного рівня.

Дослідженням організації методичної роботи з учителями ПШ займалися Н. Бібік, М. Вашуленко, М. Захарійчук, О. Савченко, Л. Хоружа та ін.

Як зазначає Т. Сорочан, методична робота в сучасному її розумінні є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів Нової української школи, здійснює супровід освітніх практик, закладів, інновацій і сприяє тим самим розвитку освіти в цілому [174].

Отже, аналіз наукової літератури переконливо засвідчує, що значна увага дослідників зосереджена на розгляді методичної роботи як форми організації підвищення професійного розвитку педагогів, умови розвитку педагогічної творчості, допомоги у формуванні наукової організації освітнього процесу, засвоєння досягнень науки і передового педагогічного досвіду, організації підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників. В той же час поза увагою науковців та практиків залишаються питання розвиваючих можливостей методичної роботи, які забезпечать безперервний професійний розвиток учителів ПШ, що передбачено концепцією «Нова українська школа». Вважаємо за доцільне уточнити це поняття, визначаючи цю роботу як цілісну систему розвиваючих заходів і дій, що сприяють професійному розвитку учителів ПШ.

Зміст методичної роботи поєднує комплекс методологічних, культурологічних, педагогічних та методичних проблем, вирішення яких забезпечує досягнення визначених цілей та завдань. Цілі методичної роботи визначаються як прогнозовані результати майбутнього успіху, орієнтацію зусиль на досягнення більш високого рівня якості освіти. Основними джерелами визначення цілей методичної роботи є сучасні вимоги до педагогічного працівника та рівень професійної компетентності, стан освітнього процесу та його результатів, стан методичної роботи. Прийнято вважати, що зміст методичної роботи визначається її метою, яка формується з конкретних завдань, які стоять перед закладом загальної середньої освіти.

На думку І. Жерносека, метою методичної роботи на рівні закладу освіти є: підвищення наукового рівня вчителя, його підготовка до засвоєння змісту нових програм і технологій їх реалізації, постійне ознайомлення з психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання, вивчення та впровадження у

шкільну практику передового педагогічного досвіду, збагачення новими, прогресивними й досконалими методами і засобами навчання, вдосконалення навичок самоосвітньої роботи вчителя, надання йому кваліфікованої допомоги з теорії та практики [40].

Так, Т. Сорочан стверджує, що у системі методичної роботи Нової української школи розвиваються професійно важливі особистісні якості педагога, формуються та усвідомлюються нові цінності, оновлюються знання, посилюється здатність до їх практичного застосування [174].

Аналіз веб-сторінок з методичної роботи, розміщених на сайтах ЗЗСО (2017 р.) дав можливість порівняти мету методичної роботи різних ЗЗСО, зокрема (додатки А, Б, В, Д):

- надання ефективної допомоги вчителям і класним керівникам у:
  - покращенні організації навчання та виховання школярів;
  - забезпечення розвитку кожного учня у відповідності зі схильностями, інтересами і можливостями;
    - узагальненні й запровадженні передового педагогічного досвіду;
    - підвищенні якості навчання учнів за рахунок застосування технологій, що забезпечують успішність кожного учня;
  - збільшенні теоретичного рівня й педагогічної кваліфікації вчителів та керівництва школи;
  - підвищенні рівня професійної майстерності педагогів;
- забезпечення сучасної якості освіти на основі:
  - формування ключових компетентностей особистості, визначених державними стандартами, через створення освітнього простору,
    - реалізації індивідуалізації навчання, розвитку та соціалізації особистості;
    - створення атмосфери турботи й підтримки учнів, яка сприяла б розвитку їхніх можливостей, задовольняла їхні інтелектуальні, емоційні й соціальні потреби.

Як бачимо, ЗЗСО вбачають мету методичної роботи у підвищенні професійного рівня педагогів, підвищенні якості навчання здобувачів освіти, але не висвітлено розвиваючих можливостей методичної роботи, відсутнє системне вивчення індивідуальних потреб у методичній допомозі як основи для професійного розвитку учителів ПШ.

Аналізуючи досвід роботи таких ЗЗСО у 2017 році (додатки А, Б, В, Д), серед основних завдань методичної роботи зазначимо, передусім, такі:

- вивчення й дотримання вимог нормативних і програмно-методичних документів;
- розроблення та впровадження інноваційних технологій (методики та технології навчання учнів різного рівня здібностей);
- підвищення професійного рівня вчителів;
- організація обміну досвідом успішної педагогічної діяльності,
- розроблення методичних матеріалів, навчальних програм;
- вивчення, узагальнення, впровадження кращого педагогічного досвіду шкіл України та світу, аналіз й регулювання соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі;
- стимулювання продуктивної діяльності кожного педагога та його саморозвитку;
- моніторинг результативності професійного розвитку педагогів, створення умов для самоосвіти педагогів;
- підвищення якості освітнього процесу.

Також простежуємо, що в завданнях методичної роботи ЗЗСО недостатньо приділено уваги суттєвим змінам, які відображені в Концепції «Нова українська школа, а саме: підготовка вчителя до запровадження принципу дитиноцентризму (орієнтація на потреби учня), підготовка вчителя за новими методиками та технологіями навчання, зокрема цифровими технологіями на принципах педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя і батьків; надання академічної свободи, що передбачає

розробку авторських програм, самостійне обрання підручників, методів, стратегій, способів і засобів навчання, створення віртуального простору для спілкування, опитувань, громадських та професійних обговорень питань організації і наповнення освітнього процесу, створення і взаємодії спільнот батьків, учителів та учнів.

Український вчений-педагог М. Фіцула стверджував, що у ЗЗСО методична робота здійснюється за такими напрямками:

1) поглиблення філософсько-педагогічних знань, спрямованих на відродження й розвиток національної освіти в Україні, вивчення педагогічної теорії, методики навчання і виховання, психології, етики, естетики, поглиблення науково-теоретичної підготовки з предмета і методики його викладання;

2) вивчення діалектики і принципів розвитку української національної школи; збагачення педагогічних кадрів надбаннями української педагогіки, науки, культури; вивчення теорії та досягнень науки з викладання предметів, володіння сучасними науковими методами; вивчення й практична реалізація оновлених програм і підручників, розуміння їх особливостей;

3) освоєння методики викладання додаткових предметів; випереджувальний розгляд питань методики вивчення складних розділів навчальних програм з проведенням відкритих уроків, використанням наочних посібників, ТЗН, дидактичних матеріалів;

4) освоєння і практичне застосування теоретичних положень загальної дидактики, методики і принципів активізації навчальної діяльності учнів, формування у них наукового світогляду з урахуванням вимог етнопедагогіки;

5) систематичне інформування про нові методичні рекомендації, публікації щодо змісту й методики навчально-виховної роботи, глибоке вивчення відповідних державних нормативних документів;

б) упровадження досягнень етнопедагогіки, психології та окремих методик і передового педагогічного досвіду із зверненням особливої уваги на

використання в діяльності педагогічних колективів зразків національної культури і традицій [197, с. 415].

У Законі України «Про освіту» (ст. 53; 54; 59) утверджено право педагогічного працівника на навчання упродовж життя та академічну мобільність, вибір видів і форм професійного зростання, суб'єктів освітньої діяльності [133]. Також зазначимо, що у Законі «Про освіту» педагогічного працівника розглядають як здобувача (а не отримувача) освіти. Тобто педагогічний працівник має право на індивідуальну освітню траєкторію (ст. 53) «...персональний шлях реалізації освітнього потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчання дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання» (ст. 1) [133].

У Законі «Про повну загальну середню освіту» зазначено, що з метою забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників, здійснення їх науково-методичної підтримки у системі загальної середньої освіти функціонують центри професійного розвитку педагогічних працівників [134].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 572 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників», Закону України «Про повну загальну середню освіту» (частина третя ст. 52), Закону України «Про освіту» (ст. 75), «Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників» відбулися зміни у завданнях ЦПР ПП, а саме: узагальнення та поширення інформації з питань професійного розвитку педагогічних працівників; координування діяльності професійних спільнот педагогічних працівників; формування та оприлюднення на власному веб-сайті бази даних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, інші джерела інформації (веб-ресурси), необхідні для професійного розвитку педагогічних працівників; забезпечення надання психологічної підтримки педагогічним працівникам; організація та проведення консультування

педагогічних працівників, зокрема з питань: планування та визначення траєкторії їх професійного розвитку; проведення супервізії; розроблення документів закладу освіти; особливостей організації освітнього процесу за різними формами здобуття освіти, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання; впровадження компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, інклюзивного підходів до навчання здобувачів освіти і нових освітніх технологій. Досить вагомим для якісного професійного розвитку педагогічних працівників є перехід від контролюючої функції до партнерства, супроводу професійного розвитку педагогічних працівників [130].

У Типовому положенні про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа» супервізію визначено як інструмент професійної підтримки та професійного розвитку, комплекс заходів із навчально-методичного супроводу педагогічних працівників закладів дошкільної і загальної середньої освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи [193]. Супервізія – це форма підтримки педагога, яка може сфокусуватися на своїх труднощах у роботі з учнями, колегами, керівництвом, зрозуміти їх причину, можливість поділитися своїми думками, сумнівами, занепокоєнням, знайти шляхи вирішення, розділити відповідальність за ухвалення рішень із супервізором або групою. Саме супервізія може підштовхнути фахівця до пошуку нових знань, можливостей, і вмотивувати піклування про себе [69].

Аналіз нормативних документів (Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції Нової української школи, Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників тощо) та сучасних умов діяльності закладів освіти свідчить про необхідність оновлення системи методичної роботи усіх рівнів (шкільного, регіонального, обласного, всеукраїнського) щодо концептуальної основи, мети, функцій, змісту, структурних складників, форм організації діяльності та її результатів.

Саме на основі професійного запиту кожним учителем ПШ має формуватись індивідуальна освітня траєкторія, розроблятися індивідуальний план професійного розвитку. Актуальність цього обумовлена також потребою у нових компетенціях учителя ПШ для реалізації Концепції НУШ (компетентісна освіта, індивідуалізація освітнього процесу, ролі тьютора, ментора, коуча тощо), є втіленням принципу «навчання впродовж життя».

Відповідно, аналіз системи методичної роботи як середовища професійного розвитку учителів ПШ свідчить, що є нагальна потреба у зміні напрямів роботи з учителями ПШ.

У свою чергу Т. Сорочан вказує, що перший напрям методичної роботи на сучасному етапі – закласти міцний «фундамент» змін, сприяти усвідомленню вчителями ціннісних засад реформи, адже саме це надає глибокого смислу і значущості оновленню змісту і технологій освітнього процесу [174].

Необхідно відзначити, що зазвичай, у системі методичної роботи ЗЗСО досить широко використовуються на практиці і є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників такі функції, як планування, організаторська, діагностична, моделююча, компенсаторна, відновлювальна, коригувальна, координувальна, пропагандистська та контрольо-інформаційна. Сутність цих функцій описано в працях І. Жерносека [40], С. Крисюка [66], В. Пуцова [152] та інших науковців.

Зокрема, Т. Сорочан вважає, що стратегія розвитку освіти, визначена Концепцією «Нова українська школа», зумовлює вибір новітніх функцій, які ще недостатньо досліджено, проте визначають сучасну спрямованість системи методичної роботи, а саме: розвивальна, навчальна, інформаційна, прогностична, супроводжувальна, дослідницька, аналітична, узагальнююча, експертна, фасилітативна та контролінгова [174].

Погоджуємося, що зазначені функції необхідні у системі методичної роботи ЗЗСО, але у системі методичної роботи НУШ їх варто модернізувати. Функції можуть слугувати для досягнення таких цілей як професійний розвиток

учителів ПШ, запровадження інновацій та сприяння якості освіти в цілому. Пропонуємо детально обґрунтувати функції, які нами виокремлено для професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Організація методичної роботи розпочинається з планування. Планування методичної роботи допомагає вчителям чіткіше окреслити подальші кроки. Представлення особистих планів перед іншими вчителями є важливим для взаємного збагачення, обміну цікавими ідеями, появи зобов'язань щодо впровадження тих чи інших змін.

Планування – основоположна функція системи методичної роботи, має важливий підготовчий етап, орієнтований на визначення мети, комплексу завдань, системи заходів, спрямованих на досягнення найкращих результатів професійного розвитку педагогів у системі методичної роботи. Функція планування є проєкцією майбутнього стану з урахуванням вимог суспільства та змісту нормативних документів з питань методичної роботи.

Організаційна функція є основою для вдосконалення структури й змісту системи методичної роботи ЗЗСО у взаємодії із закладами післядипломної педагогічної освіти, ЦПР ПП, професійними спільнотами, консультантами територіальних громад, із громадськими організаціями, забезпечуючи при цьому відповідність організації методичної роботи новим вимогам суспільства.

Розвивальна функція надає можливості мати свободу творчості, професійно та безперервно розвиватися, в результаті чого розвиваються особистісні якості учителя, формуються та переосмислюються нові цінності, удосконалюється практичний досвід.

Діагностична функція – одна з фундаментальних у системі методичної роботи. Реалізація цієї функції ґрунтується на вивченні співвідношення між рівнем компетентності учителів, що виявляється в узагальненому результаті їхньої праці та вимогами суспільства до якості роботи учителів початкової школи в умовах становлення НУШ. Ця функція дає змогу показати не тільки

результат професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи, а й динаміку його змін.

Прогностична – передбачає прогнозування конкретних цілей та завдань на кожному етапі, результати та особливості змін, необхідних у майбутньому. Ця функція ґрунтується на випередженні всією системою методичної роботи процесу розвитку освіти в цілому та окремих напрямів модернізації.

Дослідницька функція забезпечує взаємозв'язок педагогічної науки та практики, оскільки полягає в поступовому залученні вчителів до самостійного наукового дослідження, уміння висунути гіпотезу, тобто бути творцем, упроваджувати й апробувати свої інноваційні технології, методики, проекти що, є важливою умовою в процесі професійного розвитку вчителів у системі методичної роботи.

Важливою є й **відновлювальна** функція, яка полягає у відновленні частково забутих або втрачених учителями знань після закінчення закладу освіти. У системі роботи професійних спільнот учителів ПШ ці знання відновлюються, систематизуються та закріплюються.

Коригувальна – полягає у психолого-педагогічному коригуванні професійного розвитку учителів, порівнянні фактичного стану методичної роботи з останніми надбаннями науки, узагальненні та поширені інформації з питань професійного розвитку для коригування, планування та визначення індивідуальної траєкторії професійного розвитку учителя ПШ. У нових умовах ця функція, спрямована на витіснення застарілих методик, є провідною у виробленні корекційних механізмів щодо нового формату методичної роботи, яка відповідатиме сучасним вимогам, потребам суспільства.

Інформаційна – полягає в інформаційному забезпеченні, що відбувається в процесі збирання, опрацювання, аналізу, узагальнення інформації, партнерстві з ІТ-бізнесом, створенні соціальних мереж комунікації, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання, що значно підвищує професійний розвиток педагогів та сприяє комфортному освітньому середовищу у

світі цифрових технологій. Ця функція реалізується засобами масової інформації, використанням цифрових технологій, застосуванням інноваційних методик, методів, програм, створенням і пропагандою передового досвіду.

Стимулююча – полягає у налагодженні, підтримці та заохоченні роботи професійних спільнот, кожного педагога зокрема щодо реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку, потребі супервізорів; аналізі якісних і кількісних змін професійного розвитку у системі методичної роботи на основі принципів системності, прозорості, відкритості.

Описані вище функції є спрямованими на забезпечення якісно нових знань, розвиток компетентностей, які необхідні сучасному вчителю, розвиток творчої діяльності, сучасної педагогічної техніки, що є основою професійного розвитку вчителів ПШ та розкривають сучасні вимоги до її організації, а також в умовах дистанційного навчання.

Свого часу І. Жерносек стверджував, що ефективність науково-методичної роботи досягається за умови дотримання принципів науковості, актуальності, системності, комплексності, конкретності, творчості, колективності, а також принципів систематичності, послідовності, неперервності; єдності теорії і практики; оперативності, гнучкості, мобільності [40].

Нами було проаналізовано досвід роботи 20 закладів ЗЗСО з різних областей України, який був представлений на X Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті» 2018 року за такими критеріями: 1) індивідуальний підхід до учнів (дитиноцентризм); 2) інтерактивна участь учителів ПШ у різних формах методичної роботи; 3) компетентнісний підхід до планування діяльності вчителя; 4) педагогіка партнерства. У таких закладах як Червонослобідська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів №1 Черкаської районної ради Черкаської області, Комунальний заклад «Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – гімназія №39 Кам'янської міської ради, Степанківська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів Степанківської сільської ради Черкаської області, Миколаївський муніципальний колегіум ім. В. Д. Чайки Миколаївської міської ради Миколаївської області,

Комунальний заклад освіти «Навчально-виховний комплекс № 131 «загальноосвітній навчальний заклад I ступеня – гімназія» Дніпровської міської ради, Баратівська загальноосвітня школа I–III ступенів Снігурівської районної ради Миколаївської області відображаються індивідуальний підхід до учнів (дитиноцентризм), інтерактивна участь учителів ПШ у різних формах методичної роботи, компетентнісний підхід до планування діяльності вчителя та педагогіка партнерства (додаток Е).

Також здійснено аналіз 25 планів професійних спільнот (раніше – методичного об'єднання) вчителів ПШ з різних областей України за останні 2 роки за такими ж критеріями:

- 1) індивідуальний підхід до учнів (дитиноцентризм);
- 2) інтерактивна участь учителів ПШ у різних формах методичної роботи;
- 3) компетентнісний підхід до планування діяльності вчителя;
- 4) педагогіка партнерства.

Відповідно до визначених нами критеріїв лише такі заклади як Харківська загальноосвітня школа I–III ступенів № 150 Харківської міської ради, КЗ «Тетіївський навчально-виховний комплекс «Гімназія – ЗОШ I–III ступенів» Тетіївської міської ради Київської області, Верхньоворітська загальноосвітня школа I–III ступенів Воловецької районної ради Закарпатської області, Бучанська загальноосвітня школа I–III ступенів № 4 Київської області, Глухівська загальноосвітня школа I–III ступенів № 2 Глухівської міської ради Сумської області, Баратівська загальноосвітня школа I–III ступенів Снігурівської районної ради Миколаївської області дотримувалися у своїх планах роботи індивідуального підходу до учнів; інтерактивної участі учителів ПШ у різних формах роботи, компетентнісного підходу до планування діяльності вчителя; педагогіки партнерства, метою якої було формувати на принципах педагогіки партнерства оптимальної траєкторії розвитку щасливої та успішної дитини в умовах становлення НУШ, що проявлялося у таких нових формах роботи як «Батьківське коло», «Ранкова зустріч» із залученням батьків, батьківська конференція –

«Павутинка», батьківський клуб «Авторитет», Школа молодих батьків, коучинг усвідомленого батьківства тощо.

Методична робота вчителів ПШ потребує поліпшення, але є перспективною, оскільки стала більш відкритою на сайтах ЗЗСО.

Необхідно також відзначити, що згідно нової Інструкції з діловодства (05.10.2018) затверджена наказом МОН № 676 від 25 червня ЗЗСО матимуть можливість організовувати діловодство з урахуванням своїх особливостей та убезпечить від надмірних вимог органів управління освітою. Тепер такі документи як плани роботи класних керівників, методичних об'єднань можуть створюватись у довільній формі та за рішенням педагогічної ради закладу освіти [138]. Відповідно зменшиться обсяг паперової роботи у системі методичної роботи ЗЗСО.

У контексті нашого дослідження важливим є залучення учителів ПШ до різних інноваційних форм методичної роботи, що сприятиме їх професійному розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО.

У Законі України «Про повну загальну середню освіту» зазначено, що основним постійно діючим колегіальним органом управління закладу загальної середньої освіти є педагогічна рада. Педагогічна рада є основною формою методичної роботи з педагогічними працівниками, яка, в цілому, схвалює стратегію розвитку закладу освіти та річний план роботи; схвалює освітню (освітні) програму (програми), зміни до неї (них) та оцінює результати її (їх) виконання; схвалює правила внутрішнього розпорядку, положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти; приймає рішення щодо вдосконалення і методичного забезпечення освітнього процесу; приймає рішення щодо переведення учнів на наступний рік навчання, їх відрахування, притягнення до відповідальності за невиконання обов'язків, а також щодо відзначення, морального та матеріального заохочення учнів та інших учасників освітнього процесу; розглядає питання підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвитку їх творчої ініціативи, професійної майстерності, визначає

заходи щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, формує та затверджує річний план підвищення кваліфікації педагогічних працівників; приймає рішення щодо визнання результатів підвищення кваліфікації педагогічного працівника, отриманих ним поза закладами освіти, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою; планує роботу закладу, розглядає питання щодо вдосконалення і методичного забезпечення освітнього процесу, приймає рішення щодо впровадження в освітній процес педагогічного досвіду та інновацій, участі в дослідницькій, експериментальній, інноваційній діяльності, співпраці з іншими закладами освіти, науковими установами, фізичними та юридичними особами, які сприяють розвитку освіти; може ініціювати проведення позапланового інституційного аудиту, громадської акредитації, зовнішнього моніторингу якості освіти та/або освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти; розглядає інші питання, віднесені законом та/або статутом закладу освіти до її повноважень [134].

У науковій літературі, присвяченій організації методичної роботи на рівні ЗЗСО, виокремлюють такі форми (Н. Василенко [19], А. Єрмола [37], І. Жерносек [40], Є. Павлютенков [117], І. Титаренко [194]): *індивідуальні* (атестація, доповідь, звіт, консультація, методичні рекомендації, наставництво, підвищення кваліфікації, портфоліо, реферат, різні методичні розробки, самоосвіта, стажування, творчий звіт); *групові* (бесіда, обговорення, відкритий урок, взаємовідвідування уроків, ділові ігри, дискусії, майстер-клас, конкурс «Вчитель року», методичний бенефіс, методичний ринг, методична естафета, обмін досвідом, спільна розробка планів, програм, сценаріїв); *колективні* (Інтернет-конференції, лекторії, методичне об'єднання, педагогічна виставка, педагогічна майстерня, педагогічна рада, педагогічні читання, семінари, творча група, школа молодого фахівця, школа професійної майстерності, ярмарок педагогічних ідей).

Аналіз досвіду роботи 20 ЗЗСО, які були представлені на X Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті» 2018 року засвідчили, що з метою залучення всіх вчителів до активної діяльності та розкриття своїх творчих здібностей в освітній практиці методичної роботи широко використовуються такі інноваційні форми та методи роботи, як круглий стіл, тренінги, майстер-класи, семінари-практикуми, вебінари, відкритий професійний клуб, педагогічний форум, «мозковий штурм», веб-квести, кейс-метод, портфоліо учителів, метод проєкту тощо. В процесі обміну думками та досвідом учителі початкової школи мають можливість порівняти свою професійну діяльність із професійними надбаннями колег.

Додатково у 2021 році нами було проаналізовано веб-сайти досвіду роботи новостворених ЦПРПП з різних областей України щодо використання консультантами сучасних форм роботи з учителями ПШ в умовах пандемії COVID-19.

Консультанти таких комунальних установ як центр професійного розвитку № 2 Костянтинівської міської ради Донецької області, центр професійного розвитку Вінницької міської ради, центр професійного розвитку Білоцерківської міської ради Київської області, центр професійного розвитку Куп'янської міської ради Харківської області, центр професійного розвитку Новоселицької міської ради Чернівецької області, центр професійного розвитку Дрогобицької міської ради Львівської області, центр професійного розвитку Коблівської сільської ради Миколаївської області, центр професійного розвитку Сумської міської ради, центр професійного розвитку Полтавської міської ради, Одеський центр професійного розвитку педагогічних працівників використовують у своїй професійній діяльності з учителями початкової школи такі онлайн форми роботи: вебінари, методичні івенти, воркшопи, вебквести, тренінги, семінари-практикуми, ZOOM-конференції, школа удосконалення професійних компетентностей, школа цифрових навичок, школа фасилітаційного лідерства, школа емпатії, школа молодого спеціаліста психологічної служби, клуб працівників психологічної служби, школа

молодого учителя, майстер-класи, педагогічні мости, освітні дайджести, педагогічні майстерні, проблемні «круглі столи», тимблдинги, онлайн-зустрічі, онлайн-марафони, онлайн-консультування тощо.

Зауважимо, що універсальну форму роботи у професійній діяльності консультантів з учителями ПШ важко визначити в умовах пандемії COVID-19. Вагоме значення має системність та конкретність в основі процедури оптимального вибору варіантів сучасних форм роботи з учителями ПШ.

Як бачимо, діяльність новостворених ЦПРПП базується на принципах відповідності стандартам якості освіти, вимогам педагогічної теорії та практики, постійного вдосконалення консультативно-супервізійних послуг, варіативності вибору способу самореалізації, сталого партнерства, академічної доброчесності, свободи та є локомотивом професійного розвитку педагогічних працівників в цілому.

Отже, досвід організації сучасних форм роботи у професійній діяльності консультантів ЦПРПП з учителями ПШ показує, що головне завдання консультантів – створення системи безперервної освіти з метою формування мотивації учителів ПШ до самоосвіти та самовдосконалення, орієнтацію на впровадження новітніх соціально-педагогічних проєктів, враховуючи можливості сучасних цифрових технологій, науково обґрунтованих механізмів управління розвитком інноваційного потенціалу ЗЗСО.

Для досягнення якісно нових результатів у професійній діяльності консультантів ЦПРПП важливо оволодіти всією сукупністю засобів оптимізації, а саме: орієнтація на запити та потреби учителів ПШ; комплексне планування мети та завдань; організація та координація професійних спільнот учителів ПШ; індивідуалізація професійного розвитку учителів ПШ; психологічна підтримка, орієнтація на результат; виявлення відповідності результатів реальним можливостям учителів ПШ та нормативам затрат часу; рефлексивний аналіз.

Усі форми і методи методичної роботи спрямовані на розбудову НУШ; вони спрямовані на належне науково-теоретичне, методичне та інформаційне

забезпечення, широке впровадження нових технологій, які активно сприятимуть професійному розвитку вчителів ПШ, а також спрямовані на висвітлення інтересів вчителів, професійних навичок, педагогічних надбань, надання перспектив для самореалізації. У процесі реалізації сучасних форм та методів, які сприяють професійному розвитку вчителів ПШ, модернізується їхня діяльність, на якій базується сучасна освіта.

З метою вивчення стану професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи у 2016 р. за запропонованою анкетною було проведено дослідження у різних регіонах України та охоплено близько 200 учителів ПШ за віком: 18–35 р. – 62 чол., 36–46 р. – 64 чол., 46–65 р. – 73 чол.; стажем: 1–15 р. – 76 чол., 16–35 р. – 102 чол., 36–50 р. – 21 чол. та кваліфікаційною категорією: спеціалісти – 68 чол., з вищою категорією – 79 чол., I групи – 32 чол., II групи – 11 чол., вчителі-методисти – 9 чол. (додаток Ж). У ході дослідження вивчалися загальні дані, особливості професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи та потреби учителів ПШ щодо їх професійного розвитку.

На запитання: «Які особливості сучасної системи методичної роботи Ви оцінюєте як позитивні? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 11,7% опитаних обрали «індивідуальний підхід до вчителя»; 16% – «можливість опанувати інновації»; 22,1% – «спілкування з колегами»; 28,6% – «можливість обміну досвідом»; 12% – «можливість показати власні здобутки»; 26,7% – «можливість професійного розвитку»; 19% – «можливість дізнатися про новинки преси та педагогічної літератури»; 17% – «можливість дізнатися думку адміністрації про власну роботу»; 14% – «можливість висловити власну думку щодо проблем школи»; 2% – «інше – можливість досвіду зарубіжних інновацій».

Отримані результати наводять на думку про те, що вчителі ПШ вбачають позитивні особливості сучасної системи методичної роботи в обміні досвідом, проте потребують можливості досвіду зарубіжних інновацій, що свідчить про потребу в професійному розвитку.

На запитання: «Що б Ви хотіли змінити у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти?» 3,5% – нічого не хочуть змінювати; дати більше свободи – 22,1%; менше контролю, більше допомоги й довіри вчителю – 42,2%; все влаштує – 1,5%; утрималися від відповіді – 5,5%; форми методичної роботи – 61,3%; більше майстер-класів від досвідчених колег з інших шкіл, де є інклюзивні класи – 1%; індивідуальний підхід до вчителя – 2,5%.

Як бачимо, більшість опитаних потребують залучення до різних форм методичної роботи та водночас свідчить про бажання вчителів працювати із сучасними формами методичної роботи.

На запитання: «Яким організаційним формам методичної роботи Ви надаєте перевагу? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 65,3% респондентів зазначили – «методичні об'єднання»; 63,3% – «заходи, які проводять районні (міські) методичні кабінети»; 74,3% – «самоосвіта»; 78,8% – «матеріали для вчителів, які розміщені в мережі Інтернет»; 59,7% – «заходи, які проводять в системі неформальної освіти для педагогів»; 44,7% – «індивідуальні методичні консультації»; 4,5% – «інше: онлайн-курси, вебінари».

Результати опитування респондентів з даного питання свідчать про те, що вчителі ПШ зорієнтовані на більш традиційних формах роботи та дає нам підстави стверджувати, що існує потреба в інноваційному спрямуванні організаційних форм методичної роботи.

На запитання: «Які найважливіші результати методичної роботи у Вашому закладі? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 28,6% обрали «розвинені компетентності»; 49,2% – «опанування нових методик»; 27,1% – «готовність до роботи в Новій українській школі»; 34,6% – «готовність до роботи з батьками»; 35,6% – «підвищення якості освітнього процесу»; 26,7% – «успішна самореалізація»; 42,2% – «уміння вчитися впродовж життя».

Аналіз очікувань дає можливість констатувати той факт, що учителі прагнуть опанувати нові методики, що одночасно свідчить і про вміння вчитись впродовж життя.

На запитання: «Які теми Ви вважаєте актуальними у системі методичної роботи? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 36,6% обрали тему «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі; 35,1% – «Розвиток мотивації професійної діяльності педагогічних працівників у системі методичної роботи»; 61,8% – «Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників»; 31,1% – «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі»; 27,1% – «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»»; 27,6% – «Психологічна готовність вчителя до роботи з учнями в умовах Нової української школи»; 20,1% – «Зарубіжний досвід інновацій з використанням ІКТ в початковій школі»; 9,5% – «Виховання особистості громадянина-патріота в Новій українській школі»; 23,1% – «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи».

Як бачимо, більшість респондентів актуальною темою у системі методичної роботи вважають – «Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників» (61,8%), що свідчить про готовність вчителів ПШ до опанування нових технологій професійного розвитку.

Отже, з урахуванням викладених вище думок учених, в результаті обробки емпіричних даних та в ході бесіди з респондентами ми дійшли висновку, що в умовах становлення НУШ система методичної роботи у ЗЗСО потребує переосмислення та переорієнтації на реалізацію сучасних завдань освітнього процесу, а саме:

- системності у проведенні методичної роботи з учителями ПШ;
- нерозривного зв'язку між теоретичним та практичним спрямуванням методичної роботи, постійного ознайомлення з досягненнями психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання, що сприяє активізації творчої та дослідницької діяльності вчителів ПШ, створення інформаційного поля з питань професійного розвитку педагогічних працівників;
- системного вивчення індивідуальних професійних потреб учителів у

своєчасній методичній допомозі, проведення супервізії, створення умов для зустрічі з науковцями та новаторами; заохочення, моральне стимулювання та надання методичної допомоги у створенні та реалізації сучасних програм і методичних розробок;

- створення умов для якісної матеріально-технічної та інформаційно-комунікаційної бази; мотивації та свободи для творчості, які дадуть змогу створити учителям ПШ свої бази авторських програм, методик, інноваційних технологій, презентацій результатів дослідження для впровадження в досвід роботи інших учителів в інтернет-ресурсах;

- здійснення індивідуального консультування вчителів ПШ щодо використання педагогічних інновацій, поповнення свого арсеналу інноваційними формами та методами освітнього процесу та визначення траєкторії професійного розвитку;

- постійна кооперативна професійна взаємодія учителів ПШ (участь у наукових, проблемних семінарах, науково-практичних конференціях, педагогічних чи психологічних тренінгах, воркшопах, вебінарах, чатах, форумах, міжнародних проєктах, співробітництво з колегами з інших країн тощо);

- новий підхід до соціальної ролі учителя, який взаємодіє з батьками;

- розроблення нових методичних рекомендацій щодо психологічної готовності учителів до роботи з батьками на основі педагогіки партнерства, технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та раціональні затрати часу на методичну роботу.

Методична робота у ЗЗСО для потреб учителя НУШ має сприяти визначенню кожним педагогом власної освітньої траєкторії в системі неперервної (формальної, неформальної, інформальної) освіти, яка б поєднувала якісне оволодіння обов'язковими навчально-нормативними знаннями, вдосконалення, розширення, поглиблення фахових знань та набуття нових компетентностей на основі власних професійних запитів.

Пропонуємо методичну роботу вчителів ПШ в сучасних умовах розглядати з таких позицій: провідна ідея – задоволення потреб щодо професійного розвитку вчителя ПШ у системі методичної роботи; місія – стимулювання інтересу вчителів ПШ щодо професійного розвитку у системі методичної роботи, сприяння формуванню професійного запиту кожного вчителя та його задоволення для вдосконалення педагогічної практики (індивідуального професійного розвитку); мета – створення умов для задоволення запитів вчителів ПШ щодо професійного розвитку у системі методичної роботи; залучення до інноваційних форм роботи у системі методичної роботи – індивідуальні, групові, колективні; результат – задоволення потреб кожного вчителя ПШ щодо професійного розвитку у системі методичної роботи, високий рівень професійного розвитку, що виявляється в удосконаленні педагогічної практики та забезпечення нового рівня якості освіти в цілому.

Отже, здійснене пілотне дослідження засвідчує актуальність та підтверджує практичну значущість проблеми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Висновки до першого розділу

У першому розділі здійснено обґрунтування теоретико-методологічних основ професійного розвитку учителів ПШ та виконано певні узагальнення педагогічних умов професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Запропоновано авторське визначення поняття *«професійний розвиток учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО»* під яким ми розуміємо процес оновлення і набуття вчителями початкової школи компетентностей із застосуванням комплексу методів, технологій і заходів методичної роботи, що характеризується позитивною динамікою показників за відповідними критеріями; уточнено та конкретизовано поняття *«професійний розвиток*

педагога», під яким розуміємо керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку у професійній діяльності педагога; *«система методичної роботи ЗЗСО»*, під якою розуміємо систематизовану інтерактивну взаємодію усіх методичних підрозділів, творчу співпрацю професійних спільнот (раніше – шкільних методичних об'єднань), методичної ради, адміністрації закладу та педагогів, що спрямована на позитивну динаміку професійного розвитку кожного педагога та покращення якості освіти в цілому.

Аналіз теоретико-методологічних основ професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО дозволив визначити методологічні підходи до професійного розвитку вчителів ПШ та виокремити принципи їх реалізації. З цією метою було проаналізовано особистісний, індивідуальний, діяльнісний, системний, компетентнісний, андрагогічний та акмеологічний підходи. Проведені розвідки дозволили уточнити, що методологічні основи професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи реалізуються на таких методологічних принципах: гуманізації (гуманістична орієнтованість освітнього процесу, що реалізується у системі заходів, спрямованих на визнання цінності людини як особистості, свободу творчості і прояв своїх здібностей), інноваційності (здатність учителів ПШ працювати в інноваційному середовищі); індивідуалізації (врахування у системі методичної роботи індивідуальних особливостей учителів ПШ: орієнтації на особистість, врахування індивідуальних запитів); партнерства (професійна взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу); неперервності (цілісність і неперервність усіх процесуальних і системних аспектів освіти); системності (представлення методичної роботи як цілісної системи, яка має емерджентні властивості та спрямована на результативність професійного розвитку вчителів ПШ); наступності (передбачає послідовність використання різних форм методичної роботи на всіх етапах професійного розвитку вчителів); рефлексивності (усвідомлення учителями ПШ результатів навчання, самоаналіз власного

практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку).

У результаті обробки емпіричних даних, та в ході бесіди з респондентами зроблено висновок, що в умовах становлення НУШ система методичної роботи у ЗЗСО потребує переосмислення та переорієнтації на реалізацію сучасних завдань освітнього процесу, а саме:

- системності у проведенні методичної роботи з учителями ПШ;
- нерозривного зв'язку між теоретичним та практичним спрямуванням методичної роботи, постійного ознайомлення з досягненнями психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання, що сприяє активізації творчої та дослідницької діяльності вчителів ПШ, створення інформаційного поля з питань професійного розвитку педагогічних працівників;
- системного вивчення індивідуальних професійних потреб учителів у своєчасній методичній допомозі, проведення супервізії, створення умов для зустрічі з науковцями та новаторами; заохочення, моральне стимулювання та надання методичної допомоги у створенні та реалізації сучасних програм і методичних розробок;
- створення умов для якісної матеріально-технічної та інформаційно-комунікаційної бази; мотивації та свободи для творчості, які дадуть змогу створити учителям початкової школи свої бази авторських програм, методик, інноваційних технологій, презентацій результатів дослідження для впровадження в досвід роботи інших учителів в інтернет-ресурсах;
- здійснення індивідуального консультування вчителів ПШ щодо використання педагогічних інновацій, поповнення свого арсеналу інноваційними формами та методами освітнього процесу та визначення траєкторії професійного розвитку;
- постійна кооперативна професійна взаємодія учителів ПШ (участь у наукових, проблемних семінарах, науково-практичних конференціях, педагогічних чи психологічних тренінгах, воркшопах, вебінарах, чатах, форумах,

міжнародних проєктах, співробітництво з колегами з інших країн тощо);

- новий підхід до соціальної ролі учителя, який взаємодіє з батьками;
- розроблення нових методичних рекомендацій щодо психологічної готовності учителів до роботи з батьками на основі педагогіки партнерства, інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та раціональні затрати часу на методичну роботу.

Результати дослідження за першим розділом подані в таких публікаціях [78; 80; 81; 82; 83; 84; 85; 86; 89; 90; 91; 92; 208].

РОЗДІЛ 2

ІНТЕРАКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Критерії та показники рівня професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти

Актуальність проблеми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи зумовлена тим, що в умовах становлення НУШ від рівня професійного розвитку учителів ПШ, значною мірою, залежить якість освіти в цілому та успішність кожного здобувача освіти зокрема. Тому важливим залишається виокремлення та обґрунтування критеріїв та показників рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

У контексті нашого дослідження було виявлено, що проблемі професійного розвитку педагогів та визначенню критеріїв професійного розвитку у системі післядипломної освіти приділяли увагу такі науковці як М. Бирка [14], О. Дубасенюк [33], Ю. Завалевський [42], М. Захарійчук [46], Н. Клокар [58], Г. Кравченко [63], В. Кремень [64], Н. Ничкало [102], В. Олійник [108], В. Павленко [116], О. Пехота [125], Л. Пуховська [151], О. Савченко [158], В. Садова [159], В. Сидоренко [162], С. Сисоєва [167], Т. Сорочан [180], О. Стребна [186], Л. Сущенко [187], І. Титаренко [194], Л. Хомич [200], Л. Хоружа [202] та інші.

Як бачимо, досить значна кількість науковців здійснили вагомий науковий доробок у проблему професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. Проте як показав аналіз теорії та практики досліджуваної проблеми, визначення критеріїв та показників рівня

професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО потребує подальшого дослідження та уточнення.

У науковій літературі простежується неоднозначний підхід до визначення сутності понять «критерій» та «показник». Критерій (від гр. *criterion* – засіб судження, мірило) – це ознака, завдяки якій відбувається оцінка, визначення або класифікація явища чи процесу [172]. В. Курило зазначає, що критерії відображають суттєві характеристики досліджуваного явища і тому підлягають оцінці [68]. За висновками М. Бирки, критерії – це ознаки (характеристики) досліджуваного об'єкта, за якими можна зробити висновки про його стан і рівень розвитку [14, с. 220]. Кожний критерій визначається за допомогою сукупності показників. Показник – це явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу [21]. Як зазначає Т. Сорочан, критерій і показник співвідносяться як загальне та часткове, конкретне [144, с. 77].

Таким чином, поняття «критерій» у педагогічних дослідженнях співвідносне із поняттям «показник», так як показник характеризує найбільш суттєві ознаки певного критерію.

Отже, аналізуючи вищезазначене, ми дійшли висновку, що критерій – це основа для визначення динаміки змін у рівні професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи.

Для визначення критеріїв та показників професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО ми опиралися на основні ідеї Концепції «Нова українська школа» та сучасні педагогічні дослідження, які присвячені проблемі професійного розвитку педагогів у системі післядипломної освіти.

Досліджуючи проблему стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти Л. Суценко вважає, що цей процес є ефективним та дієвим, якщо визначати його за такими критеріями: мотиваційний, який характеризує професійну мотивацію, спрямованість і ставлення вчителів до процесу саморозвитку, інтерес до

самоосвітньої діяльності, сформованість емоційно-спонукальних чинників самоосвітньої діяльності, бажання належним чином виконувати всі поставлені завдання; когнітивно-діяльнісний, що відображає процесуально-інструментальний аспект самоосвітньої активності: рівень знань про культуру самоосвіти, навчальні вміння та дієві операції, властивості мислення та зовнішні прояви самоосвітньої діяльності вчителів початкових класів; рефлексивно-оцінювальний – характеризує сформованість професійно-особистісних якостей учителя, що виявляються та розвиваються у процесі професійно-особистісного зростання [188, с. 14–15].

І. Титаренко розробила та обґрунтувала критерії ефективності внутрішньошкільної методичної роботи з учителями ПШ, а саме: критерій мотиваційно-адаптивний (відображає розвиток мотивації вчителя до професійного самовдосконалення, задоволеність своєю працею); критерій позитивності ділового спілкування вчителів (відображає ступінь готовності вчителя до розв’язання професійних проблем та конфліктів); критерій результативності (відображає діяльність учителя щодо навчання і виховання учнів); критерій підвищення інформаційної компетентності вчителів початкових класів (відображає рівень ефективності використання новітніх інформаційних технологій у навчальному процесі та підвищенні професійної кваліфікації) [194, с. 13–14].

В. Павленко визначив критерії оцінювання ефективності організації науково-методичної роботи, які відбивають якісні й кількісні характеристики організації науково-методичної роботи:

- за процесом: цілеспрямованість, діагностичність, мотивованість, демократичність та психологічний супровід, системність і впорядкованість організації діяльності;

- за результатом: рівень професійно-педагогічної компетентності вчителів, рівень навчальних досягнень учнів [116, с. 16].

У свою чергу, О. Шевченко стверджує, що успішність професійного розвитку молодого вчителя має відбуватися за такими критеріями: володіння професійними знаннями (когнітивний компонент) та вміннями (проектувальними, організаційними, методичними, комунікативними – операційний компонент); професійна вмотивованість (ціннісно-мотиваційний компонент); сформованість інтегровальних професійних якостей та здатність до рефлексії (особистісно-рефлексивний компонент) [210, с. 2–3].

Як бачимо, більшість науковців приділяють увагу тим критеріям, які відображають розвиток мотивації у педагогів, рівень знань у професійній галузі, сформованість професійно-особистісних якостей, діяльність учителя щодо навчання і виховання учнів, здатність до рефлексії, а також рівень ефективності використання інформаційних технологій в освітньому процесі та підвищенні професійної кваліфікації.

Таким чином вивчення, аналіз і узагальнення теорії і практики з проблеми, яка досліджується, дозволили систематизувати критерії професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, враховуючи при цьому вимоги до системи методичної роботи закладів ЗЗСО та головні ідеї Концепції НУШ (рис. 2.1).

Критерій оновлення професійних знань характерний для післядипломної освіти, і тому ми виокремили критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, який дозволить визначити рівень знань учителів у вимогах нормативних документів під час планування та здійснення освітнього процесу в ПШ, уміння визначати та аналізувати нормативні документи з метою їх використання у професійній діяльності, особливості формування інформаційно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку, обізнаності у вимогах до організації освітнього середовища та його змістового наповнення, опанування рухавок (практика Ранкових зустрічей), знання про інтегроване навчання.

Рис. 2.1 Критерії та показники професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО

Показниками критерію оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ є:

- володіння системою знань про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність учителя ПШ;
- знання про особливості формування інформаційно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку;
- знання про особливості організації освітнього середовища;
- знання про інтегроване навчання;
- опанування рухавок (практика Ранкових зустрічей).

Ціннісно-смысловий критерій – визначає рівень готовності до змін, постійного професійного розвитку, успішної самореалізації в професії і житті, усвідомлення нових професійних ролей і завдань, що стоять перед вчителями в контексті реформених змін, вмінні організувати дитиноцентрований процес (дитиноцентризм). Показниками ціннісно-смыслового критерію є:

- цінності дитинства (дитиноцентризм).
- готовність до змін;
- усвідомлення нових професійних ролей і завдань, що стоять перед вчителями в контексті реформених змін;
- постійний професійний розвиток.

Критерій опанування цифрових технологій – визначає рівень знань правил експлуатації цифрових пристроїв, розуміння необхідності та доцільності організації системи методичної роботи з цифровими пристроями, уміння добирати ресурси цифрових технологій для вирішення завдань у системі методичної роботи, здатність вдосконалювати способи професійної діяльності відповідними цифровими засобами. Показниками критерію опанування цифрових технологій є:

- знання правил експлуатації цифрових пристроїв;
- розуміння необхідності та доцільності організації системи методичної

роботи з цифровими пристроями;

- уміння добирати ресурси цифрових технологій для вирішення завдань у системі методичної роботи;

- здатність вдосконалювати способи професійної діяльності відповідними цифровими засобами.

Критерій педагогіки партнерства – визначає рівень знань про повноваження вчителя ПШ у роботі з батьками, норм професійної етики, знання про цифрові комунікації, цифровий етикет, вміння будувати партнерські стосунки з батьками за допомогою різних інноваційних форм, створення мереж комунікації для спільної співпраці онлайн. Показниками критерію педагогіки партнерства є:

- знання повноваження вчителя у роботі з батьками;
- знання про цифрові комунікації, цифровий етикет;
- вміння будувати партнерські стосунки з батьками за допомогою різних інноваційних форм;
- створення мереж комунікації для спільної співпраці онлайн.

Критерій медіаграмотності – визначає рівень знань про можливості медіа для професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи, особливості цифрового спілкування, усвідомлення відповідальності за свою діяльність в Інтернеті, вміння використовувати медіа в системі методичної роботи: аналізувати й критично оцінювати інформацію, визначати достовірність інформації. Показниками критерію медіаграмотності є:

- знання про можливості медіа для професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи;
- усвідомлення відповідальності за свою діяльність в Інтернеті;
- вміння використовувати медіа в системі методичної роботи: аналізувати й критично оцінювати інформацію, визначати достовірність інформації;

- розвинені медіаосвітні компетентності.

Діяльнісний критерій – визначає рівень розвитку професійних компетентностей, здатність до опанування сучасних методів, методик, технологій та вміння їх раціонально застосовувати у системі методичної роботи, інтерактивної участі у різних інноваційних формах методичної роботи.

Показниками діяльнісного критерію є:

- розвинені професійні компетентності;
- здатність до опанування сучасних методів, методик, технологій та вміння їх раціонально застосовувати у системі методичної роботи;
- інтерактивна участь у різних формах методичної роботи.

Критерій рефлексивності – визначає рівень осмислення власної професійної діяльності, уміння свідомо контролювати результати своєї професійної діяльності, власного розвитку, динаміку професійного розвитку, схильність до самоаналізу та самовдосконалення. Показниками критерію рефлексивності є:

- осмислення власної професійної діяльності;
- уміння свідомо контролювати результати своєї професійної діяльності, власного розвитку, динаміку професійного розвитку;
- здатність до самоаналізу та самовдосконалення.

Таким чином, запропоновані критерії дозволяють простежити динаміку професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

У нашому дослідженні ми виділяємо для кожного критерію рівні професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. При визначенні рівнів професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО ми опиралися на класифікації, запропоновані М. Биркою [14], Н. Клокар [57], Т. Сорочан [176].

Спираючись на думку, що «рівень» – це ступінь досягнення у чому-небудь [21, с. 1223]. Аналогічно стверджував С. Гончаренко, відповідно до його думки, рівень – це чітко помітний індикатор розвитку об'єкта [22].

Отже, рівень – це міра або ступінь розвитку об’єкта зі зміною показників певних критеріїв досліджуваного явища.

Ми виділяємо чотири рівні професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО: низький (початковий, репродуктивний), середній (репродуктивний, частково-пошуковий), достатній (пошуковий, творчий), високий (інноваційний).

Низький (початковий, репродуктивний) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи характеризується низьким або недостатнім проявом показників за кожним визначеним критерієм. На цьому рівні учитель має елементарне розуміння про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя ПШ, недостатні професійні знання щодо Концепції НУШ, не вміє використовувати цифрові технології для професійного розвитку у системі методичної роботи, має первинні знання про повноваження вчителя у роботі з батьками та фрагментарні знання про цифрові комунікації, діє за наставником, слабо сформовані ціннісні орієнтації, майже не реалізує рефлексію у професійному розвитку. Такий вчитель недостатньо сприймає інновації, майже не відвідує професійні мережеві спільноти для вчителів ПШ, дуже рідко бере участь у різних інноваційних формах методичної роботи, не схильний до самоаналізу та самовдосконалення, потребує допомоги та постійного професійного розвитку.

Середній (репродуктивний, частково-пошуковий) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи характеризується частковим проявом показників за кожним визначеним критерієм. На цьому рівні вчитель частково володіє професійними знаннями щодо Концепції НУШ, використовує цифрові технології для професійного розвитку у системі методичної роботи, має часткові знання про повноваження вчителя у роботі з батьками, виявляє інтерес до застосування цифрових технологій у системі методичної роботи та часткові знання про цифрові комунікації, частково сформовані ціннісні орієнтації, майже не реалізує рефлексію у професійному

розвитку. Такий вчитель частково сприймає інновації, відвідує професійні мережеві спільноти для вчителів ПШ, частково знаходить та використовує електронні освітні ресурси для професійного розвитку, варіює готові, розроблені іншими методики й програми, частково бере участь у різних інноваційних формах методичної роботи, здатний домагатися змін на краще на основі самоаналізу, однак покращення мають нерегулярний характер і поширюються лише на окремі аспекти методичної роботи, відповідає за власну професійну діяльність.

Достатній (пошуковий, творчий) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи характеризується достатнім проявом показників за кожним визначеним критерієм. На цьому рівні вчитель має достатні професійні знання щодо Концепції НУШ, знаходить та реалізує нововведення у систему методичної роботи, уміє добирати ресурси цифрових технологій для вирішення завдань у системі методичної роботи, здатний вдосконалювати професійний розвиток у системі методичної роботи відповідними цифровими засобами, має достатні знання про повноваження вчителя у роботі з батьками, бере участь в онлайн-комунікаціях для спільної співпраці, достатньо сформовані ціннісні орієнтації. Такий вчитель готовий до змін, відкритий до інновацій, постійно відвідує професійні мережеві спільноти для вчителів ПШ, знаходить та використовує електронні освітні ресурси для професійного розвитку, достатньо розвинені медіаосвітні компетентності, активно бере участь у різних інноваційних формах методичної роботи, розробляє власні методи, методики, технології професійного розвитку, ділиться своїм досвідом у системі методичної роботи, усвідомлює необхідність систематичної роботи над собою і активно включається в ті форми методичної роботи, які сприяють формуванню потрібних компетентностей, достатньо задоволений своїми професійними результатами у системі методичної роботи.

Високий (інноваційний) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи характеризується високим проявом показників за

кожним визначеним критерієм. На цьому етапі вчитель має глибокі знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність учителя ПШ та глибокі професійні знання щодо Концепції НУШ, вдало опановує сучасні методи, методики, технології та раціонально застосовує їх у системі методичної роботи. У такого вчителя на високому рівні сформовані професійні компетентності, ціннісні орієнтації, постійно використовує інноваційні ресурси цифрових технологій для вирішення завдань у системі методичної роботи, вміє будувати партнерські стосунки з батьками за допомогою різних інноваційних форм та створює мережі комунікації для спільної співпраці онлайн, успішно організовує дитиноцентрований процес. Такий вчитель застосовує інновації, принципово створює нові методи, методики, сучасні педагогічні технології професійного розвитку у системі методичної роботи, активно бере участь та є ініціатором різних інноваційних форм методичної роботи, ділиться своїм досвідом у професійних мережеских спільнотах, залучає інших колег до співпраці та усвідомлює відповідальність за свою діяльність в Інтернеті, а також створює власну індивідуальну програму професійного розвитку, її мету, завдання, шляхи реалізації, задоволений своїми професійними результатами у системі методичної роботи.

Отже, визначення та обґрунтування критеріїв та показників рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО забезпечать можливість створення ефективної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, що є перспективою подальших розвідок у цьому.

2.2 Педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти

Важливим для розроблення інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО є виокремлення педагогічних умов.

Зазначимо, що в академічному тлумачному словнику поняття «умова» тлумачиться як «взаємна усна чи письмова домовленість про що-небудь; угода, договір [1]. Відтак, можна дійти висновку, що умови – це певні обставини, які безпосередньо впливають на розвиток суб'єкта чи об'єкта.

З метою окреслення педагогічних умов професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО ми звернулись до наукових педагогічних джерел. З'ясовано, що поняття «педагогічні умови» розглядали такі відомі вчені як І. Зязюн [44], І. Підласий [128], О. Пехота [125], Є. Хриков [203] та інші.

Є. Хриков, обстоював думку, що педагогічні умови – це обставини, які обумовлюють певний напрямок розвитку педагогічного процесу [204]. У той же час, О. Пехота зазначає, що педагогічні умови як обставини, при яких компоненти навчального процесу (зміст, викладання й учіння) подані в найкращому взаємозв'язку та створюють атмосферу плідної співпраці між вчителем і учнями, що забезпечує плідне викладання, керівництво навчальним процесом, а учням – успішне навчання [124].

Узагальнюючи вищезазначене, під педагогічними умовами в дисертаційному дослідженні професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО будемо розуміти сукупність обставин, які забезпечують позитивну динаміку показників професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

На думку Є. Бачинської, метою науково-методичної роботи є створення умов для особистісного професійного розвитку кожного вчителя, яка конкретизується в завданнях: створити в закладі загальної середньої освіти інформаційно-освітнє середовище професійного розвитку вчителя різними засобами, зокрема й із використанням хмарних технологій, соціальних мереж тощо. Напрямами опосередкованого інформування можуть бути сучасні тренди в освіті, успішні практики, педагогічні відкриття, альтернативні думки, дискусії тощо; створити методичну афішу, тобто анонс науково-методичних заходів, які

будуть проводитися на різних рівнях. До таких заходів можуть бути віднесені тренінги, квести, семінари, конференції, екскурсії, коучинги тощо. Учитель відповідно до власних професійних запитів зможе обрати види, форми, суб'єкти освітньої діяльності та сформувати індивідуальний навчальний план; створити методичну інфраструктуру, залучити зовнішні ресурси для участі у шкільній методичній роботі, активізувати внутрішні ресурси для задоволення професійного інтересу вчителів та вдосконалення ними власної педагогічної практики; організувати підтримку в розробленні вчителем цільової програми професійного розвитку, індивідуального плану професійного вдосконалення; спроектувати особистісно-орієнтовану адаптивну організаційну структуру методичної роботи спрямовану на задоволення запитів кожного вчителя закладу загальної середньої освіти [9].

Досліджуючи організацію методичної роботи з вихователями дошкільних навчальних закладів, О. Корнєєва стверджувала, що ефективність організації методичної роботи залежить від реалізації таких педагогічних умов: залучення вихователів до активної самостійної пошуково-методичної роботи; озброєння вихователів інноваційними методиками; занурення вихователів в інноваційно-творчу методичну діяльність; стимулювання оцінно-контрольної діяльності вихователів у професійно-методичній роботі [61, с. 17].

Отже, на основі здійсненого аналітичного огляду психолого-педагогічної літератури та результатів констатувального етапу експерименту були визначені такі педагогічні умови, що сприяють професійному розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, а саме:

1. Оновлення змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання учителів ПШ) орієнтованого на професійний розвиток учителів ПШ.
2. Створення інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи.
3. Індивідуальна траєкторія професійного розвитку учителів ПШ.

4. Залучення учителів ПШ до інноваційних форм методичної роботи.

5. Системна взаємодія методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОППО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти.

6. Відкритість та співпраця, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації.

Перша умова – оновлення змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання учителів ПШ) орієнтованого на удосконалення професійного розвитку учителів ПШ.

У параграфі 1.3 нашого дослідження вже було здійснено аналітичний огляд планів професійних спільнот (раніше – методичного об'єднання) учителів ПШ, результати якого засвідчили недостатню позитивну результативність методичної роботи учителів ПШ, а саме: відсутність компетентнісного підходу до планування діяльності вчителя та індивідуального підходу до учнів (дитиноцентризм), майже не відображено інтерактивної участі учителів у різних формах методичної роботи та реалізації педагогіки партнерства.

Координацію діяльності професійних спільнот здійснюють ЦПРПП на засадах партнерства, дотриманні принципу людиноцентризму та права педагога на академічну свободу [130].

Діяльність професійних спільнот учителів ПШ доцільно здійснювати за наступними напрямками: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, володіння фаховими методиками, впровадження сучасних технологій компетентісного навчання); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України «Про освіту»; дистанційне навчання як виклик сучасності, використання широкого спектру інформаційно-

комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, інформаційна та кібернетична безпека; психологічна підтримка учасників освітнього процесу; створення безпечного інклюзивного освітнього середовища, особливості інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами; впровадження спецкурсів «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи».

Психолого-педагогічне консультування учителів ПШ пропонуємо здійснювати з питань: бази актуальних програм підвищення кваліфікації різними суб'єктами; інформація про можливість стажування (вітчизняного та зарубіжного); інформація про супервізорів, консультантів, наставників, тренінги, семінари, майстер-класи, нетворкінги; проєктні та грантові пропозиції; анонси педагогічних конференцій та конкурсів; розроблення документів закладу освіти; особливостей організації освітнього процесу за різними формами здобуття освіти, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання; впровадження компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, інклюзивного підходів до навчання здобувачів освіти і нових освітніх технологій, інформація про діяльність віртуальних професійних спільнот; бази електронних часописів, бібліотек; форуми, чати для зворотного зв'язку.

При оновленні змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання) учителів ПШ в умовах сьогодення варто враховувати вимоги Концепції НУШ, оновлення системи методичної роботи (створення ЦПРПП) та кризові умови (пандемія COVID-19 та воєнний стан).

Друга умова – створення інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи ЗЗСО.

Наукові розвідки підтвердили, що у сучасних дослідженнях використовуються такі поняття як «цифрове середовище» (Л. Тарасенко), «інформаційно-навчальне середовище» (С. Гончаренко), інформаційно-освітне

середовище» (Н. Бахмат, В. Биков, Л. Карташова, В. Олійник), «комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище (В. Биков, Ю. Жук) та ін.

Тенденції розвитку освіти в Україні зумовили необхідність упровадження інноваційних процесів у системі методичної роботи ЗЗСО, заміну традиційного професійного середовища новому інноваційному із залученням цифрових технологій. Відповідно до сучасних вимог та в кризових умовах: пандемії COVID-19 та воєнного стану щодо організації методичної роботи з педагогічними працівниками в ЗЗСО/ЦПРПП окрім традиційної документації, необхідно передбачити наявність таких матеріалів в друкованому та/або електронному форматах:

- науково-методична література (виставка, картотека); аудіо-, відеотека напрацювань закладу освіти;
- авторські програми, методичні та навчальні посібники, розроблені педагогами закладу, професійне портфоліо педагогічних працівників;
- програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників та інші джерела інформації, необхідні для професійного розвитку педагогічних працівників;
- матеріали дослідно-експериментальної та інноваційної діяльності (накази, програми, реєстраційні та інформаційні картки, договори про наукову співпрацю із ІППО, угоди про наукове керівництво інноваційною діяльністю);
- картотека педагогічного досвіду та освітніх технологій (матеріали передового педагогічного досвіду; банк даних про вчителів (портфоліо), які працюють в інноваційному режимі; картотека психолого-педагогічної літератури та перелік рекомендованих тем для написання методичних розробок учителями);
- кейси документів щодо особливостей організації освітнього процесу за різними формами здобуття освіти, у тому числі з використанням дистанційного навчання;
- віртуальна професійна спільнота професійного розвитку для взаємодії

між учителями ПШ інших ЗЗСО та ЦПРПП.

В об'єктивних умовах інтенсивної цифровізації освіти, кризових умов та з метою підсилення системи методичної роботи ЗЗСО, заклад має можливість працювати над створенням власного педагогічного електронного освітнього ресурсу, яким може бути електронний навчальний кабінет тощо, тобто створити інформаційно-освітнє середовище для кожного педагога у системі методичної роботи ЗЗСО (рис. 2.2).

Рис. 2.2 Електронний кабінет вчителя ПШ

Його варто вести за окремими орієнтовними розділами:

- загальні відомості про вчителя ПШ;
- результати науково-педагогічної діяльності (самоосвіта);
- науково-методична діяльність – веб-бібліотека (матеріали, що містять обґрунтування вибору освітніх технологій, використання цифрових технологій в освітньому процесі; робота у професійних спільнотах, участь у різних науково-методичних заходах; організація і проведення семінарів, круглих

столів, майстер-класів; розробка авторських програм тощо) тощо.

Третя умова професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи – індивідуальна траєкторія професійного розвитку учителів ПШ.

Індивідуальна траєкторія у нашому дослідженні пов'язана з методологією людиноцентризму та індивідуального підходу до професійного розвитку учителів ПШ.

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу її здобуття, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [133]. Індивідуальна освітня траєкторія у закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план (Закон «Про освіту»).

Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників (затверджене Постановою Кабінету Міністрів України 29 липня 2020 р.) визначає траєкторію професійного розвитку педагогічного працівника як персональний шлях реалізації професійного потенціалу педагогічного працівника, що ґрунтується на його вільному виборі закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих [130].

Проблема наукового обґрунтування поняття індивідуальної освітньої траєкторії досить широко представлена працями вітчизняних і зарубіжних учених (Є. Барбіна, О. Боровик, Г. Брунетті, К. Гурова, С. Морстон, Г. Полякова, В. Сидоренко, Т. Сорочан та ін.), які обґрунтовують чинники, умови, особливості, засади моделювання індивідуальної освітньої траєкторії як персонального шляху реалізації особистісного потенціалу в освіті.

Професійний розвиток за індивідуальною траєкторією дозволяє вчителю

ПШ: усвідомити ступінь власної підготовленості до реалізації поставлених цілей; самостійно здійснити вибір змісту і стратегії власного навчання; виявити самостійність думки, незалежність, здатність до вибору власної позиції; визначити, розвиток яких компетентностей професійної діяльності потребує найбільшої уваги. Ефективною формою оцінювання результативності індивідуальної траєкторії професійного розвитку учителів ПШ можуть бути портфоліо.

Пропонуємо учителям ПШ: 1) визначитись із ступенем власної підготовленості до реалізації поставлених цілей; 2) ознайомтеся із переліком рекомендованих напрямів підвищення кваліфікації; 3) ознайомитися із професійним стандартом «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»; 4) проаналізувати можливості суб'єктів підвищення кваліфікації; 5) здійснити самооцінювання; б) за результатами самооцінювання й аналізу можливостей учителі ПШ можуть сформулювати індивідуальний план професійного розвитку на найближчий рік або на кілька наступних років, що і визначить індивідуальну траєкторію професійного розвитку у системі методичної роботи.

Отже, ми будемо розуміти під індивідуальною траєкторією професійного розвитку учителів ПШ індивідуальний план професійного розвитку, який орієнтований на професійний розвиток у системі методичної роботи, складений самостійно учителем або за підтримки консультанта із врахуванням професійних потреб та запитів того, хто навчається.

Четверта умова професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи – залучення учителів ПШ до інноваційних форм методичної роботи.

Для того, щоб методична робота сприяла професійному розвитку учителів ПШ, їх підготовку до інновацій, засвоєння змісту нових програм і технологій варто залучати їх до різних інноваційних форм методичної роботи із

застосуванням мультимедійних засобів та інформаційних технологій, розроблення та впровадження індивідуальної траєкторії професійного розвитку, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання. І тому, при виборі інноваційних форм методичної роботи необхідно враховувати освітні завдання ЗЗСО/ЦПРПП, кількісний і якісний склад педагогічного колективу, матеріальні та морально-психологічні умови.

Пропонуємо на партнерських засадах створити інформаційний простір про можливості професійного розвитку учителів ПШ як на рівні закладу освіти, так і на рівні ЦПРПП. До таких заходів можуть бути віднесені безкоштовні або за кошти учасників курси підвищення кваліфікації, тренінги, квести, семінари, конференції, екскурсії, коучинги тощо, які проходять як у робочі, так і у вихідні дні. Учитель ПШ відповідно до власного педагогічного інтересу зможе обрати види, форми, суб'єктів освітньої діяльності та сформувавши індивідуальну траєкторію професійного розвитку. Варто спрямувати освітній процес на формування мотиваційної готовності вчителя ПШ до застосування інноваційних педагогічних технологій; організацію освітнього процесу за різними формами, зокрема з використанням технологій дистанційного навчання.

П'ятою умовою професійного розвитку учителів ПШ можна вважати системну взаємодію методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОІППО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти.

Головними перешкодами у засвоєнні нових практик можуть бути брак часу для підготовки та інструктажу, обмежені матеріали і людські ресурси, а також відсутність подальшої підтримки від надавачів освітніх послуг щодо професійного розвитку [236]. Тому системна взаємодія методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОІППО (обласний

інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти має враховувати такі цілі: формування та розвиток інформаційного освітнього простору для професійного розвитку педагога у системі методичної роботи ЗЗСО, що забезпечить активну інтеграцію інноваційних технологій в освітній процес; консультування учителів ПШ та залучення до заходів неформальної освіти, що спрямоване на задоволення професійних потреб та позитивну динаміку професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО; психологічна підтримка, яка спрямована на забезпечення психологічної безпеки та надання психологічної допомоги учителям ПШ; створення системи партнерської взаємодії із суб'єктами підвищення кваліфікації педагогічних працівників; укладання угод про співпрацю в питаннях професійного розвитку учителів ПШ із закладами освіти, установами та громадськими організаціями.

Шостою умовою професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО є відкритість та співпраця, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації.

Запорукою успіху нової школи є тісна співпраця з батьками, громадами і підтримка з їхнього боку [105].

З прийняттям концепції НУШ перед учителями, учнями та батьками постають важливі зміни в системі освіти. Тому в нових умовах дуже важливо, щоб учителі, учні та батьки відчували сутність і важливість змін у переході від освіти знання до освіти компетентностей XXI століття. Це спонукає модернізувати зміст і форми співпраці вчителів з батьками здобувачів освіти в умовах НУШ.

Здобувачі освіти, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є рівноправними учасниками освітнього процесу, зацікавленими

та добровільними однодумцями, що несуть повну відповідальність за результат навчання. Відповідно, «Нова школа» має ініціювати нову, кращу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії розвитку дитини. Пропонуємо співпрацювати з батьками, представниками громадських організацій, провайдерами освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації за такими напрямками:

- створити інформаційний простір для батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладів освіти, засобів масової інформації з метою зацікавленості до діяльності ЗЗСО;
- мотивувати та заохочувати до активної участі в освітньому процесі на підставі спільних цінностей;
- забезпечити прозору й добре налагоджену комунікацію, зокрема відкрито обговорювати наявні проблеми;
- формувати доброзичливе ставлення до співпраці на позиціях рівноправності;
- організувати заходи, спрямовані на партнерський формат взаємин;
- створити осередки для надання систематичної різнопланової допомоги батькам, необхідних для організації освітнього середовища дитини в школі та вдома.

Постійна підтримка і тісна співпраця з батьками та місцевими громадами може бути реалізована і через технології цифрового суспільства. В умовах сьогодення сайти ЗЗСО мають спільну проблему – вони є функціонально бідними і дуже мало використовуються для зворотного зв'язку з батьками.

Вважаємо, що інформаційна відкритість ЗЗСО сприятиме залученню батьків здобувачів освіти до підготовки й проведення різних родинних свят, відкритих уроків, розваг, змагань, виставок, конкурсів, проєктів, міні-досліджень, екскурсій, туристичних походів та ін. В основі Інтернет комунікації активізується батьківська спільнота, коло однодумців із перспективними ідеями щодо удосконалення освітнього процесу. Також для

батьків будуть цікавими такі форми зустрічей як майстер-класи, круглі столи, тренінги, інтерактивні ділові ігри, практичні семінари, квести та ін. Звичайно, важливо враховувати диференційованість співпраці з батьками здобувачів освіти, не нав'язувати всім однакові форми роботи, а орієнтуватись на потреби та запити батьків.

В умовах НУШ стратегія співпраці з батьками здобувачів освіти визначається конкретним уявленням щодо тих педагогічних проблем, які можна вирішити тільки спільними зусиллями. Так, відносини між учнями, батьками, вчителями, керівництвом школи та іншими учасниками освітнього процесу варто будувати на взаємоповазі, взаємодовірі та доброзичливій комунікації, що стане міцним підґрунтям реалізації особистісного зростання дитини та основних принципів соціального партнерства.

В умовах цифровізації суспільства відкритість та співпраця із залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладів освіти, засобів масової інформації можлива за допомогою віртуальних професійних спільнот.

У своїй діяльності такі партнерські професійні спільноти відкриті для батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладів освіти, засобів масової інформації. Ці віртуальні спільноти відображають діяльність учителів ПШ у різних науково-методичних заходах, формують думку суспільства про діяльність ЗЗСО.

Таким чином, неформальне та добровільне об'єднання батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладів освіти, засобів масової інформації навколо спільної мети – запорука якості освіти в цілому.

Отже, передбачається, що формування окреслених педагогічних умов сприятиме ефективності інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

2.3 Обґрунтування інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти

Як показує огляд науково-методичних праць за проблемою сучасних технологій навчання дорослих займались такі відомі науковці як В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, О. Пехота, О. Пометун, С. Сисоєва, М. Скрипник, Т. Сорочан та інші. Дослідженням проблеми моделей та моделювання в загальнотеоретичному аспекті займались такі дослідники: С. Гончаренко, Г. Єльнікова, М. Кириченко, Н. Клокар, В. Олійник, В. Пікельна, В. Семиченко, С. Сисоєва, Т. Сорочан та ін. Аналіз джерельної бази дослідження засвідчує значний інтерес дослідників до моделювання технологій професійного розвитку педагогів.

Поняття «технологія» включає певну послідовність дій, що визначається як «спосіб розв'язання певної задачі, точно вказуючи, як та в якій послідовності отримати результат, який однозначно визначений вихідними положеннями [36].

У документах ЮНЕСКО, педагогічна технологія – системний метод проєктування та здійснення всього процесу викладання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що своїм завданням вважає оптимізацію форм освіти.

І. Підласий вбачає в технології систему, яка: складається з алгоритмів, способів та засобів, комплексне застосування яких наближає до заздалегідь намічених результатів, гарантує одержання продукту заданої кількості та якості [128, с. 25].

Такі дослідники як О. Пометун, Л. Пироженко, С. Сисоєва вважають, що педагогічна технологія – це набір процедур, які поновлюють професійну діяльність учителя і гарантують кінцевий запланований результат [131; 122].

Суттєві ознаки педагогічної технології наведені у визначенні О. Савченко: «Педагогічна технологія – науково обґрунтована педагогічна (дидактична) система, яка гарантує досягнення певної навчальної мети через

чітко визначену послідовність дій, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат» [156].

Сучасна педагогічна технологія – це науково обґрунтована й унормована за метою підготовки фахівців, змістом освіти, місцем та терміном навчання система функціонування усіх компонентів педагогічного процесу: форм, методів, засобів і процедур, педагогічних дій, що використовуються для організації та здійснення спільної навчальної діяльності тих, хто навчає, та тих, хто навчається, побудована на науковій основі й запрограмована на певний педагогічний результат [192].

Під інформаційно-комунікаційною технологією навчання О. Спірін розуміє дидактичну технологію, що забезпечує досягнення цілей навчання лише за умови обов'язкового використання інформаційно-комунікаційних технологій [184].

Нам імпонують інтерактивні технології навчання дорослих, які як зазначає академік С. Сисоєва забезпечують включення дорослих у процес навчання за рахунок добору й використання сукупності інтерактивних форм, методів, прийомів, методик, засобів навчання, що дозволяють гарантовано досягти запланованого результату, забезпечити зворотній зв'язок, право вибору, двоспрямованість спілкування, оптимальне врахування життєвого й професійного досвіду тих, хто навчається [47].

Технології навчання дорослих – способи реалізації змісту освіти дорослих, оптимальні й ефективні для віку та фізичного стану дорослої людини, що передбачають взаємодію змістової, процесуальної, мотиваційної, організаційної складових, сприяють диференціації та індивідуалізації освітніх програм на основі врахування набутих раніше знань, інших компетентностей і професійного досвіду людини, допомагають активізації діяльності, розкриттю її потенційних можливостей, виробленню практичних навичок з метою виконання конкретних завдань тощо [60, с. 15.]

Інтерактивні технології у системі методичної роботи ЗЗСО ми розуміємо

як такі, що підвищують мотивацію, сприяють формуванню партнерських відносин, розвивають співпрацю, формують здатність мислити неординарно і є необхідною умовою підвищення професійного розвитку учителів початкової школи. У системі методичної роботи інтерактивні технології забезпечують використання і добір таких інтерактивних методів, форм, методик, які дозволять досягнути запланованих результатів та розкриють перед учителями ПШ нові шляхи та перспективи творчого розвитку.

Ми розробили інтерактивну технологію професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи, яка реалізується на п'ятьох етапах: мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та post-впровадження.

Як бачимо, більшість науковців підкреслюють, що педагогічна технологія розглядається на засадах системного підходу, має певні етапи створення та застосування педагогічної технології, а саме: визначення кінцевого результату, чітко спланованих цілей та послідовності дій.

Таким чином, розроблення інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО потребує виконання наступних завдань:

- 1) визначити її очікувані результати;
- 2) визначити етапи організації та діяльності всіх суб'єктів професійного розвитку;
- 3) визначити методи, форми та засоби професійного розвитку;
- 4) сформулювати педагогічні умови, що забезпечать її ефективність;
- 5) здійснити діагностику й моніторинг результатів застосування технології професійного розвитку.

З метою дослідження ефективності професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО було здійснено моделювання авторської інтерактивної технології.

У процесі обґрунтування теоретичних основ моделі інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО до уваги взято концептуальні ідеї, положення, викладені в наукових працях вчених України В. Кременя та В. Бикова (особливості модельного подання та освітнього застосування категорій) [64], Н. Білик (моделювання процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів) [16], М. Бирки (концепція системи професійного розвитку природничо-математичних дисциплін у післядипломній освіті) [14], В. Маслова (моделювання у теоретичній і практичній діяльності в педагогіці) [73], В. Олійника (тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства) [109], З. Рябової (теоретичні аспекти моделювання та проєктування в навчальному закладі) [155], С. Сисоєвої (інтерактивні технології навчання дорослих) [47], Т. Сорочан (проблеми і перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах розбудови Нової української школи та експірієнс-технології професійного розвитку педагогів у відкритому університеті) [34].

Моделювання як загальнонауковий метод пізнання виступає одночасно й універсальним методом дослідження і дозволяє вивчати процес до його здійснення, що: дає можливість виявити та ліквідувати або зменшити можливі негативні наслідки до їх реального прояву; дозволяє цілісно вивчити процес, оскільки надає можливість виявити зв'язки між елементами моделі; полегшує теоретичний аналіз; дозволяє використовувати кількісні методи аналізу та одержувати на основі них науково-обґрунтовані відомості про досліджуваний процес [119].

Модель – це є узагальнений уявний образ, що заміщає і відображає структуру і функції (взяті в динамічній єдності в контексті соціокультурного середовища) конкретного об'єкту вивчення [48, с. 25].

С. Гончаренко зазначає, що модель слід розуміти як штучну систему елементів, яка з певною точністю відображає деякі властивості, сторони, зв'язки об'єкта, що досліджується [22, с. 120].

В. Олійник, під моделлю розуміє систему об'єктів чи знаків, яка відображає основні (істотні) властивості системи-оригіналу і дозволяє отримати інформацію про можливі стани системи в майбутньому і шляхи їх здійснення [109].

С. Сисоєва стверджує, що під моделлю потрібно розуміти об'єкт, який відповідає іншому об'єкту (оригіналу), замінює його при пізнанні і дає про нього або про його частини інформацію. Моделі зазвичай бувають у вигляді малюнків, креслень, схем, таблиць, матриць, символів або описуються у вигляді тексту [166, с. 100].

Погоджуємось із думкою В. Маслова, який доводить, що моделювання є не тільки методом, а й підсистемою (самостійною стадією) управління, яка має специфічні функції та форми прояву. Взагалі, побудова педагогічної моделі відбувається за допомогою визначених цілей, закономірностей, принципів, визначення змісту, форм, методів, системи контролю та оцінки результату. Таким чином, все перелічене є характеристикою дидактичного процесу, процесу формування та розвитку компетентностей [73].

Т. Пушкар, яка займалась проблемою моделювання як теоретичного методу розробки педагогічної технології підготовки вчителів філологічного профілю, вважає, що традиційно до складу моделі професійної підготовки вчителя вносять кілька основних компонентів, серед яких:

1) цільовий компонент (цілемотиваційний, соціально-цільовий тощо), в межах якого вирішується питання «з якою метою здійснюється професійна підготовка вчителя-філолога?» або ж «що має стати результатом професійної підготовки вчителя-філолога?»;

2) змістовий компонент (змістово-діяльнісний, змістово-процедурний тощо) – виявляє специфіку змісту професійної підготовки, побудованої з урахуванням комплексу принципів;

3) процесуальний (діяльнісний, технологічний, діяльнісно-процедурний та ін.) – вміщує характеристику основних форм професійної підготовки, засобів її здійснення, в тому числі авторську складову процесу професійної підготовки;

4) результативний (оцінно-результативний, оцінно-рефлексивний, дослідницько-рефлексивний, аксіологічний тощо) – яким детерміновано співвіднесення мети і результату розробленої моделі та здійснюється перевірка отриманих результатів в ході експерименту [153].

У педагогічних дослідженнях модель виступає як ідеальний зразок, орієнтир для виділення істотних властивостей досліджуваного об'єкту, в нашому випадку – професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Модель інтерактивної технології дозволить відобразити діяльність не тільки як систему по формуванню компетентностей, а й особливості цього процесу, переваги та можливі ризики на усіх етапах запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ. Виділяємо такі основні етапи: мотиваційно-ціннісний; проєктувальний; процесуальний; аналітично-рефлексивний та post-впровадження.

Отже, на основі узагальнення зазначеного вище, вивчення та узагальнення практичного досвіду професійної діяльності учителів ПШ, мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, а також авторського задуму було розроблено модель інтерактивної технології професійного розвитку (далі – МІТПР) учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, у структурі якої представлено п'ять взаємозалежних блоків: цільовий; теоретичний; процесуальний, рефлексивний; результативний. Запропонована модель представлена як система, яка відображає сутність професійного розвитку учителів початкової школи із забезпеченням позитивної динаміки професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи ЗЗСО (рис. 2.3).

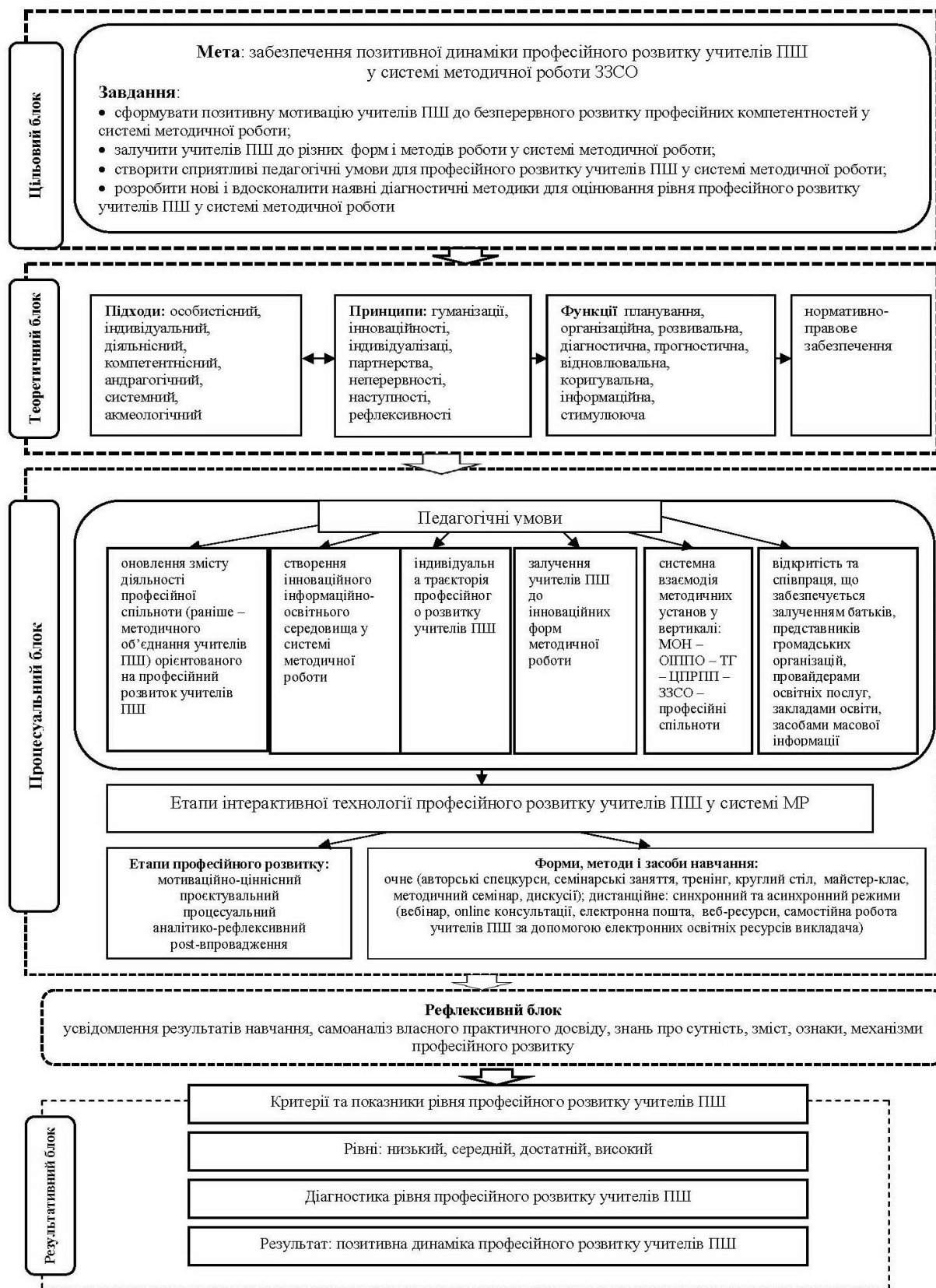

Рис. 2.3 Модель інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи закладів ЗСО

Ключовим елементом **цільового блоку** МІТІР учителів ПШ у системі методичної роботи закладів ЗСО виступає зміст, структура та кінцева мета, яку потрібно досягнути. У контексті нашого дослідження метою є – забезпечення позитивної динаміки професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи, яка зумовлена державними вимогами до освіти: професійної підготовки вчителя ПШ на компетентнісних засадах (відповідно до Концепції «Нова українська школа»). Для досягнення цієї мети потрібно виконати ряд завдань:

- 1) сформулювати позитивну мотивацію учителів ПШ до безперервного розвитку професійних компетентностей у системі методичної роботи;
- 2) залучити учителів ПШ до різних форм і методів роботи у системі методичної роботи;
- 3) створити сприятливі педагогічні умови для професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи;
- 4) розробити нові і вдосконалити наявні діагностичні методики для оцінювання рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи.

До **теоретичного блоку** МІТІР відносимо підходи, принципи, функції, та нормативно-правову базу, що ґрунтується на таких нормативно-правових документах, а саме: Закон України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національну доктрину розвитку освіти, Концепцію «Нової української школи», Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, професійного стандарті «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 року № 1143, програми незалежного тестування для вчителів початкової школи закладів загальної середньої освіти, Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників та інших нормативно-правових документів про освіту.

Як основні методологічні підходи до професійного розвитку учителів ПШ нами враховано особистісний, індивідуальний, діяльнісний, системний,

компетентнісний, андрагогічний та акмеологічний. Їх реалізація сприятиме створенню сприятливих педагогічних умов для професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО. Докладний опис дослідження методологічних підходів професійного розвитку учителів ПШ подано в підрозділі 1.2 нашого дослідження.

Методологічні основи професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи реалізувалися на таких методологічних принципах:

- гуманізації (гуманістична орієнтованість освітнього процесу, що реалізується у системі заходів, спрямованих на визнання цінності людини як особистості, свободу творчості і прояв своїх здібностей),
- інноваційності (здатність учителів ПШ працювати в інноваційному середовищі);
- індивідуалізації (врахування у системі методичної роботи індивідуальних особливостей учителів ПШ: орієнтації на особистість, врахування індивідуальних запитів);
- партнерства (професійна взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу);
- неперервності (цілісність і неперервність усіх процесуальних і системних аспектів освіти);
- системності (представлення методичної роботи як цілісної системи, яка має емерджентні властивості та спрямована на результативність професійного розвитку вчителів ПШ);
- наступності (передбачає послідовність використання різних форм методичної роботи на всіх етапах професійного розвитку вчителів);
- рефлексивності (усвідомлення учителями ПШ результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку).

Практична реалізація принципів функціонування системи методичної роботи має надзвичайно важливе значення у розбудові НУШ.

Процесуальний блок МІТІР описує процес та етапи реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі

методичної роботи (мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та post-впровадження), форми, методи, засоби навчання та педагогічні умови, що забезпечують її позитивну динаміку.

Інтерактивна технологія професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи реалізується на п'ятьох етапах: мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та post-впровадження.

Під час реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО на мотиваційно-ціннісному етапі працюють консультанти, експерти з числа вчителів ПШ, методисти закладів післядипломної освіти, які взаємодіють з іншими вчителями ПШ у ЦПРПІ, професійних спільнотах (раніше – методичних об'єднаннях), ЗЗСО та ІППО.

Мотиваційно-ціннісний етап передбачає вхідну діагностику, яка виявляє професійні потреби, мотиваційну готовність, прагнення до безперервного професійного розвитку, рівні професійного розвитку та ціннісні орієнтації учителів ПШ щодо професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО. На цьому етапі використовувались такі методи як тести, анкетування, опитувальні листи, спостереження, бесіди.

Очікувані результати цього етапу: виявлення професійних потреб, ціннісних орієнтацій учителів ПШ та рівнів професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО .

Проєктувальний етап передбачає розроблення інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, яка побудована з урахуванням принципів: гуманізації, інноваційності, індивідуалізації, партнерства, неперервності, наступності, рефлексивності.

Очікувані результати цього етапу: варіативність змістового наповнення інтерактивної технології професійного розвитку.

Процесуальний етап передбачає залучення учителів ПШ до експериментальної та науково-дослідної роботи, а саме до різних форм та

методів роботи (вивчення спецкурсів, семінарів, тренінгів, майстер-класів, вебінарів, круглих столів тощо).

Очікувані результати цього етапу: набуття інноваційного досвіду, представлення власних результатів професійного розвитку та впровадження у практику.

Аналітико-рефлексивний етап передбачає оцінювання результатів самого процесу професійного розвитку учителів ПШ, власного бачення своїх професійних здобутків, вибір альтернативних варіантів вирішення проблем професійного розвитку та подальшого застосування набутих компетентностей у системі методичної роботи, обмін досвідом між педагогами. Виявлення недоліків та подолання труднощів під час реалізації інтерактивної технології здійснюється за рахунок включення додаткових тем. Це включення елементів дистанційного навчання (online консультації: Google Meet, ВВВ-платформа, електронна пошта, веб-ресурси, електронні освітні ресурси викладача тощо).

Очікувані результати цього етапу: позитивна динаміка професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО або підвищення рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Етап post-впровадження передбачав адаптацію моделі інтерактивної технології до нових умов роботи, а саме: реалізації Концепції НУШ; оновлення системи методичної роботи (створення ЦПРПП) та кризових умов (пандемія COVID-19 та воєнний стан).

Очікувані результати цього етапу: позитивна динаміка професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО або підвищення рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО після завершення впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Ми розуміємо етап post-впровадження як додатковий період дослідження у нових умовах, що можуть суттєво вплинути, навіть змінити отримані результати, засвідчити або спростувати, що змодельована інтерактивна

технологія професійного розвитку вчителів ПШ в системі методичної роботи ЗЗСО може мати широкий контекст використання. З цією метою ми залучили до апробації результатів експерименту інші ЗЗСО, які попередньо не брали участь в експерименті, але застосували МІТТР вчителів ПШ у нових умовах, що були спричинені карантинними обмеженнями і воєнним станом.

Ми визначили часткову гіпотезу цього етапу: розроблену нами інтерактивну технологію будемо вважати готовою до застосування, якщо в кризових умовах (карантинні обмеження, воєнний стан) буде підтверджено позитивну динаміку професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Саму МІТТР учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО ми не змінювали, а відстежували її результативність у змінених зовнішніх умовах.

Оскільки найбільш характерною ознакою зміни зовнішніх умов на етапі post-впровадження стала обмеженість очних зустрічей і проведення заходів у звичних формах в аудиторії, ми зробили акцент на широкому застосуванні цифрових технологій (В. Биков [11], А. Гуржій, В. Лапінський [25], Л. Карташова [50], М. Кириченко [55], О. Спірін [184]).

Основою формування змісту МІТТР учителів ПШ у системі методичної роботи стало практичне застосування професійних знань, спрямованість науково-методичної інформації на особистісні характеристики, педагогічні умови та професійні інтереси учителів ПШ. З цією метою на етапі post-впровадження для професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи створено самокеровану онлайн-дошку Padlet за посиланням: https://padlet.com/Yulya_shabala/geoj2hv4ktgpe9k1 (додаток І).

Онлайн-дошка містить електронні освітні ресурси: мультимедійні презентації, відео-ресурси, методичні рекомендації, комплекс практичних завдань для самостійного опрацювання, дидактичні матеріали тощо.

Вибір засобів навчання залежав від дидактичної мети, змісту, формату проведених занять та запитів педагогів. Особливу увагу було приділено проблемним, пошуковим, творчим методам роботи. Зауважимо, що

інформаційне освітнє середовище створює умови та розширює можливості для підвищення незалежності та самостійності учителів ПШ; самомотивації в навчанні; глибшого ознайомлення з новими технологіями навчання; навчання за власним графіком в умовах гнучких дедлайнів; відпрацювання індивідуального підходу до кожного учителя ПШ та формування власної індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

Під час залучення учителів ПШ до різних форм і методів роботи відбувалось не тільки засвоєння нових знань, а й атмосфера безпеки, психологічна підтримка, співпраця, оптимізований навчальний зміст, спілкування, взаємодія, цінності і свобода вибору.

Характерними особливостями навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища науковці Н. Бахмат [7], В. Биков [13], Л. Карташова [50] виокремлюють: застосування системного підходу організації освітнього процесу з метою структурування навчально-методичного матеріалу, що, у свою чергу, дозволяє формувати його контент у вигляді логічної системи модулів; гнучкість і відкритість освітнього процесу відповідно до потреб учителів початкової школи в умовах НУШ, їх особистих якостей, інтересів, можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяє покращити результативність навчання; можливість інтенсифікувати та оновлювати освітній процес на основі мультимедійного формату навчальних матеріалів; створення умов для організації інтерактивного навчання як очному, так і в дистанційному форматі; компетентнісну спрямованість освітнього процесу – що дозволяє інтегрувати навчальну, самостійну, дослідницьку та інші види діяльності учителів початкової школи згідно з концепцією НУШ; визначати формування цифрових компетентностей, сприяє конкурентоспроможності вчителів початкової школи; забезпечення неперервності освіти та навчання впродовж життя; цифровий формат навчально-методичних матеріалів (навчальних планів, програм, посібників, конспектів, лекцій, методичних вказівок, рекомендацій тощо) сприяє

організації самостійної роботи із засвоєння навчальної інформації в індивідуальному темпі в зручний для кожної особи час; можливість візуалізації змісту навчання, демонстрації процесів і явищ.

Погоджуємось із думкою дослідників, що в умовах інформаційно-освітнього середовища вбачається можливим та необхідним організація професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО за різних організаційних форм навчання.

Навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища будується на основі синергетики об'єктивної та віртуальної реальності. Це, у свою чергу, сприяє розвитку творчих здібностей кожного учасника освітнього процесу і формування мотивації до генерування нових ідей та накопичення творчого потенціалу вчителя ПШ.

Прикладом застосування МІТПР вчителів ПШ на етапі post-впровадження було проведення вебінару «Форми і методи навчання учнів в умовах війни» 5 травня 2022 року в межах акції «Переможні обрії освіти» (спікерка від кафедри філософії і освіти дорослих – ст. викл. Шабала Ю. А.). На вебінарі було присутньо понад 200 осіб з різних регіонів України: м. Київ, Київська обл., Полтавська обл., Одеська обл., Чернівецька обл., Львівська обл., Хмельницька обл., Тернопільська обл., Сумська обл., Черкаська обл (додаток К).

Зміст вебінару спрямований на розвиток професійно-педагогічної та соціально-психологічної компетентностей педагогічних, науково-педагогічних працівників та працівників психологічних служб щодо теоретичних і практичних аспектів реалізації форм та методів роботи з учнями в умовах воєнного стану.

Під час вебінару були розглянуті питання щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану, а саме: особливості синхронного та асинхронного режимів; зацентровано увагу на варіативність форм та методів навчання учнів з використанням різних веб-ресурсів для дистанційного навчання; здійснено рефлексію та зворотній зв'язок за допомогою

інструментарію платформи (загального чату) в режимі реального часу.

Для учасників вебінару було створено інтелект-карту «Професійний розвиток педагогів: підбірка сервісів для дистанційного навчання» за посиланням: <http://surl.li/bxyfs>

Матеріали вебінару були розміщені на YouTube каналі ДЗВО «Університету менеджменту освіти» НАПН України за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=qqxJxe2UEuE>, що розширило можливості професійного розвитку цільової аудиторії.

Тема вебінару важлива та актуальна для вчителів ПШ, про що свідчить кількість переглядів на YouTube каналі ДЗВО «Університету менеджменту освіти» НАПН України та зворотній зв'язок від учасників вебінару (додаток Л).

Застосування МІТПР учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО на етапі post-впровадження показало, що найбільш ефективними є такі форми навчання учителів ПШ, які включають цифровий та традиційний формати та дозволяють обрати власну траєкторію професійного розвитку з використанням різних методів, прийомів, методик, засобів навчання (робота в малих групах, онлайн-консультації, вебінари, тренінги, семінари, рольові ігри, дискусії, вправи на виявлення потреб та запитів педагогів).

За допомогою МІТПР учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, яку ми адаптували на етапі post-впровадження для ефективного навчання, рекомендуємо учителям ПШ визначити цілі навчання (очікувані результати), застосувати нетворкінг (обмін досвідом) та реалізувати здобутий практичний досвід в своїй професійній діяльності. Доцільним та дієвим для позитивної динаміки професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи також буде створення науково-методичного кейсу «Set of competencies», що передбачає створення інтелект-карт компетентностей (наявний та бажаний досвід), індивідуальної траєкторії професійного розвитку учителів ПШ (залучення до інноваційних форм та методів професійного розвитку у системі методичної роботи) та реалізації своєї індивідуальної траєкторії професійного

розвитку (самостійне удосконалення своїх компетентностей на практиці та відтворюваність у різних умовах).

Однією із ознак **процесуального блоку МІТПР** учителів ПШ була спрямованість на використання сучасних інформаційних технологій та Інтернет-ресурсів у форматі інформаційного освітнього середовища, а також застосування різних форм, методів та засобів навчання, а саме:

а) онлайн/офлайн занять: «Професійний розвиток педагогічних працівників як психолого-педагогічна проблема», «Система методичної роботи як середовище професійного розвитку педагогічних працівників», «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа», «Практика ранкових зустрічей», «Професійна компетентність педагогів Нової української школи», «Професійний розвиток педагогічних працівників у процесі супервізії» (додатки М, Н, П, Р);

б) методичного семінару ««Педагогіка партнерства: реалії та перспективи», який включав в себе такі методи роботи: круглий стіл «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу», майстер-клас «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками», ділова гра «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням» (додаток С);

в) тренінгу «Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ» (додаток Т);

г) чек-листа ««Розвиток навчальної компетентності педагогів НУШ щодо підготовки до уроку в Новій українській школі» (додаток У);

д) самокерованої роботи учителів ПШ;

е) індивідуальних творчих завдань, які виконувалися під час проходження (розроблення нової авторської форми методичної роботи яка забезпечить ефективний професійний розвиток педагогів у системі методичної роботи, написання есе на тему «Моє бачення сучасної системи методичної роботи у ЗЗСО», створення реклами нового середовища професійного розвитку учителів

ПШ у системі методичної роботи тощо).

Формами організації навчання із спецкурсів «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи», «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ» означено семінарські заняття, самокеровану та науково-дослідницьку діяльність учителів ПШ.

Для ефективного впровадження означеної інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ визначено наступні *педагогічні умови*: оновлення змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання учителів ПШ) орієнтованого на професійний розвиток учителів ПШ; створення інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи; індивідуальна траєкторія професійного розвитку учителів ПШ; залучення учителів ПШ до інноваційних форм методичної роботи; системна взаємодія методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОІППО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти; відкритість та співпраця, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації.

Забезпечення цих педагогічних умов сприятиме не тільки впровадженню, власне, інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, а й зумовлюватиме позитивну динаміку показників професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Рефлексивний блок МІТТР передбачає усвідомлення результатів навчання, набуття та самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та розроблення методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного

розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Наявність результативного блоку МІТНР учителів ПШ забезпечує встановлення рівня засвоєння теоретичного складника знань та оволодіння практичними вміннями за такими критеріями: критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, ціннісно-смысловий критерій, критерій опанування цифрових технологій, діяльнісний критерій, критерій педагогіки партнерства, критерій медіаграмотності, критерій рефлексивності та змістовими лініями:

- поняття й основні професійні компетентності сучасного вчителя ПШ;
- історія професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти;
- навчально-методичний комплекс, змістове наповнення якого спрямоване на розв'язання проблем професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО;
- особливості методів діагностики професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО;
- принципи та основні положення НУШ, що спрямовані на підвищення професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО;
- уміння добирати і демонструвати наочність для професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО;
- уміння організувати освітній процес з урахуванням психологічних та фізіологічних особливостей кожного учня;
- здатність професійно оцінювати показники фізичного і психічного розвитку кожного учня.

Вивчення, аналіз та узагальнення теорії і практики з проблеми, яка досліджується, дозволили систематизувати критерії професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи ЗЗСО, враховуючи при цьому вимоги до системи методичної роботи ЗЗСО та головні ідеї Концепції НУШ.

У **результативному блоці МІТПР** ми виділяємо для кожного критерію рівні професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО: низький (початковий, репродуктивний), середній (репродуктивний, частково-пошуковий), достатній (пошуковий, творчий), високий (інноваційний). При визначенні рівнів професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО ми опиралися на класифікації, запропоновані М. Биркою [14], Н. Клокар [57], Т. Сорочан [176]. Цей блок допоможе здійснити діагностику та оцінити результати ефективності визначених педагогічних умов.

Отже, процес професійного розвитку учителів ПШ досліджувався на засадах системного підходу, що дало можливість представити відповідну технологію як відкриту динамічну інтерактивну технологію, якій притаманні всі ознаки системи.

Узагальнюючи, слід зазначити, що інтерактивна технологія професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО виступає як основа для саморозвитку та самовдосконалення кожного на основі особистої практичної діяльності. Діагностика професійних знань, як рефлексивний процес, була орієнтована на самодіагностику, самоаналіз та на конкретні результати практичної діяльності (мультимедійні презентації, цифрові проєкти тощо). Перевірка й оцінювання результатів здійснювалася систематично, диференційовано (врахування особистих якостей кожного слухача, специфіки формату наданого навчально-методичного матеріалу тощо) та була практико-орієнтованою (перевірка не лише знань та умінь – компетентностей, а також уміння застосовувати їх у професійній діяльності). Зміст навчального матеріалу (спецкурсу) викладався в контексті вирішення завдань професійної діяльності вчителя НУШ. Співпраця слухачів організовувалась як в аудиторних, так і в цифрових форматах зі спрямуванням на формування професійної компетентності учителів ПШ.

Всі етапи реалізації авторської МІТПР відповідають закономірностям професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО і як

результат – забезпечення позитивної динаміки показників професійного розвитку учителів ПШ, що сприяє формуванню позитивних змін у знаннях і переконаннях, практиці викладання та впливає на покращення результатів навчальних досягнень здобувачів освіти, а відтак стає ключовим чинником розвитку НУШ.

Висновки до другого розділу

У другому розділі визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, що полягають в: оновленні змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання учителів ПШ) орієнтованого на професійний розвиток учителів ПШ; створенні інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи; індивідуальній траєкторії професійного розвитку учителів ПШ; залученні учителів ПШ до інноваційних форм методичної роботи; системній взаємодії методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОППО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти; відкритості та співпраці, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації. Під педагогічними умовами професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти розуміємо сукупність обставин, які забезпечують позитивну динаміку показників професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Теоретично обґрунтовано та розроблено МІТІР учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, яка відповідає логіці об'єктивних змін мети, змісту, форм і методів навчання у ПШ, запропонованих Державним стандартом.

У моделі виокремлено цільовий, теоретичний, процесуальний, рефлексивний та результативний блоки. Ключовим елементом цільового блоку МІТПР учителів ПШ у системі методичної роботи закладів ЗСО виступав зміст, структура та кінцева мета, яку потрібно досягнути. До теоретичного блоку МІТПР відносимо підходи, принципи, функції та нормативно-правове забезпечення. Процесуальний блок МІТПР описував процес та етапи реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи (мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та post-впровадження), форми, методи, засоби навчання та педагогічні умови, що забезпечили її позитивну динаміку. Рефлексивний блок МІТПР передбачав усвідомлення результатів навчання, набуття та самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗСО та вироблення методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ. Результативний блок МІТПР учителів ПШ забезпечував встановлення рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗСО за критеріями: критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, ціннісно-смісловий критерій, критерій опанування цифрових технологій, діяльнісний критерій, критерій педагогіки партнерства, критерій медіаграмотності, критерій рефлексивності.

Доведено, що всі етапи реалізації авторської МІТПР відповідають закономірностям професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗСО і як результат – забезпечення позитивної динаміки показників професійного розвитку учителя ПШ, що сприяє формуванню позитивних змін у знаннях і переконаннях, практиці викладання та впливає на покращення результатів навчальних досягнень учнів, а відтак стає ключовим чинником розвитку НУШ.

Результати дослідження за другим розділом подані в таких публікаціях: [76; 77; 79; 88; 178].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ТА ІНТЕРАКТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

3.1. Організація та проведення експериментального дослідження

Провідною ідеєю дисертаційної роботи є положення про те, що професійний розвиток учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО буде значно ефективнішим відповідно до запропонованих педагогічних умов та інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, що містить комплекс навчальних заходів із використанням різноманітних форм, методів та засобів навчання.

Мета експерименту – перевірка ефективності педагогічних умов та розробленої інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Завдання експерименту:

- визначити критерії та показники оцінювання рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО;
- розробити інструментарій для визначення динаміки розвитку професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО;
- простежити динаміку показників рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО;
- проаналізувати отримані результати та на їх підставі здійснити оцінювання ефективності інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Перевірка ефективності педагогічних умов та розробленої інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО здійснювалася методом педагогічного експерименту.

Дослідження проводилось упродовж шести років (2016–2022 рр.) на базі таких закладів післядипломної педагогічної освіти та ЗЗСО: Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, Центральний інститут післядипломної освіти м. Києва, Відділ освіти, культури, молоді та спорту Андрушківської сільської ради Попільнянського району Житомирської області, Відділ освіти Попільнянської селищної ради (Попільнянська ОТГ), Бучанський НВК «СЗОШ І–ІІІ ст. – ЗОШ І–ІІІ ст. № 4, Княгининівський НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – Дошкільний навчальний заклад» Луцького району Волинської області, Українська спеціалізована ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів Обухівської районної ради Київської області.

Дослідження передбачало кілька етапів наукового пошуку (2016–2022 рр.). Експеримент складався із чотирьох етапів: констатувальний (2016–2017 рр.); формувальний (2017–2018 рр.); завершальний (2018–2020 рр.); етап post-впровадження (2020–2022 рр.). Під час проведення констатувального етапу експерименту (2016–2017 рр.) проаналізовано філософську, соціологічну, психолого-педагогічну літературу з теми дослідження; визначено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; розроблено програму та методику наукового пошуку, упорядковано поняттєвий апарат; проведено вхідне діагностування. Упродовж формувального етапу експерименту (2017–2018 рр.) систематизовано матеріал щодо визначення та обґрунтування педагогічних умов професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО; розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено інтерактивну технологію професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

На завершальному етапі експерименту (2018–2020 рр.) здійснено математично-статистичне обґрунтування та інтерпретацію результатів експериментального дослідження, визначено перспективи та методичні передумови впровадження інтерактивної технології професійного розвитку

учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

На етапі post-впровадження (2020–2022 рр.) здійснено адаптацію моделі інтерактивної технології до нових умов роботи, а саме: реалізації Концепції НУШ; оновлення системи методичної роботи (створення ЦПРПП) та кризових умов (пандемія COVID-19 та воєнний стан).

Дослідно-експериментальна робота передбачала комплексний експеримент, який поєднав у собі констатувальний, формувальний, завершальний етапи та етап post-впровадження.

На різних етапах дослідження взяло участь 710 вчителів ПШ та консультантів (раніше – методистів) ЦПРПП. Педагогічному експерименту передували пілотні дослідження у 2016 р., результати яких дали підстави обґрунтувати актуальність проблеми, з'ясувати потреби професійного розвитку учителів у системі методичної роботи ЗЗСО, визначити зміст і перебіг проведення експерименту, сформувати контрольну та експериментальну групи.

На констатувальному етапі експерименту проаналізовано філософську, психологопедагогічну літературу з проблеми дослідження; визначено категорійний апарат (об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження). Також проаналізовано вітчизняні та закордонні наукові дослідження й педагогічний досвід з питань професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Результати зазначеного аналізу висвітлено у підрозділі 1.1 дисертації.

Під час першого етапу дослідно-експериментальної роботи вивчалися професійні потреби вчителів ПШ у системі методичної роботи. Під час вхідного діагностування виявляли фактори, які сприяють або заважають професійному розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Вхідне діагностування, яке проводилось у 2016 р. на основі анкетування (додаток Ж) та співбесід, здійснювалось у три етапи. Результати зазначеного дослідження першого етапу представлені у підрозділі 1.3 дисертаційного дослідження.

Наприкінці 2018 року здійснювався другий етап вхідного дослідження в умовах реалізації Концепції «НУШ» за анкетною на базі Жуківцівської ЗОШ І–ІІ

ступенів Обухівської районної ради Київської області, Відділу освіти, культури, молоді та спорту Андрушківської сільської ради Попільнянського району Житомирської області, Відділу освіти Попільнянської селищної ради (Попільнянська ОТГ), Опорного навчального закладу «Квітнева ЗОШ» I–III ступенів Житомирської області, Бучанського НВК «СЗОШ I–III – ЗОШ I–III ступенів» № 4 м. Буча, Української спеціалізованої ЗОШ I–III ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів Обухівської районної ради Київської області, школи I–III ступенів № 300 Деснянського району м. Києва, Відділу освіти Обухівської райдержадміністрації Київської області у якому взяли участь також майже 200 учителів ПШ за віком: 18–35 р. – 61 чол., 36–46 р. – 58 чол., 46–65 р. – 80 чол.; стажем: 1–15 р. – 71 чол., 16–35 р. – 101 чол., 36–50 р. – 27 чол. та кваліфікаційною категорією: спеціалісти – 70 чол., з вищою категорією – 72 чол., I групи – 38 чол., II групи – 14 чол., вчителі-методисти – 5 чол.

На запитання: «Які особливості сучасної системи методичної роботи Ви оцінюєте як позитивні? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 24,1% опитаних обрали «індивідуальний підхід до вчителя»; 56,2% – «можливість опанувати інновації»; 44,2% – «спілкування з колегами»; 62,8% – «можливість обміну досвідом»; 21,1% – «можливість показати власні здобутки»; 65,8% – «можливість професійного розвитку»; 30,6% – «можливість дізнатися про новинки преси та педагогічної літератури»; 38,1% – «можливість дізнатися думку адміністрації про власну роботу»; 49,2% – «можливість висловити власну думку щодо проблем школи»; 2,5% – «інше – можливість досвіду зарубіжних інновацій».

На запитання: «Що б Ви хотіли змінити у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти?» 6% – нічого не хочуть змінювати; дати більше свободи – 34,6%; менше контролю, більше допомоги й довіри вчителю – 46,2%; все влаштовує – 3,5%; утрималися від відповіді – 8%; форми методичної роботи – 68,8%; більше майстер-класів від досвідчених колег з інших шкіл, де є інклюзивні класи – 2,5%; індивідуальний підхід до вчителя – 7,5%.

На запитання: «Яким організаційним формам методичної роботи Ви надаєте перевагу? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 70,3% респондентів зазначили – «методичні об'єднання»; 67,3% – «заходи, які проводять районні (міські) методичні кабінети»; 75,8% – «самоосвіта»; 82,4% – «матеріали для вчителів, які розміщені в мережі Інтернет»; 64,8% – «заходи, які проводять в системі неформальної освіти для педагогів»; 49,7% – «індивідуальні методичні консультації»; 5% – «інше: онлайн-курси, вебінари».

На запитання: «Які найважливіші результати методичної роботи у Вашому закладі? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 57,7% обрали «розвинені компетентності»; 70,8% – «опанування нових методик»; 67,3% – «готовність до роботи в Новій українській школі»; 45,7% – «готовність до роботи з батьками»; 51,7% – «підвищення якості освітнього процесу»; 44,7% – «успішна самореалізація»; 64,3% – «уміння вчитися впродовж життя».

На запитання: «Які теми Ви вважаєте актуальними у системі методичної роботи? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 66,3% обрали тему «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі»; 45,2% – «Розвиток мотивації професійної діяльності педагогічних працівників у системі методичної роботи»; 78,3% – «Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників»; 44,2% – «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі»; 56,2% – «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»»; 47,2% – «Психологічна готовність вчителя до роботи з учнями в умовах Нової української школи»; 29,6% – «Зарубіжний досвід інновацій з використанням ІКТ в початковій школі»; 34,1% – «Виховання особистості громадянина-патріота в Новій українській школі»; 51,7% – «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи».

Як бачимо, за результатами повторного анкетування, система методичної роботи оновилася за рахунок Концепції «Нова українська школа», що зумовлює до пошуків принципово нових напрямів роботи у системі методичної роботи.

НУШ дала нам поштовх до переосмислення, розуміння того, що професійний розвиток учителів ПШ потребує модернізації у системі методичної роботи ЗЗСО, більш високого рівня професійного розвитку, що передбачається Концепцією «Нова українська школа».

У 2018 році ми також додатково провели тестування: Тест № 1, Тест № 2 щодо оновлення професійних знань за Концепцією «Нова українська школа» (додатки Ф, Х) серед вчителів початкової школи на базі тих самих закладів у якому взяли участь майже 200 учителів початкової школи за віком: 18–35 р. – 61 чол., 36–46 р. – 58 чол., 46–65 р. – 80 чол.; стажем: 1–15 р. – 71 чол., 16–35 р. – 101 чол., 36–50 р. – 27 чол. та кваліфікаційною категорією: спеціалісти – 70 чол., з вищою категорією – 72 чол., І групи – 38 чол., ІІ групи – 14 чол., вчителі-методисти – 5 чол.

У запропонованих тестах (додатки Ф, Х), які склалися з десяти запитань, використовувались питання, які передбачали тільки одну правильну відповідь із запропонованих 4 варіантів відповідей.

Дослідження здійснювалось за чотирма рівнями: низький, середній, достатній, високий. Вхідні результати за тестом № 1: 69,9% – високий рівень, 27,2% – достатній рівень, 2,9% – середній рівень, 0% – низький рівень. Результати тесту № 2: 73,9% – високий рівень, 22,1% – достатній рівень, 4% – середній рівень, 0% – низький рівень.

Як бачимо, результати дослідження тестування засвідчили потребу в оновленні знань щодо нормативно-правової бази вчителів ПШ ЗЗСО в умовах реалізації Концепції НУШ.

В результаті обробки емпіричних даних, та в ході бесіди з респондентами ми дійшли висновку, що система методичної роботи потребує змін, а саме: системності у проведенні методичної роботи з учителями ПШ; системного вивчення індивідуальних потреб учителів, надання методичної допомоги у створенні та реалізації сучасних програм і методичних проєктів; створення умов для якісної цифровізації системи методичної роботи; свободу для

творчості, яка дасть змогу створити учителям ПШ свої інноваційні бази авторських програм, методик, технологій, презентацій результатів дослідження для впровадження в досвід роботи інших учителів в інтернет-ресурсах; здійснення індивідуального консультування вчителів щодо використання педагогічних інновацій, поповнення свого арсеналу інноваційними формами та методами освітнього процесу; постійна інтерактивна професійна взаємодія учителів ПШ; новий підхід до соціальної ролі учителя, який взаємодіє з батьками; розроблення нових методичних рекомендацій щодо психологічної готовності учителів до роботи з батьками на основі педагогіки партнерства, технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та раціональні затрати часу на методичну роботу.

Протягом 2019–2020 рр. було здійснено третій етап анкетування після запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО на базі Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, Центрального інституту післядипломної освіти, м. Києва, Відділу освіти, культури, молоді та спорту Андрушківської сільської ради Попільнянського району Житомирської області, Відділу освіти Попільнянської селищної ради (Попільнянська ОТГ), Бучанського НВК «СЗОШ І–ІІІ ст. – ЗОШ І–ІІІ ст. № 4, Княгининівського НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – Дошкільний навчальний заклад» Луцького району Волинської області, Української спеціалізованої ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів Обухівської районної ради Київської області вже після запровадження технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи ЗЗСО.

На запитання: «Які особливості сучасної системи методичної роботи Ви оцінюєте як позитивні? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 30% опитаних обрали «індивідуальний підхід до вчителя»; 65% – «можливість опанувати інновації»; 56% – «спілкування з колегами»; 75% – «можливість

обміну досвідом»; 24% – «можливість показати власні здобутки»; 85% – «можливість професійного розвитку»; 36% – «можливість дізнатися про новинки преси та педагогічної літератури»; 42% – «можливість дізнатися думку адміністрації про власну роботу»; 58% – «можливість висловити власну думку щодо проблем школи»; 24% – «інше – можливість досвіду віртуального середовища».

На запитання: «Що б Ви хотіли змінити у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти?» 2,6% – нічого не хочуть змінювати; дати більше свободи – 42%; менше контролю, більше допомоги й довіри вчителю – 48%; все влаштовує – 1%; утрималися від відповіді – 0%; форми методичної роботи – 75%; більше майстер-класів від досвідчених колег з інших шкіл, де є інклюзивні класи – 4%; індивідуальний підхід до вчителя – 15%.

На запитання: «Яким організаційним формам методичної роботи Ви надаєте перевагу? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 56% респондентів зазначили – «методичні об'єднання»; 53% – «заходи, які проводять районні (міські) методичні кабінети»; 77% – «самоосвіта»; 86% – «матеріали для вчителів, які розміщені в мережі Інтернет»; 88% – «заходи, які проводять в системі неформальної освіти для педагогів»; 57% – «індивідуальні методичні консультації»; 0% – інше.

На запитання: «Які найважливіші результати методичної роботи у Вашому закладі? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 67,7% обрали «розвинені компетентності»; 83% – «опанування нових методик»; 73% – «готовність до роботи в Новій українській школі»; 67% – «готовність до роботи з батьками»; 57% – «підвищення якості освітнього процесу»; 49% – «успішна самореалізація»; 78% – «уміння вчитися впродовж життя».

На запитання: «Які теми Ви вважаєте актуальними у системі методичної роботи? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 68% обрали тему «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі»; 49% – «Розвиток мотивації

професійної діяльності педагогічних працівників у системі методичної роботи»; 83% – «Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників»; 62% – «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі»; 58% – «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»»; 52% – «Психологічна готовність вчителя до роботи з учнями в умовах Нової української школи»; 29% – «Зарубіжний досвід інновацій з використанням ІКТ в початковій школі»; 35% – «Виховання особистості громадянина-патріота в Новій українській школі»; 58% – «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи».

Як бачимо, за результатами триетапного анкетування, система методичної роботи ЗЗСО значно оновилася після запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, про що свідчать результати дослідження.

Виявлені під час констатувального етапу експерименту соціально-професійні, особистісні характеристики учителів ПШ стали для нас орієнтиром для визначення педагогічних умов, розроблення спецкурсів, семінарських занять: «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа», «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи», семінарських занять: «Професійна компетентність педагогів НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у процесі супервізії», чек-листа «Розвиток навчальної компетентності щодо підготовки до уроку в Новій українській школі», тренінгу «Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа», методичного семінару «Педагогіка партнерства: реалії та перспективи», який включав в себе такі методи роботи: круглий стіл «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу», майстер-клас «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками», ділова гра «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням».

На другому (формульованому) етапі експерименту з урахуванням результатів констатувального експерименту розроблено програму й методику формульовального експерименту. Формульовальний етап педагогічного експерименту з проблеми дослідження проводився на базі Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, Центрального інституту післядипломної освіти, м. Києва, Відділу освіти, культури, молоді та спорту Андрушківської сільської ради Попільнянського району Житомирської області, Відділу освіти Попільнянської селищної ради (Попільнянська ОТГ), Бучанського НВК «СЗОШ І–ІІІ ст. – ЗОШ І–ІІІ ст. № 4, Княгининівського НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – Дошкільний навчальний заклад» Луцького району Волинської області, Української спеціалізованої ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів Обухівської районної ради Київської області.

Формульовальний етап педагогічного експерименту характеризувався розробленням та експериментальною перевіркою інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО (підрозділ 2.3). Для проведення формульовального етапу було визначено експериментальну та контрольну групи. Учасники обох груп мали рівні можливості за віковою характеристикою та за стажем роботи в закладі освіти. Експериментальна група формулася з учителів ПШ, які розпочинали діяльність у реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи. Контрольна група формулася з учителів ПШ, які працювали в тих же закладах освіти, проте не були задіяні в реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ. Кількість педагогів експериментальної групи (ЕГ) – 103 особи, контрольної (КГ) – 107 осіб. Загальна кількість педагогів, які взяли участь у формульованому етапі експерименту, – 210 осіб. В експерименті брали участь 96,2% – осіб жіночої статі, 3,8% – чоловічої статі. Категорія та звання: спеціаліст – 18,7%, учитель ІІ категорії – 14%, учитель І категорії – 9,3%, учитель вищої категорії – 30%,

учитель-методист – 0%, старший учитель – 28%. За віком: до 30 років – 14%, 31–40 років – 24,6%, 41–50 років – 10,3%, понад 50 років – 51,1%. За педагогічним стажем: 0–3 рік – 10,2%, 4–10 років – 14%, 10–20 років – 28%, понад 20 років – 47,8%. За місцевістю: сільська – 43%, міська – 57%.

Контрольна група проходила навчання на курсах підвищення кваліфікації в ІІПО. Експериментальна група навчалася за інтерактивною технологією професійного розвитку учителів ІІІ у системі методичної роботи ЗЗСО. На вході застосовували такі діагностичні методики, як: анкета (додаток Ж), опитувальний лист (додаток Ц); тест № 1 (додаток Ф), тест № 2 (додаток Х). Оцінювання проводилося за чотирма рівнями професійного розвитку: низький, середній, достатній, високий. Експериментальна перевірка рівня професійного розвитку учителів ІІІ передбачала виявлення рівня її розвитку на основі визначених нами критеріїв, а саме: критерію оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ», ціннісно-сислового, діяльнісного, критерію педагогіки партнерства, критерію медіаграмотності, критерію опанування цифрових технологій, критерію рефлексивності (додаток Ш).

Для виявлення рівнів професійного розвитку за кожним критерієм досліджуваної проблеми до початку реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ІІІ у системі методичної роботи ЗЗСО ми використали метод анкетування (додаток Ц). В основу розроблення опитувального листа було покладено соціально-педагогічний запит. Опитувальний лист включав такі запитання, які давали змогу виявити потреби щодо оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ», ціннісно-сислового ставлення, рівень володіння цифровими технологіями, вміння оцінювати свій власний професійний розвиток у системі методичної роботи. У запропонованому опитувальному листі (додаток Ц) використовувались закриті, напівзакриті, відкриті запитання та ранжування. Закриті запитання передбачали одну або декілька відповідей. При цьому для одержання більш глибокої інформації щодо професійного розвитку у системі методичної роботи, закриті

запитання, що передбачали одну відповідь, пропонували, здебільшого, 4 варіанти відповідей. Також включені запитання щодо тлумачення спеціальних наукових понять.

До початку експерименту в дослідно-експериментальній роботі брали участь як учителі початкової школи так і (раніше – методисти Р(М) методичних кабінетів (центрів) консультанти ЦПРПП (додаток Ц). Спочатку проаналізуємо результати відповідей учителів ПШ експериментальної групи за запропонованим опитувальним листом.

Таким чином, на запитання «Чи відчуваєте Ви потребу в оновленні знань? (відмітьте у відповідній графі кожного рядка)» учителі ПШ відповіли так: знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя початкової школи: «не знаю, не використовую» – 11,6%, «прагну навчитись» – 19,6%, «частково використовую» – 42,7%, «знаю, використовую» – 17,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 7,8%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 0%; особливості організації освітнього середовища та його змістового наповнення відповідно до Концепції «Нова українська школа»: «не знаю, не використовую» – 11,6%, «прагну навчитись» – 27,1%, «частково використовую» – 37%, «знаю, використовую» – 19,4%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 3,9%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 0%; знання про особливості формування інформаційно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку: «не знаю, не використовую» – 11,6%, «прагну навчитись» – 27,7%, «частково використовую» – 38,3%, «знаю, використовую» – 20,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 0%; знання про інтегроване навчання: «не знаю, не використовую» – 11,6%, «прагну навчитись» – 21,4%, «частково використовую» – 44,6%, «знаю, використовую» – 15,4%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 7%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 0%; практика Ранкових

зустрічей: «не знаю, не використовую» – 11,6%, «прагну навчитись» – 27,1%, «частково використовую» – 36,4%, «знаю, використовую» – 19,4%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 4,8%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 0%; педагогіка партнерства: «не знаю, не використовую» – 11,6%, «прагну навчитись» – 24,2%, «частково використовую» – 37,3%, «знаю, використовую» – 18,6%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 7,7%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 0%.

На запитання «З яких тем Ви хотіли б підвищити свій професійний рівень?»: «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі» – 30%, «Сучасні технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи» – 13%, «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі» – 41,1%, «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» – 52,3%, «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи» – 67,2%, «Цифрові технології у професійній діяльності вчителя початкової школи» – 31,7%, «Медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти» – 78,5%.

На запитання «Що Ви вважаєте основним у педагогічній діяльності вчителя?»: психологічна безпека учнів – 24,2%, самоосвіта – 22,4%, професійний розвиток педагогів – 35,5%, успішність учнів – 13%, розвинені компетентності учнів – 52,3%, розвинені компетентності педагогів – 78,5%, соціально-психологічний клімат у колективі – 82,2%, співпраця з батьками – 86%, інше – 0%.

Оцініть власну готовність до інновацій: зовсім не готовий – 7,8%, скоріше не готовий, ніж не готовий – 35,9%, скоріше готовий, ніж не готовий – 44,6%, повністю готовий – 11,7%.

На запитання «Якими цифровими пристроями Ви користуєтесь в своїй

професійній діяльності?». Оцініть рівень володіння від 0 до 3, де 0 – не користуюсь, 1 – скоріше не користуюсь, ніж користуюсь; 2 – скоріше користуюсь, ніж не користуюсь; 3 – користуюсь вільно, можу вирішити будь-яку технічну проблему: ПК або ноутбук – 32,7%, мультимедійна дошка – 25,2%, проєктор – 7,4%, смартфон – 9,3%, принтер – 18,7%, сканер – 4,9%, документ-камера – 1,8%.

На запитання «Навіщо вчителю початкової школи використовувати цифрові технології у системі методичної роботи?» (Інструкція. Прочитайте уважно запитання та наведені в списку варіанти відповідей. Виберіть з них три найбільш значущих для Вас та позначте знаком «X» у відповідному рядку): «Кваліфікованому вчителю обов'язково володіти цифровими технологіями у системі методичної роботи» – 30%, «Комп'ютери в системі методичної роботи – чергова мода» – 4,6%, «Володіння цифровими технологіями у системі методичної роботи може полегшити працю вчителя» – 28%, «Використання цифрових технологій у системі методичної роботи – необхідна умова підготовки та проведення сучасного уроку» – 20,5%, «Застосування цифрових технологій у системі методичної роботи підвищує ефективність і якість навчання» – 13%, «Комп'ютер може замінити вчителя» – 3,7%.

На запитання «Що є для Вас перешкодою в опануванні цифрових технологій?»: відсутність часу – 41,1%, відсутність допомоги – 82,2%, відсутність новаторів у закладі – 9,3%, відсутність теоретичних знань – 16,8%, відсутність мотивації – 13%, відсутність матеріальної бази закладу відповідно до вимог – 71%, інше – не існує перешкод – 1,8%.

На запитання «На якому рівні Ви володієте цифровими технологіями?»: зовсім не володію – 0%, частково володію – 37,9%, достатньо володію – 46,6%, вільно володію – 15,5%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттям «педагогіка партнерства»?»: спільна робота учителя, учнів, батьків, адміністрації та громадськості – 32,7%, доброзичливе відношення між учителем, учнями та

батьками – 42%, допомога – 5,6%, обмін досвідом – 3,7%, утрималися від відповіді – 9,3%, не розуміють поняття – 6,5%.

На запитання «Чи вмієте Ви будувати партнерські стосунки з батьками (особами, які їх замінюють в різних формах?): зовсім не вмію будувати партнерські стосунки – 1,9%, скоріше не вмію, ніж вмію будувати партнерські стосунки – 41,8%, скоріше вмію; ніж не вмію будувати партнерські стосунки – 34%, завжди вмію будувати партнерські стосунки – 22,3%.

На запитання «Чи створювали Ви мережі комунікації для спільної співпраці онлайн?»: зовсім ні – 8,4%, скоріше ні, ніж так – 32,7%, скоріше так, ніж ні – 44,8%, завжди – 14%.

На запитання «Які особливості реалізації педагогіки партнерства Ви оцінюєте як позитивні?»: глибше розуміння роботи закладу – 5,6%, встановлення кращого спілкування між батьками, учнями та вчителями – 86%, відвідування та допомога в організації шкільних подій – 7,4%, подолання бар'єру неузгоджених дій у навчанні та вихованні учнів – 78,5%, зміцнення авторитету закладу – 1,9%, фінансова підтримка з боку громади та батьків – 35,5%, демократизація управління освітнім процесом – 11,2%, відповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків – 22,4%, інше – 0%.

На запитання «Які, на Вашу думку, найдієвіші форми роботи з батьками (особами, які їх замінюють?): залучення батьків до освітнього процесу – 67,2%, день відкритих дверей – 3,7%, відвідування відкритих виховних годин – 33,6%, участь у загальношкільних заходах; організації екскурсій – 52,3%, консультативна допомога – 22,4%, батьківські збори – 11,2%, батьківський всеобуч (за окремим планом) – 30%, позакласна робота – 7,4%, інше – 0%.

На запитання «На Вашу думку, що заважає плідній співпраці між учителями та батьками у Вашому закладі?»: бажання перекласти відповідальність на іншого – 70%, зневіра у можливості співпраці – 9,3%, нездатність розуміти потреби дитини – 16,8%, наявні відкриті конфлікти у середовищі батьків та вчителів – 11,2%, незацікавленість у задоволенні потреб

учнів – 3,7%, критика методів виховання, які використовуються вдома/ у школі – 30%, інше - батькам не вистачає часу – 5,6%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттями (оберіть одну правильну відповідь) 1) «медіа»: засоби масової інформації – 40%, створення дискусій – 0%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 31,7%, фейкова інформація – 0%, своєрідний вид спілкування – 0%, комунікація за допомогою медіазасобів – 22,4%, інше – 0%; 2) «медіаграмотність»: розуміння медіа – 30%, набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства – 3,7%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 15%, засоби масової інформації – 26%, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа – 13%, інше – не розуміють – 5,6%.

На запитання «Чи вивчали Ви медіаграмотність у системі методичної роботи Вашого закладу?»: зовсім не вивчали – 32,7%, скоріше ні, ніж так – 41,1%, скоріше так, ніж ні – 26,1%, завжди вивчали -0%.

На запитання «Чи знаєте Ви як можна використовувати медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи? Якщо так, то яким чином?»: зовсім не знаю – 14%, скоріше не знаю, ніж знаю – 43%, скоріше знаю, ніж не знаю – 34,5%, знаю, можу поділитися досвідом – 8,4%.

На запитання «На якому рівні Ви оцінюєте свої медіаосвітні компетентності?»: високому – 3,9%, достатньому – 15,5%, середньому – 48,6%, низькому – 32%.

На запитання «Як Ви розвиваєте свою медіаграмотність у системі методичної роботи?»: семінари – 16%, вебінари – 32,7%, самоосвіта – 37,3%, утрималися від відповіді – 5,6%, не розвивають – 8,5%.

На запитання «Чи відчуваєте Ви потребу професійного розвитку у системі

методичної роботи?»: зовсім не відчують потреби – 13%, скоріше ні, ніж так – 30,8%, скоріше так, ніж ні – 37,3%, так, завжди відчують потребу – 18,7%.

На запитання «Яким сучасним формам методичної роботи Ви віддаєте перевагу?»: майстер-класи – 16,8%, тренінги – 30%, самоосвіта – 16,8%, вебінари – 35,5%, методичні об'єднання – 22,4%, конференції – 22,4%, семінари – 56,4%, утрималися від відповіді – 9,7%.

На запитання «Чи активно Ви берете участь у різних формах методичної роботи?»: зовсім не беруть участі – 15,5%, скоріше ні, ніж так – 18,4%, скоріше так, ніж ні – 52,3%, так, завжди беруть участь – 9,3%.

На запитання «Яким формам професійного розвитку у системі методичної роботи Ви віддаєте перевагу?». Проранжуйте від найзначущої – 1 до менш значущої – 8.

Форми	Бали
22,4% – самоосвіта	4
44,8% – тренінги	2
69% – науково-практичні семінари/конференції	1
15% – проекти професійного розвитку	6
18,7% – методичні об'єднання	5
35,5% – вебінари	3
11,2% – індивідуальні консультації	7
0% – інше	

На запитання «Що, на Вашу думку, є найбільш дієвим для професійного розвитку учителів початкової школи? (оберіть три найвагоміші для Вас): освітні е-платформи МОН України – 22,4%, заходи, які проводять заклади вищої освіти – 3,7%, заходи, які проводять заклади післядипломної педагогічної освіти – 60%, система методичної роботи закладу загальної середньої освіти – 0%, заходи, які проводять РМК (ММК) – 15%, система неформальної освіти; – 50,4%, інформальна освіта (самоосвіта) – 41,1%, інше – 0%.

Оцініть якість умов закладів загальної середньої освіти для професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи: 3 б. – дуже хороші – 23,3%, 2 б. – хороші – 34,5%, 1 б. – задовільні – 32,7%, 0 б. – незадовільні – 9,3%.

На запитання «Чи відстежуєте Ви динаміку свого професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відстежують – 11,7%, скоріше ні, ніж так – 31,1%, скоріше так, ніж ні – 47,5%, так, завжди відстежують – 9,7%.

На запитання «Чи задоволені Ви методичною роботою закладів загальної середньої освіти?»: зовсім не задоволені – 16,9%, скоріше ні, ніж так – 33,6%, скоріше так, ніж ні – 42%, так, завжди задоволені – 7,4%.

На запитання «Чи задоволені Ви своїми професійними результатами у системі методичної роботи?»: зовсім не задоволені – 14%, скоріше ні, ніж так – 33,6%, скоріше так, ніж ні – 40%, так, завжди задоволені – 12,1%.

Тепер проаналізуємо результати відповідей учителів ПШ контрольної групи за запропонованим опитувальним листом (додаток Ц).

Таким чином, на питання «Чи відчуваєте Ви потребу в оновленні знань? (відмітьте у відповідній графі кожного рядка)» учителі ПШ відповіли так: знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя початкової школи: «не знаю, не використовую» – 16%, «прагну навчитись» – 20%, «частково використовую» – 32,3%, «знаю, використовую» – 17,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 10,5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 3,7%; особливості організації освітнього середовища та його змістового наповнення відповідно до Концепції «Нова українська школа»: «не знаю, не використовую» – 16%, «прагну навчитись» – 33%, «частково використовую» – 37%, «знаю, використовую» – 24,1%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 3,9%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 3,7%; знання про особливості формування інформаційно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку: «не знаю, не використовую» – 16%, «прагну

навчитись» – 37%, «частково використовую» – 14,3%, «знаю, використовую» – 19,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 8,5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 3,7%; знання про інтегроване навчання: «не знаю, не використовую» – 16%, «прагну навчитись» – 18%, «частково використовую» – 34,3%, «знаю, використовую» – 18,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 9,5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 3,7%; практика Ранкових зустрічей: «не знаю, не використовую» – 16%, «прагну навчитись» – 21,3%, «частково використовую» – 31%, «знаю, використовую» – 21,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 6,5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 3,7%; педагогіка партнерства: «не знаю, не використовую» – 16%, «прагну навчитись» – 20%, «частково використовую» – 30,3%, «знаю, використовую» – 21,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 8,5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 3,7%.

На запитання «З яких тем Ви хотіли б підвищити свій професійний рівень?»: «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі» – 33,6%, «Сучасні технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи» – 16%, «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі» – 45%, «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» – 57%, «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи» – 73%, «Цифрові технології у професійній діяльності вчителя початкової школи» – 28%, «Медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти» – 81,3%.

На запитання «Що Ви вважаєте основним у педагогічній діяльності вчителя?»: психологічна безпека учнів – 20,6%, самоосвіта – 25,2%, професійний розвиток педагогів – 41,1%, успішність учнів – 10,3%, розвинені компетентності учнів – 45%, розвинені компетентності педагогів – 82,2%.

соціально-психологічний клімат у колективі – 76,6%, співпраця з батьками – 84,1%, інше – 0%.

Оцініть власну готовність до інновацій: зовсім не готовий – 8,4%, скоріше не готовий, ніж не готовий – 36,4%, скоріше готовий, ніж не готовий – 44,9%, повністю готовий – 10,3%.

На запитання «Якими цифровими пристроями Ви користуєтесь в своїй професійній діяльності?». Оцініть рівень володіння від 0 до 3, де 0 – не користуюсь, 1 – скоріше не користуюсь, ніж користуюсь; 2 – скоріше користуюсь, ніж не користуюсь; 3 – користуюсь вільно, можу вирішити будь-яку технічну проблему: ПК або ноутбук – (2)43%, (3)57%; мультимедійна дошка – (1)51,2%, (2)29,4%, (3)20,4%; проєктор – (1)12,5%, (2)61%, (3)27,5%; смартфон – (1)8,2%, (2)36,8%, (3)55%; принтер – (1)14,4%, (2)51,1%, (3)35,5%; сканер – (1)40%, (2)50,5%, (3)10,5%; документ-камера – 0%.

На запитання «Навіщо вчителю початкової школи використовувати цифрові технології у системі методичної роботи?» (Інструкція. Прочитайте уважно запитання та наведені в списку варіанти відповідей. Виберіть з них три найбільш значущих для Вас та позначте знаком «X» у відповідному рядку): «Кваліфікованому вчителю обов'язково володіти цифровими технологіями у системі методичної роботи» – 35%, «Комп'ютери в системі методичної роботи – чергова мода» – 2,5%, «Володіння цифровими технологіями у системі методичної роботи може полегшити працю вчителя» – 33%, «Використання цифрових технологій у системі методичної роботи – необхідна умова підготовки та проведення сучасного уроку» – 16,5%, «Застосування цифрових технологій у системі методичної роботи підвищує ефективність і якість навчання» – 11,5%, «Комп'ютер може замінити вчителя» – 1,5%.

На запитання «Що є для Вас перешкодою в опануванні цифрових технологій?»: відсутність часу – 36,3%, відсутність допомоги – 76,7%, відсутність новаторів у закладі – 7,4%, відсутність теоретичних знань – 12,6%, відсутність мотивації – 11%, відсутність матеріальної бази закладу відповідно

до вимог – 76%, інше – 0%.

На запитання «На якому рівні Ви володієте цифровими технологіями?»: зовсім не володію – 3,7%, частково володію – 42,1%, достатньо володію – 40,2%, вільно володію – 14%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттям «педагогіка партнерства»?»: спільна робота учителя, учнів, батьків, адміністрації та громадськості – 56,7%, доброзичливе відношення між учителем, учнями та батьками – 32,3%, утрималися від відповіді – 6,3%, не розуміють поняття – 4,7%.

На запитання «Чи вмієте Ви будувати партнерські стосунки з батьками (особами, які їх замінюють в різних формах?): зовсім не вмію будувати партнерські стосунки – 5,6%, скоріше не вмію, ніж вмію будувати партнерські стосунки – 36,4%, скоріше вмію; ніж не вмію будувати партнерські стосунки – 40,2%, завжди вмію будувати партнерські стосунки – 17,8%.

На запитання «Чи створювали Ви мережі комунікації для спільної співпраці онлайн?»: зовсім ні – 6,6%, скоріше ні, ніж так – 26,4%, скоріше так, ніж ні – 52,8%, завжди – 14,2%.

На запитання «Які особливості реалізації педагогіки партнерства Ви оцінюєте як позитивні?»: глибше розуміння роботи закладу – 8,8%, встановлення кращого спілкування між батьками, учнями та вчителями – 76%, відвідування та допомога в організації шкільних подій – 6,2%, подолання бар'єру неузгоджених дій у навчанні та вихованні учнів – 64,5%, зміцнення авторитету закладу – 0,9%, фінансова підтримка з боку громади та батьків – 47,5%, демократизація управління освітнім процесом – 8,6%, відповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків – 28,4%, інше – 0%.

На запитання «Які, на Вашу думку, найдієвіші форми роботи з батьками (особами, які їх замінюють)?»: залучення батьків до освітнього процесу – 52,6%, день відкритих дверей – 5,4%, відвідування відкритих виховних годин – 28,9%, участь у загальношкільних заходах; організації екскурсій – 63,7%, консультативна допомога – 16,3%, батьківські збори – 9%, батьківський

всеобуч (за окремим планом) – 38%, позакласна робота – 9,8%, інше – 0%.

На запитання «На Вашу думку, що заважає плідній співпраці між учителями та батьками у Вашому закладі?»: бажання перекласти відповідальність на іншого – 64%, зневіра у можливості співпраці – 12,5%, нездатність розуміти потреби дитини – 13,6%, наявні відкриті конфлікти у середовищі батьків та вчителів – 7,5%, незацікавленість у задоволенні потреб учнів – 1,7%, критика методів виховання, які використовуються вдома/ у школі – 36,4%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттями (оберіть одну правильну відповідь) 1) «медіа»: засоби масової інформації – 47%, створення дискусій – 0%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 28,3%, фейкова інформація – 0%, своєрідний вид спілкування – 0%, комунікація за допомогою медіазасобів – 26%, інше – 0%; 2) «медіаграмотність»: розуміння медіа – 26,4%, набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства – 6,7%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 18,5%, засоби масової інформації – 32%, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа – 10,6%, інше – не розуміють – 8,5%.

На запитання «Чи вивчали Ви медіаграмотність у системі методичної роботи Вашого закладу?»: зовсім не вивчали – 38,3%, скоріше ні, ніж так – 48,7%, скоріше так, ніж ні – 13%, завжди вивчали – 0%.

На запитання «Чи знаєте Ви як можна використовувати медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи? Якщо так, то яким чином?»: зовсім не знаю – 19,5%, скоріше не знаю, ніж знаю – 40,3%, скоріше знаю, ніж не знаю – 28,5%, знаю, можу поділитися досвідом – 12,7%.

На запитання «На якому рівні Ви оцінюєте свої медіаосвітні компетентності?»: високому – 5,6%, достатньому – 14%, середньому – 56,1%,

низькому – 24,3%.

На запитання «Як Ви розвиваєте свою медіаграмотність у системі методичної роботи?»: семінари – 22%, вебінари – 21,4%, самоосвіта – 43,6%, утрималися від відповіді – 7,5%, не розвивають – 5,5%.

На запитання «Чи відчуваєте Ви потребу професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відчувають потреби – 13,3%, скоріше ні, ніж так – 22,7%, скоріше так, ніж ні – 41,3%, так, завжди відчувають потребу – 22,7%.

На запитання «Яким сучасним формам методичної роботи Ви віддаєте перевагу?»: майстер-класи – 22,5%, тренінги – 36%, самоосвіта – 19,8%, вебінари – 28,5%, методичні об'єднання – 27,4%, конференції – 25,4%, семінари – 47,8%, утрималися від відповіді – 7,3%.

На запитання «Чи активно Ви берете участь у різних формах методичної роботи?»: зовсім не беруть участі – 10,3%, скоріше ні, ніж так – 24,3%, скоріше так, ніж ні – 51,4%, так, завжди беруть участь – 14%.

На запитання «Яким формам професійного розвитку у системі методичної роботи Ви віддаєте перевагу?». Проранжуйте від найзначущої – 1 до менш значущої – 8.

Форми	Бали
28,6% – самоосвіта	3
51,4% – тренінги	2
57% – науково-практичні семінари/конференції	1
12% – проекти професійного розвитку	6
24,7% – методичні об'єднання	5
27,5% – вебінари	4
9,6% – індивідуальні консультації	7
0% – інше	

На запитання «Що, на Вашу думку, є найбільш дієвим для професійного розвитку учителів початкової школи? (оберіть три найвагомші для Вас):

освітні е-платформи МОН України – 28,6%, заходи, які проводять заклади вищої освіти – 9,4%, заходи, які проводять заклади післядипломної педагогічної освіти – 53,7%, система методичної роботи закладу загальної середньої освіти – 5,5%, заходи, які проводять РМК (ММК) – 21,7%, система неформальної освіти; – 46,5%, інформальна освіта (самоосвіта) – 45,7%, інше – 0%.

Оцініть якість умов закладів загальної середньої освіти для професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи: 3 б. – дуже хороші – 18,7%, 2 б. – хороші – 37,3%, 1 б. – задовільні – 37,2%, 0 б. – незадовільні – 6,8%.

На запитання «Чи відстежуєте Ви динаміку свого професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відстежують – 15,9%, скоріше ні, ніж так – 35,5%, скоріше так, ніж ні – 40,2%, так, завжди відстежують – 8,4%.

На запитання «Чи задоволені Ви методичною роботою закладів загальної середньої освіти?»: зовсім не задоволені – 21,4%, скоріше ні, ніж так – 38,6%, скоріше так, ніж ні – 30%, так, завжди задоволені – 10%.

На запитання «Чи задоволені Ви своїми професійними результатами у системі методичної роботи?»: зовсім не задоволені – 17%, скоріше ні, ніж так – 38,4%, скоріше так, ніж ні – 33,6%, так, завжди задоволені – 11%.

Як бачимо, результати опитування до початку експерименту контрольної та експериментальної груп суттєво не відрізняються, а лише свідчать про те, що є нагальна потреба професійного розвитку педагогів у системі методичної роботи ЗЗСО.

Аналіз одержаних результатів діагностування за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку вчителів ПШ до експерименту засвідчив, що за умови традиційних форм у системі методичної роботи вчителі ПШ мають переважно середній рівень професійного розвитку, що зі свого боку обмежує можливості вільно володіти сучасними цифровими технологіями для підвищення професійного рівня у системі методичної роботи ЗЗСО.

Важливим та цінним для нашого експерименту було також проведення

чотирьох фокус-груп з консультантами ЦПРПП (раніше – методисти Р(М) методичних кабінетів (центрів) з метою отримання відгуку про процес професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Кількість консультантів (раніше – методистів), які брали участь в опитуванні – 103 особи. В опитуванні (додаток В) брали участь 64% – осіб жіночої статі, 36% – чоловічої статі. Категорія та звання: спеціаліст – 12,6%, учитель II категорії – 0%, учитель I категорії – 15,7%, учитель вищої категорії – 0%, учитель-методист – 0%, старший учитель – 30%, методист вищої категорії – 42,7%. За віком: до 30 років – 12,6%, 31–40 років – 22,2%, 41–50 років – 25,2%, понад 50 років – 40%. За педагогічним стажем: 0–3 рік – 9,7%, 4–10 років – 15,5%, 10–20 років – 23,3%, понад 20 років – 51,5%. За місцевістю: сільська – 42,7%, міська – 57,3%.

Таким чином, на запитання «Чи відчують учителі початкової школи потребу в оновленні знань? (відмітьте у відповідній графі кожного рядка)» консультанти (раніше – методисти) відповіли так: знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя початкової школи: «не знають, не використовують» – 4,9%, «прагнуть навчитись» – 11,6%, «частково використовують» – 53,4%, «знають, використовують» – 20,4%, «знають, використовують, можуть поділитися досвідом» – 5,8%, «ініціюють, створюють принципово нове, важливе для суспільства» – 3,9%; особливості організації освітнього середовища та його змістового наповнення відповідно до Концепції «Нова українська школа»: «не знають, не використовують» – 8,7%, «прагнуть навчитись» – 43,7%, «частково використовують» – 23,3%, «знають, використовують» – 15,5%, «знають, використовують, можуть поділитися досвідом» – 4,8%, «ініціюють, створюють принципово нове, важливе для суспільства» – 3,9%; знання про особливості формування інформаційно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку: «не знають, не використовують» – 1,9%, «прагнуть навчитись» – 51,4%, «частково використовують» – 10,7%, «знають, використовують» – 11,6%, «знають,

використовують, можуть поділитися досвідом» – 18,4%, «ініціюють, створюють принципово нове, важливе для суспільства» – 5,8%; знання про інтегроване навчання: «не знають, не використовують» – 1,9%, «прагнуть навчитись» – 41,7%, «частково використовують» – 33%, «знають, використовують» – 17,5%, «знають, використовують, можуть поділитися досвідом» – 3,9%, «ініціюють, створюють принципово нове, важливе для суспільства» – 1,9%; практика Ранкових зустрічей: «не знають, не використовують» – 2,9%, «прагнуть навчитись» – 11,6%, «частково використовують» – 56,3%, «знають, використовують» – 9,7%, «знають, використовують, можуть поділитися досвідом» – 17,5%, «ініціюють, створюють принципово нове, важливе для суспільства» – 1,9%; педагогіка партнерства: «не знають, не використовують» – 0,97%, «прагнуть навчитись» – 60,2%, «частково використовують» – 7,8%, «знають, використовують» – 20,3%, «знають, використовують, можуть поділитися досвідом» – 6,8%, «ініціюють, створюють принципово нове, важливе для суспільства» – 3,9%.

На запитання «З яких тем учителі початкової школи хотіли б підвищити свій професійний рівень?»: «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі» – 23,3%, «Сучасні технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи» – 17,6%, «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі» – 35%, «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» – 73,8%, «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи» – 70%, «Цифрові технології у професійній діяльності вчителя початкової школи» – 52,4%, «Медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти» – 62,1%.

На запитання «Що учителі початкової школи вважають основним у педагогічній діяльності вчителя?»: психологічна безпека учнів – 44,6%, самоосвіта – 25,2%, професійний розвиток педагогів – 81,5%, успішність учнів

– 21,3%, розвинені компетентності учнів – 35%, розвинені компетентності педагогів – 70%, соціально-психологічний клімат у колективі – 37%, співпраця з батьками – 74%, інше – рівень життя педагога – 1,9%.

Оцініть готовність учителів початкової школи до інновацій: зовсім не готові – 17,5%, скоріше не готові, ніж не готові – 39,8%, скоріше готові, ніж не готові – 34%, повністю готові – 8,8%.

На запитання «Якими цифровими пристроями учителі початкової школи користуються в своїй професійній діяльності?». Оцініть рівень володіння від 0 до 3, де 0 – не користуюсь, 1 – скоріше не користуються, ніж користуються; 2 – скоріше користуються, ніж не користуються; 3 – користуються вільно, можуть вирішити будь-яку технічну проблему: ПК або ноутбук – (2)34%, (3)66%; мультимедійна дошка – (1)42,7%, (2)18,4%, (3)38,9%; проєктор – (1)15,5%, (2)46,6%, (3)37,9%; смартфон – (1)4,8%, (2)56,3%, (3)38,9%; принтер – (1)17,4%, (2)63,1%, (3)19,4%; сканер – (1)36,9%, (2)51,4%, (3)11,6%; документ-камера – 0%.

На запитання «Навіщо вчителю початкової школи використовувати цифрові технології у системі методичної роботи?» (Інструкція. Прочитайте уважно запитання та наведені в списку варіанти відповідей. Виберіть з них три найбільш значущих для учителів початкової школи та позначте знаком «X» у відповідному рядку): «Кваліфікованому вчителю обов'язково володіти цифровими технологіями у системі методичної роботи» – 47,6%, «Комп'ютери в системі методичної роботи – чергова мода» – 1,9%, «Володіння цифровими технологіями у системі методичної роботи може полегшити працю вчителя» – 51,4%, «Використання цифрових технологій у системі методичної роботи – необхідна умова підготовки та проведення сучасного уроку» – 95,1%, «Застосування цифрових технологій у системі методичної роботи підвищує ефективність і якість навчання» – 95,1%, «Комп'ютер може замінити вчителя» – 4,8%.

На запитання «Що є для учителів початкової школи перешкодою в опануванні цифрових технологій?»: відсутність часу – 23,3%, відсутність

допомоги – 66%, відсутність новаторів у закладі – 31%, відсутність теоретичних знань – 27,1%, відсутність мотивації – 35%, відсутність матеріальної бази закладу відповідно до вимог – 62%, інше – 0%.

На запитання «На якому рівні учителі початкової школи володіють цифровими технологіями?»: зовсім не володіють – 10,7%, частково володіють – 36%, достатньо володіють – 41,8%, вільно володіють – 11,7%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттям «педагогіка партнерства»?»: спільна робота учителя, учнів, батьків, адміністрації та громадськості – 58,2%, доброзичливе відношення між учителем, учнями та батьками – 5,8%, учень – рівноправний учасник освітнього процесу, учитель – друг, батьки – залучені до виховання – 9,7%, прозора взаємодія між учасниками освітнього процесу – 5,9%, організація навчання дітей спільно з батьками, вчителями – 3,9%, утрималися від відповіді – 13,5%.

На запитання «Чи вміють учителі початкової школи будувати партнерські стосунки з батьками (особами, які їх замінюють в різних формах)?»: зовсім не вміють будувати партнерські стосунки – 12,6%, скоріше не вміють, ніж вміють будувати партнерські стосунки – 41,8%, скоріше вміють, ніж не вміють будувати партнерські стосунки – 28,1%, завжди вміють будувати партнерські стосунки – 17,4%.

На запитання «Чи створювали учителі початкової школи мережі комунікації для спільної співпраці онлайн?»: зовсім ні – 11,6%, скоріше ні, ніж так – 41,9%, скоріше так, ніж ні – 28,1%, завжди – 18,4%.

На запитання «Які особливості реалізації педагогіки партнерства учителі початкової школи оцінюють як позитивні?»: глибше розуміння роботи закладу – 5,8%, встановлення кращого спілкування між батьками, учнями та вчителями – 75,7%, відвідування та допомога в організації шкільних подій – 21,3%, подолання бар'єру неузгоджених дій у навчанні та вихованні учнів – 70%, зміцнення авторитету закладу – 7,8%, фінансова підтримка з боку громади та батьків – 19,4%, демократизація управління освітнім процесом – 17,5%.

відповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків – 60,1%, інше – 0%.

На запитання «Які, на Вашу думку, найдієвіші форми роботи з батьками (особами, які їх замінюють)?»: залучення батьків до освітнього процесу – 50,4%, день відкритих дверей – 13,6%, відвідування відкритих виховних годин – 15,5%, участь у загальношкільних заходах; організації екскурсій – 21,3%, консультативна допомога – 23,3%, батьківські збори – 15,5%, батьківський всеобуч (за окремим планом) – 73,8%, позакласна робота – 7,8%, інше – 0%.

На запитання «На Вашу думку, що заважає плідній співпраці між учителями та батьками у Вашому закладі?»: бажання перекласти відповідальність на іншого – 56,3%, зневіра у можливості співпраці – 0%, нездатність розуміти потреби дитини – 15,5%, наявні відкриті конфлікти у середовищі батьків та вчителів – 13,6%, незацікавленість у задоволенні потреб учнів – 17,4%, критика методів виховання, які використовуються вдома/ у школі – 41%, інше – 0%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттями (оберіть одну правильну відповідь) 1) «медіа»: засоби масової інформації – 15,5%, створення дискусій – 0%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 42,7%, фейкова інформація – 1,9%, своєрідний вид спілкування – 3,9%, комунікація за допомогою медіазасобів – 33%, інше – 0%; 2) «медіаграмотність»: розуміння медіа – 0%, набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства – 42,8%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 5,8%, засоби масової інформації – 39%, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа – 9,7%, інше – 0%.

На запитання «Чи вивчали учителі початкової школи медіаграмотність у системі методичної роботи Вашого закладу?»: зовсім не вивчали – 22,3%,

скоріше ні, ніж так – 43,7%, скоріше так, ніж ні – 34%, завжди вивчали – 0%.

На запитання «Чи знаєте Ви як можна використовувати медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи? Якщо так, то яким чином?»: зовсім не знаю – 3,9%, скоріше не знаю, ніж знаю – 56,3%, скоріше знаю, ніж не знаю – 36,9%, знаю, можу поділитися досвідом – 0%.

На запитання «На якому рівні Ви оцінюєте медіаосвітні компетентності учителів початкової школи?»: високому – 4,8%, достатньому – 38,9%, середньому – 32%, низькому – 24,2%.

На запитання «Як розвивають учителі початкової школи свою медіаграмотність у системі методичної роботи?»: семінари – 19%, вебінари – 21%, смартфони – 15,5%, самоосвіта – 10,7%, утрималися від відповіді – 24,2%.

На запитання «Чи відчувають учителі початкової школи потребу професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відчувають потреби – 7,7%, скоріше ні, ніж так – 11,6%, скоріше так, ніж ні – 37%, так, завжди відчувають потребу – 43,7%.

На запитання «Яким сучасним формам методичної роботи Ви віддаєте перевагу?»: майстер-класи – 27,1%, тренінги – 70%, самоосвіта – 11,6%, вебінари – 27,1%, методичні об'єднання – 31%, конференції – 15,5%, семінари – 16,5%, проекти професійного розвитку – 23,3%.

На запитання «Чи активно учителі початкової школи беруть участь у різних формах методичної роботи?»: зовсім не беруть участі – 11,6%, скоріше ні, ніж так – 34%, скоріше так, ніж ні – 40%, так, завжди беруть участь – 14,5%.

На запитання «Яким формам професійного розвитку у системі методичної роботи Ви віддаєте перевагу?». Проранжуйте від найзначущої – 1 до менш значущої – 8.

Форми	Бали
27,1% – самоосвіта	4
62,1% – тренінги	1
13,6% – науково-практичні семінари/конференції	7
36,9% – проєкти професійного розвитку	3
46,6% – методичні об'єднання	2
23,3% – вебінари	5
19,4% – індивідуальні консультації	6
0% – інше	

На запитання «Що, на Вашу думку, є найбільш дієвим для професійного розвитку учителів початкової школи? (оберіть три найвагомійші для Вас): освітні е-платформи МОН України – 62,1%, заходи, які проводять заклади вищої освіти – 1,9%, заходи, які проводять заклади післядипломної педагогічної освіти – 25,2%, система методичної роботи закладу загальної середньої освіти – 29,1%, заходи, які проводять РМК (ММК) – 54,3%, система неформальної освіти; – 19,4%, інформальна освіта (самоосвіта) – 70%, інше – 0%.

Оцініть якість умов закладів загальної середньої освіти для професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи: 3 б. – дуже хороші – 40,8%, 2 б. – хороші – 30%, 1 б. – задовільні – 17,4%, 0 б. – незадовільні – 11,7%.

На запитання «Чи відстежують учителі початкової школи динаміку свого професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відстежують – 12,6%, скоріше ні, ніж так – 41,8%, скоріше так, ніж ні – 34%, так, завжди відстежують – 11,7%.

На запитання «Чи задоволені учителі початкової школи методичною роботою закладів загальної середньої освіти?»: зовсім не задоволені – 10,7%, скоріше ні, ніж так – 35%, скоріше так, ніж ні – 45,6%, так, завжди задоволені – 8,7%.

На запитання «Чи задоволені учителі початкової школи своїми

професійними результатами у системі методичної роботи?»: зовсім не задоволені – 9,7%, скоріше ні, ніж так – 36%, скоріше так, ніж ні – 41,7%, так, завжди задоволені – 12,6%.

Аналіз результатів опитування консультантів ЦПРПП (раніше – методистів Р(М) кабінетів (центрів), а також бесід з ними, засвідчили, що потреба професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО існує, а також потребує переосмислення учителями ПШ свого власного рівня готовності до інновацій, ціннісно-сміслового ставлення до запровадженням Концепції «Нова українська школа» та бажання навчатися неперервно впродовж життя.

Тепер проаналізуємо результати відповідей учителів ПШ експериментальної групи за тим же опитувальним листом (додаток Ц) після впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Таким чином, на запитання «Чи відчуваєте Ви потребу в оновленні знань? (відмітьте у відповідній графі кожного рядка)» учителі ПШ відповіли так: знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя початкової школи: «не знаю, не використовую» – 3,9%, «прагну навчитись» – 7%, «частково використовую» – 21,2%, «знаю, використовую» – 27,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 16,1%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 24,3%; особливості організації освітнього середовища та його змістового наповнення відповідно до Концепції «Нова українська школа»: «не знаю, не використовую» – 3,9%, «прагну навчитись» – 8,1%, «частково використовую» – 20,1%, «знаю, використовую» – 36%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 7,6%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 24,3%; знання про особливості формування інформаційно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку: «не знаю, не використовую» – 3,9%, «прагну навчитись» – 9,2%, «частково використовую» – 19%, «знаю, використовую» –

31,3%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 12,3%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 24,3%; знання про інтегроване навчання: «не знаю, не використовую» – 3,9%, «прагну навчитись» – 12,2%, «частково використовую» – 16%, «знаю, використовую» – 29,4%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 14,2%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 24,3%; практика Ранкових зустрічей: «не знаю, не використовую» – 3,9%, «прагну навчитись» – 3,1%, «частково використовую» – 25,1%, «знаю, використовую» – 27,6%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 13%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 24,3%; педагогіка партнерства: «не знаю, не використовую» – 3,9%, «прагну навчитись» – 4,2%, «частково використовую» – 24%, «знаю, використовую» – 29,6%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 14%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 24,3%.

На запитання «З яких тем Ви хотіли б підвищити свій професійний рівень?»: «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі» – 30%, «Сучасні технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи» – 13%, «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі» – 56,1%, «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» – 42,3%, «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи» – 37,6%, «Цифрові технології у професійній діяльності вчителя початкової школи» – 27,7%, «Медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти» – 58,5%.

На запитання «Що Ви вважаєте основним у педагогічній діяльності вчителя?»: психологічна безпека учнів – 28%, самоосвіта – 28%, професійний розвиток педагогів – 42,5%, успішність учнів – 15%, розвинені компетентності учнів – 56,3%, розвинені компетентності педагогів – 82,5%, соціально-

психологічний клімат у колективі – 78%, співпраця з батьками – 92%, інше – 0%.

Оцініть власну готовність до інновацій: зовсім не готовий – 1,9%, скоріше не готовий, ніж не готовий – 28,2%, скоріше готовий, ніж не готовий – 49,5%, повністю готовий – 20,4%.

На запитання «Якими цифровими пристроями Ви користуєтеся в своїй професійній діяльності?». Оцініть рівень володіння від 0 до 3, де 0 – не користуюсь, 1 – скоріше не користуюсь, ніж користуюсь; 2 – скоріше користуюсь, ніж не користуюсь; 3 – користуюсь вільно, можу вирішити будь-яку технічну проблему: ПК або ноутбук – (2)43,6%, (3)56,4%; мультимедійна дошка – (1)32,2%, (2)28,8%, (3)39%; проєктор – (1)22,4%, (2)36,6%, (3)41%; смартфон – (1)6,8%, (2)36,2%, (3)57%; принтер – (1)27,6%, (2)62%, (3)10,4%; сканер – (1)31,5%, (2)42,5%, (3)26%; документ-камера – 0%.

На запитання «Навіщо вчителю початкової школи використовувати цифрові технології у системі методичної роботи?» (Інструкція. Прочитайте уважно запитання та наведені в списку варіанти відповідей. Виберіть з них три найбільш значущих для Вас та позначте знаком «X» у відповідному рядку): «Кваліфікованому вчителю обов'язково володіти цифровими технологіями у системі методичної роботи» – 45,5%, «Комп'ютери в системі методичної роботи – чергова мода» – 0%, «Володіння цифровими технологіями у системі методичної роботи може полегшити працю вчителя» – 36%, «Використання цифрових технологій у системі методичної роботи – необхідна умова підготовки та проведення сучасного уроку» – 33,4%, «Застосування цифрових технологій у системі методичної роботи підвищує ефективність і якість навчання» – 21,5%, «Комп'ютер може замінити вчителя» – 0%.

На запитання «Що є для Вас перешкодою в опануванні цифрових технологій?»: відсутність часу – 33,6%, відсутність допомоги – 71,2%, відсутність новаторів у закладі – 5,5%, відсутність теоретичних знань – 11,5%, відсутність мотивації – 7%, відсутність матеріальної бази закладу відповідно до вимог – 56%.

На запитання «На якому рівні Ви володієте цифровими технологіями?»: зовсім не володію – 0%, частково володію – 23,3%, достатньо володію – 52,4%, вільно володію – 24,3%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттям «педагогіка партнерства»?»: спільна робота учителя, учнів, батьків, адміністрації та громадськості – 57,5%, доброзичливе відношення між учителем, учнями та батьками – 32%, допомога – 5,6%, обмін досвідом – 6%.

На запитання «Чи вмієте Ви будувати партнерські стосунки з батьками (особами, які їх замінюють) в різних формах?»: зовсім не вмію будувати партнерські стосунки – 0%, скоріше не вмію, ніж вмію будувати партнерські стосунки – 24,3%, скоріше вмію; ніж не вмію будувати партнерські стосунки – 43,7%, завжди вмію будувати партнерські стосунки – 32%.

На запитання «Чи створювали Ви мережі комунікації для спільної співпраці онлайн?»: зовсім ні – 0%, скоріше ні, ніж так – 12,5%, скоріше так, ніж ні – 73,5%, завжди – 14%.

На запитання «Які особливості реалізації педагогіки партнерства Ви оцінюєте як позитивні?»: глибше розуміння роботи закладу – 12,5%, встановлення кращого спілкування між батьками, учнями та вчителями – 89%, відвідування та допомога в організації шкільних подій – 12,8%, подолання бар'єру неузгоджених дій у навчанні та вихованні учнів – 78,5%, зміцнення авторитету закладу – 7%, фінансова підтримка з боку громади та батьків – 32%, демократизація управління освітнім процесом – 9%, відповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків – 27,6%, інше – 0%.

На запитання «Які, на Вашу думку, найдієвіші форми роботи з батьками (особами, які їх замінюють)?»: залучення батьків до освітнього процесу – 75,8%, день відкритих дверей – 4,2%, відвідування відкритих виховних годин – 22,6%, участь у загальношкільних заходах; організації екскурсій – 48,8%, консультативна допомога – 26,4%, батьківські збори – 8,2%, батьківський всеобуч (за окремим планом) – 42%, позакласна робота – 5,5%, інше – 0%.

На запитання «На Вашу думку, що заважає плідній співпраці між учителями та батьками у Вашому закладі?»: бажання перекласти відповідальність на іншого – 58%, зневіра у можливості співпраці – 4,7%, нездатність розуміти потреби дитини – 12,5%, наявні відкриті конфлікти у середовищі батьків та вчителів – 3,5%, незацікавленість у задоволенні потреб учнів – 1,3%, критика методів виховання, які використовуються вдома/ у школі – 19,7%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттями (оберіть одну правильну відповідь) 1) «медіа»: засоби масової інформації – 76%, створення дискусій – 0%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 17,8%, фейкова інформація – 0%, своєрідний вид спілкування – 0%, комунікація за допомогою медіазасобів – 7,2%, інше – 0%; 2) «медіаграмотність»: розуміння медіа – 7,5%, набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства – 16,2%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 65%, засоби масової інформації – 5,3%, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа – 6%.

На запитання «Чи вивчали Ви медіаграмотність у системі методичної роботи Вашого закладу?»: зовсім не вивчали – 12,5%, скоріше ні, ніж так – 24%, скоріше так, ніж ні – 63,5%, завжди вивчали – 0%.

На запитання «Чи знаєте Ви як можна використовувати медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи? Якщо так, то яким чином?»: зовсім не знаю – 6%, скоріше не знаю, ніж знаю – 21%, скоріше знаю, ніж не знаю – 55%, знаю, можу поділитися досвідом – 18%.

На запитання «На якому рівні Ви оцінюєте свої медіаосвітні компетентності?»: високому – 18,4%, достатньому – 24,3%, середньому – 41,8%, низькому – 15,5%.

На запитання «Як Ви розвиваєте свою медіаграмотність у системі

методичної роботи?»: семінари – 18,5%, вебінари – 72,5%, самоосвіта – 67,6%, утрималися від відповіді – 0%.

На запитання «Чи відчуваєте Ви потребу професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відчувають потреби – 6,5%, скоріше ні, ніж так – 20,3%, скоріше так, ніж ні – 44,5%, так, завжди відчувають потребу – 28,7%.

На запитання «Яким сучасним формам методичної роботи Ви віддаєте перевагу?»: майстер-класи – 27%, тренінги – 33,6%, самоосвіта – 29,8%, вебінари – 65,5%, методичні об'єднання – 27%, конференції – 24%, семінари – 62%.

На запитання «Чи активно Ви берете участь у різних формах методичної роботи?»: зовсім не беруть участі – 5,8%, скоріше ні, ніж так – 9,7%, скоріше так, ніж ні – 60,2%, так, завжди беруть участь – 24,3%.

На запитання «Яким формам професійного розвитку у системі методичної роботи Ви віддаєте перевагу?». Проранжуйте від найзначущої – 1 до менш значущої – 8.

Форми	Бали
32,6% – самоосвіта	4
48% – тренінги	3
75% – науково-практичні семінари/конференції	1
19% – проєкти професійного розвитку	6
26% – методичні об'єднання	5
65,5% – вебінари	2
14,2% – індивідуальні консультації	7
0% – інше	

На запитання «Що, на Вашу думку, є найбільш дієвим для професійного розвитку учителів початкової школи? (оберіть три найвагоміші для Вас): освітні е-платформи МОН України – 16,8%, заходи, які проводять заклади вищої освіти – 9,5%, заходи, які проводять заклади післядипломної педагогічної освіти – 65%, система методичної роботи закладу загальної середньої освіти – 46%, заходи, які

проводять РМК (ММК) – 19,6%, система неформальної освіти; – 78,5%, інформальна освіта (самоосвіта) – 47%, інше – 0%.

Оцініть якість умов закладів загальної середньої освіти для професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи: 3 б. – дуже хороші – 29,5%, 2 б. – хороші – 42,2%, 1 б. – задовільні – 23,5%, 0 б. – незадовільні – 4,8%.

На запитання «Чи відстежуєте Ви динаміку свого професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відстежують – 3,9%, скоріше ні, ніж так – 21,4%, скоріше так, ніж ні – 56,3%, так, завжди відстежують – 18,4%.

На запитання «Чи задоволені Ви методичною роботою закладів загальної середньої освіти?»: зовсім не задоволені – 16,9%, скоріше ні, ніж так – 33,6%, скоріше так, ніж ні – 42%, так, завжди задоволені – 7,4%.

На запитання «Чи задоволені Ви своїми професійними результатами у системі методичної роботи?»: зовсім не задоволені – 4,5%, скоріше ні, ніж так – 17,4%, скоріше так, ніж ні – 61,1%, так, завжди задоволені – 17%.

Тепер проаналізуємо результати відповідей учителів ПШ контрольної групи за запропонованим опитувальним листом (додаток Ц).

Таким чином, на запитання «Чи відчуваєте Ви потребу в оновленні знань? (відмітьте у відповідній графі кожного рядка)» учителі початкової школи відповіли так: знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя початкової школи: «не знаю, не використовую» – 10,3%, «прагну навчитись» – 9,5%, «частково використовую» – 40%, «знаю, використовую» – 20,3%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 11,5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 8,4%; особливості організації освітнього середовища та його змістового наповнення відповідно до Концепції «Нова українська школа»: «не знаю, не використовую» – 10,3%, «прагну навчитись» – 7,5%, «частково використовую» – 42%, «знаю, використовую» – 27,8%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 4%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 11,5%;

знання про особливості формування інформаційно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку: «не знаю, не використовую» – 10,3%, «прагну навчитись» – 22%, «частково використовую» – 27,5%, «знаю, використовую» – 21,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 10,3%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 11,5%; знання про інтегроване навчання: «не знаю, не використовую» – 10,3%, «прагну навчитись» – 11,5%, «частково використовую» – 38%, «знаю, використовую» – 20,3%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 11,5%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 11,5%; практика Ранкових зустрічей: «не знаю, не використовую» – 10,3%, «прагну навчитись» – 11,3%, «частково використовую» – 38,2%, «знаю, використовую» – 23,5%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 8,3%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 11,5%; педагогіка партнерства: «не знаю, не використовую» – 10,3%, «прагну навчитись» – 11%, «частково використовую» – 38,5%, «знаю, використовую» – 23%, «знаю, використовую, можу поділитися досвідом» – 8,8%, «ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства» – 11,5%.

На запитання «З яких тем Ви хотіли б підвищити свій професійний рівень?»: «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі» – 28,5%, «Сучасні технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи» – 23%, «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі» – 45%, «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» – 37%, «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи» – 53%, «Цифрові технології у професійній діяльності вчителя початкової школи» – 22,5%, «Медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти» – 56,5%.

На запитання «Що Ви вважаєте основним у педагогічній діяльності вчителя?»: психологічна безпека учнів – 25,5%, самоосвіта – 35,2%,

професійний розвиток педагогів – 56,6%, успішність учнів – 12,3%, розвинені компетентності учнів – 49%, розвинені компетентності педагогів – 88,5%, соціально-психологічний клімат у колективі – 68,5%, співпраця з батьками – 89,3%, інше – 0%.

Оцініть власну готовність до інновацій: зовсім не готовий – 5,6%, скоріше не готовий, ніж не готовий – 50,5%, скоріше готовий, ніж не готовий – 31,8%, повністю готовий – 12,1%.

На запитання «Якими цифровими пристроями Ви користуєтесь в своїй професійній діяльності?». Оцініть рівень володіння від 0 до 3, де 0 – не користуюсь, 1 – скоріше не користуюсь, ніж користуюсь; 2 – скоріше користуюсь, ніж не користуюсь; 3 – користуюсь вільно, можу вирішити будь-яку технічну проблему: ПК або ноутбук – (2)35%, (3)65%; мультимедійна дошка – (1)32,7%, (2)23,3%, (3)44%; проєктор – (1)22%, (2)44%, (3)34%; смартфон – (1)6,4%, (2)35%, (3)58,6%; принтер – (1)27,4%, (2)53,1%, (3)19,5%; сканер – (1)32,3%, (2)42,5%, (3)25,2%; документ-камера – 0%.

На запитання «Навіщо вчителю початкової школи використовувати цифрові технології у системі методичної роботи?» (Інструкція. Прочитайте уважно запитання та наведені в списку варіанти відповідей. Виберіть з них три найбільш значущих для Вас та позначте знаком «X» у відповідному рядку): «Кваліфікованому вчителю обов'язково володіти цифровими технологіями у системі методичної роботи» – 42%, «Комп'ютери в системі методичної роботи – чергова мода» – 0%, «Володіння цифровими технологіями у системі методичної роботи може полегшити працю вчителя» – 47%, «Використання цифрових технологій у системі методичної роботи – необхідна умова підготовки та проведення сучасного уроку» – 25%, «Застосування цифрових технологій у системі методичної роботи підвищує ефективність і якість навчання» – 15%, «Комп'ютер може замінити вчителя» – 0%.

На запитання «Що є для Вас перешкодою в опануванні цифрових технологій?»: відсутність часу – 27,6%, відсутність допомоги – 56,5%,

відсутність новаторів у закладі – 5,4%, відсутність теоретичних знань – 9,8%, відсутність мотивації – 8%, відсутність матеріальної бази закладу відповідно до вимог – 61%, інше – 0%.

На запитання «На якому рівні Ви володієте цифровими технологіями?»: зовсім не володію – 1,9%, частково володію – 38,3%, достатньо володію – 42,1%, вільно володію – 17,7%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттям «педагогіка партнерства»?»: спільна робота учителя, учнів, батьків, адміністрації та громадськості – 68,5%, доброзичливе відношення між учителем, учнями та батьками – 44%, не розуміють поняття – 0%.

На запитання «Чи вмієте Ви будувати партнерські стосунки з батьками (особами, які їх замінюють) в різних формах?»: зовсім не вмію будувати партнерські стосунки – 3,3%, скоріше не вмію, ніж вмію будувати партнерські стосунки – 31,5%, скоріше вмію; ніж не вмію будувати партнерські стосунки – 44,5%, завжди вмію будувати партнерські стосунки – 19,6%.

На запитання «Чи створювали Ви мережі комунікації для спільної співпраці онлайн?»: зовсім ні – 3,7%, скоріше ні, ніж так – 38,3%, скоріше так, ніж ні – 38,4%, завжди – 19,6%.

На запитання «Які особливості реалізації педагогіки партнерства Ви оцінюєте як позитивні?»: глибше розуміння роботи закладу – 19%, встановлення кращого спілкування між батьками, учнями та вчителями – 93%, відвідування та допомога в організації шкільних подій – 14,8%, подолання бар'єру неузгоджених дій у навчанні та вихованні учнів – 64,5%, зміцнення авторитету закладу – 1,5%, фінансова підтримка з боку громади та батьків – 48%, демократизація управління освітнім процесом – 3,5%, відповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків – 42%, інше – 0%.

На запитання «Які, на Вашу думку, найдієвіші форми роботи з батьками (особами, які їх замінюють)?»: залучення батьків до освітнього процесу – 70,5%, день відкритих дверей – 1,7%, відвідування відкритих виховних годин –

22%, участь у загальношкільних заходах; організації екскурсій – 63%, консультативна допомога – 14,8%, батьківські збори – 5,5%, батьківський всеобуч (за окремим планом) – 48%, позакласна робота – 6,5%, інше – 0%.

На запитання «На Вашу думку, що заважає плідній співпраці між учителями та батьками у Вашому закладі?»: бажання перекласти відповідальність на іншого – 43,5%, зневіра у можливості співпраці – 7,5%, нездатність розуміти потреби дитини – 8,8%, наявні відкриті конфлікти у середовищі батьків та вчителів – 2,5%, незацікавленість у задоволенні потреб учнів – 0%, критика методів виховання, які використовуються вдома/ у школі – 26,5%.

На запитання «Що Ви розумієте під поняттями (оберіть одну правильну відповідь) 1) «медіа»: засоби масової інформації – 65%, створення дискусій – 0%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 45,6%, фейкова інформація – 0%, своєрідний вид спілкування – 0%, комунікація за допомогою медіазасобів – 15,6%, інше – 0%; 2) «медіаграмотність»: розуміння медіа – 16,8%, набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства – 6,5%, сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа – 44,5%, засоби масової інформації – 17,8%, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа – 4,5%.

На запитання «Чи вивчали Ви медіаграмотність у системі методичної роботи Вашого закладу?»: зовсім не вивчали – 18,6%, скоріше ні, ніж так – 34,6%, скоріше так, ніж ні – 46,8%, завжди вивчали – 0%.

На запитання «Чи знаєте Ви як можна використовувати медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи? Якщо так, то яким чином?»: зовсім не знаю – 9,5%, скоріше не знаю, ніж знаю – 29,5%, скоріше знаю, ніж не знаю – 37,8%, знаю, можу поділитися досвідом – 23,2%.

На запитання «На якому рівні Ви оцінюєте свої медіаосвітні

компетентності?»: високому – 8,4%, достатньому – 12,1%, середньому – 61,7%, низькому – 17,8%.

На запитання «Як Ви розвиваєте свою медіаграмотність у системі методичної роботи?»: семінари – 32%, вебінари – 48,6%, самоосвіта – 63,5%.

На запитання «Чи відчуваєте Ви потребу професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відчувають потреби – 7,4%, скоріше ні, ніж так – 18,5%, скоріше так, ніж ні – 52,6%, так, завжди відчувають потребу – 21,5%.

На запитання «Яким сучасним формам методичної роботи Ви віддаєте перевагу?»: майстер-класи – 28,8%, тренінги – 45%, самоосвіта – 33,6%, вебінари – 57,5%, методичні об'єднання – 29,5%, конференції – 27,6%, семінари – 54,6%.

На запитання «Чи активно Ви берете участь у різних формах методичної роботи?»: зовсім не беруть участі – 5,6%, скоріше ні, ніж так – 29%, скоріше так, ніж ні – 47,6%, так, завжди беруть участь – 17,8%.

На запитання «Яким формам професійного розвитку у системі методичної роботи Ви віддаєте перевагу?». Проранжуйте від найзначущої – 1 до менш значущої – 8.

Форми	Бали
48,8% – самоосвіта	3
55,5% – тренінги	2
42% – науково-практичні семінари/конференції	4
18% – проєкти професійного розвитку	6
29,6% – методичні об'єднання	5
57% – вебінари	1
12,5% – індивідуальні консультації	7
0% – інше	

На запитання «Що, на Вашу думку, є найбільш дієвим для професійного розвитку учителів початкової школи? (оберіть три найвагоміші для Вас): освітні е-платформи МОН України – 33,5%, заходи, які проводять заклади вищої освіти –

14,6%, заходи, які проводять заклади післядипломної педагогічної освіти – 68,5%, система методичної роботи закладу загальної середньої освіти – 11,5%, заходи, які проводять РМК (ММК) – 28,3%, система неформальної освіти; – 58,5%, інформальна освіта (самоосвіта) – 54,6%, інше – 0%.

Оцініть якість умов закладів загальної середньої освіти для професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи: 3 б. – дуже хороші – 24,6%, 2 б. – хороші – 44,4%, 1 б. – задовільні – 28,2%, 0 б. – незадовільні – 2,8%.

На запитання «Чи відстежуєте Ви динаміку свого професійного розвитку у системі методичної роботи?»: зовсім не відстежують – 12,1%, скоріше ні, ніж так – 39,4%, скоріше так, ніж ні – 36,4%, так, завжди відстежують – 12,1%.

На запитання «Чи задоволені Ви методичною роботою закладів загальної середньої освіти?»: зовсім не задоволені – 9,8%, скоріше ні, ніж так – 25,6%, скоріше так, ніж ні – 50,1%, так, завжди задоволені – 14,5%.

На запитання «Чи задоволені Ви своїми професійними результатами у системі методичної роботи?»: зовсім не задоволені – 8%, скоріше ні, ніж так – 29,6%, скоріше так, ніж ні – 48,4%, так, завжди задоволені – 14%.

Аналіз одержаних результатів діагностування рівня сформованості критеріїв професійного розвитку вчителів ПШ експериментальної групи після впровадження інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи значно відрізняється від результатів контрольної групи вчителів ПШ, які навчалися самостійно. Таким чином, впровадження інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи свідчить про позитивну динаміку професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи, що підтверджується результатами зазначеними у табл. 3.1 а.

У результаті сформувалася думка про те, що система методичної роботи ЗЗСО вчителів ПШ повинна бути такою, яка має емерджентні властивості, бути відкритою та безперервною, будуватися на андрагогічних принципах та передбачати використання сучасних інформаційних технологій.

Упродовж основного етапу формувального експерименту ми розробили та апробували два спецкурси для системи післядипломної педагогічної освіти на базі Центрального інституту післядипломної освіти, Запорізького обласного інституту післядипломної освіти, Волинського обласного інституту післядипломної освіти, а саме: «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи» (додатки Н, М).

Упродовж проведення педагогічного експерименту на основі визначених критеріїв та показників оцінювання рівня професійного розвитку учителів ПШ постійно проводилося анкетне опитування вчителів до і після проходження навчання (додаток Ц), до і після участі вчителів у науково-методичних заходах.

Під час третього (завершального) етапу експерименту визначено перспективи й методичні передумови впровадження інтерактивної технології професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. На цьому етапі експерименту було опрацьовано й узагальнено отримані емпіричні дані; співвіднесено результати експерименту з поставленими цілями, завданнями.

На етапі post-впровадження як додаткового періоду дослідження у нових умовах, було залучено до апробації результатів експерименту інші ЗЗСО, які попередньо не брали участь в експерименті, але застосували МІТІР учителів ПШ у нових умовах, що були спричинені карантинними обмеженнями і воєнним станом.

Вважаємо, що педагогічний експеримент був проведений із дотриманням усіх необхідних умов, а дані, отримані у процесі експерименту, дозволяють зробити вірогідні висновки стосовно предмета дослідження.

Отже, проведений добір методик, які ми використовували, дав змогу оцінити ефективність педагогічних умов та розробленої нами інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

3.2 Аналіз результатів педагогічного експерименту

Упродовж усього експериментального дослідження здійснювалась перевірка ефективності впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО шляхом проведення діагностичних зрізів, що дало змогу простежити динаміку професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Оцінювання проводилося за чотирма рівнями професійного розвитку: низький, середній, достатній, високий. Експериментальна перевірка рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи передбачала виявлення рівня його розвитку на основі визначених нами критеріїв, а саме: критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «Нова українська школа», ціннісно-смыслового, діяльнісного, критерію педагогіки партнерства, критерію медіаграмотності, критерію опанування цифрових технологій та рефлексивного критерію (табл. 3.1, 3.1 а).

Для вимірювання професійного розвитку учителів ПШ ми застосували комплекс методик (анкетування, опитувальний лист, тести).

Таблиця 3.1

Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів початкової школи за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку на початку та в кінці експерименту

($n_1=107$, $n_2=103$)

Рівні	До		Після	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
1	2	3	4	5
<i>К1. Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ»</i>				
Високий	4	0	9	25
Достатній	30	25	34	45
Середній	56	66	53	29
Низький	17	12	11	4

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5
<i>К2. Ціннісно-смісловий критерій</i>				
Високий	9	12	13	21
Достатній	39	46	34	51
Середній	48	37	54	29
Низький	11	8	6	2
<i>К3. Критерій опанування цифрових технологій</i>				
Високий	15	16	19	25
Достатній	43	48	45	54
Середній	45	39	41	24
Низький	4	0	2	0
<i>К4. Критерій педагогіки партнерства</i>				
Високий	19	23	21	33
Достатній	43	35	41	45
Середній	39	43	41	25
Низький	6	2	4	0
<i>К5. Критерій медіаграмотності</i>				
Високий	6	4	9	19
Достатній	15	16	13	25
Середній	60	50	66	43
Низький	26	33	19	16
<i>К6. Діяльнісний критерій</i>				
Високий	15	10	19	25
Достатній	55	58	51	62
Середній	26	19	31	10
Низький	11	16	6	6
<i>К7. Рефлексивний критерій</i>				
Високий	9	10	13	19
Достатній	43	49	39	58
Середній	38	32	42	22
Низький	17	12	13	4
<i>Узагальнений критерій</i>				
Високий	11	11	15	24
Достатній	38	40	37	49
Середній	45	40	46	26
Низький	13	12	9	4

Таблиця 3.1а

Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку на початку та в кінці експерименту (у %)

Рівні	До		Після	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
1	2	3	4	5
<i>К1. Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ»</i>				
Високий	3,7	0	8,4	24,3
Достатній	28	24,3	31,8	43,6
Середній	52,3	64,1	49,5	28,2
Низький	16	11,6	10,3	3,9
<i>К2. Ціннісно-смысловий критерій</i>				
Високий	8,4	11,7	12,1	20,4
Достатній	36,4	44,6	31,8	49,5
Середній	44,9	35,9	50,5	28,2
Низький	10,3	7,8	5,6	1,9
<i>К3. Критерій опанування цифрових технологій</i>				
Високий	14	15,5	17,7	24,3
Достатній	40,2	46,6	42,1	52,4
Середній	42,1	37,9	38,3	23,3
Низький	3,7	0	1,9	0
<i>К4. Критерій педагогіки партнерства</i>				
Високий	17,8	22,3	19,6	32
Достатній	40,2	34	38,4	43,7
Середній	36,4	41,8	38,3	24,3
Низький	5,6	1,9	3,7	0
<i>К5. Критерій медіаграмотності</i>				
Високий	5,6	3,9	8,4	18,4
Достатній	14	15,5	12,1	24,3
Середній	56,1	48,6	61,7	41,8
Низький	24,3	32	17,8	15,5
<i>К6. Діяльнісний критерій</i>				
Високий	14	9,7	17,8	24,3
Достатній	51,4	56,4	47,6	60,2
Середній	24,3	18,4	29	9,7
Низький	10,3	15,5	5,6	5,8

Продовження табл. 3.1а

1	2	3	4	5
<i>К7. Рефлексивний критерій</i>				
Високий	8,4	9,7	12,1	18,4
Достатній	40,2	47,5	36,4	56,3
Середній	35,5	31,1	39,4	21,4
Низький	15,9	11,7	12,1	3,9
<i>Узагальнений критерій</i>				
Високий	10,3	10,7	14	23,3
Достатній	35,4	38,8	34,6	47,6
Середній	42	38,8	43	25,2
Низький	12,3	11,7	8,4	3,9

Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку на початку та в кінці експерименту свідчить про позитивну динаміку розвитку всіх рівнів сформованості критеріїв професійного розвитку. Також варто відзначити, що процес навчання експериментальної групи на основі інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи змінив ціннісно-сміслову ставлення вчителів до інновацій, а саме: збільшилась кількість вчителів, які оновили свої професійні знання щодо Концепції НУШ, використовують різні цифрові пристрої у професійній діяльності, активно беруть участь у різних формах методичної роботи, створюють мережі комунікації для спільної співпраці онлайн з батьками, задоволені своїми професійними результатами у системі методичної роботи, розуміють важливість використання цифрових технологій у системі методичної роботи, роль медіа в освітньому процесі ПШ та як можна використовувати медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи.

Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ» вказує на те, що збільшився відсоток респондентів експериментальної групи, які мають високий (24,3%) та достатній (19,3%) рівні розвитку, а відсоток респондентів, які мають низький рівень, – зменшився на 7,7% (рис. 3.1).

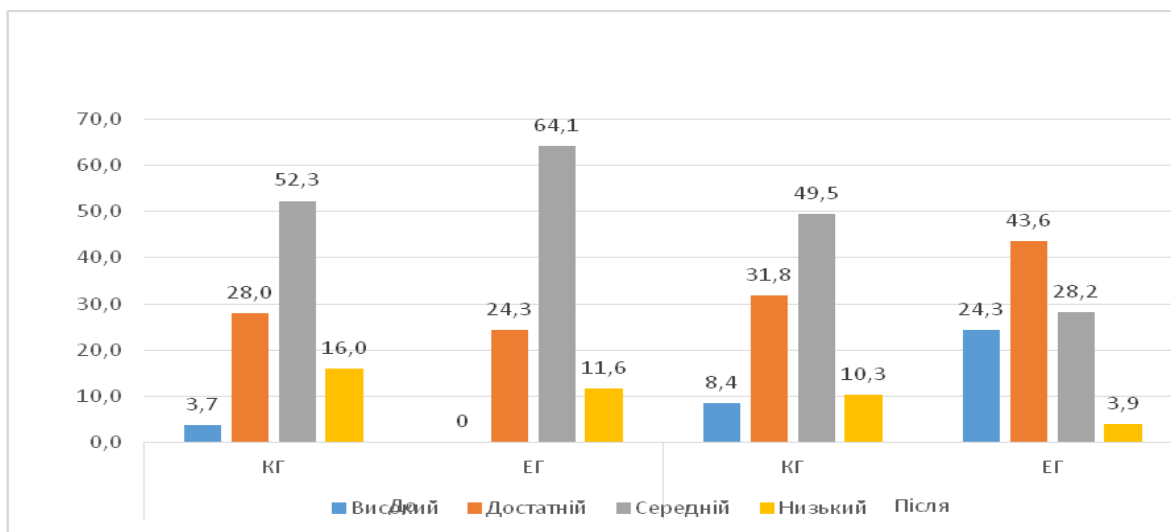

Рис. 3.1 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критерію К1 на початку та в кінці експерименту

Ціннісно-смысловий критерій (високий рівень – збільшення на 8,7%, достатній рівень – на 5,8%, низький рівень – зменшення на 5,9%) (рис. 3.2).

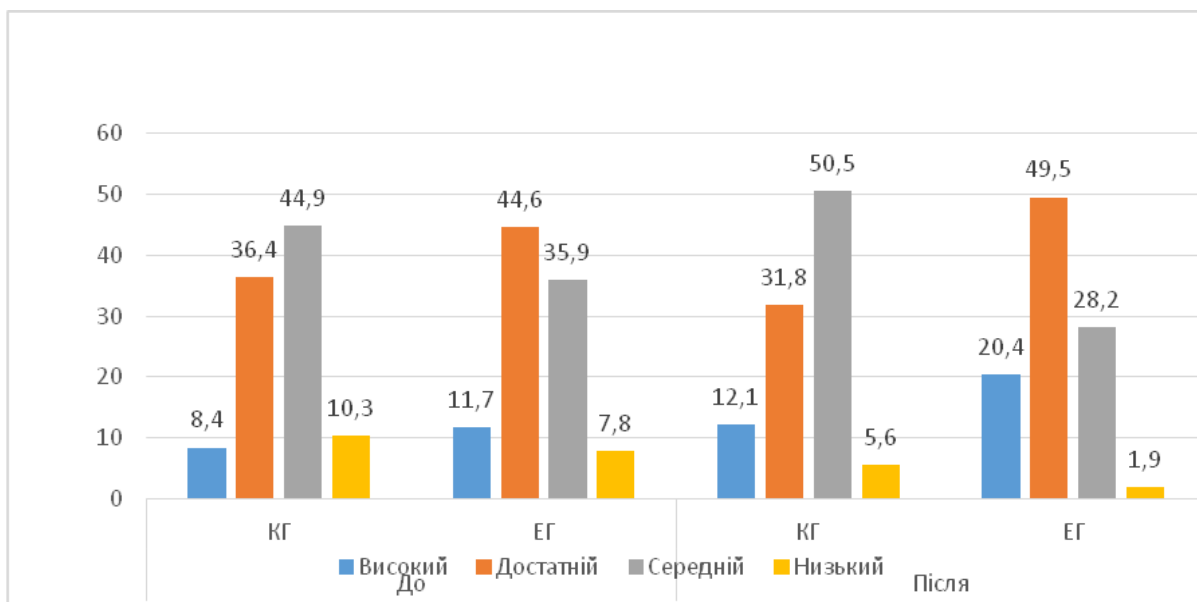

Рис. 3.2 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критерію К2 на початку та в кінці експерименту

Критерій опанування цифрових технологій (високий рівень – збільшення на 8,8%, достатній – на 4,9%, низький рівень – 0% (рис. 3.3).

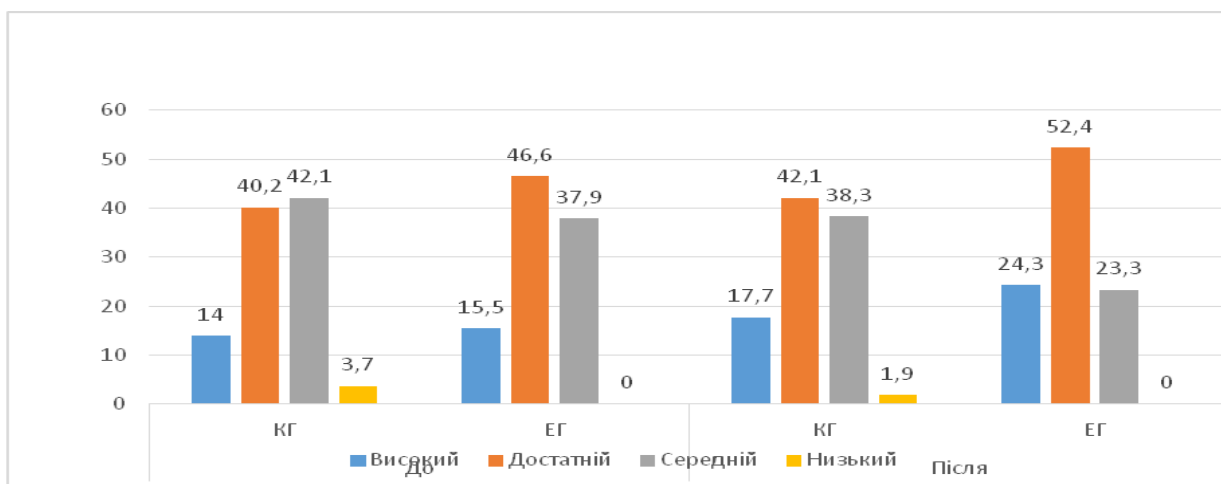

Рис. 3.3 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критерію К3 на початку та в кінці експерименту

Критерій педагогіки партнерства (високий рівень – збільшення на 9,7%, достатній – на 9,7, низький рівень – 0% (рис. 3.4).

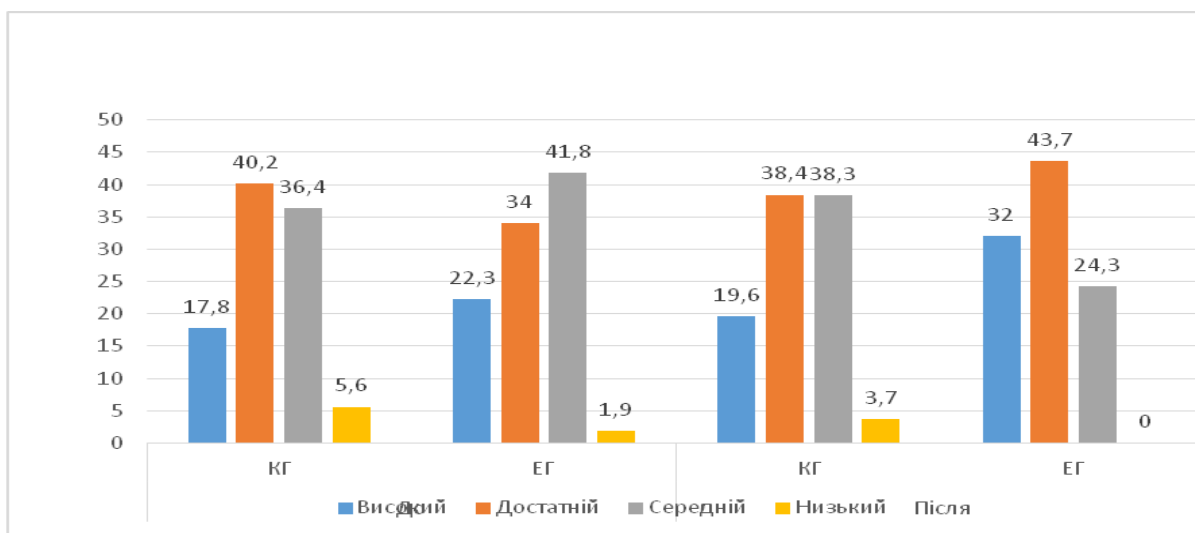

Рис. 3.4 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критерію К4 на початку та в кінці експерименту

Критерій медіаграмотності (високий рівень – збільшення на 14,5%, достатній – на 8,8%, низький рівень – зменшення на 15,5% (рис. 3.5).

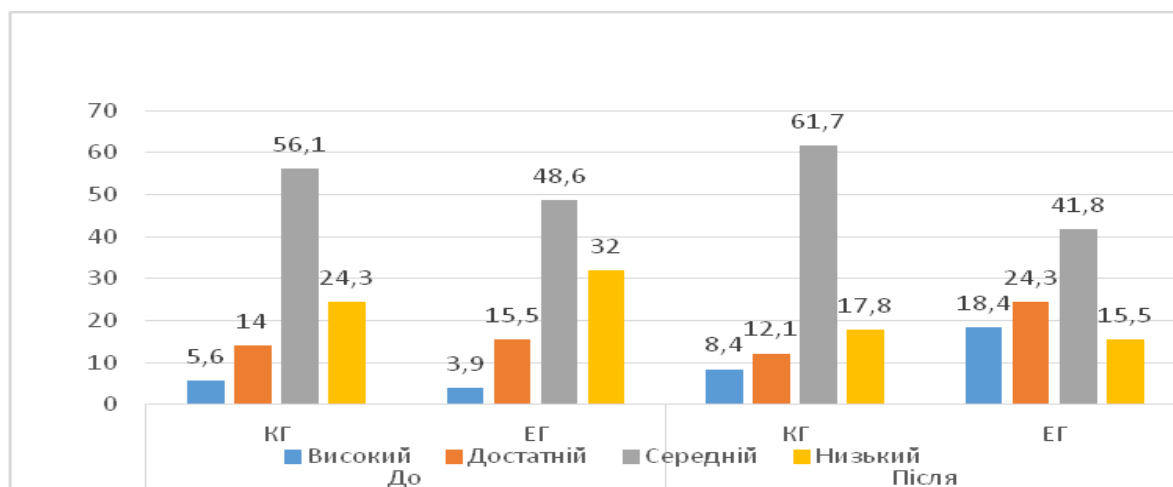

Рис. 3.5 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критерію К5 на початку та в кінці експерименту

Діяльнісний критерій (високий рівень – збільшення на 14,6%, достатній рівень – на 3,8%, низький рівень – зменшення на 9,7% (рис. 3.6).

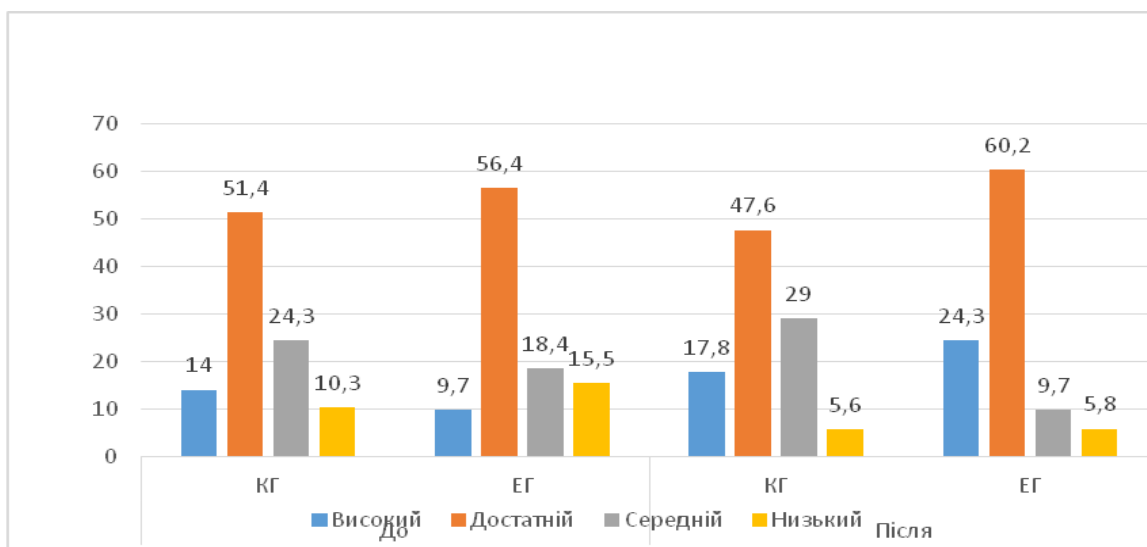

Рис. 3.6 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критерію К6 на початку та в кінці експерименту

Рефлексивний критерій (високий рівень – збільшення на 8,7%, достатній – на 8,8%, низький рівень – зменшення на 7,8% (рис. 3.7).

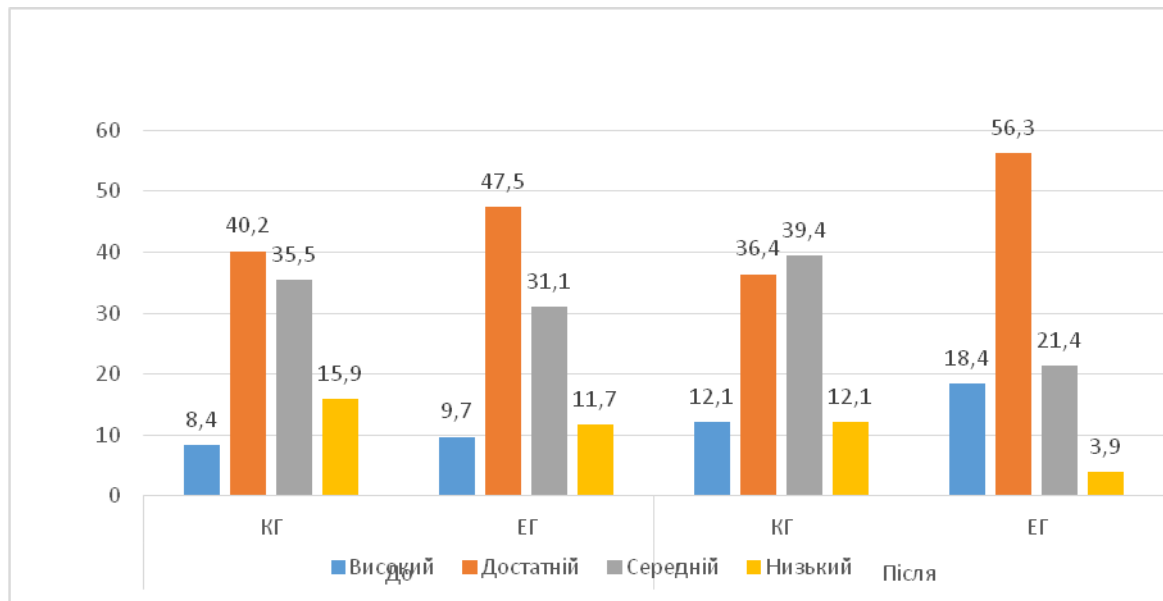

Рис. 3.7 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за рівнями сформованості критерію К7 на початку та в кінці експерименту

Порівняльний аналіз результатів дослідження до та після проведення формувального експерименту в експериментальній і контрольній групах дозволив зробити висновок, що в експериментальній групі виявлена позитивна динаміка у всіх рівнях сформованості критеріїв професійного розвитку, у контрольній групі суттєвої позитивної динаміки виявлено не було.

Отже, відповідно до вищезазначених результатів, можна зробити висновок, що в експериментальній групі виявлена позитивна динаміка за всіма рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку, що засвідчує ефективність упровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи. У контрольній групі суттєвої позитивної динаміки виявлено не було.

Аналіз результативності експерименту передбачав застосування методів математичної статистики. Для порівняння розподілів контрольних та

експериментальних груп учителів ПШ за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО ми використовували статистичний критерій Пірсона χ^2 [164; 120]. Критерій Пірсона χ^2 дозволяє співставити два емпіричні розподіли та вирішити питання, випадкове чи ні розходження між ними.

Критерій Пірсона χ^2 («хі-квадрат») обчислюється за формулою:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \sum_{j=1}^l \frac{(N_{ij} - N_{ij}^0)^2}{N_{ij}^0},$$

де N_{ij} – емпірична частота,

N_{ij}^0 – теоретична частота, що обчислюється як $N_{ij}^0 = \frac{1}{N} N(x_i)N(y_j)$,

$N(x_i)$ – маргінали (підсумки) по X , $N(y_j)$ – по Y ,

N – загальна кількість об'єктів,

k – число рядків таблиці,

l – число стовбців.

Величина $f = (k - 1)(l - 1)$ називається числом ступенів свободи кореляційної таблиці.

Критичне значення критерію Пірсона $\chi_0^2 (f = 3, p \leq 0,05)$ дорівнює 7,815

Критичне значення критерію Пірсона $\chi_0^2 (f = 3, p \leq 0,01)$ дорівнює 11,346.

Критичне значення критерію Пірсона $\chi_0^2 (f = 3, p \leq 0,001)$ дорівнює 16,269.

Дані для розрахунків представлені у таблиці 3.1, а зведені результати розрахунків в таблицях 3.2, 3.3.

Аналіз результатів розрахунків (табл. 3.2, другий стовпчик) свідчить про статистично незначуще розходження на рівні 0,05 між контрольною та експериментальною групою на етапі констатувального експерименту за усіма критеріями К1-К7 (емпіричне значення критерію Пірсона 6,062; 2,827; 4,661; 3,322; 2,096; 3,019; 1,745, що не перевищує критичне значення 7,82 для трьох ступенів свободи та рівня значущості 0,05).

Таблиця 3.2

**Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп
учителів початкової школи за критерієм Пірсона χ^2**

Критерії	Емпіричне значення критерію Пірсона χ^2	
	Порівняння КГ і ЕГ на початку експерименту	Порівняння КГ і ЕГ на кінець експерименту
К1. Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ»	6,062	19,283***
К2. Ціннісно-смысловий критерій	2,827	14,742**
К3. Критерій опанування цифрових технологій	4,661	8,009*
К4. Критерій педагогіки партнерства	3,322	10,659*
К5. Критерій медіаграмотності	2,096	12,400**
К6. Діяльнісний критерій	3,019	12,573**
К7. Рефлексивний критерій	1,745	15,791**
Узагальнений критерій	0,309	11,158*

Примітка. Символ * показує, що відмінності між розподілами достовірні на рівні 0,05; ** – на рівні 0,01; *** – на рівні 0,001.

На формувальному етапі, навпаки, можна спостерігати статистично значущу розбіжність у порівнянні контрольної та експериментальної груп (див. третій стовпчик) за усіма критеріями. Так, на рівні 0,05 спостерігаються відмінності між розподілами контрольної та експериментальної групи за критеріями К3 та К4; на рівні 0,01 – між розподілами контрольної та експериментальної групи за критеріями К2, К5-К7; на рівні 0,001 – між розподілами контрольної та експериментальної групи за критерієм К1.

За узагальненим критерієм ми не отримали відмінності між розподілами

на початку експерименту (емпіричне значення критерію $\chi^2_{\text{емп}} = 0,309$), та спостерігаємо суттєві відмінності між розподілами на рівні $p < 0,05$ (емпіричне значення критерію $\chi^2_{\text{емп}} = 11,158$) після експерименту.

В таблиці 3.3 подано дані розподілів за узагальненим критерієм. Наочно, порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів за узагальненим критерієм представлено на рис. 3.8.

Таблиця 3.3

Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів початкової школи за узагальненим критерієм на початку та в кінці експерименту (у %)

Рівні	До		Після	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Високий	10,3	10,7	14	23,3
Достатній	35,4	38,8	34,6	47,6
Середній	42	38,8	43	25,2
Низький	12,3	11,7	8,4	3,9

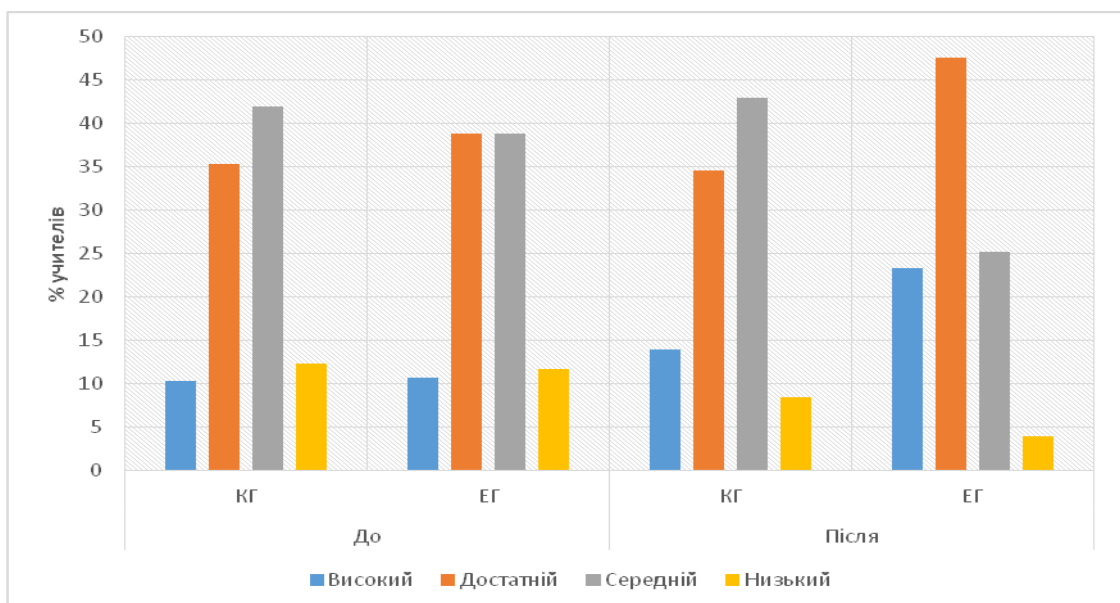

Рис. 3.8 Порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів початкової школи за узагальненим критерієм на початку та в кінці експерименту (у %)

Отже, відмінності між рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку, які відбулись у розподілах учителів експериментальних груп порівняно з розподілами контрольних груп, дають змогу зробити висновок про ефективність та доцільність запропонованої інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

3.3 Методичні рекомендації щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти

Проблема професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО є досить актуальною та вагомою на сучасному етапі реформування системи освіти України.

Аналіз наукових джерел з теми дослідження, результати педагогічного експерименту та власний досвід дали змогу узагальнити та систематизувати основні чинники, які позитивно впливають на професійний розвиток учителів ПШ. Зазначені рекомендації ґрунтуються на засадах особистісного, індивідуального, діяльнісного, компетентнісного, андрагогічного, системного, акмеологічного підходів. Враховуючи актуальність дослідження, запити суспільства з метою позитивної динаміки професійного розвитку учителів ПШ пропонуємо наступні методичні рекомендації щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Отже, нами розроблено методичні рекомендації, що ґрунтуються на визначених педагогічних умовах та апробованій моделі інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Пропонуємо здійснити такі етапи щодо запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО:

1. Вивчити стан проблеми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

2. Визначити критерії та показники рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

3. Зробити підбір діагностичного інструментарію та оновити рамку професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО відповідно до нових вимог суспільства.

4. Вивчити запити та потреби учителів ПШ щодо професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО.

5. Адаптувати модель інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО та технологію її впровадження.

6. Створити сприятливі педагогічні умови щодо реалізації моделі інтерактивної технології професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО та технології її впровадження.

7. Розробити нові і вдосконалити наявні діагностичні методики для оцінювання рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи.

8. Проаналізувати та здійснити корекцію отриманих результатів.

9. Здійснити рефлексію (усвідомлення результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку).

10. Зробити перспективи подальших наукових розвідок.

Професійний розвиток учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО потребує широкого спектру освітніх заходів у сфері формальної освіти (курси підвищення кваліфікації, зокрема спецкурси, вебінари, семінари тощо); неформальної освіти (тренінги, конференції, семінари, вебінари, майстер-класи, коворкінги, проєкти професійного розвитку, дистанційні курси тощо) та інформальної освіти (самоосвітня діяльність засобами масових відкритих онлайн – курсів, взаємодія та спілкування у віртуальних спільнотах, обмін досвідом тощо).

«Професійний розвиток вчителя – це складний процес, який вимагає пізнавальної та емоційної залученості вчителів до індивідуальної, так і

колективної роботи, готовності і бажання досліджувати, де кожен з них займає чільне місце у власних переконаннях, а також ознайомленні та прийнятті відповідних рішень для покращення або зміни» [214, с. 10].

Доцільним для оцінювання позитивної динаміки професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО є використання розробленої нами рамки професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, в якій обгрунтовано критерії (критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, ціннісно-смысловий критерій, критерій опанування цифрових технологій, діяльнісний критерій, критерій педагогіки партнерства, критерій медіаграмотності, критерій рефлексивності), їх показники та рівні (низький (початковий, репродуктивний), середній (репродуктивний, частково-пошуковий), достатній (пошуковий, творчий), високий (інноваційний)) (додаток Ш).

В арсеналі науково-методичних напрацювань – семінар, тренінг, круглий стіл, майстер-клас, вебінар, чек-лист, спецкурси, семінарські заняття за темами: «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи», «Професійна компетентність педагогів НУШ», «Професійний розвиток педагогічних працівників у процесі супервізії», «Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища», «Педагогіка партнерства: реалії та перспективи», «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу», «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками», «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням», «Розвиток навчальної компетентності педагогів НУШ щодо підготовки до уроку в Новій українській школі», «Форми і методи навчання учнів в умовах воєнного стану».

На сучасному етапі розвитку освіти змінюється розуміння цінності освіти для вчителів ПШ, з'явилися можливості навчатися за освітніми програмами, які не передбачають присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій.

У концепції «Нова українська школа» провідне місце відводиться педагогу нового формату, який має академічну свободу, володіє навичками випереджувального проєктного менеджменту (планування й організації навчання, розроблення навчально-методичного забезпечення, оцінювання та ін.), самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентрований процес [105].

В умовах реформування освіти збільшуватиметься кількість моделей професійної підготовки вчителя. Саме неформальна освіта набуває подальшого розвитку та здатна більш мобільно реагувати на запити підготовки педагогічних кадрів нового формату. На нашу думку, тренінг може стати однією із ключових форм неформальної освіти вчителів в умовах становлення НУШ.

Ми розглядаємо тренінг як одну з ефективних форм неформальної освіти, яка ґрунтується на досвіді та знаннях учасників, забезпечує ефективне використання інтерактивних методів навчання та спрямовується на отримання професійних навичок і життєвих компетенцій. У процесі організації тренінгових занять вирішуються завдання професійного розвитку вчителів ПШ: розв'язання нестандартних завдань, що виводять із зони комфорту та вмотивовують на розвиток, формування нового світогляду, обмін досвідом, мотивація до самоосвіти, удосконалення навичок використання інтерактивних інструментів і застосування на практиці сучасних інноваційних підходів.

4–8 липня 2017 року в м. Ірпінь Київської області проведено тренінг для тренерів із питань упровадження проєкту Державного стандарту початкової загальної освіти, учасниками якого стали працівники Інститутів післядипломної педагогічної освіти. Робоча група зі створення проєкту Державного стандарту початкової освіти та Модельної навчальної програми, НАПН України, Європейський фонд освіти (ЄФО), Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» та Навчально-виховний комплекс «Новопечерська школа» надали можливість учасникам опанувати новітні формати роботи та сучасні методики навчання. Учасники тренінгу з питань упровадження проєкту Державного стандарту

початкової загальної освіти, зокрема автор статті, усвідомили специфіку роботи з різними типами аудиторій, отримали знання для створення власних тренінгових програм, різних видів практичних завдань, навчилися максимально використовувати свій педагогічний потенціал і планувати подальше самовдосконалення.

Участь у тренінгах, власний практичний досвід їх організації та проведення дав змогу визначити його структуру, яка складається зі вступної частини (привітання, знайомство, очікування від тренінгу, встановлення правил роботи), основної частини («мозковий штурм», постановка мети, визначення завдань, інформаційне повідомлення, міні-лекція, бесіда, робота в групах, розгляд практичних ситуацій (кейс-стаді), руханки) та заключної частини (вправи на завершення, вправи на повторення, порівняння очікуваних і реальних результатів, зворотній зв'язок, планування, прощання). Зазначимо, що структура тренінгу може змінюватись, оскільки залежить від його цілей, специфіки цільової аудиторії, тривалості тренінгу, рівня підготовки учасників.

У тренінгу широко використовуються інтерактивні методи навчання, спрямовані на взаємодію учасників. Нижче розглянемо ті з них, які доцільні на різних етапах тренінгу.

Вправи «Криголами» допоможуть учителям познайомитися один із одним, уявити себе в безпечному середовищі, поділитися досвідом, створити команди тощо. Вправи можуть варіюватися залежно від типу, тематики навчання та рівня знайомства учасників групи між собою. «Криголами» виявляють творчий потенціал слухачів, «ламають» комунікативні бар'єри, забезпечують залучення кожного до спільної роботи, створюють атмосферу довіри.

Допоміжні методи активного навчання – руханки (енерджайзери), які підвищують позитивний настрій у групі й ентузіазм учасників, забезпечують перехід від одного виду діяльності до іншого, а також різні форми групування слухачів. Об'єднання в малі групи розкриває безліч можливостей для активного навчання та обміну досвідом, розвиває навички роботи в команді та підвищує

особисту відповідальність кожного учасника.

У ході активного навчання тренеру важливо використовувати різні способи обговорення проблеми з метою налагодження зворотного зв'язку з учителями, для активізації їх розумової діяльності, підтримки інтересу до навчання. В умовах обмеженого часу та необхідності залучення учасників результативні такі способи проведення активного обговорення як «відкрите обговорення», «голосування», «партнерство у навчанні», «аналогії» тощо.

«Мозковий штурм» («Мозкова атака») – це ефективний метод вирішення проблем та обміну думками. Перевагами цього методу є те, що вчителі мають можливість продемонструвати свій досвід і рівень знань із певної теми, генерувати альтернативні ідеї, бо заохочується будь-які пропозиції, погляди, судження, твердження, міркування.

Зручною та плідною формою викладу навчального матеріалу є міні-лекції, інформаційні повідомлення, розповіді, інструкції, які супроводжуються медіапрезентаціями.

Рольові ігри позитивно зарекомендували себе як дієві методи розвитку й удосконалення практичних умінь і навичок учителів, закріплення й поглиблення отриманих знань і їхнього творчого використання у вирішенні професійних проблем.

Розгляд практичних ситуацій (кейс-стаді) заохочує вчителів до обміну досвідом. Важливо, щоб практичні ситуації були змістовними, цікавими для професійного аналізу, сформульовані чітко і конкретно.

Вправи на завершення – це вправи, які надають можливість узагальнити вивчене, оцінити зміни в компетентностях, визначити шляхи використання досвіду в майбутньому, обмінятися думками й почуттями.

Вправи на повторення допоможуть тренерові оцінити продуктивність своєї роботи: чи важливими були для учасників обговорювані теми, чи зрозуміло тренер пояснив інформацію, чи вдалося їх зацікавити.

До самопізнання учасників заохочує рефлексія, що дає можливість

переосмислити власну діяльність, зробити певні узагальнення щодо власного професійного розвитку та розкрити для себе можливості самовдосконалення.

Таким чином, ефективною формою роботи з учителями ПШ стає тренінг, який дозволить підготувати вчителя НУШ до використання у своїй роботі нових методик, методів професійної діяльності на засадах інноваційності з урахуванням потреб учителя. Обстоюємо думку про те, що така форма роботи забезпечить особистісне та професійно-діяльнісне самовдосконалення вчителів.

Досвід організації апробованого тренінгу «Нова українська школа. Особливості організації освітнього середовища» для вчителів ПШ засвідчив його продуктивність, оскільки така форма неформальної освіти ґрунтувалась на активній творчій діяльності, формувала здатність до використання практичних умінь і навичок, сприяла загальнокультурному та професійному розвитку, задовольнила соціально-комунікативні та інтелектуальні потреби, стимулювала до професійного самовдосконалення та підтвердила необхідність впровадження в практику неформальної педагогічної освіти (додаток Ю).

За запитом учителів ПШ було запроваджено спецкурси «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ» (додаток Н), «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи» (додаток М). Актуальність спецкурсу «Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції НУШ» визначалась освітніми викликами ХХІ століття, зокрема: запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»; необхідність формування навичок ХХІ століття у здобувачів освіти; зростання уваги до методології навчання; цифровізація системи освіти.

Спецкурс містив теми, які ознайомили слухачів з особливостями організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «НУШ» та інноваційними практиками організації освітнього середовища, спрямованих на удосконалення процесу і результатів навчання здобувачів освіти. Матеріали

спецкурсу було спрямовано на розвиток методологічної, професійно-педагогічної, дидактичної та андрагогічної компетентностей педагогічних працівників. Розроблено проблемно-пошукові запитання і завдання для самостійної та індивідуальної роботи слухачів. Для додаткового опрацювання теми спецкурсу створено онлайн-дошу Padlet за посиланням: https://padlet.com/Yulya_shabala/tcj17rc0sfc17053

Актуальність спецкурсу «Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи» визначалась тим, що в умовах реформування системи освіти професійний розвиток педагогічних працівників є одним із основних завдань у процесі забезпечення сучасного рівня якості освіти. За концепцією «Нова українська школа» сучасна школа потребує вчителя нового формату, який виконує в освітньому процесі роль наставника, фасилітатора, консультанта, має академічну свободу, організовує дитиноцентрований процес та навчається неперервно впродовж життя. Спецкурс містив теми, які ознайомили слухачів з термінологічним апаратом проблеми професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи, методологічними підходами до професійного розвитку педагогічних працівників та системою методичної роботи як середовища професійного розвитку педагогічних працівників.

Матеріали спецкурсу було спрямовано на розвиток методологічної, професійно-педагогічної, дидактичної та андрагогічної компетентностей педагогічних працівників. Розроблено проблемно-пошукові запитання і завдання для самостійної та індивідуальної роботи слухачів.

Процес розроблення тем та спецкурсів в якості підґрунтя отримав: ресурсний підхід (максимально використовувався професійно спрямований потенціал навчальних матеріалів, які спрямовано забезпечують підготовку вчителів ПШ відповідно до Державного стандарту); принципі індивідуалізації (розглядали формування професійної компетентності в площині формування індивідуальної траєкторії навчання кожного слухача); принципі

випереджаючого навчання (орієнтування процесу підготовки на сучасні засоби пошуку і самостійний аналіз інформації, критичне осмислення навчального матеріалу в різних форматах тощо).

Під час проведення освітнього коворкінгу з онлайн-трансляцією «Чек-лист ключових компетентностей педагога Нової української школи» (9 квітня 2019 року) ініціатором якого виступила кафедра філософії і освіти дорослих ЦПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України був презентований чек-лист «Розвиток навчальної компетентності педагогів НУШ щодо підготовки до уроку в Новій українській школі» (додаток У). При складанні чек-листа ми орієтувалися на ключові компетентності для навчання впродовж життя у «Рекомендаціях Європейського парламенту та Ради (ЄС) (від 17 січня 2018 року). Цей чек-лист допоміг учителям початкової школи ознайомитися із новітніми науково-обґрунтованими відомостями з педагогіки та психології, досвідом інших вчителів, сучасними матеріалами з педагогічної, науково-технічної та методичної літератури, зібрати наочно-технічне та дидактичне оснащення до уроку, кейси на урок, бути завжди в тренді методичних новинок, а найголовніше – скласти сучасний план-конспект до уроку в Новій українській школі.

Відповідно до запитів та результатів опитування протягом 2018–2019 рр. був проведений методичний семінар «Педагогіка партнерства: реалії та перспективи», який включав в себе такі методи роботи: круглий стіл «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу», майстер-клас «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками», ділова гра «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням», учасниками якого були учителі початкової школи ЗЗСО (додаток С). Метою заходу було ознайомити учасників семінару з актуальними проблемами Нової української школи як основи національної освітньої реформи; розширити знання учасників про педагогіку партнерства як складової інноваційного освітнього простору закладу; підвищити рівень професійних

компетентностей щодо планування розвитку шкіл в напрямку розбудови педагогіки партнерства; сформувати навички ефективної взаємодії з учнями, батьками, колегами у закладі за допомогою нетворкінгу; сприяти ціннісному сприйняттю педагогами освітнього процесу НУШ; забезпечувати професійний розвиток педагогів шляхом підвищення рівня методичної компетентності.

Мета круглого столу «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу»: супровід професійного розвитку педагогів через впровадження та вдосконалення педагогіки партнерства як однієї з компетентностей сучасного педагога; мета майстер-класу «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками»: супровід професійного розвитку педагогів за допомогою впровадження нетворкінгу як сучасного аспекту взаємодії з батьками; мета ділової гри «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням»: мотивувати учасників розвивати нові медіаосвітні компетентності, навчити встановлювати партнерські відносини з батьками за допомогою медіаосвіти та надання методичних рекомендацій щодо реалізації основ медіаграмотності в освітній простір Нової української школи. Досвід організації методичного семінару із застосуванням різних методів роботи підтвердив актуальність та практичну значущість.

Упровадження різноманітних форм роботи надало змогу поглибити психолого-педагогічні та методичні знання, вдосконалити інноваційну діяльність та підвищити її ефективність, а також активізувати творчий потенціал вчителів, створити умови для проведення власне його дослідно-експериментальної роботи.

Основними формами інтелектуальної продукції вчителів можуть бути: авторські програми, положення, концепції, навчально-методичні комплекси тощо.

Важливими залишаються стратегії допомоги вчителям ПШ у реалізації нових ідей професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО. Для вчителів реалізація нової ідеї – це не просте рішення, а скоріше питання

з'ясування того, чи слід, коли і як включити цю нову ідею до поточної системи практики, яка вже є задовільною, а також може бути значною мірою звичною [226].

За допомогою МІТТР учителів ПШ у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, яку ми адаптували на етапі post-впровадження для ефективного навчання, рекомендуємо учителям початкової школи визначити цілі навчання (очікувані результати), застосувати нетворкінг (обмін досвідом) та реалізувати здобутий практичний досвід в своїй професійній діяльності.

Сучасному суспільству потрібна якісна освіта, тому на наше переконання, використання онлайн-сервісів у професійній діяльності учителів початкової школи є логічним та своєчасним. Коротко схарактеризуємо ті онлайн-сервіси, які виявилися найбільш прийнятними для використання у професійній діяльності учителів ПШ.

Google Jamboard – це безкоштовний інтерактивний сервіс від Google, покликаний допомогти без проблем передати власні ідеї, працювати та допрацьовувати цікаві креативні рішення спільними зусиллями. Дошка Jamboard містить повний набір функцій малювання, а також можливості для управління різними пензлями, розпізнавання рукописного введення тощо. Учителі ПШ змогли використати онлайн-дошку для активізації учнів під час занять, наприклад для проведення мозкових штурмів, організації групових проєктів, рефлексії, аналізу текстів, тощо. Однак, на відміну від звичайної дошки, дошка Google Jamboard не має обмежень за розміром вільного місця і кількістю учасників, які можуть на ній що-небудь малювати, писати одночасно. Цей сервіс став якісним доповненням для організації інтерактивної роботи під час дистанційного навчання (<https://jamboard.google.com/>). Серед великої кількості подібних інструментів найбільшу увагу привернув популярний серед вчителів Padlet, який в останні роки значно розширив свій функціонал. Padlet – це віртуальна дошка, на якій можна розміщувати окремі плитки-дописи з текстовою інформацією, гіперпосиланнями, зображеннями, прикріплювати файли, аудіо-, відеозаписи. Є різні способи використання дошок Padlet,

зокрема, як майданчик для організації групової роботи учнів під час проведення «мозкового штурму», узагальнення й систематизації знань, рефлексії; для розміщення навчальної інформації або завдань для її пошуку; як місце розміщення ідей для проєктів та їх обговорення; як інструмент для організації спільної діяльності учнів під час заняття та поза ним. Використання даного онлайн інструменту дозволив бачити учням і вчителю результати роботи всіх груп, одразу їх аналізувати і дійти згоди зі спірних питань у режимі онлайн (<http://www.padlet.com>). Учителі початкової школи завжди приділяли значну увагу іграм в освітньому процесі. Допомогу в кризових умовах змогли надати різноманітні онлайн-сервіси, які створені для підтримки освітнього процесу за допомогою інтерактивних вправ, ігор та легко інтегрувалися в освітні веб-ресурси учителів ПШ. За допомогою онлайн-вправ та ігор учні змогли перевірити та закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяли формуванню їх пізнавального інтересу, мотивації до навчання. За допомогою онлайн-вправ та ігор учителі ПШ змогли досить легко створювати власні завдання різного типу та розмістити їх на власному освітньому веб-ресурсі. Один із таких ресурсів є Wordwall. Його використовували для створення інтерактивних вправ і матеріалів для роздруку. Більшість шаблонів доступні в інтерактивному вигляді, а також у версії для роздруку. Інтерактивні вправи відтворювали на будь-якому веб-пристрої, наприклад, комп'ютері, планшеті, телефоні чи інтерактивній дошці (<https://wordwall.net/uk>). Серед вагомих переваг використання у професійній діяльності учителів ПШ був конструктор для дизайну презентацій Canva, що дозволив легко створювати ефектний та зрозумілий візуальний супровід для доповідей за допомогою готових шаблонів, які просто редагуються. Після реєстрації користувачу стають доступні більшість функцій, а також багато графічних елементів та шаблонів на безкоштовній основі (<https://www.canva.com>). Інший сервіс, який зацікавив і знайшов прихильників цього сервісу – це Wizer.me – інтерактивні робочі аркуші. Сервіс дозволив створити інтерактивні робочі аркуші, які

використовувались при дистанційному навчанні, для домашніх робіт, для роботи в класі на інтерактивній дошці. Цей сервіс зміг допомогти організувати освітній процес у дистанційному форматі під час карантину та в умовах змішаного навчання (<https://wizer.me>).

Зауважимо, що впровадження цифрових технологій в освіті – це не лише використання нових онлайн інструментів, це створення унікального середовища професійного розвитку учителів ПШ. Використання онлайн-сервісів – це відкриття нових можливостей для навчання в будь який час, як для учителів ПШ, так і для здобувачів освіти, допомога у встановленні інтерактивного взаємозв'язку між здобувачами освіти та учителем, урізноманітнення освітнього процесу, проєктування індивідуальних освітніх маршрутів, розробка та поширення власних освітніх продуктів, поширення та обмін досвідом між колегами, сприяння рефлексії, що забезпечить високий рівень професійної діяльності учителів ПШ. Тому, це дозволило удосконалити рівень володіння цифровою компетентністю учителів ПШ, сформованість якої дозволила учителю ПШ використовувати електронні освітні ресурси, онлайн інструменти з метою пошуку, логічного відбору, систематизації, використання навчального матеріалу та організації якісного освітнього процесу.

На основі науково-методичних розвідок та спираючись на власний практичний досвід доцільним та дієвим для позитивної динаміки професійного розвитку учителів ПШ також буде створення науково-методичного кейсу «Set of competencies», що передбачає створення інтелект-карт професійних компетентностей (наявний та бажаний досвід), індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників (розробка індивідуального плану професійного розвитку, який включає формальну, неформальну та інформальну освіту) та реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників (самостійне удосконалення своїх компетентностей на практиці та відтворюваність у різних умовах). Перший етап передбачає створення інтелект-карт (mind maps) компетентностей за

допомогою онлайн-інструменту для створення інтелект-карт (Coggle: <https://coggle.it>): інтелект-карта професійних компетентностей (наявний досвід), що передбачає візуалізацію компетентностей, якими педагогічний працівник досконало володіє у своїй професійній діяльності та інтелект-карта професійних компетентностей (бажаний досвід), що передбачає візуалізацію компетентностей, які педагогічний працівник прагне удосконалити у своїй професійній діяльності. Другий етап – індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагогів, що передбачає розробку індивідуального плану професійного розвитку (формальна/неформальна/ інформальна освіта) на найближчий рік або на кілька наступних років. Третій етап передбачає реалізацію індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників (самостійне удосконалення професійних компетентностей на практиці та відтворюваність у різних умовах). Цей етап передбачає презентацію набутого практичного досвіду шляхом упровадження авторських методик, креативних авторських програм, проєктів, інноваційних технологій, науково-методичних рекомендацій, підручників, посібників, новаторських концепцій; створення власного сайту, блогу, освітніх платформ тощо.

На рівні ЗЗСО варто забезпечити: оновлення змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання учителів ПШ) орієнтованого на професійний розвиток учителів ПШ; створення інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи; реалізацію індивідуальної траєкторії професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи; залучення учителів ПШ до інноваційних форм методичної роботи; системну взаємодію методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОППО (обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти.

Практичні результати дисертаційного дослідження у відкритому доступі

для учителів ПШ за посиланням: https://padlet.com/Yulya_shabala/geoj2hv4ktgpe9k1 (додаток И).

У змішаних умовах навчання пропонуємо скористатися інтелект-картою «Професійний розвиток педагогів: підбірка сервісів для дистанційного навчання» за посиланням: <http://surl.li/bxyfs>

Таким чином, врахування розроблених методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО сприятиме позитивній динаміці професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі описано організацію та проведення педагогічного експерименту. Опис та організація констатувального етапу експерименту представлений аналізом філософської, психологопедагогічної літератури з проблеми дослідження; визначенням категорійного апарату (об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження), вивченням стану проблеми професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи ЗЗСО.

Опис формувального етапу педагогічного експерименту характеризувався розробленням та експериментальною перевіркою інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Порівняльний аналіз результатів дослідження до та після проведення формувального експерименту в експериментальній і контрольній групах дозволив зробити висновок, що в експериментальній групі виявлена позитивна динаміка у всіх рівнях сформованості критеріїв професійного розвитку, у контрольній групі суттєвої позитивної динаміки виявлено не було.

В експериментальній групі виявлена позитивна динаміка за всіма рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку, що засвідчує ефективність запровадження інтерактивної технології професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи. У контрольній групі суттєвої позитивної динаміки

виявлено не було.

Аналіз результативності експерименту передбачав застосування методів математичної статистики. Для порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів ПШ за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО ми використовували статистичний критерій Пірсона.

Експериментальна перевірка рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО передбачала виявлення рівня його розвитку на основі визначених нами критеріїв.

Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ» вказує на те, що збільшився відсоток респондентів експериментальної групи, які мають високий (24,3%) та достатній (19,3%) рівні розвитку, а відсоток респондентів, які мають низький рівень, – зменшився на 7,7%. Ціннісно-смысловий критерій (високий рівень – збільшення на 8,7%, достатній рівень – на 5,8%, низький рівень – зменшення на 5,9%). Критерій опанування цифрових технологій (високий рівень – збільшення на 8,8%, достатній – на 4,9%, низький рівень – 0%. Критерій педагогіки партнерства (високий рівень – збільшення на 9,7%, достатній – на 9,7, низький рівень – 0%. Критерій медіаграмотності (високий рівень – збільшення на 14,5%, достатній – на 8,8%, низький рівень – зменшення на 15,5%. Діяльнісний критерій (високий рівень – збільшення на 14,6%, достатній рівень – на 3,8%, низький рівень – зменшення на 9,7%. Рефлексивний критерій (високий рівень – збільшення на 8,7%, достатній – на 8,8%, низький рівень – зменшення на 7,8%.

Відмінності між рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку, які відбулись у розподілах учителів експериментальних груп порівняно з розподілами контрольних груп, дають змогу зробити висновок про ефективність та доцільність запропонованої інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

На основі отриманих результатів розроблено методичні рекомендації

щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, які будуть корисними для інститутів післядипломної педагогічної освіти, центрів професійного розвитку педагогічних працівників, закладів загальної середньої освіти та інших суб'єктів підвищення кваліфікації.

Результати дослідження за третім розділом подані в таких публікаціях: [74; 75; 87; 93; 94; 207; 232].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів наукового дослідження професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО дали підстави зробити такі висновки:

1. Охарактеризовано теоретико-методологічні основи професійного розвитку учителів ПШ, зокрема здійснено аналіз нормативно-правових документів та науково-теоретичних джерел, що дало змогу констатувати необхідність у переосмислення та переорієнтації на реалізацію завдань та мети дисертаційного дослідження: оновлення змісту, форм, технологій професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Детально розглянуто методологічні підходи до професійного розвитку вчителів ПШ (особистісний, індивідуальний, діяльнісний, системний, компетентнісний, андрагогічний та акмеологічний підходи), що реалізуються на таких методологічних принципах: гуманізації (гуманістична орієнтованість освітнього процесу, що реалізується у системі заходів, спрямованих на визнання цінності людини як особистості, свободу творчості і прояв своїх здібностей); інноваційності (здатність учителів ПШ працювати в інноваційному середовищі); індивідуалізації (врахування у системі методичної роботи індивідуальних особливостей учителів ПШ: орієнтації на особистість, врахування індивідуальних запитів); партнерства (професійна взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу); неперервності (цілісність і неперервність усіх процесуальних і системних аспектів освіти); системності (представлення методичної роботи як цілісної системи, яка має емерджентні властивості та спрямована на результативність професійного розвитку вчителів ПШ); наступності (передбачає послідовність використання різних форм методичної роботи на всіх етапах професійного розвитку вчителів); рефлексивності (усвідомлення учителями ПШ результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку).

Аналіз стану проблеми дослідження засвідчив її актуальність, новизну та виявив низку проблем: недостатність розроблення відповідних теоретичних основ і сучасних методик; недостатність мотивації вчителів ПШ до безперервного розвитку професійних компетентностей; стереотипи у формах і змісті методичної роботи з учителями початкових класів. Запропоновано авторське визначення поняття *«професійний розвиток учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО»*, під яким розуміємо процес оновлення і набуття вчителями початкової школи компетентностей із застосуванням комплексу методів, технологій і заходів методичної роботи, що характеризується позитивною динамікою показників за відповідними критеріями. Уточнено та конкретизовано поняття *«професійний розвиток педагога»*, *«система методичної роботи ЗЗСО»*. *Професійний розвиток педагога* розуміється нами як керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку у професійній діяльності педагога. Зазначено, що *система методичної роботи ЗЗСО* – систематизована інтерактивна взаємодія усіх методичних підрозділів, творчої співпраці професійних спільнот (раніше – шкільних методичних об'єднань), методичної ради, адміністрації закладу та педагогів, що спрямована на позитивну динаміку професійного розвитку кожного педагога та покращення якості освіти в цілому.

2. У дисертаційному дослідженні вперше визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, що полягають в: оновленні змісту діяльності професійної спільноти (раніше – методичного об'єднання учителів ПШ) орієнтованого на професійний розвиток учителів ПШ; створенні інноваційного інформаційно-освітнього середовища у системі методичної роботи; індивідуальній траєкторії професійного розвитку учителів ПШ; залученні учителів початкової школи до інноваційних форм методичної роботи; системній взаємодії методичних установ у вертикалі: МОН (Міністерство освіти і науки України) – ОППО (обласний інститут післядипломної

педагогічної освіти) – ТГ (територіальна громада) – ЦПРПП (центр професійного розвитку педагогічних працівників) – ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) – професійні спільноти; відкритості та співпраці, що забезпечується залученням батьків, представників громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, закладами освіти, засобами масової інформації. Під педагогічними умовами професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО розуміємо сукупність обставин, які забезпечують позитивну динаміку показників професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

3. Визначено критерії та показники рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Аналіз та узагальнення теорії і практики з проблеми, яка досліджується, дозволили систематизувати критерії професійного розвитку вчителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, враховуючи при цьому вимоги до системи методичної роботи закладів ЗЗСО та головні ідеї Концепції НУШ, а саме: критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, ціннісно-смісловий критерій, критерій опанування цифрових технологій, діяльнісний критерій, критерій педагогіки партнерства, критерій медіаграмотності, критерій рефлексивності. Розроблено рамку професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, в якій обґрунтовано критерії (критерій оновлення професійних знань щодо Концепції НУШ, ціннісно-смісловий критерій, критерій опанування цифрових технологій, діяльнісний критерій, критерій педагогіки партнерства, критерій медіаграмотності, критерій рефлексивності), їх показники та рівні (низький (початковий, репродуктивний), середній (репродуктивний, частково-пошуковий), достатній (пошуковий, творчий), високий (інноваційний). Низький (початковий, репродуктивний) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи характеризувався низьким або недостатнім проявом показників за кожним визначеним критерієм. Середній (репродуктивний, частково-пошуковий) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі

методичної роботи характеризувався частковим проявом показників за кожним визначеним критерієм. Достатній (пошуковий, творчий) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи характеризувався достатнім проявом показників за кожним визначеним критерієм. Високий (інноваційний) рівень професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи характеризувався високим проявом показників за кожним визначеним критерієм.

4. У дисертаційному дослідженні проведено експериментальну перевірку інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та здійснено обґрунтування МІТПР учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та її впровадження. У моделі виокремлено цільовий, теоретичний, процесуальний, рефлексивний та результативний блоки. Ключовим елементом цільового блоку моделі інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи закладів ЗСО виступав зміст, структура та кінцева мета, яку потрібно досягнути. До теоретичного блоку МІТПР відносимо підходи, принципи, функції та нормативно-правове забезпечення. Процесуальний блок МІТПР описував процес та етапи реалізації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи (мотиваційно-ціннісний, проєктувальний, процесуальний, аналітико-рефлексивний та post-впровадження), форми, методи, засоби навчання та педагогічні умови, що забезпечили її позитивну динаміку. Рефлексивний блок МІТПР передбачав усвідомлення результатів навчання, набуття та самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та розроблення методичних рекомендацій щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Результативний блок МІТПР учителів ПШ забезпечував встановлення рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

Аналіз результативності експерименту передбачав застосування методів математичної статистики. Для порівняння розподілів контрольних та експериментальних груп учителів ПШ за рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО був використаний статистичний критерій Пірсона. Відмінності між рівнями сформованості критеріїв професійного розвитку, які відбулись у розподілах учителів експериментальних груп порівняно з розподілами контрольних груп, дали змогу зробити висновок про ефективність та доцільність запропонованої інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО.

5. За результатами експериментальної апробації інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи розроблено методичні рекомендації щодо практичного запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО, які будуть корисними для ІППО, ЦПРПП, ЗЗСО та інших суб'єктів підвищення кваліфікації. Рекомендації, що ґрунтуються на визначених педагогічних умовах та апробованій МІТПР учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО включають етапи запровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО: вивчення стану проблеми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО; визначення критеріїв та показників рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО; підбір діагностичного інструментарію та оновлення рамки професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО відповідно до нових вимог суспільства; вивчення запитів та потреб учителів ПШ щодо професійного розвитку у системі методичної роботи ЗЗСО; адаптація МІТПР у системі методичної роботи ЗЗСО та технології її впровадження; створення сприятливих педагогічних умов щодо реалізації МІТПР у системі методичної роботи ЗЗСО та технології її впровадження; розробка нових і вдосконалення наявних

діагностичних методик для оцінювання рівня професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи; аналіз та здійснення корекції отриманих результатів; здійснення рефлексії (усвідомлення результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку); здійснення перспективи подальших наукових розвідок.

Отже, вирішення завдань дослідження дало можливість подолати зазначені нами суперечності, а саме:

- пріоритетністю професійного розвитку вчителів ПШ відповідно до завдань реформування освіти і недостатньою розробленістю відповідних теоретичних основ і сучасних методик;

- запровадженням на державному рівні нових механізмів визначення рівня професійного розвитку вчителів ПШ шляхом сертифікації та недостатньою мотивацією вчителів до безперервного розвитку професійних компетентностей;

- стрімким поширенням інноваційних технологій в освіті та стереотипами у формах і змісті методичної роботи з учителями ПШ.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО. Перспектива подальших розвідок у подальшому напрямі дослідженні полягає у дослідженні змісту, сутності професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО в нових умовах, а саме: реалізації Концепції НУШ, оновлення системи методичної роботи (створення ЦПРПП) та кризових умов; сучасних інтерактивних технологій професійного розвитку учителів ПШ у системі методичної роботи ЗЗСО та впровадженні методичних рекомендацій щодо їх запровадження в практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Академічний тлумачний словник української мови*. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 08.10.2017).
2. Андрощук І. В. Наукові підходи до підготовки майбутніх вчителів технологій як суб'єктів педагогічної взаємодії. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 14–19
URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22320/Androshchuk%20I.%20V..pdf;jsessionid=03E4A59E20F46001591ADF963D795BC2?sequence=1> (дата звернення: 10.10.2017).
3. Андрущенко В. П. Філософія неформальної освіти: проблеми та перспективи розвитку. *Вища освіта України*. 2013. 4(51). С. 5–9.
4. Базиль Л. О. Професійний розвиток педагога в умовах Нової української школи. *Наукові записки науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки студентів-філологів до українознавчої роботи в школі»*. Умань : АЛМІ, 2018. С. 12–18.
5. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010. № 8. С. 46–51.
6. Балл Г. О. *Сучасний гуманізм і освіта: соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти*. Рівне : Ліста-М, 2003. 128 с.
7. Бахмат Н. В. Використання хмарних технологій у діяльності вчителя початкової школи зі спрямуванням на неперервний розвиток. *Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи*. Умань : Жовтий О. О., 2016. С. 12–15.
8. Бахмат Н. В. Застосування хмарних технологій у процесі вивчення циклу професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи. *Інформаційні технології в освіті*. Херсон : ХДУ, 2013. № 15. С. 103–111.

9. Бачинська Є. М. Вектори змін методичної роботи в закладах загальної середньої освіти в контексті реформування освіти в Україні. *Народна освіта*. 2017. № 2(32). С. 16–21.

10. Бибик С. П., Сюта Г. М. *Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання*. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.

11. Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: зб. наук. праць*. Київ, 2010. Вип. 9. С. 9–16.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2010_9_4 (дата звернення: 16.05.2020).

12. Биков В. Ю. Інформаційно-аналітичні інструменти хмарних обчислень освітньо-наукового середовища вищого навчального закладу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць*. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. Вип. 44. 414 с.

13. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем. *Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова Ю. О. Жука; Ін-т засобів навчання АПН України*. Київ : Атіка, 2005. 272 с.

14. Бирка М. *Теорія та практика професійного розвитку вчителів природничо-математичних дисциплін у післядипломній освіті: монографія*. Чернівці : Технодрук, 2015. 440 с.

15. *Біла книга національної освіти України / за заг. ред. В. Г. Кременя; НАПН України*. Київ : Інформ. системи, 2010. 342 с.

16. Білик Н. І. *Моделювання процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04; ЦППО АПН України*. Київ, 2005. 22 с.

17. Бондаренко Г. Л. Нетрадиційні форми роботи методичних об'єднань учителів початкової школи. *Початкова освіта*. 2013. № 36. С. 3–7.

- 18.Бондарчук О. І. *Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності*: монографія. Київ : Наук. світ, 2008. 318 с.
- 19.Василенко Н. В. *Науково-методична робота в школі*. Харків : Вид. Група «Основа», 2013. 176 с.
- 20.Ващенко О. М. Метод проектів і кооперативне навчання як засіб оптимізації вищої освіти. *Початкова школа*. 2013. № 1. С. 35–37.
- 21.*Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
- 22.Гончаренко С. У. *Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям*. Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
- 23.Гончаренко С. У. *Педагогічні закони, закономірності і принципи. Сучасне тлумачення*. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.
- 24.Гончаренко С. У. *Український педагогічний словник*. Київ : Либідь, 1997. 373 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2017).
- 25.Гуржій А. М., Лапінський В. В. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. Вип. 15. С. 30–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2013_15_5 (дата звернення: 16.11.2017).
- 26.Гущина Н. І. *Розвиток цифрової компетентності учителів початкових класів в умовах проектної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04*; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» НАПН України. Київ, 2019. 243 с.
- 27.Данилова Г. С. *Методичні служби України: проблеми управління, професійна підготовка*: навч.-метод. посібник; Ін-т змісту і методів навчання. Київ : ІЗМН, 1997. 225 с.
- 28.Дарманський М. М. *Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні*: монографія. Хмельницький : Поділля, 1997. 384 с.
- 29.Денищук І. П. Особливості професійного розвитку педагога Нової української школи. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 6(201). С. 24–27.

30.Десятов Т. М. Філософські засади неперервної освіти. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 2. С. 6–17.

31.Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. *Постанова Кабінету Міністрів України № 800 від 21 серпня 2019 р.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 08.10.2019).

32.Досвід реформування систем педагогічної освіти в Австрії. Народна освіта. 2012. Вип. № 2(17). URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/kartashova.htm

33.Дубасенюк О. А. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики*: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.

34.Експірієнс-технології професійного розвитку педагогів у відкритому університеті / Т. Сорочан, А. Гуржій, В. Зайчук, Л. Карташова. *Наука та освіта*: зб. праць XVI Міжнар. наук. конф., 4–11 січ. 2022 р., м. Хайдусобосло, Угорщина. Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 26–30.

35.Електронна платформа «EdEra – інтерактивна онлайн освіта». URL: <https://www.ed-era.com/nus> (дата звернення: 11.04.2018).

36.*Енциклопедія освіти*. Академія пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

37.Єрмола А. М. *Технологія організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами*: наук.-метод. посібник. Харків : Курсор, 2006. 312 с.

38.Єрмола А. М. Технологія управління освітнім процесом. *Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки*. 2000. № 1. С. 83–88.

39.Желанова В. В. Сутність професійного контексту майбутнього вчителя початкових класів. *Педагогічний дискурс*: зб. наук. праць. 2015. № 18. С. 86–90. ISSN 2309-9127 (Print), ISSN 2313-8769.

40.Жерносек І. *Науково-методична робота в навчальних закладах*

системи загальної середньої освіти: монографія. Київ, 2000. 124 с.

41. Жерносек І. П. Професіограма директора школи нового типу: ліцею, гімназії, колегіуму. *Управління освітою*. 2004. № 20. С. 8–9.

42. Завалевський Ю. І. *Теоретико-методичні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця*: монографія. Чернівці: «Букрек», 2014. 416 с.

43. Зязюн І. А. Педагогічна спрямованість – найголовніша характеристика майстерності А. С. Макаренка. *Імідж сучасного педагога*. 2008. № 1/2(80/81). С. 5–7.

44. Зязюн І. А. Філософія неперервної професійної освіти і сучасні психолого-педагогічні парадигми. *Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз*: монографія / В. П. Андрющенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало [та ін.]; за ред. В. Г. Кременя; АПН України. Київ: Наук. думка, 2003. Розд. 3. С. 167–275.

45. Зязюн І. А. Філософські засади освіти: освітні і виховні парадигми, освітні технології, діалектика педагогічної дії. *Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти*: монографія; Ін-т педагогіки та психології проф. освіти АПН України. Київ, 2003. С. 246.

46. Захарійчук М. Реалізація завдань Нової української школи на основі навчального змісту Букваря. *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 26–30.

47. *Інтерактивні технології навчання дорослих*: навч.-метод. посібник / упоряд. С. О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

48. Казакова Н. В. Змістово-психологічний чинник педагогічної практики у процесі особистісного зростання майбутнього педагога. *Педагогічна практика як перша ланка практичного засвоєння педагогічної професії*: матеріали міжвузів. (заочної) наук.-практ. конф. (до 95-річчя Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії). Хмельницький, 2016. С. 67–73.

49. Карташова Л. А. Єдиний відкритий мережевий ресурс: можливості для

організації та підтримки навчання. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. Черкаси, 2015. С. 274.

50.Карташова Л. А. Інформаційно-освітнє середовище системи професійно-технічної освіти: проблеми та перспективи. *Professional Pedagogics*. 2015. № 9. С. 72–77. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2015.9.72-77>

51.Карташова Л. А., Чхало О. М. Створення персонального навчального середовища: використовуємо відкритий WEB-інструментарій. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2017 № 5. С. 4–8.

52.Карташова Л. А. Формування індивідуальної траєкторії навчання як одна з основних задач управління навчальною діяльністю студента. *Стратегія управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства*: матеріали IV наук.-практ. конф. 1–9 груд. 2005 р., Київ – Чернігів – Ніжин, 2005. С. 66–68.

53.Кириченко М. О. Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівних кадрів освіти у відкритому суспільстві. *Theory and methods of educational management*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2016_2_6 (дата звернення: 17.10.2017).

54.Кириченко М. О., Просіна О. В. Синергетичний підхід до конструювання технологій управління професійним розвитком педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. *Дистанційне та змішане навчання як засіб реалізації індивідуальної траєкторії професійного зростання педагога*: монографія / за наук. ред. І. П. Воротникової. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 256 с. С. 12–26. ISBN 978-617-658-027-0

55.Кириченко М. О. *Формування ідеології інформаційного суспільства в умовах глобальної інформатизації: тенденції, парадигми, перспективи розвитку*: монографія. Харків : Вид-во ПП «Технологічний Центр», 2017. 320 с.

56.Клепко С. Ф. *Наукова робота і управління знаннями*: навч. посібник. Полтава : ПОІППО, 2005. 201 с.

57.Клокар Н. І. *Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу*: монографія. Київ, 2010. 528 с.

58.Клокар Н. І. Теорія і практика моніторингового супроводу управління підвищенням кваліфікації педагогічних кадрів регіону. *Вісник післядипломної освіти*: зб. наук. праць. 2011. Вип. 3. С. 84–93.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2011_3_16 (дата звернення: 17.10.2017).

59.Клокар Н. І. Управління професійним зростанням керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти. *Рідна школа*. 2004. № 5. С. 25–29.

60.*Концепція освіти дорослих в Україні* / уклад.: Л. Б. Лук'янова. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. 24 с.

61.Корнеєва О. Л. *Організація методичної роботи з вихователями дошкільних навчальних закладів*: дис. ... канд. пед. наук. Слов'янськ, 2012.
URL: <https://mydisser.com/en/catalog/view/238/245/9848.html> (дата звернення: 19.11.2017).

62.Костюк Г. С. *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості*. Київ : Рад. шк., 1989. 608 с.

63.Кравченко Г. Ю. Управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників в умовах кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічної науки»*: зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2015. Вип. 15. С. 139–144.

64.Кремень В. Г. Категорії «простір» і «середовище»: особливості модельного подання та освітнього застосування. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 2. С. 3–16.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2013_2_3 (дата звернення: 07.05.2018).

65.Кремень В. Г. *Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору*. Київ : Пед. думка. 2009. 520 с.

66.Крисюк С. В. *Становлення та розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1917–1941 рр.)*. Київ : УПКККО, 1995. 174 с.

67.Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: зб. робочих навч. програм: автор. кол. / заг. ред. Т. М. Сорочан; наук. ред., упоряд. В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник. Київ : ЦППО, 2017. 447 с.

68.Курило В. *Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у ХХ столітті*. Луганськ : ЛДПУ, 2000. 460 с.

69.Любченко Н. В., Білик Н. І. Супервізія як технологія післядипломної освіти педагогічних працівників у контексті Концепції «Нова українська школа». *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 5(200). С. 5–13.
[https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-5-13](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-5-13)

70.Любченко Н. В. *Управління науково-методичною діяльністю закладів післядипломної педагогічної освіти: координаційний аспект*: наук.-метод. посібник; за ред. Є. Р. Чернишової; Ун-т менедж. освіти НАПН України. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2013. 256 с.

71.Максимюк С. П. *Педагогіка*: навч. посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.

72.Мартинець Л. Управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів: сучасний стан та проблеми. *Навчання і виховання обдарованої дитини*. 2017. Вип. 1. С. 8–16.

73.Маслов В. І. Моделювання у теоретичній і практичній діяльності в педагогіці. *Післядипломна освіта в Україні*. 2008. № 1. С. 3–9.

74.Махновець Ю. А. Використання онлайн-сервісів у професійній діяльності учителів початкової школи. *Modern directions of scientific research development: The 5th International scientific and practical conference, October 28–30, 2021*. VoScience Publisher, Chicago, USA, 2021. P. 416–420. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/727667/> (дата звернення: 07.05.2022).

75.Махновець Ю. А. Динаміка професійного розвитку учителів

початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Virtus: Scientific Journal*. 2020. September № 46. P. 103–110. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722514/> (дата звернення: 07.05.2021).

76. Махновець Ю. А. Забезпечення громадської підтримки освітніх інновацій у системі роботи вчителя з батьками першокласників в умовах Нової української школи. *Психолого-педагогічне забезпечення громадської підтримки освітніх інновацій*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 1 листоп. 2017 р. С. 64–67. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710657/> (дата звернення: 07.05.2020).

77. Махновець Ю. А. Інформаційні технології як засіб професійного розвитку вчителів початкової школи в умовах реформування початкової школи в Україні. *Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди*: наук.-практ. конф. з Міжнар. участю: матеріали конф. ISSN 978-966-485-280-4. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724684/> (дата звернення: 07.05.2022).

78. Махновець Ю. А. Інноваційні форми методичної роботи як основа професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. 2019. Т. 1. С. 20–23. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/> (дата звернення: 07.05.2022).

79. Махновець Ю. А. Критерії та показники рівня професійного розвитку учителів початкової школи в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса: ПУ «Причорномор. наук.-дослід. ін-т економіки та інновацій», 2019. Т. 1. Вип. 14. С. 124–128. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721919/> (дата звернення: 13.09.2020).

80. Махновець Ю. А. Методична компетентність вчителів початкової школи. *Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика*: зб. тез II Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Суми, Україна, 28 лют. 2018 р.) / за заг. ред. Л. В. Серих. Суми: НІКО, 2018. С. 178–180. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710654/> (дата звернення: 07.05.2022).

81.Махновець Ю. А. Методична робота з учителями початкової школи на основі використання інтерактивних технологій. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. 28 квіт. 2017 р., м. Київ, / редкол.: В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Я. Л. Швень. Київ : ЦППО, 2017. С. 201–203. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708525/> (дата звернення: 07.05.2022).

82.Махновець Ю. А. Методична робота з учителями початкової школи на основі використання проектних технологій. *Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти*: електрон. зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. 26 трав. 2017 р. м. Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710658/> (дата звернення: 10.04.2019).

83.Махновець Ю. А. Методична робота з учителями початкової школи як пріоритетний напрям сучасної освіти у контексті проекту «Нова українська школа». *Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. Харків : Східноукр. організація «Центр педагогічних досліджень», 2017. С. 32–34. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708636/> (дата звернення: 07.05.2022).

84.Махновець Ю. А. Методологічні підходи до професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені Н. П. Драгоманова, 2019. Вип. 67. № 67. С. 157–164. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721920/> (дата звернення: 22.10.2020).

85.Махновець Ю. А. Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища. *Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної та неформальної освіти*: електрон. зб. спецкурсів; автор. кол. / заг. ред. проф. Т. М. Сорочан. Київ : Агроосвіта, 2018. С. 170–191.

86.Махновець Ю. А. Нова українська школа: професійний розвиток

вчителів початкової школи. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: електрон. зб. тез III Всеукр. інтернет-конф., 19 квіт. 2018 р., м. Київ / за ред. В. В. Сидоренко, Н. В. Любченко. Київ : ЦППО, 2018. 54 с.

87. Махновець Ю. А. Організація освітнього середовища в Новій українській школі. Тренінгове заняття. *Методист*. 2018. № 5(77), травень. С. 32–43.

88. Махновець Ю. А. Педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : ПУ «Причорномор. наук.-дослід. ін-т економіки та інновацій», 2020. Вип. 26. С. 135–140. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721933/> (дата звернення: 07.05.2022).

89. Махновець Ю. А. Професійні компетентності педагога нової української школи як основа успішності його професійної діяльності. *Збірник наукових робіт Міжнар. наук.-практ. конф.* Одеса : «Південна фундація педагогіки», 2021. С. 63–66. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725791/> (дата звернення: 07.05.2022).

90. Махновець Ю. А. Професійний розвиток вчителів початкової школи у системі роботи методичного об'єднання. *Теорія та методика управління освітою*: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 1(19). С. 1–14. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708635/> (дата звернення: 07.05.2022).

91. Махновець Ю. А. Результати професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. February № 31. Р. 10–110.

92. Махновець Ю. А. Сучасні форми роботи у професійній діяльності консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників в умовах пандемії covid-19. *Чорноморські наукові студії*: матеріали VII Всеукр. мультидисциплінар. конф., м. Одеса, 2021. С. 222–227. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725787/> (дата звернення: 07.05.2022).

93.Махновець Ю. А. Тренінг у неформальній освіті вчителів Нової української школи. *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. праць; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2018. Вип. 18. С. 172–182. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710939/> (дата звернення: 07.05.2022).

94.Махновець Ю. А., Раус В. В. Формування Нової української школи в умовах децентралізації влади України (на прикладі Квітневої ОТГ Попільнянського району Житомирської обл.). *Методист*. 2018. № 5(77), травень. С. 27–31.

95.*Методична робота в системі післядипломної освіти* / уклад. В. В. Григораш. Харків : Основа, 2009. 304 с.

96.Мондич О. В. *Теоретичні засади і навчально-методичне забезпечення формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 – теорія та методика навчання (біологія)*. Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; Ін-т педагогіки НАПН України. Київ, 2018.

97.Мукан Н. В. Професійний розвиток педагогів: теоретичні та методологічні аспекти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5. С. 18–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2013_5_5 (дата звернення 10.11.2017).

98.Навчання для життя: міністерка освіти та інші освітяни про візит у фінські школи. URL: <https://nus.org.ua/articles/navchannya-vid-zhyttya-ministerka-osvity-ta-inshi-osvityany-pro-vizyt-u-finski-shkoly/> (дата звернення: 28.09.2019 р.).

99.*Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.

100. Ничкало Н. Г. Наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні: наукова доповідь на загальних зборах НАПН України 20 листопада 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. Вип. 2(2). С. 1–14. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-1-1>

101. Ничкало Н. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія. *Неперервна професійна освіта*. 2001. № 1. С. 9–21.
102. Ничкало Н. Г. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія. АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ; Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. 233 с.
103. Ничкало Н. Г. Стандарти професійної освіти: проблеми методології і творчих пошуків. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. Київ : ВПОЛ, 2000. 486 с.
104. *Нова українська школа*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 02.02.2018).
105. *Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи*. Київ : МОН України, 2016. 40 с.
106. Огнев'юк В. О. Лідери для Нової української школи. *Неперервна освіта: акмеологічні студії (Педагогічні науки. Психологічні науки)*. 2017. № 1. С. 1–13.
107. Олійник В. В. *Безперервний професійний розвиток педагогів в умовах реалізації Національної стратегії післядипломної освіти в Україні на 2012–2021 роки*. URL: www.slideshare.net/Kalachova/ss-10699650 (дата звернення 04.11.2017).
108. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: нові моделі та форми професійного розвитку. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози*: кол. монографія. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. 248 с. С. 93–108.
109. Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 1. С. 56–66.
110. Олійник В. В., Кириченко М. О., Отич О. М., Сорочан Т. М., Бондарчук О. І., Діденко Н. Г., Сергєєва Л. М., Клокар Н. І., Сидоренко В. В., Скрипник М. І. Проблеми і перспективи розвитку післядипломної педагогічної

освіти в умовах розбудови нової української школи. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України)*. 2017. С. 382–391.

111. Олійник В. В. *Цільове управління навчальними закладами в ринкових умовах*: навч. посібник. Київ : ЦПППО, 2002. 120 с.

112. Оліфіра Л. М. Визначення критеріїв якості освіти фахівців на засадах андрагогіки у системі підвищення кваліфікації. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: зб. матеріалів ІІ Всеукр. Інтернет-конф. Київ : ЦПППО, 2017. 450 с. С. 20–22.

113. *Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину*: аналітична записка. Київ : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2020. 76 с. URL: <https://www.irf.ua/publication/organizacziya-osvitnogo-proczesu-v-shkolah-ukrayiny-v-umovah-karantynu-2020/> (дата звернення 16.09.2021).

114. *Освітній менеджмент в умовах змін*: навч. посібник. Луганськ : Резніков В. С., 2011. 308 с.

115. Отич О. М. *Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи*: підручник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.

116. Павленко В. *Організація науково-методичної роботи в школах сільської місцевості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.0.01*. Харків, 2007. 22 с.

117. Павлютенков Є. М. *Основи управління школою*: метод. матеріал. Харків : Основа, 2006. 176 с.

118. *Пальчевський С. С.* Соціальна педагогіка: навч. посібник. Київ : Кондор, 2005. 560 с.

119. Пальшкова І. О. *Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04*; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2009. 44 с.

120. Панченко Л. Ф. *Практикум по анализу данных*: учеб. пособие для

студ. вищих учеб. заведень. Луганск : Изд-во ГУ «ЛНУ имени Тараса Шевченко», 2013. 269 с.

121. Папач О. І. Науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності вчителів в системі неперервної освіти. *Професійна компетентність сучасного педагога: методологія, теорія, методика, практика*: монографія / за заг. ред. В. В. Ягоднікової. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С. 258-285.

122. *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті*: монографія; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2001. 502 с.

123. Петриченко Л. О. Формування адекватної самооцінки майбутнього вчителя в процесі його підготовки до інноваційної діяльності. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. Вип. LI. 426 с.

124. Пехота О. М. *Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій*: навч. посібник. Київ : В-во А.С.К., 2003. 240 с.

125. Пехота О. М., Прасол Н. О. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій в умовах інтеграції у світовий освітній простір. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. праць; ред. Л. Л. Тovaжнянський, О. Г. Романовський. Харків : НТУ «ХП», 2015. Вип. 42(46), матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників, 14–15 трав. 2015 р. С. 348-355.

126. Пикельная В. С. *Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект)*: метод. пособие. Москва : Высшая шк., 1990. 175 с.

127. Підбуцька Н. В. Аналіз сучасних підходів щодо визначення наукової категорії «професіоналізм особистості». *Збірник наук. праць Нац. академії Держ. прикордон. служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки*. 2013. № 1(66). С. 503–513.

128. Підласий І. П. *Практична педагогіка або три технології: інтерактив. підруч. для педагогів ринкової системи освіти*. Київ : Видав. дім «Слово», 2004. 616 с.

129. *Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку*: наук.-метод. посібник. Київ : Міленіум, 2005. 230 с.

130. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників. *Постанова Кабінету Міністрів України № 672 від 29 липня 2020 р.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#n10> (дата звернення: 16.09.2020).

131. Пометун О. І. *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід*. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.

132. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: бібліотека з освітньої політики. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 15–24.

133. Про освіту. *Закон України № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року*; № 38–39. С. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.11.2017).

134. Про повну загальну середню освіту. *Закон України № 463-IX від 16 січня 2020 р.*; № 31, ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 13.04.2020).

135. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». *Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736-20 від 23 грудня 2020 р.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 13.05.2021).

136. Про затвердження програми незалежного тестування фахових знань

та умінь учителів початкової школи. *Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 14.01.2019 р.*
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/2019/01/nakaz-33.pdf> (дата звернення: 07.04.2019).

137. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. *Наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16 липня 2018 р.*
URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 05.04.2019).

138. Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти. *Наказ Міністерства освіти і науки України № 676 від 25.06.2018 р.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1028-18#Text> (дата звернення: 10.09.2018).

139. Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти. *Наказ Міністерства освіти і науки України № 36 від 15.01.2018 р.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-organizaciyi-i-provedennya-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-zakladami-pislyadiplomnoyi-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 10.03.2018).

140. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. *Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р. від 14 грудня 2016 р.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> (дата звернення: 12.11.2017).

141. Про Рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної педагогічної освіти. *Лист Міністерства освіти і науки № 1/9-318 від 03.07.2002 р. Освіта України. 2002. № 54. С. 5.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-318290-02#Text> (дата звернення: 12.11.2017).

142. Просіна О. В. Закономірності сучасного освітнього менеджменту в управлінні системою виховної діяльності позашкільного навчального закладу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Київ, 2017. С. 178–187.

143. Професійний розвиток вчителів: як це відбувається у Фінляндії. URL: <https://nus.org.ua/articles/profesijnyj-rozvytok-vchyteliv-yak-tse-vidbuvayetsya-u-finlyandiyi/> (дата звернення: 28.09.2019 р.)

144. *Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня* (за матеріалами Луганського обл. ін-ту після диплом. пед. освіти) / Т. Сорочан та ін. Луганськ : СПД Резніков В. С., 2013. 524 с.

145. *Професійний розвиток педагогів: нові можливості у 2020*. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Prezentatsiya-MON-Pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-pedagogiv-ZZSO.pdf> (дата звернення: 08.10.2021).

146. *Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» у системі підвищення кваліфікації*: зб. освітньо-проф. програм: у 2-х ч. Ч. 2: тематичні курси підвищення кваліфікації / наук. ред., упоряд. В. В. Сидоренко, Я. Л. Швень. Київ : Агроосвіта, 2019. 194 с.

147. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: зб. матеріалів III Всеукр. Інтернет-конф. 18 квіт. 2018 р. м. Київ, у 2-х ч. / наук. ред., упоряд.: В. В. Сидоренко, Я. Л. Швень. Київ : Агроосвіта, 2018. Ч. 1. 286 с.

148. *Професіографічний підхід у системі вищої освіти*: монографія / кол. авторів, за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во О. О. Євенок, 2019. 328 с.

149. Прошкін В. В. Педагогічна система як предмет наукового дослідження. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 4. С. 7–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2015_4_3 (дата звернення:

14.10.2018).

150. *Психологічний словник*. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf (дата звернення: 12.11.2017).

151. Пуховська Л. П. Теоретичні засади професійного розвитку вчителів: рух до концептуальної карти. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. Вип. 1. С. 97–107.

152. Пуцов В. Вчити дорослих по-дорослому (особливості навчання дорослих). *Післядипломна освіта в Україні*. 2011. № 2. С. 41–45.

153. Пушкар Т. М. Моделювання як теоретичний метод розробки педагогічної технології підготовки вчителів філологічного профілю. Підходи А. С. Макаренка до використання педагогічного моделювання. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 11. С. 273–278. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2013_11_62 (дата звернення: 12.11.2017).

154. Рутьєв В. А., Гуткевич С. О. *Менеджмент*: навч. посібник. Київ : Центр учбової літ-ри, 2011. 312 с.

155. Рябова З. В. Моделювання процесу управління якістю освіти в навчальному закладі. *Теорія і методика професійної освіти*: електрон. наук. фахове вид. 2016. № 9(1) URL: http://tmpe.eor.by/images/Vol. 9/3_16_tmpo_9_ryabova.pdf (дата звернення: 12.11.2017).

156. Савченко О. Я. *Дидактика початкової школи*: підруч. для студ. пед. факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

157. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Початкова школа*. 2001. № 7. С. 1–4.

158. Савченко О. Я. Якість і варіативність шкільних підручників як умова запровадження державних стандартів початкової освіти. *Початкова школа*. 2001. № 8. С. 10–12.

159. Садова В. В. Напрями фундаменталізації історико-педагогічних

знань сучасних студентів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія.* 2014. № 21. С. 46–53.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2014_21_11 (дата звернення: 16.11.2017).

160. Садовець О. *Особливості професійного розвитку вчителів середніх шкіл в об'єднання працівників освіти США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти*; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2011.

161. Семиченко В. *Психологія личности.* Київ : Ешке, 2001. 427 с.

162. Сидоренко В. В. Акмеологічні технології в освіті дорослих. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики.* 2016. Вип. 26. С. 38–42.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_26_11 (дата звернення 16.11.2017).

163. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист.* 2018. № 5. 21 с.

164. Сидоренко Е. В. *Методы математической обработки в психологии.* Санкт-Петербург : ООО «Речь», 2000. 350 с.

165. Сидоренко В. В. Методична діяльність у суспільстві, яке навчається: виклики, проблеми, перспективи розвитку. *Методист.* 2018. № 2. С. 7–16.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709938/> (дата звернення: 27.09.2019 р.).

166. Сисоєва С. О. *Методологія науково-педагогічних досліджень*: підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.

167. Сисоєва С. О. Міждисциплінарні педагогічні дослідження в контексті розвитку освітології. *Освітологія.* 2017. № VI. С. 26–30.

168. Система атестації вчителів у Польщі. URL: <https://dmee.ru/docs/100/index-20697.html> (дата звернення: 27.09.2019 р.)

169. Сігаєва Л. Є. Характеристика структури освіти дорослих в сучасній Україні. *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка.* 2011. № 59. С. 38–

42.

170. Скрипник М. І. Шанси та ризики для методичної роботи після створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників: обмежений песимізм. *Методист*. 2020. С. 4–19.

171. *Словник іншомовних слів*. Київ : УРЕ, перше вид. 1974, друге 1985. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53392/276931.html> (дата звернення: 16.11.2017).

172. *Словник-довідник*. URL: <https://www.slovnyk.ua> (дата звернення: 16.11.2017).

173. Сорочан Т. М. Андрагогічні засади післядипломної освіти педагогічних кадрів. *Освіта на Луганщині*. 2007. № 1(26). С. 9–15.

174. Сорочан Т. М. *Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа»*. URL: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Сорочан_МЕТОДИСТ_05.pdf (дата звернення: 13.05.2019).

175. Сорочан Т. М. Підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа». *Методист*. Київ : Шкільний світ, 2018. № 6(78), червень. С. 4–9. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/710731/> (дата звернення: 12.09.2018).

176. Сорочан Т. М. *Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика*: монографія. Луганськ : Знання, 2005. 384 с.

177. Сорочан Т. М. Підготовка тренерів для навчання вчителів Нової української школи. *Методист*. 2018. № 2(74), лютий. С. 4–7. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/709943/> (дата звернення: 12.04.2018).

178. Сорочан Т. М., Шабала Ю. А. Post-впровадження інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2022. С. 29–37. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-29-37](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-29-37)

179. Сорочан Т. М. Наступність професійного розвитку вчителів у системі університетської та післядипломної освіти. *Вісник Луганського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка*. 2011. № 20(231). С. 274–284.

180. Сорочан Т. М. Розвиток професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». *Керівник нової української школи: світоглядно-професійні орієнтири*: зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 175 с. С. 153–158.

181. Сорочан Т. М. Технології освіти дорослих у вимірі трансформації професіоналізму фахівців. *Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент*: кол. монографія. Київ, 2018. С. 82–102.

182. Сорочан Т. М. *Управління школою – діяльність професійна*: посіб. для директорів серед. загальноосвіт. навч. закладів. Луганськ : Знання, 2003. 48 с.

183. Сорочан Т. М. Характеристика професіоналізму управлінської діяльності керівників шкіл на засадах компетентнісного підходу. *Шлях освіти*. 2005. № 3. С. 9–12.

184. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: критерії внутрішнього оцінювання якості. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 5(19).
[URL: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/358/315](http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/358/315) (дата звернення: 03.05.2018).

185. Степанов О. М. *Психологічна енциклопедія*. Київ : Академвидав, 2006. 424 с.

186. Стребна О. В. Концепція педагогічного паритету. *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 38. С. 276–282.
[URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2018_38_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2018_38_43) (дата звернення: 19.02.2019).

187. Сущенко Л. О. Вплив науково-дослідної роботи на формування аналітичних умінь майбутніх педагогів засобами інтерактивних технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 30. С. 351–357.
[URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_30_58](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_30_58) (дата звернення: 16.10.2017).

188. Сущенко Л. О. *Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.0.04*. Київ, 2009. 20 с.
189. *Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія* / Г. В. Єльнікова, О. І. Зайченко, В. І. Маслов [та ін.]; за ред. Г. В. Єльнікової. Київ, Чернівці : Книги XXI, 2010. 460 с.
190. *Термінологічний словник*. URL: <https://ips.ligazakon.net/> (дата звернення: 06.11.2017).
191. *Технології професійного розвитку педагогів: метод. порадник*. Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2016. 231 с.
192. *Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практич. посібник* / М. П. Вовк, Г. І. Сотська, Н. О. Філіпчук, Ю. В. Грищенко, С. О. Соломаха, Л. Ю. Султанова, Н. С. Гомеля. Київ : Талком, 2019. 320 с.
193. *Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа»*. Київ, 2018. 6 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/SUPERVIZIYA-POLOZHENN-2.pdf> (дата звернення: 06.02.2019).
194. Титаренко І. *Післядипломна освіта вчителя початкових класів в системі методичної роботи загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.0.04*. Київ, 2005. 22 с.
195. Тютюнник М. Теоретичні аспекти моделювання як методу наукового дослідження. *Вісник Чернігівського нац. ун-ту. Серія «Педагогічні науки»*. Чернігів : Ред-вид. центр ЧНПУ, 2012. Вип. 96. 270 с.
196. *Філософський енциклопедичний словник*. НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ: Абрис, 2002. Вип. VI. 742 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedyc

[hnyi_slovnyk.pdf](#) (дата звернення: 06.11.2017).

197. Фіцула М. М. *Педагогіка*: навч. посіб. для студ. вищих пед. закладів освіти. Київ : Вид. Центр «Академія», 2001. 528 с.

198. Химинець В. В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя. *Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> (дата звернення: 10.11.2018).

199. Хомич Л. О. Вчитель нової української школи: вектори професійного розвитку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*: зб. наук. праць Ін-ту пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ, 2021. Вип. 2(20). С. 168–176 .

200. Хомич Л. О. Сучасні підходи до професійної підготовки вчителя початкових класів у країнах заходу. *Науковий вісник Миколаївського держ. ун-ту імені В. О. Сухомлинського. Серія. Педагогічні науки*. 2011. Вип. 1(32). С. 41–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2011_1 (дата звернення: 06.11.2017).

201. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наукові праці Чорноморського держ. ун-ту імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Державне управління*. 2013. Т. 214. Вип. 202. С. 110–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2013_214_202_24 (дата звернення: 06.11.2017).

202. Хоружа Л. Л. *Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти*. Київ, 2004. 382 с.

203. Хриков Є. М. Стан та напрями розвитку педагогічної науки в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 99–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_15 (дата звернення: 10.11.2019).

204. Хриков Є. М. *Управління навчальним закладом*: навч. посібник.

Київ : Знання, 2006. 365 с.

205. Чарнецькі К. *Психологія професійного розвитку особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук: 19.00.07*; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 1999. 48 с.

206. Черній А. Л. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи. *Післядипломна освіта в Україні*. 2018. № 2. С. 40–43.

URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/2_2018 (дата звернення: 09.11.2019).

207. Шабала Ю. А. Науково-методичний кейс «Set of competencies» як засіб професійного розвитку педагогічних працівників. *Варіативні моделі і технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 23 черв. 2022 р. Київ: ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти», 2022. С. 403–408.

208. Шабала Ю. А. Професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(35) 2022. Р. 1–5. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092022/7849

209. Шевців З. М. *Теорія та методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти*; Рівненський держ. гуманітарний ун-т. Рівне, 2017.

210. Шевченко О. А. *Критерії професійного розвитку вчителя-початківця: проблемний аналіз*. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp17/Shevchenko_t.pdf (дата звернення: 20.06.2019).

211. Шкільна освіта Фінляндії: таємниці успіху. URL: <https://osvitaua.com/2017/07/58700/> (дата звернення: 28.09.2019 р.).

212. Ягупов В. В. *Педагогіка*: навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.
213. 7 принципів фінської освіти. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/7-pryncypiv-finskoyi-osvity> (дата звернення: 28.09.2019 р.)
214. Avalos B. Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education*. 2011. 27(1). P. 10–20.
215. Ball D. L., Cohen D. K. Developing practice, developing practitioners: toward a practice-based theory of professional development. *Teaching as the learning profession*. Handbook of policy and practice; eds. L. Darling Hammond, G. Sykes. San Francisco : JosseyBass, 1999. P. 3–32.
216. Birman, Beatrice F., Laura Desimone, Andrew C. Porter and Michael S. Garet. «Designing Professional Development That Works». *Educational Leadership*. 2000. 57. P. 28–33.
217. Day S. *Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning*. London : Falmer Press, 1999. 239 p.
218. Desimone L. M., Garet M. S. Best practices in teachers' professional development in the United States. *Psychology, Society and Education*. 2015. 7. P. 252–263.
219. Elmore R. F. *Bridging the gap between standards and achievement: the imperative for professional development in education*. Washington DC: Albert Shanker Institute, 2002. 40 p.
220. Filipovic D. Permanent Education and Reform of the Educational System in Yugoslavia. *Convergence*. 1968. № 4. P. 1–3.
221. Garet, Michael S., Andrew C. Porter, Laura Desimone, Beatrice F. Birman, and Kwang Suk Yoon. What Makes Professional Development Effective? Results from a National Sample of Teachers. *American Educational Research Journal*. 2001. Winter 38. P. 915–945. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.3102/00028312038004915> (retrieved: 10.09.2018).
222. Guskey, Thomas R. What Makes Professional Development Effective?

Phi Delta Kappan. 2003. June. 84. P. 748–750.
URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/003172170308401007> (retrieved: 09.09.2018).

223. Hawley W. D., Valli L. The essentials of effective professional development: a new consensus. *Teaching as the learning profession*. Handbook of policy and practice. San Francisco: Jossey-Bass, 1999. P. 127–150.

224. Karta nauczyciela po zmianach z 6 grudnia r. Poznan: Oficynf Ekonomiczna Wydawnictwa, 2008. 52 s.

225. Kartashova L. A., Bakhmat N. V. Professional and pedagogical education of the primary school teachers: the European Union countries experience. *Modern achievements of science and education: XII International Conference*. Israel, Netanya, September 17–24, 2017. Netanya. P. 106–110.

226. Kennedy M. M. How does professional development improve teaching? *Review of Educational Research*. 2016. 86. P. 945–980.
URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.3102/0034654315626800> (retrieved: 06.04.2018).

227. Kennedy Mary M. *Inside Teaching: How Classroom Life Undermines Reform*. Cambridge, MA and London. England : Harvard University Press, 2009.
<https://doi.org/10.4159/9780674039513> (retrieved: 08.11.2017).

228. Kowolik Piotr. Doskonalenie zawodowe nauczycieli zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej. *Nauczyciel i Szkoła*. 2(50). Mysłówice, 2011. S. 100.

229. Kuzminskyi A. I., Bida O. A., Kuchai O. A., Yezhova O. V., Kuchai T. P. Information support of educationalists as an important function of a postgraduate education system. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2019. Volume 11, Issue 3. P. 263–279.

230. Kyrychenko M., Prosina O., Kravchynska T. and Shven Y. Освіта дорослих у нелінійному світі: неформальна освіта в системі післядипломної освіти українського відкритого університету. *Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди: матеріали наук.-практ. конф.*

з Міжнар. участю, 12–13 листоп., м. Житомир, 2020. С. 59–65.
URL: <https://is.gd/YWJ8hl> (дата звернення: 06.04.2018).

231. Lieberman A. (Ed.). Practices that support teacher development: Transforming conceptions of professional learning. What Makes Professional Development Effective? *Teacher learning: New policies, new practices*. New York : Teachers College Press. 1996. P. 185–201.
URL: https://www.nsf.gov/pubs/1995/nsf95162/nsf_ef.pdf#page=58 (retrieved: 06.04.2017).

232. Shabala Y. Methodological recommendations regarding the practical implementation of interactive technology for the professional development of primary school teachers in the system of methodological work of general secondary education institutions. *Danish scientific journal*. 2022. 62. P. 48–52.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.6937840>

233. Shukla P. *Life long Education*. New Delhi, 1971. 83 p.

234. Timperley H., Wilson A., Barrar H., Fung I. *Teacher professional learning and development: Best evidence synthesis iteration (BES)*. Auckland, New Zealand: University of Auckland, 2007.
URL: https://thehub.swa.govt.nz/assets/documents/42432_TPLandDBESentireWeb0.pdf (retrieved: 13.04.2017).

235. Wayne Andrew, Kwang Suk Yoon, Stephanie Cronen, Pei Zhu and Michael S. Garet. Experimenting with Teacher Professional Development: Motives and Methods. *Educational Researcher*. 2008. May, 37. P. 469–479.
URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.3102/0013189X08327154> (retrieved: 14.09.2018).

236. Wei R. C., Darling-Hammond L., Adamson F. *Professional development in the United States: Trends and challenges*. Dallas, TX : National Staff Development Council. 2010.
URL: <https://edpolicy.stanford.edu/sites/default/files/publications/professional-development-united-states-trends-and-challenges.pdf> (retrieved: 06.04.2017).

237. Yoon K. S., Duncan T., Lee S. W.-Y., Scarloss B., Spapley K. L. *Reviewing the evidence on how teacher professional development affects student achievement*. Washington, DC: Institute for Education Sciences. 2007. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED498548.pdf> (retrieved: 13.04.2017).

238. Zhelanova V. Facilitative competency of a future teacher: essence and structure. *Теорія і методика професійної освіти*. 2021. P. 87–90. URL: <http://dx.doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-1.17>

ДОДАТКИ

Додаток А

Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів с.Грижинці

Методична робота

[Головна](#) » Методична робота

Науково - методична тема:

*"Підвищення ефективності сучасного уроку
на основі впровадження передового
педагогічного досвіду й сучасних технологій"*

Методична робота - найвагоміший засіб підвищення педагогічної майстерності вчителів, яка допомагає зв'язати в єдине ціле всю систему навчально - виховної, позакласної, позашкільної роботи

Зміст методичної роботи визначаємо як загальними цілями, так і конкретними завданнями, розробленими методичною радою школи.

Методична робота будується на основі діагностики, аналізу інформації про стан професійної компетентності педагогів, їхніх потреб та труднощів, які виникають під час роботи.

НАВІГАЦІЯ

- Головна
- Літопис школи
- Адміністрація школи
- Наш колектив
- Прозорість та інформаційна відкритість закладу
- Методична робота
- Виховна робота
- Національно-патрістичне виховання
- Шкільне лісицтво
- Музей української хати
- Життя школи
- Для Вас, батьки
- Фотобльом
- Новини
- Контакти
- Громадська приймальня
- Корисні посилання
- Пошта

НОВИНИ

04.12.2019

Минає 86 років від тих страшних подій голодомору 1932-1933 р.

В останню суботу листопада ...
далі ↓

Всі новини

КОНТАКТИ

Адреса:
вул. Подільська, 98
с.Грижинці
Терієвський р-н
Вінницької області,
23315
Тел.:(04355)3-52-96
Email:grj.school@ukr.net

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

Додаток Б

Головна * Карта сайту * Контакти | A+ A A- Увійти

Пошук >>

Харківська загальноосвітня школа
I-III ступенів № 150 Харківської
міської ради

- ✖ Історія школи
- ✖ Про школу
- ✖ Новини школи
- ✖ Організація освітнього процесу
- ✖ Розклад роботи
- ✖ Адміністрація
- ✖ Накази
- ✖ Прозорість та інформаційна відкритість закладу освіти
- ✖ Реформування освіти
- ✖ Державна підсумкова атестація
- ✖ Зовнішнє незалежне оцінювання
- ✖ Форми здобуття загальної середньої освіти
- ✖ Безпечна та дружня до дитини школа
- ✖ Охорона праці
- ✖ Педагогічні працівники
- ✖ Методична робота

Ви знаходитесь тут: [Головна](#) > [Методична робота](#)

[План методичної роботи ХЗОШ № 150 на 2019/2020 навчальний рік](#)

[Структура організації методичної роботи](#)

[Педагогічна мета розвитку школи](#)

[Шкільні методичні об'єднання](#)

[Методична діяльність педагогічних працівників](#)

[Портфоліо досягнень ХЗОШ № 150 за 2018/2019 навчальний рік](#)

G f t v + 2
Кількість переглядів: 0

http://school150.edu.kh.ua/metodichna_robota/plan_metodichnoi_roboti_robot_i_hzosh_150_na_20152016_navchalnij_rik/

Додаток В

Головна | Карта сайту | Контакти   Для слабозорих   Пошук   Увійти

ДМИТРІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №1

ГАЛЕРЕЯ ТА ДОКУМЕНТИ
ЗОВНІШНЄ НЕЗАЛЕЖНЕ ОЦІНЮВАННЯ
МЕТОДИЧНА РОБОТА
РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАКЛАД
ТАБІР "СВІТАНОК" 2016Р.
ЕЛЕКТРОННІ ПІДРУЧНИКИ
ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА

Ви знаходитесь тут: Головна > Методична робота

Структура науково-методичної діяльності


```

graph TD
    A[Педагогічна рада] --> B[Методична рада]
    B --> C[Психолого-педагогічний семінар]
    C --> D[Шкільні методичні формування]
    D --> E[Методичне об'єднання вчителів предметів гуманітарного шкolu]
    D --> F[Творча група з питань роботи над НМР школи]
    D --> G[Методичне об'єднання вчителів предметів природничо-математично]
    E --> H[Методичне об'єднання вчителів початкових класів]
    F --> I[Методичне об'єднання класних керівників]
    G --> J[Методичне об'єднання вчителів гуманітарних дисциплін]
    G --> K[Методичне об'єднання вчителів природничо-математичного циклу]
    G --> L[Методичне об'єднання класних керівників]
    G --> M[ТВОРЧА ГРУПА]
    G --> N[УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ]
          
```

Дмитрівської ЗШ І-ІІІ ст.№1

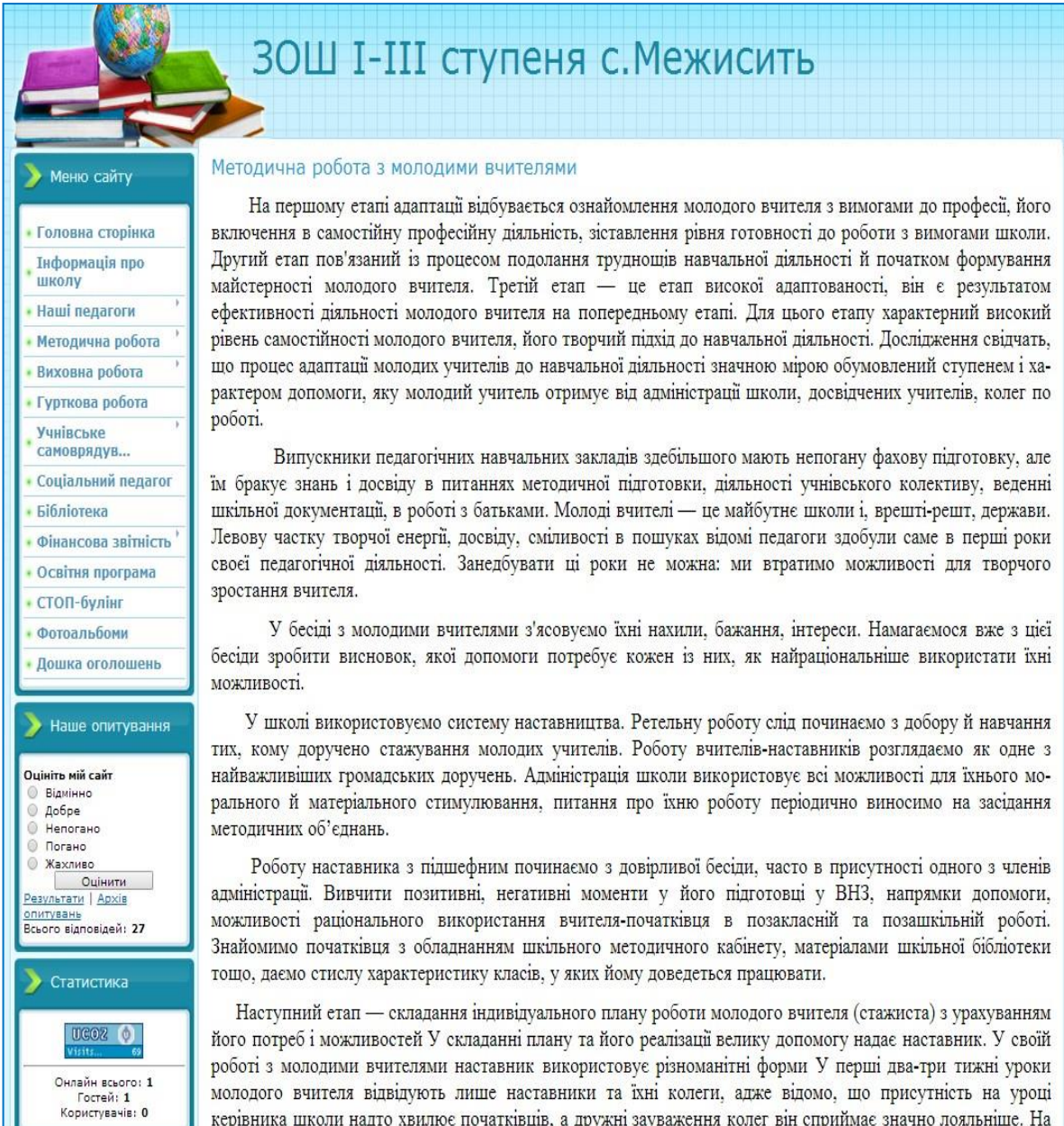
Методична робота в школі

Постійно підвищуючи свій професійний рівень, вчителі школи працюють над удосконаленням методики викладання предметів, підвищенням якості навчально-виховного процесу. Методичне навчання і самоосвітя діяльність вчителів є однією із проблем, над вирішенням якої працює педагогічний колектив школи. Та це й не дивно, адже великий педагог, наш земляк В.О.Сухомлинський говорив: «Удосконалення методичної майстерності - це, передусім, самоосвітя, особисті ваші зусилля, спрямовані на підвищення власної культури праці і, в першу чергу, культури мислення».

За сучасних умов розвитку освіти в Україні виняткового значення набуває система методичної роботи, головною метою якої є не лише надання реальної, дієвої допомоги педагогічним кадрам у розвитку їх професійної майстерності, але й активізація творчого потенціалу кожного вчителя. То що ж таке методична робота?

<http://dmytrivka-school1.edukit.kr.ua/biblioteka/>

30Ш I-III ступеня с.Межисить

Меню сайту

- ▶ Головна сторінка
- ▶ Інформація про школу
- ▶ Наші педагоги
- ▶ Методична робота
- ▶ Виховна робота
- ▶ Гурткова робота
- ▶ Учнівське самоврядув...
- ▶ Соціальний педагог
- ▶ Бібліотека
- ▶ Фінансова звітність
- ▶ Освітня програма
- ▶ СТОП-булінг
- ▶ Фотоальбони
- ▶ Дошка оголошень

Методична робота з молодими вчителями

На першому етапі адаптації відбувається ознайомлення молодого вчителя з вимогами до професії, його включення в самостійну професійну діяльність, зіставлення рівня готовності до роботи з вимогами школи. Другий етап пов'язаний із процесом подолання труднощів навчальної діяльності й початком формування майстерності молодого вчителя. Третій етап — це етап високої адаптованості, він є результатом ефективності діяльності молодого вчителя на попередньому етапі. Для цього етапу характерний високий рівень самостійності молодого вчителя, його творчий підхід до навчальної діяльності. Дослідження свідчать, що процес адаптації молодих учителів до навчальної діяльності значною мірою обумовлений ступенем і характером допомоги, яку молодий учитель отримує від адміністрації школи, досвідчених учителів, колег по роботі.

Випускники педагогічних навчальних закладів здебільшого мають непогану фахову підготовку, але їм бракує знань і досвіду в питаннях методичної підготовки, діяльності учнівського колективу, веденні шкільної документації, в роботі з батьками. Молоді вчителі — це майбутнє школи і, врешті-решт, держави. Лівову частку творчої енергії, досвіду, сміливості в пошуках відомих педагогів здобули саме в перші роки своєї педагогічної діяльності. Занедбувати ці роки не можна: ми втрачимо можливості для творчого зростання вчителя.

У бесіді з молодими вчителями з'ясуємо їхні нахили, бажання, інтереси. Намагаємося вже з цієї бесіди зробити висновок, якої допомоги потребує кожен із них, як найраціональніше використати їхні можливості.

У школі використовуємо систему наставництва. Ретельну роботу слід починаємо з добору й навчання тих, кому доручено стажування молодих учителів. Роботу вчителів-наставників розглядаємо як одне з найважливіших громадських доручень. Адміністрація школи використовує всі можливості для їхнього морального й матеріального стимулювання, питання про їхню роботу періодично виносимо на засідання методичних об'єднань.

Роботу наставника з підшефним починаємо з довірливої бесіди, часто в присутності одного з членів адміністрації. Вивчити позитивні, негативні моменти у його підготовці у ВНЗ, напрямки допомоги, можливості раціонального використання вчителя-початківця в позакласній та позашкільній роботі. Знайомимо початківця з обладнанням шкільного методичного кабінету, матеріалами шкільної бібліотеки тощо, даємо стислу характеристику класів, у яких йому доведеться працювати.

Наступний етап — складання індивідуального плану роботи молодого вчителя (стажиста) з урахуванням його потреб і можливостей У складанні плану та його реалізації велику допомогу надає наставник. У своїй роботі з молодими вчителями наставник використовує різноманітні форми У перші два-три тижні уроки молодого вчителя відвідують лише наставники та їхні колеги, адже відомо, що присутність на уроці керівника школи надто хвилює початківців, а дружні зауваження колег він сприймає значно лояльніше. На

Наше опитування

Оцініть мій сайт

Відмінно

Добре

Непогано

Погано

Жахливо

Оцінити

Результати | Архів опитувань

Всього відповідей: 27

Статистика

Усього: 69

Онлайн всього: 1

Гостей: 1

Користувачів: 0

Додаток Е

Список закладів загальної середньої освіти, які були представлені на X Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті» 2018 року

№ з/п	Назва закладу освіти, установи	Номінація
1	2	3
1	Комунальний заклад «Нікопольська середня загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 23» Дніпропетровської області	Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення
2	КЗ «Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – гімназія № 39» Кам'янської міської ради	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи
3	Комунальний заклад освіти «Навчально-виховний комплекс № 131 «Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – гімназія» Дніпровської міської ради	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи
4	Васильківська середня загальноосвітня школа № 2 Васильківського району Дніпропетровської області	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи
5	Комунальний заклад «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 12 Вінницької міської ради»	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи
6	Комунальний заклад «Середня загальноосвітня школа № 27» Кам'янської міської ради	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи
7	Українська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів Апостолівський район	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи
8	Комунальний заклад «Середня загальноосвітня школа № 35» Кам'янської міської ради	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи
9	Червонослобідська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 1 Черкаської районної ради Черкаської області	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах упровадження Концепції Нової української школи

1	2	3
10	Сватівська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 8 Сватівської районної ради Луганської області	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах запровадження Концепції Нової української школи
11	Середня загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 15 міста Сєвєродонецька Луганської області	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах запровадження Концепції Нової української школи
12	Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 28 м. Житомира ім. Гетьмана Івана Виговського	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах запровадження Концепції Нової української школи
13	Баратівська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів Снігурівської районної ради Миколаївської області	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах запровадження Концепції Нової української школи
14	Криворізька загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 119 Криворізької міської ради Дніпропетровської області	Інноваційна діяльність закладу освіти в умовах запровадження Концепції Нової української школи
15	Миколаївський муніципальний колегіум ім. В. Д. Чайки Миколаївської міської ради Миколаївської області	Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення
16	Степанківська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів Степанківської сільської ради Черкаської області	Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення
17	Комунальний заклад «Середня загальноосвітня школа № 9» Кам'янської міської ради	Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення
18	Балаклійська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 1 імені О. А. Тризни Балаклійської районної ради Харківської області	Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення
19	Великохутірська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів Шевченківської районної ради Харківської області	Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення
20	Комунальний заклад «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 20 Вінницької міської ради»	Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення

Додаток Ж

**Анкета для проведення пілотного дослідження
серед вчителів початкової школи**

Вельмишановні колеги! Просимо Вас взяти участь в опитуванні щодо сучасної системи методичної роботи учителів початкової школи.

Будь ласка, зазначте Ваші:

Вік _____. Стать _____. Педагогічний стаж _____. Кваліфікаційна категорія _____.

1. Які особливості сучасної системи методичної роботи Ви оцінюєте як позитивні? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)

- а) індивідуальний підхід до вчителя;
- б) можливість опанувати інновації;
- в) спілкування з колегами;
- г) можливість обміну досвідом;
- г) можливість показати власні здобутки;
- д) можливість професійного розвитку;
- е) можливість дізнатися про новинки преси та педагогічної літератури;
- є) можливість дізнатися думку адміністрації про власну роботу;
- ж) можливість висловити власну думку щодо проблем школи;
- з) інше _____.

2. Що б Ви хотіли змінити у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти?

---

3. Яким організаційним формам методичної роботи Ви надаєте перевагу? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)

- а) методичні об'єднання;
- б) заходи, які проводять районні (міські) методичні кабінети;
- в) самоосвіта;
- г) матеріали для вчителів, які розміщені в мережі Інтернет;
- г) заходи, які проводяться в системі неформальної освіти для педагогів;
- д) індивідуальні методичні консультації;
- е) інше _____.

4. Які найважливіші результати методичної роботи у Вашому закладі? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)

- а) розвинені компетентності;
- б) опанування нових методик;
- в) готовність до роботи в Новій українській школі;
- г) готовність до роботи з батьками;
- г) підвищення якості освітнього процесу;
- д) успішна самореалізація;
- е) уміння вчитися впродовж життя;
- є) інше _____.

5. Які теми Ви вважаєте актуальними у системі методичної роботи? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)

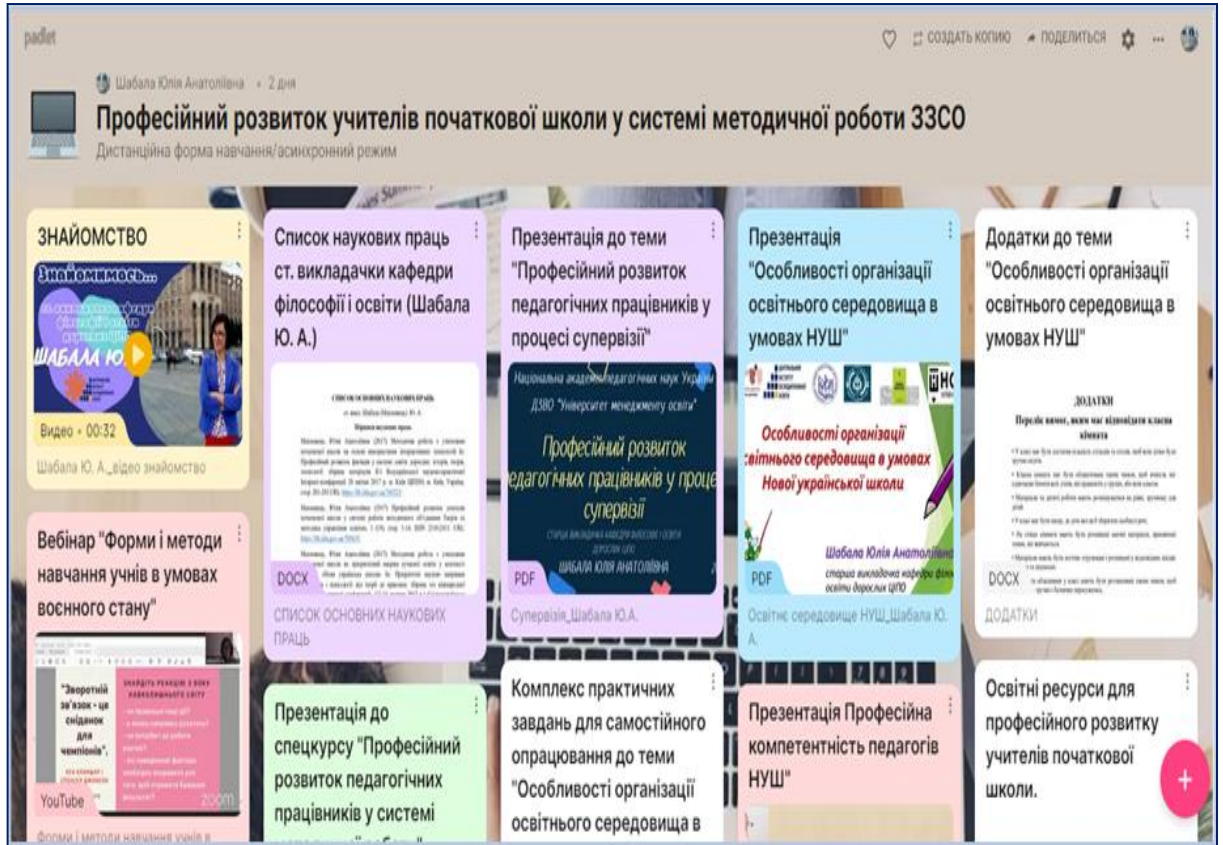
- а) Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі.
- б) Розвиток мотивації професійної діяльності педагогічних працівників у системі методичної роботи.
- в) Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників.
- г) Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі.
- г) Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».
- д) Психологічна готовність вчителя до роботи з учнями в умовах Нової української школи.
- е) Зарубіжний досвід інновацій з використанням ІКТ в початковій школі.
- є) Виховання особистості громадянина-патріота в Новій українській школі.
- ж) Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи.
- з) Інше _____

_____
_____.

Дякуємо за співпрацю!

Додаток И

Онлайн-дошка Padlet

Програма вебінару

Тема: «Форми і методи навчання учнів в умовах воєнного стану».

Автори/спікери: старша викладачка кафедри філософії і освіти дорослих Шабала Юлія Анатоліївна.

Установи-організатори та співорганізатори: ЦПО, УВУПО.

Дата проведення: «05» травня 2022 р.

Термін проведення: 12.00 – 14.00

Віртуальна платформа, на якій відбуватиметься захід, посилання (ZOOM):

<https://us06web.zoom.us/j/88326171822?pwd=WFB0OUh2aHB2dU9CZWRRGeHZ1VnhrQT09>

Зміст вебінару спрямований на розвиток професійно-педагогічної та соціально-психологічної компетентностей педагогічних, науково-педагогічних працівників та працівників психологічних служб щодо теоретичних і практичних аспектів реалізації форм та методів роботи з учнями в умовах воєнного стану.

Обсяг програми: 2 год.

Форма підсумкового контролю: розглянуті питання щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану, а саме: особливості синхронного та асинхронного режимів; зацентовано увагу на використанні різних веб-ресурсів для дистанційного навчання; здійснено рефлексію та зворотній зв'язок за допомогою інструментарію платформи (загального чату) в режимі реального часу.

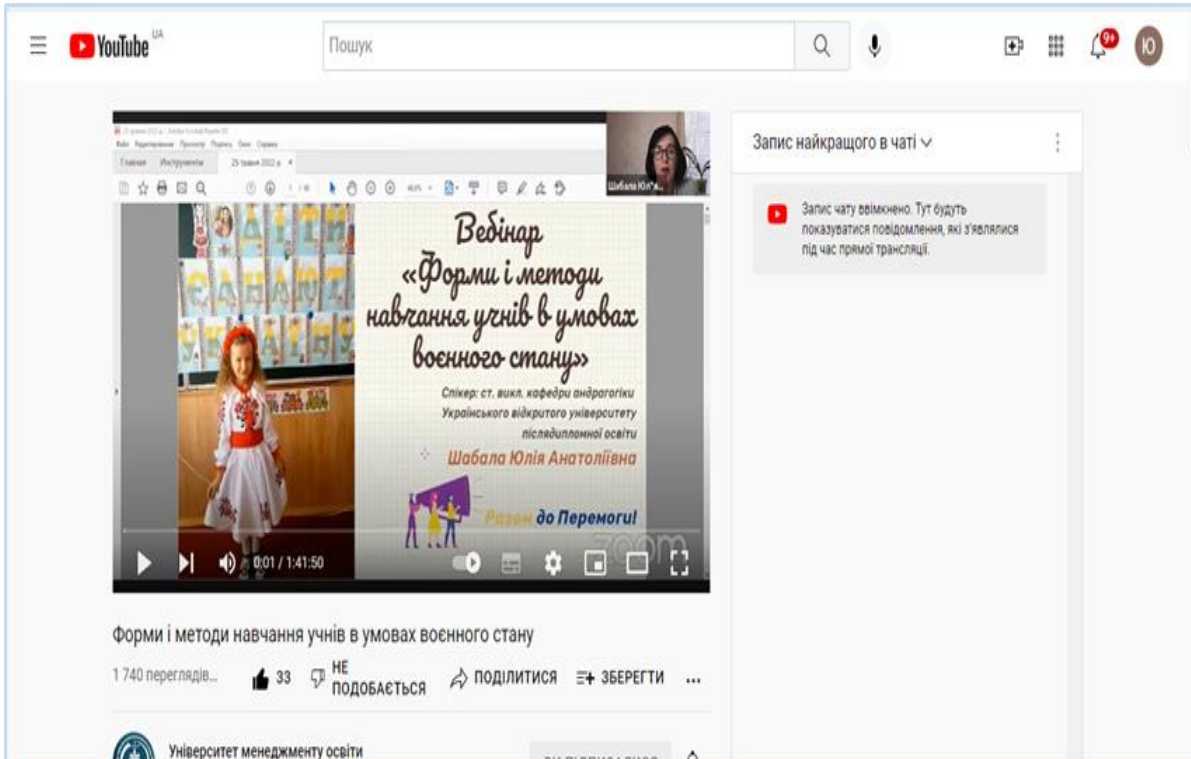
Документ, який видається по завершенні вебінару: сертифікат про підвищення кваліфікації.

Питання, які розглядаються

1. Знайомство. Дистанційне навчання під час війни або тиха розмова про війну.
2. Варіативність форм та методів навчання учнів або як «смачно» сформулювати ключові компетентності в учнів.
3. Рефлексія: вчитель/учень.
4. «Зворотній зв'язок – це сніданок для чемпіонів».
5. Підведення підсумків. Питання/Відповіді.

Додаток Л

Вебінар «Форми і методи навчання учнів в умовах воєнного стану»

The screenshot shows a YouTube video player interface. The video title is "Форми і методи навчання учнів в умовах воєнного стану". The speaker is identified as "Шабала Юлія Анатоліївна", an associate professor at the Ukrainian Open University. The video includes a "Разом до Перемоги!" slogan and a small image of a woman in a white dress with a red sash. The video player shows a progress bar at 0:01 / 1:41:50. Below the video, there are engagement metrics: 1,740 views, 33 likes, and 0 dislikes. The channel name is "Університет менеджменту освіти". On the right side, there is a chat window with a message: "Запис чату ввімкнено. Тут будуть показуватися повідомлення, які з'явилися під час прямої трансляції."

Додаток М

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра філософії і освіти дорослих ЦПО

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

**«ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У
СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ»**

(працівники методичних служб (центрів професійного розвитку педагогічних працівників); педагогічні, науково-педагогічні працівники та керівники закладів освіти на всіх етапах курсової підготовки за різними моделями навчання)

Автор:

МАХНОВЕЦЬ Юлія Анатоліївна,

старша викладачка кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО

Київ – 2019

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ
«ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ»

1. Анотація спецкурсу.
2. Тематичний план викладу та засвоєння матеріалу спецкурсу.
3. Зміст спецкурсу за темами.
4. План семінарського заняття.
5. План семінарського заняття.
6. Проблемно-пошукові питання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.
7. Глосарій ключових слів.
8. Рефлексійна анкета.
9. Рекомендована література для самостійної діяльності слухача, поглиблення фахових компетенцій.

1. АНОТАЦІЯ СПЕЦКУРСУ

В умовах реформування системи освіти професійний розвиток педагогічних працівників є одним із основних завдань у процесі забезпечення сучасного рівня якості освіти. За концепцією «Нова українська школа» сучасна школа потребує вчителя нового формату, який виконує в освітньому процесі роль наставника, фасилітатора, консультанта, має академічну свободу, організовує дитиноцентрований процес та навчається неперервно впродовж життя. Саме потреба в ініціативних, компетентних, кваліфікованих спеціалістах орієнтує на нове осмислення професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи, які здатні сформувати в учнів компетентності XXI століття.

Необхідність цих перетворень відображена в Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції «Нової української школи», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, професійному стандарті «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 року № 1143, програмі незалежного тестування для вчителів початкової школи закладів загальної середньої освіти та інших нормативно-правових документах про освіту.

Спецкурс містить теми, які ознайомлюють слухачів з термінологічним апаратом проблеми професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи, методологічними підходами до професійного розвитку педагогічних працівників та системою методичної роботи як середовища професійного розвитку педагогічних працівників.

Матеріали спецкурсу спрямовано на розвиток методологічної, професійно-педагогічної, дидактичної та андрагогічної компетентностей педагогічних працівників.

Розроблено проблемно-пошукові запитання і завдання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.

Спецкурс розраховано на 8 годин, із яких 4 год. – семінарське заняття, 4 год. – самостійна робота слухача.

Спецкурс розроблено для працівників методичних служб (центрів професійного розвитку педагогічних працівників); педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти на всіх етапах курсової підготовки за різними моделями навчання.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ СПЕЦКУРСУ

№ з/п	Тематичний план	Форми заняття, кількість годин			
		Лекції	Семінарське заняття	Самостійна робота	Разом
1	Професійний розвиток педагогічних працівників як психолого-педагогічна проблема		2	2	4
2	Система методичної роботи як середовище професійного розвитку педагогічних працівників		2	2	4
	<i>Разом</i>		4	4	8

3. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

ТЕМА 1. Професійний розвиток педагогічних працівників як психолого-педагогічна проблема (семінарське заняття).

ТЕМА 2. Система методичної роботи як середовище професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи (семінарське заняття).

4. ПЛАН СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Професійний розвиток педагогічних працівників як психолого-педагогічна проблема.

Мета: систематизувати знання щодо проблеми професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи.

План проведення семінарського заняття

1. Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи.
2. Етапи професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи.
3. Методологічні підходи до професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи.

5. ПЛАН СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Тема 2 Система методичної роботи як середовище професійного розвитку педагогічних працівників

Мета: сприяти оновленню ціннісного ставлення до методичної роботи на різних рівнях післядипломної педагогічної освіти, розвивати компетентності щодо управління системою методичної роботи, спрямовувати на розроблення інноваційних форм, методів та технологій професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи.

План проведення семінарського заняття

1. Система методичної роботи закладів загальної середньої освіти.
2. Зміст, завдання та функції методичної роботи.
3. Форми методичної роботи.

6 ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА

1. Яке значення має система методичної роботи для професійного розвитку педагогічних працівників?
2. Які етапи професійного розвитку педагогічних працівників у системі методичної роботи?
3. Які методологічні підходи до професійного розвитку педагогічних працівників можна застосовувати?
4. Які функції методичної роботи у ЗЗСО?
5. Які форми роботи у системі методичної роботи ЗЗСО є на Вашу думку інноваційними?

7. ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

Професійний розвиток педагога – це керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку у професійній діяльності педагога.

Професійний розвиток педагогічних працівників у системі методичної роботи ЗЗСО – процес оновлення і набуття вчителями початкової школи компетентностей із застосуванням комплексу методів, технологій і заходів методичної роботи, що характеризується позитивною динамікою показників за відповідними критеріями.

Професіоналізм педагога в системі методичної роботи – творче (новаторське) безперервне виконання професійної діяльності у ролі компетентного наставника, фасилітатора, консультанта, організатора дитиноцентрованого процесу на основі педагогіки партнерства в умовах становлення Нової української школи.

Система (від дав. гр. узуфзмб — «сполучення», «ціле», «з'єднання») – це множина взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою, і мають мету.

Система методичної роботи в ЗЗСО – це систематизована інтерактивна взаємодія усіх методичних підрозділів, творчої співпраці шкільних методичних об'єднань, методичної ради, адміністрації школи та педагогів, що створює умови для професійного розвитку кожного педагога та покращення якості освіти в цілому.

8. РЕФЛЕКСІЙНА АНКЕТА

1. Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?
2. В якій сфері професійно-педагогічної діяльності Ви зможете використовувати отримані знання, уміння?
3. З якими труднощами зіткнулись під час опрацювання матеріалів спецкурсу?

9. РЕКОМЕНДОВАНА ТА ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОГЛИБЛЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII. 1728 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / голов. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 373 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/>
3. Енциклопедія освіти. Академія пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Закон України. «Про освіту». URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Закон України. «Про повну загальну середню освіту». URL: <http://search.ligazakon.ua/>
6. Наказ. «Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти». URL: <http://search.ligazakon.ua/>
7. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Наказ МОН від 15.01.2018 № 36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти». URL: <https://imzo.gov.ua>
9. Ничкало Н. Г. Стандарти професійної освіти: проблеми методології і творчих пошуків. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. Київ: ВППОЛ, 2000. 486 с.
10. Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 1. С. 56–66.

11. *Освітній менеджмент в умовах змін*: навч. посібник / Л. Калініна, Л. Карамушка, Т. Сорочан, Р. Шиян та ін.; за заг. ред. В. Олійника, Н. Протасової та ін. Луганськ: Резніков В. С., 2011. 308 с.

12. *Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку*: наук.-метод. посібник / за заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. Київ: Міленіум, 2005. 230 с.

13. Про затвердження Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>

14. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 15–24.

15. Пуховська Л. П. Теоретичні засади професійного розвитку вчителів: рух до концептуальної карти. *Порівняльна професійна педагогіка: наук. журнал*. 2011. Вип. 1. С. 97–107.

16. Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири: матеріали методологіч. семінару з онлайн-трансляцією «*Освітньо-філософські засади Нової української школи*», 18 жовт. 2017 року, м. Київ, Україна. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>

17. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : УРЕ, перше вид. 1974, друге – 1985. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53392/276931.html>

18. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/rozvytok>

19. Сорочан Т. М. Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа». URL: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Сорочан_МЕТОДИСТ_05.pdf

20. Сорочан Т. М. *Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика*: монографія. Луганськ: Знання, 2005. 384 с.
21. Сорочан Т. Характеристика професіоналізму управлінської діяльності керівників шкіл на засадах компетентнісного підходу. *Шлях освіти*. 2005. № 3. С. 9–12.
22. Сорочан Т. М. Андрагогічні засади післядипломної освіти педагогічних кадрів. *Освіта на Луганщині*. 2007. № 1(26). С. 9–15.
23. Сорочан Т. М. *Управління школою – діяльність професійна*: посіб. для директорів серед. загальноосвіт. навч. закладів. Луганськ: Знання, 2003. 48 с.
24. Термінологічний словник. URL: <https://ips.ligazakon.net/>
25. Черній А. Л. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи. *Післядипломна освіта в Україні*. 2018. № 2. С. 40–43.
URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/2_2018

Додаток Н

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра філософії і освіти дорослих

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

**«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В
УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»**
(працівники методичних служб (центрів професійного розвитку педагогічних
працівників); педагогічні, науково-педагогічні працівники та керівники
закладів освіти на всіх етапах курсової підготовки
за різними моделями навчання)

Автор:

МАХНОВЕЦЬ Юлія Анатоліївна,

старша викладачка кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО

Київ – 2019

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ «ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

1. Анотація спецкурсу.
2. Тематичний план викладу та засвоєння матеріалу спецкурсу.
3. Зміст спецкурсу за темами.
4. План семінарського заняття.
5. План семінарського заняття.
6. Проблемно-пошукові питання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.
7. Глосарій ключових слів.
8. Рефлексійна анкета.
9. Рекомендована література для самостійної діяльності слухача, поглиблення фахових компетенцій.

1. АНОТАЦІЯ СПЕЦКУРСУ

Актуальність спецкурсу визначається освітніми викликами ХХІ століття та запровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». Спецкурс містить теми, які ознайомлюють слухачів з особливостями організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «НУШ» та основними документами, що регулюють процес організації нового простору в НУШ.

Матеріали спецкурсу спрямовано на розвиток методологічної, професійно-педагогічної, дидактичної та андрагогічної компетентностей педагогічних працівників.

Розроблено проблемно-пошукові запитання і завдання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.

Спецкурс розраховано на *6 годин*, із яких 2 год. – семінарське заняття, 2 год. – семінарське заняття, 2 год. – самостійна робота слухача.

Спецкурс розроблено для працівників методичних служб (центрів професійного розвитку педагогічних працівників); педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти на всіх етапах курсової підготовки за різними моделями навчання.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ СПЕЦКУРСУ

№ з/п	Тематичний план	Форми заняття, кількість годин			
		Лекції	Семінарське заняття	Самостійна робота	Разом
1	Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «НУШ»		2	2	4
2	Практика ранкових зустрічей		2		2
	<i>Разом</i>	2	4	2	6

3. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

ТЕМА 1. Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «НУШ» (семінарське заняття).

ТЕМА 2. Практика ранкових зустрічей (семінарське заняття).

4. ПЛАН СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

«Особливості організації освітнього середовища в умовах реалізації Концепції "НУШ"»

Особливості організації освітнього середовища: облаштування класної кімнати, ефективне використання стін класу, організація навчальних матеріалів, навчальні центри/осередки; участь дітей в організації освітнього середовища.

Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища. Складові ефективного управління класом (облаштування комфортного фізичного середовища, налагодження турботливих дружніх взаємовідносин, розроблення правил і впровадження рутин, ефективний план уроку, проактивний підхід до дисципліни).

5. ПЛАН СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

«Практика ранкових зустрічей»

Зміст поняття «Ранкова зустріч». Вимоги до проведення ранкових зустрічей. Основні ключові компоненти ранкової зустрічі: вітання, обмін інформацією, групові заняття, щоденні новини. Значення ранкової зустрічі. Планування ранкової зустрічі. Створення правил класу.

6. ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА

Завдання 1. «Створення тізерної реклами». Створіть тізерну (своєрідний мікс із медійної і контекстної реклами) рекламу для залучення батьків та членів родини до ранкової зустрічі на папері А-1.

Тізер (від англ. «tease» – «дражнити») – це рекламне оголошення, яке складається із заголовка, невеликого тексту, який характеризує рекламований продукт і його фото. Режим доступу: webin.com.ua/2011/01/tyzerna.

Завдання 2. «Створення планів класних кімнат». Розробіть план класної кімнати, який забезпечить ефективний різнобічний розвиток дітей у формі лепбука. Майстер-клас: Режим доступу: <http://www.tavika.ru/2014/09/МК-lapbook.html>

Завдання 3. «Створення навчальних центрів/осередків». Створіть орієнтовний перелік навчальних матеріалів для навчальних центрів/осередків (Для чого? Що може бути? Кінцевий результат).

Завдання 4. «Ранкова зустріч». Розробіть ранкову зустріч для 1 класу.

Завдання 5. «Ігри для ранкових зустрічей». Доберіть декілька ігор, які можна використовувати під час проведення ранкових зустрічей.

Завдання 6. «Розроблення правил». 1) Продумайте та запишіть 5–7 правил, які допоможуть організувати комфортне якісне навчання у класі.

Завдання 7. «Створення порад». Продумайте та створіть перелік порад вчителю для ефективного управління класом.

7. ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

Нове освітнє середовище – це сучасний простір, сукупність умов, засобів і технологій для комфортного навчання учнів, учителів і батьків.

Ранкова зустріч – це запланована, структурована зустріч, яка займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу, де панує атмосфера піклування та відповідальності. Педагоги визнають особливу роль ранкової зустрічі в житті дітей і присвячують 15–25 хвилин на початку дня, аби створити позитивну атмосферу в учнівському колективі на весь навчальний день у школі.

Ефективне управління класом (classroom management) – це процес планування, організації та координування освітнього процесу з метою ефективного навчання та виховання школярів.

Академічне навчання – це опанування навчального контенту, який визначено у Державному стандарті початкової освіти.

Соціально-емоційне навчання спрямоване на формування соціальних навичок та дозрівання емоційного інтелекту.

Правила класу – це очікування щодо відповідної загальної поведінки учнів і учителя.

Рутини класу – це необхідні й передбачувані щоденні задачі, які супроводжують освітній процес.

8. РЕФЛЕКСІЙНА АНКЕТА

1. Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?

2. З якими труднощами зіткнулися під час опрацювання матеріалів спецкурсу?

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОГЛИБЛЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

1. Електронна платформа «EdEra – інтерактивна онлайн освіта». URL: <https://www.ed-era.com/>

2. Електронна платформа «Нова українська школа». URL: www.nus.org.ua

3. Електронна платформа «Нова українська школа». URL: www.nus.inf.ua

4. Закон України. «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

5. Закон України. «Про загальну середню освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
6. Махновець Ю. А. (2017) Особливості організації освітнього середовища. In: Освітньо-філософські засади Нової української школи, 18.10.2017. м. Київ, Україна. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708526/>
7. *Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи* / упоряд.: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова [та ін.]; заг. ред. М. Грищенко. Київ: МОН України, 2016. 40 с.
8. *Нова українська школа: порадник для вчителя*. URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=5904>
9. Нова українська школа. URL: <https://www.facebook.com/groups/new.ukrainian.school>
10. Новий освітній простір. URL: <https://www.facebook.com/nop.ukraine.school/>
11. Наказ МОН від 15.01.2018 № 36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/58996/
12. Наказ МОН від 23.03.2018 № 283 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nop/3metodichni-rekomendatsii.pdf>
13. Панченко Л. Ф. Масові он-лайн відкриті курси для розвитку педагога Нової української школи. *Методист*. 2018. 2. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/709942/>
14. Про затвердження Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>
15. Ранкові зустрічі «Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! URL: osvita.ua/school/method/upbring/608/
16. Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири. In: Освітньо-філософські засади Нової української школи, 18.10.2017. Київ, 2017. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>
17. Сорочан Т. М. Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа». URL: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Сорочан_МЕТОДИСТ_05.pdf
18. Carter, K., & Doyle, W. (2006). Classroom Management in Early Childhood and Elementary classrooms. In C. M. Evertson & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: research, practice and contemporary issues* (pp. 373–406). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
19. Harry K. Wong, Rosemary T. Wong. Sarah F. Jondahl. (2014). *The Classroom management Book* (P. 308).
20. Tracey Garrett. (2014). *Effective Classroom Management: The Essentials*. P. 115.

Додаток П

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра філософії і освіти дорослих

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТЕМИ

Семінарське заняття

«Професійна компетентність педагогів Нової української школи»

Для категорії слухачів:

(працівники методичних служб (центрів професійного розвитку педагогічних працівників); педагогічні, науково-педагогічні працівники та керівники закладів освіти на всіх етапах курсової підготовки за різними моделями навчання)

Автор:

МАХНОВЕЦЬ Юлія Анатоліївна,
старша викладачка кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО

Київ – 2020

ЗМІСТ

1. Тематичний план теми «Професійна компетентність педагогів Нової української школи».

Мета: розкрити сутність, методологію, зміст, форми роботи з педагогами зумовлене реформуванням освітньої галузі, затребуваністю інноваційних підходів щодо удосконалення професійної компетентності педагогів НУШ.

№ з/п	Назва теми	Форма заняття, кількість годин		
		Семінарське заняття	Самостійна робота	Разом
1	Професійна компетентність педагогів Нової української школи	2	2	4
	Усього	2	2	4

2. Зміст.

Питання для обговорення:

1. Особливості професійної компетентності педагогів НУШ.
2. Педагогічні умови професійної компетентності педагогів НУШ.
3. Шляхи розвитку професійної компетентності педагогів НУШ.

ЗМІСТ ТЕМИ

Питання 1. Особливості професійної компетентності педагогів НУШ.

Поняття «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність педагогів НУШ». Кроки до розвитку професійних компетентностей педагогів НУШ. Індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагогічних працівників. План індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників. Сертифікація педагогічних працівників.

Питання 2. Педагогічні умови професійної компетентності педагогів НУШ.

Поняття «умови», «педагогічні умови», «педагогічні умови професійної компетентності педагогів НУШ». Педагогічні умови, що сприяють професійній компетентності педагогів НУШ.

Питання 3. Шляхи розвитку професійних компетентностей педагогів НУШ.

Шляхи розвитку професійних компетентностей педагогів НУШ. Методи навчання педагогів НУШ. Сучасні освітні інструменти для педагогів НУШ.

3. Перелік питань для самоконтролю.

1. Поняття про професійну компетентність.
2. Які особливості професійної компетентності педагогів НУШ?
3. Педагогічні умови для підвищення професійної компетентності педагогів НУШ.
4. Які найефективніші засоби підвищення професійної компетентності

педагогів НУШ в сучасних умовах?

5. Шляхи розвитку професійних компетентностей педагогів НУШ.

4. Перелік питань для самостійної роботи слухачів.

1. Скласти таблицю «Педагогічні умови, спрямовані на підвищення професійної компетентності педагогів НУШ».

2. Скласти план індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога НУШ.

3. Обґрунтувати основні проблеми підвищення професійної компетентності педагогів НУШ та шляхи їх вирішення.

4. Заповнити індивідуальну програму професійного розвитку за переліком критеріїв та показників професійного розвитку педагогічних працівників.

5. Рекомендована література (основна та додаткова), методичне забезпечення та ресурси.

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010. № 8. С. 46–51.

2. Закон України. «Про освіту». URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3. Закон України. «Про повну загальну середню освіту». URL: <http://search.ligazakon.ua/>

4. Концепція «Нова українська школа». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

5. Махновець Ю. А. Інноваційні форми методичної роботи як основа професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/>

6. Махновець Ю. А. Педагогічні умови професійного розвитку учителів початкової школи в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 26. Одеса: ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2020. С. 135–140.

7. Махновець Ю. А. Динаміка професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. *Virtus: Scientific Journal*. September. 2020. № 46. Р. 103–110.

8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2018 р. № 1143 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». URL: https://vk24.ua/regulations_and_jurisprudence/nakazi/nakaz-ministerstva-socialnoi-politiki-ukraini-pro-zatverdzhennya-profesiynogo-standartu-vchitel

9. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: нові моделі та форми професійного розвитку. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія*. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. С. 93–108.

10. Про затвердження Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>.

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>
12. Сорочан Т. М. Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа». URL: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Сорочан_МЕТОДИСТ_05.pdf
13. Сорочан Т. М. *Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика*: монографія. Луганськ: Знання, 2005. 384 с.
14. Сорочан Т.М. Технології освіти дорослих у вимірі трансформації професіоналізму фахівців. *Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент*: кол. монографія. Київ. 2018. С.82-102.
15. Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа» / уклад.: Н. І. Клокар, О. В. Нікулочкіна. 2018. <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/SUPERVIZIYAPOLOZHENN-2.pdf>
16. Черній А. Л. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи. *Післядипломна освіта в Україні*. 2018. № 2. С. 40–43.

Додаток Р

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра філософії і освіти дорослих

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

змістового модуля теми

«Професійний розвиток педагогів НУШ у процесі супервізії»

Для категорії слухачів:

(працівники методичних служб (центрів професійного розвитку педагогічних працівників); педагогічні, науково-педагогічні працівники та керівники закладів освіти на всіх етапах курсової підготовки за різними моделями навчання)

Автор:

Шабала Ю. А., старша викладачка кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО

ЗМІСТ

1. Тематичний план теми «Професійний розвиток педагогів НУШ у процесі супервізії».

Мета: розкрити сутність, методологію, зміст, форми роботи з педагогами зумовлене реформуванням освітньої галузі, затребуваністю інноваційних підходів щодо удосконалення професійного розвитку педагогів НУШ у процесі супервізії.

№ з/п	Назва теми	Форма заняття, кількість годин		
		Семінарське заняття	Самостійна робота	Разом
1	Професійний розвиток педагогів НУШ у процесі супервізії.	2	2	4
	<i>Усього</i>	2	2	4

2. Зміст.

Питання для обговорення:

1. Професійний розвиток педагогів НУШ в умовах змін.
2. Супервізія в сучасному освітньому контексті.
3. Супервізія як сучасна форма підтримки професійного розвитку педагогів Нової української школи.

ЗМІСТ ТЕМИ

Питання 1. Професійний розвиток педагогів НУШ в умовах змін.

Поняття «професійний розвиток», «професійний розвиток педагогів НУШ».

Питання 2. Супервізія в сучасному освітньому контексті.

Поняття «супервізія», «супервізор», «супервізійна підтримка педагогів НУШ». Нормативно-правове забезпечення супервізії.

Мета та завдання супервізії. Принципи супервізії відповідно до вимог НУШ. Основні ролі супервізора. Стан проблеми супервізії в науці і практиці.

Питання 3. Супервізія як сучасна форма підтримки професійного розвитку педагогів Нової української школи.

Форми та методи супервізії. Практика застосування форм і методів індивідуальної та групової супервізії. Стратегія супервізії як підтримка професійного розвитку сучасного педагога.

3. Перелік питань для самоконтролю.

1. Поняття про супервізію.
2. Нормативно-правове забезпечення супервізії.
3. Практика застосування форм і методів індивідуальної та групової супервізії.

4. Перелік питань для самостійної роботи слухачів.

1. Зробити портфоліо супервізора.
2. Скласти орієнтовну програму проведення супервізії.

5. Рекомендована література (основна та додаткова), методичне забезпечення та ресурси.

1. Астремська І. В. Супервізія як засіб подолання емоційного вигорання соціального працівника. Sworld: зб. наук. праць. 2014. Т. 15. № 1. С. 65–75. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer34/185.pdf>

2. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа»: Постанова Кабінету Міністрів України № 237 за станом на 4 квітня 2018 р. Верховна Рада України: офіційний портал. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2372018%D0%BF>

3. Деякі питання організації та проведення супервізії. Наказ МОНУ № 1313 від 18 жовтня 2019 р.

4. Закон України. «Про освіту». URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

5. Закон України. «Про повну загальну середню освіту». URL: <http://search.ligazakon.ua/>

6. Концепція «Нова українська школа». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2018 р. № 1143 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». URL: https://vk24.ua/regulations_and_jurisprudence/nakazi/nakaz-ministerstva-socialnoi-politiki-ukraini-pro-zatverdzhennya-profesiynogo-standartu-vchitel

8. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: нові моделі та форми професійного розвитку. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози*: кол. монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. С. 93–108.

9. Про затвердження «Орієнтовної навчальної програми підготовки тренерів для навчання педагогічних працівників, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 і 2019/2020 навчальних роках». URL: <https://drive.google.com/file/d/15JYu011afStEZffrJBCWk9m5vuuNzAst/view>

10. Про затвердження Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>.

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року» від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

12. Савчук О. М., Миргородська І. В. Стандарти супервізії в соціальній роботі. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська*

академія». Серія: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота». 2012. Т. 136. С. 67–71.

13. Словник української мови: академ. тлумач. словник. Словник української мови в 11 т.: онлайн-версія. URL: <http://sum.in.ua>

14. Сорочан Т. М. *Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика*: монографія. Луганськ: Знання, 2005. 384 с.

15. Сорочан Т. М. Технології освіти дорослих у вимірі трансформації професіоналізму фахівців. *Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент*: кол. монографія / за наук. ред. М. О. Кириченко, Л. М. Сергєєвої. Київ, 2018. С. 82–102.

16. Ставкова С. Г. Супервізія – метод професійного становлення соціальних працівників: історичний аспект. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*: наук. метод. журн. 2007. № 2. С. 35–40.

17. Ставкова С. Г. До питання вивчення та використання супервізії як соціальної технології. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 3. С. 178–190.

18. Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа» / уклад.: Н. І. Клокар, О. В. Нікулочкіна. 2018. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/SUPERVIZIYAPOLOZHENN-2.pdf>

19. Hawkins P., Shohet R. *Supervision in the helping professions: an individual, group and organizational approach*. 2nd ed. Buckingham – Philadelphia: Open University Press, 2012. 232 p.

Додаток С

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ЦПО

ПРОГРАМА

методичного семінару для вчителів початкової школи ЗЗСО

Тема: «Педагогіка партнерства: реалії та перспективи»

Тренер: Ю. А. Махновець

2018

Мета заходу:

ознайомити учасників семінару з актуальними проблемами Нової української школи як основи національної освітньої реформи;

розширити знання учасників про педагогіку партнерства як складової інноваційного освітнього простору закладу;

підвищити рівень професійних компетентностей щодо планування розвитку шкіл в напрямку розбудови педагогіки партнерства;

сформувати навички ефективної взаємодії з учнями, батьками, колегами у закладі за допомогою нетворкінгу;

сприяти ціннісному сприйняттю педагогами освітнього процесу Нової української школи; забезпечувати професійний розвиток педагогів шляхом підвищення рівня методичної компетентності.

Тренер: старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО, Махновець Юлія Анатоліївна.

Учасники: учителі початкової школи ЗЗСО.

ПЕРЕБІГ СЕМІНАРУ

9.00-10.00 – Реєстрація учасників

10.00-10.10 – Відкриття семінару. Ознайомлення з планом проведення методичного семінару.

10.10-11.30 – Проведення методичного семінару.

11.30-12.00 – Підведення підсумків. Вироблення практичних рекомендацій.

Місце проведення: ІППО, ЦПРПП, ЗЗСО.

Перебіг семінару

10.00-10.10	Відкриття методичного семінару. Ознайомлення із планом проведення семінару
10.10-11.10	Круглий стіл «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу»
11.10-12.10	Майстер-клас «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками»
12.10-13.10	Ділова гра «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням»
13.10-13.30	Підведення підсумків. Вироблення методичних рекомендацій

I. Круглий стіл «Педагогіка партнерства як складова інноваційного освітнього простору закладу».

Мета: супровід професійного розвитку педагогів через впровадження та вдосконалення педагогіки партнерства як однієї з компетентностей сучасного педагога.

II. Майстер-клас «Нетворкінг – сучасний аспект взаємодії з батьками».

Мета: супровід професійного розвитку педагогів за допомогою впровадження нетворкінгу як сучасного аспекту взаємодії з батьками.

III. Ділова гра «Медіаосвіта в Новій українській школі: що потрібно знати батькам, учителям та учням».

Мета: мотивувати учасників розвивати нові медіаосвітні компетентності, навчити встановлювати партнерські відносини з батьками за допомогою медіаосвіти та надання методичних рекомендацій щодо реалізації основ медіаграмотності в освітній простір Нової української школи.

IV. Підбиття підсумків.

1. Методичні рекомендації щодо реалізації основ медіаграмотності в освітній простір Нової української школи.

2. Обговорення.

Додаток Т

Ю. А. Махновець, старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ

Нова українська школа. Особливості організації освітнього середовища (тренінгове заняття)

Мета:

Ознайомити педагогів із принципами створення оптимального освітнього середовища у класі, розробленими на основі сучасних теоретичних підходів і педагогічної практики.

Форма проведення: тренінг

Тренер: старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Учасники: директори шкіл, заступники директорів шкіл з навчально-виховної роботи, вчителі початкової школи закладів загальної середньої освіти.

Цілі:

Учасники:

- Ознайомляться із поняттям «нове освітнє середовище».
- Ознайомляться з планами ефективної організації освітнього середовища.
- Ознайомляться із організацією навчальних матеріалів.
- Розроблять власні плани класних кімнат, які забезпечують ефективний різнобічний розвиток дітей.
- Зрозуміють важливість використання стін класної кімнати як засобу комунікації.
- Створять перелік навчальних матеріалів для навчальних центрів / осередків.

Час: 6 год.

Структура тренінгу

№ з/п	Вид роботи	Час (хв.)	Ресурсне забезпечення
1	2	3	4
1	Вступне слово	10 хв.	Презентація, кольорові наліпки, плакат «Завдання»
2	Вправа «Знайомство»	15 хв.	Особисті речі
3	Вправа «Встановлення правил»	10 хв.	Презентація, папір-А1, маркер
4	Вправа «Очікування»	20 хв.	Плакат із назвою «Наші очікування», стікери, ручки
5	Формування груп	5 хв.	Вирізані паперові сніжинки (4 різні кольори).
6	Практична вправа «Порівняй старе з новим!»	20 хв.	Папір А-4, маркери

1	2	3	4
7	Руханка «Булочка з родзинками»	5 хв.	Презентація
8	Вправа «Нове освітнє середовище»	20 хв.	Презентація. Надруковані слова(нове, освітнє, середовище) на папері А4, стікери, ручки
9	Міні-лекція «Який вигляд має класна кімната?»	10 хв.	Презентація
10	Практична вправа «Розробка плану класної кімнати»	25 хв.	Презентація, папір А-4, маркери, роздатковий матеріал № 1, № 2
11	Практична вправа «Розробка плану класної кімнати»	35 хв.	Презентація, папір А-1, кольоровий папір, маркери, олівці, клей, роздатковий матеріал № 3
12	Підведення підсумків. «Галерея робіт».	10 хв.	Презентація. Роботи груп
13	Руханка «А як у вас?»	5 хв.	Презентація
14	Міні-лекція «Як використовувати стіни класу?»	10 хв.	Презентація
15	Вправа «Що є на стінах класу, де ви працюєте й чому?»	20 хв.	Презентація. Роздатковий матеріал № 4
16	Мозковий штурм «Організація навчальних матеріалів»	10 хв.	Презентація. Папір А4
17	Міні-лекція «Організація навчальних матеріалів»	10 хв.	Презентація. Роздатковий матеріал №5
18	Міні-лекція «Навчальні центри / осередки»	10 хв.	Презентація
19	Практична вправа «Навчальні центри / осередки»	25хв.	Презентація. Роздатковий матеріал
20	Руханка «Друкарська машинка»	5 хв.	Презентація
21	Підбиття підсумків. Вправа «Рефлексія очікувань»	22 хв.	Плакат із назвою «Наші очікування», стікери, ручки

1. Вступне слово (презентація)

Мета: ознайомити учасників із метою та завданнями тренінгового заняття.

Тренер. Нова українська школа – це ключова реформа МОН України. Головна мета – створити школу, у якій буде комфортно навчатися і яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті.

Нова українська школа – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислуховуються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлюватись та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння.

Основні засади реформи шкільної освіти викладено в Концепції Нової української школи, де відображені цінності реформи (як-от орієнтація на учня, педагогіка партнерства, справедливе фінансування тощо), основні компетенції та візію, яким має бути випускник Нової української школи.

А ще реформа – це створення нового освітнього середовища. І це, насамперед, не техніка чи меблі. Хоча завдяки децентралізації фінансування шкіл збільшилося, в багатьох закладах загальної середньої освіти поступово оновлюється матеріально-технічна база.

Зміна освітнього середовища – це зміна ставлення до дитини: повага, увага до неї і прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання. Саме такою буде Нова українська школа.

Основними завданнями нашого тренінгу є:

- Ознайомитися із поняттям «нове освітнє середовище».
- Ознайомитися з планами ефективної організації освітнього середовища.
- Ознайомитися з упорядкуванням навчальних матеріалів.
- Розробити власні плани класних кімнат, які забезпечують ефективний різнобічний розвиток дітей.
- Зрозуміти важливість використання стін класної кімнати як засобу комунікації.
- Створити перелік навчальних матеріалів для навчальних центрів / осередків.

(Усі завдання написані на плакаті; учасники за допомогою кольорових наліпок зазначають на плакаті «Завдання» навпроти кожного із завдань: червоний колір означає – «знаю», зелений – «хочу навчитись», а синій – «не важливе»).

Час: 10 хв.

2. Вправа «Знайомство»

Мета: познайомити учасників тренінгу між собою для створення комфортної емоційної атмосфери.

Тренер пропонує учасникам знайти один предмет у гаманці, сумці чи кишені. Учасники називають своє ім'я, показують цей предмети усій групі та розповідають, чому вони вибрали саме цей предмет і як цей предмет відображає їхні риси характеру та інтереси.

Час: 15 хв.

3. Вправа «Встановлення правил»

Мета: спільно виробити правила для успішної співпраці.

Щоб цікаво й результативно організувати роботу, потрібно виробити правила роботи в групах, яких варто дотримуватися під час тренінгового заняття. Учасники пропонують правила, які тренер записує на фліпчарті, затверджені учасниками.

Взаємоповага (думка кожного має право на існування)

Бути відповідальним за власне навчання

Брати активну участь, ділячись своїми думками та досвідом
 Слухати думки інших
 Бути готовим експериментувати з новим досвідом та новими ідеями
 Правило «Тут і тепер»
 Правило піднятої руки (говорити по одному)
 Дотримання регламенту
Час: 10 хв.

4. Вправа «Очікування»

Мета: сприяти формуванню побажань учасників щодо їх участі у тренінгу (очікування від себе, очікування від тренера) та активізувати пізнавальний інтерес.

Тренер пропонує учасникам на стікерах написати свої очікування: від заходу, від себе та тренера. Потім кожен учасник прикріплює свої стікери на великому аркуші паперу під назвою «Наші очікування». Учасники озвучують свої очікування: «Я очікую від тренінгу (себе, тренера)».

Час: 20 хв.

5. Вправа «Формування груп»

Мета: активізувати учасників, підготувати їх до виконання вправ.

Тренер пропонує учасникам підійти до столу тренера та вибрати собі одну із сніжинок, вирізану із паперу (пропонується 4 різних кольори) та сісти за той стіл, де на столі лежить велика сніжинка того ж самого кольору, що обрав учасник тренінгу, таким чином учасники об'єднуються у 4 групи.

Час: 5 хв.

6. Вправа «Порівняй старе з новим!»

Мета: навчити вчителів знаходити нові елементи в організації нового освітнього середовища.

Тренер роздає кожній групі два аркуші паперу (А-4), маркери та пропонує учасникам написати на одному із аркушів все, що є в їхньому освітньому середовищі на сьогодні, а на іншому аркуші паперу – які нові елементи з'явилися в новому освітньому середовищі, порівняти старе з новим і розповісти, навіщо ці нові елементи в новому освітньому середовищі. Після закінчення роботи група презентує результати.

Час: 20 хв.

7. Руханка «Булочка з родзинками»

Мета: зняття емоційної напруженості, установлення контакту між учасниками, створення позитивного настрою.

Час: 5 хв.

Тренер запитує в учасників: «Хто любить родзинки?» Ті, хто любить, стають посередині кімнати, беруть один одного за руки, створюючи ланцюжок. Тренер продовжує ставити різні запитання, допоки ті, хто любить солодощі, гарну компанію тощо, теж приєднуються, зрештою, усі учасники стають у ланцюжок.

Тренер бере останнього учасника за руку й починає, ходячи навколо першого учасника, «намотувати» всю групу на нього – «пекти булочку з родзинками». Коли всі щільно «намотаються», треба хвилинку так постояти, щоб відчути всіх разом, прислухатися до того відчуття і аж потім розійтися.

8. Вправа «Нове освітнє середовище»

Мета: ознайомити вчителів із новим поняттям «нове освітнє середовище» та його ознаками.

Тренер пропонує учасникам до кожного слова (нове, освітнє, середовище) написати на стікерах одне ключове слово або словосполучення, яке найбільш характеризує суть цього поняття. Прикріпити свої стікери до кожного з понять.

Тренер узагальнює асоціації, підбиває підсумки вправи.

Час 20 хв.

9. Міні-лекція «Який вигляд має класна кімната» (презентація)

Мета: продемонструвати слайди презентації із зображеннями загального вигляду класних кімнат, місць для групової діяльності та інших важливих місць у класі.

Під час перегляду слайдів варто зазначити таке:

- Діти приходять до навчального закладу з власними інтересами та потребами, індивідуальними стилями навчання і здібностями, розвиваються в індивідуальний спосіб.

- Демократична школа сприяє організації навчального середовища, яке дає можливість дітям досліджувати матеріали, здійснювати свідомий вибір та відчувати успіх.

- Педагог планує навчальне середовище таким чином, щоб воно забезпечувало індивідуалізацію навчання. Обладнання, навчальні матеріали, організація середовища сприяє розвитку кожної дитини, а види діяльності відповідають інтересам і рівню розвитку дітей.

- Навчальне середовище орієнтоване на дитину – це динамічне середовище, яке постійно змінюється, щоб враховувати інтереси кожної дитини та рівень її розвитку.

Час: 10 хв.

10. Вправа «Розробка плану класної кімнати»

Мета: знайти та проаналізувати переваги та недоліки у створенні планів класних кімнат, враховуючи потреби розвитку дітей, сучасні наукові й інноваційні освітні підходи.

Кожній групі пропонують зразки планів двох класних кімнат. Завдання групи – скласти перелік переваг та недоліків. Учасники по черзі висловляться з приводу організації простору в класі, що на їх думку буде ефективним, а що не спрацює в цих умовах.

Час 25 хв.

11. Практична вправа «Розробка плану класної кімнати»

Мета: створити власні плани класних кімнат, враховуючи потреби розвитку дітей, сучасні наукові й інноваційні освітні підходи.

Кожній групі видають вимоги до класних кімнат (додаток).

Тренер пропонує кожній групі розробити план класної кімнати, використовуючи різноманітні матеріали (кольоровий папір, маркери, олівці тощо), передбачивши місця для групової діяльності, розміщення столів, полиць, наочних посібників, місць для зберігання обладнання та матеріалів тощо. Малюнки можуть бути схематичними, правильні співвідношення між предметами тут не так вже і важливі.

Час 35 хв.

12. Підведення підсумків. «Галерея робіт»

Мета: ознайомити учасників із роботами інших груп.

Коли роботу буде закінчено, розміщуємо малюнки на стінах (за можливості). Учасники переглядають роботи інших груп.

Тренер підсумовує, що під час розроблення планів класних кімнат є перелік вимог, яким має відповідати класна кімната.

Час: 10 хв.

13. Руханка «А як у вас?»

Мета: зняття емоційного напруження, установлення контакту між учасниками, створення позитивного настрою.

Тренер пропонує учасникам за власним бажанням провести руханку, яку вони проводять у своєму закладі (обмін досвідом).

Час: 5 хв.

14. Міні-лекція «Як використовувати стіни класу» (презентація)

Мета: допомогти вчителям зрозуміти великий потенціал розміщення інформації на стінах класної кімнати для забезпечення комунікації.

Тренер. З першого погляду може здатися, що стіни класної кімнати є не таким вже і важливим елементом шкільного оточення. Однак вони є дуже зручним місцем для розміщення інформації, яка, на думку вчителя, є важливою для учнів та їхніх батьків. Під час облаштування класної кімнати важливо брати до уваги думку дітей. Відомості мають бути цікавими для учнів, їм має бути на що подивитися і про що подумати. Розміщені матеріали повинні ілюструвати важливі концептуальні події, які відбуваються в класі.

Час: 10 хв.

15. Вправа «Що є на стінах класу, де ви працюєте й чому?» (презентація)

Мета: допомогти педагогам зрозуміти важливість розміщення інформації на стінах класної кімнати для забезпечення комунікації.

Тренер пропонує учасникам попрацювати в групах з опитувальниками «Що є на стінах класу, де працюють учителі початкової школи і чому?» (роздатковий матеріал № 4).

Обговорення.

Час 15 хв.

16. Мозковий штурм. Організація навчальних матеріалів

Мета: систематизувати та узагальнити знання учасників щодо організації навчальних матеріалів.

Тренер пропонує учасникам скласти перелік можливих причин для зміни навчальних матеріалів(папір А4).

Обговорення.

Час 10 хв.

17. Міні-лекція. Упорядкування та організація навчальних матеріалів (презентація)

Мета: посилити розуміння вчителів щодо їхньої відповідальності за обґрунтований вибір предметів та навчальних матеріалів у класі.

Тренер. Учителі є відповідальними за організацію та своєчасну зміну навчальних матеріалів в освітньому середовищі. Це мотивовано багатьма чинниками. Спостерігаючи за учнями в класі, учителі дізнаються про зацікавлення, рівень розвитку та вміння дітей. Усе це слід ураховувати при організації навчального середовища. Крім цього, ухвалюючи рішення щодо змін у навчальному середовищі, слід ураховувати завдання модельної навчальної програми та тематичні концепції.

Робота з роздатковим матеріалом. Тренер роздає учасникам роздатковий матеріал № 5 і пропонує з ним ознайомитися, демонструючи при цьому слайди презентації про організацію навчальних матеріалів.

Підбиваючи підсумки вправи, тренер нагадує, що головні критерії відбору навчальних матеріалів:

1. Зацікавленість дітей.
2. Рівень розвитку дітей.
3. Уміння дітей.
4. Завдання модельної навчальної програми.
5. Тематичний і діяльнісний підходи.

Час 10 хв.

18. Міні-лекція «Навчальні центри / осередки» (презентація)

Мета: ознайомити вчителів із важливістю організації навчальних центрів / осередків.

Тренер. Ефективна індивідуалізація навчального процесу може бути досягнута через організацію навчальних центрів / осередків, які відображають навчальні потреби й інтереси дітей. Організація навчальних центрів здійснюється для забезпечення дослідницької діяльності дітей, для формування самостійності, для організації дітей в парах, у малих групах, а також індивідуально. У навчальних центрах можна проводити різні види навчальної діяльності, тому вони мають містити різні навчальні матеріали.

Час: 10 хв.

19. Практична вправа «Навчальні центри / осередки»

Мета: навчити вчителів організовувати навчальні центри / осередки та матеріали так, щоб скерувати дітей до правильного вибору, навчити учнів використовувати матеріали ефективно та творчо.

Тренер пропонує групам на аркушах паперу А-4 із назвами центрів / осередків скласти перелік можливих навчальних матеріалів, які можуть міститися у цих навчальних центрах / осередках (центр / осередок читання і письма, центр / осередок природознавства, мистецький центр (малювання), математичний центр). Презентації роботи груп.

Час 25 хв.

20. Руханка «Друкарська машинка»

Мета: зняття емоційного напруження, створення позитивного настрою.

Учасники сідають у коло. Вибирають уривок загальновідомого вірша. Кожен по черзі називає по одній букві слова. У кінці слова – усі встають, на знаках пунктуації (кома, крапка, тире тощо) – плескають у долоні, у кінці строфи – притуп ногою.

Час: 5 хв.

21. Вправа «Рефлексія очікувань». Підведення підсумків

Мета: визначити результативність очікувань від тренінгу (себе, тренера).

Учасникам пропонують написати на стікерах результати очікувань та прикріпити їх на великому аркуші паперу під назвою «Наші очікування».

Кожен учасник порівнює власні очікування на початку та в кінці тренінгового заняття.

Час: 22 хв.

ЧЕК-ЛИСТ

«Розвиток навчальної компетентності педагогів НУШ щодо підготовки до уроку в Новій українській школі»

Шановні педагоги Нової української школи!

Що потрібно для того, щоб стати компетентним педагогом Нової української школи? У Ваших руках – Ваш успіх! Успіх у розвитку навчальної компетентності цілком залежить від Вас, як Ви опануєте цей матеріал у системі неформальної освіти.

Ми можемо лише дати Вам поради, як розвивати навчальну компетентність щодо підготовки до уроку в Новій українській школі. При складанні чек-листа ми орієтувалися на ключові компетентності для навчання впродовж життя у «Рекомендаціях Європейського парламенту та Ради (ЄС) (від 17 січня 2018 року).

Цей чек-лист допоможе Вам ознайомитися із новітніми науково-обґрунтованими відомостями з педагогіки та психології, досвідом інших вчителів. Ви зможете проаналізувати сучасні матеріали з педагогічної, науково-технічної та методичної літератури. Також зібрати наочно-технічне та дидактичне оснащення до уроку, кейси на урок. Бути завжди в тренді методичних новинок! А найголовніше – скласти сучасний план-конспект до уроку в Новій українській школі!

– **Проаналізувати** Державний стандарт та навчальні програми початкової освіти.

Сайт Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua>).

– **Ознайомитись із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки та психології.**

Студія онлайн-освіти «EducationalEra» (<https://www.ed-era.com>). Сайт з онлайн-курсами, підручниками, спецпроектами, а також онлайн-книги з інтегрованими відео та тестами, блог з матеріалами про освітні тенденції, корисні прийоми та техніки навчання. Доступ до матеріалів курсів та літератури є безкоштовним.

Проект Prometheus (<http://prometheus.org.ua>). Український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів від викладачів КПІ, КНУ ім. Т. Г. Шевченка та Києво-Могилянської Академії. На Prometheus є як предметні курси, які допоможуть вам слідкувати за новинками у вашій галузі знань, так і загальні – що будуть корисні вам як педагогу.

– **Проаналізувати сучасні матеріали з педагогічної, науково-технічної та методичної літератури.**

Освітній проєкт «На урок» (<https://naurok.com.ua/journal>). Сайт з вебінарами, конференціями, конкурсами та журналами для освітян,

матеріалами для позакласної роботи та проведення уроків.

Портал вчителів початкових класів «Урок» (<http://www.yrok.net.ua/>) Містить такі розділи: Розробки уроків, Електронні посібники, Календарне планування, Навчальний комплект, НУШ.

– **Зібрати наочно-технічне і дидактичне оснащення до уроку.**

Всеосвіта (<https://vseosvita.ua/>) – платформа неформальної освіти. Методичні матеріали для вчителів.

Вчителям НУШ (<https://www.facebook.com/groups/138348686974335/>). Група в якій розміщені дидактичні та методичні матеріали для учителів початкової школи.

НУШ (НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА): методична скринька (<https://www.facebook.com/groups/nushMS/>). Група в якій розміщені дидактичні та методичні матеріали для учителів та адміністрації шкіл, відповідно до КОНЦЕПЦІЇ НУШ.

– **Зібрати кейси на урок.**

Гіпермаркет знань (<http://edufuture.biz/>) – багаторівнева школа онлайн, де вчителі, учні та їх батьки можуть знайти все: уроки та кейси нового формату, домашні завдання і тести, відео та презентації, тренажери і практикуми.

– **Ознайомитись із досвідом роботи інших вчителів.**

Освіторія (<http://osvitoria.org/>) – платформа неформальної освіти. Це неприбуткова громадська спілка, яка допомагає змінювати і розвивати освіту в Україні.

НУШ СТАРТУВАЛА: ДІЛИМОСЯ ДОСВІДОМ

(<https://www.facebook.com/groups/182243249209825/>). Група створена з метою швидкого обміну матеріалами педагогів НУШ.

Khan Academy (<http://www.khanacademy.org/>). Khan Academy пропонує онлайн курси та лекції у форматі YouTube відео (математика, біологія, наука і техніка, мистецтво і гуманітарні науки, економіка і фінанси).

edx (<https://www.edx.org/>). Спільний проєкт Масачусетського технологічного та Гарвардського університетів. Кількість представлених іменитих вузів тут просто вражаюча. Більше 200 університетів зі всього світу виявили бажання співпрацювати з проєктом і надають свої матеріали. Курси безкоштовні.

– **Бути завжди в тренді методичних новинок!**

YouTube. На сайті представлено безліч прекрасних навчальних матеріалів для занять у школі. Є навіть спеціальний освітній канал, орієнтований тільки на вчителів та учнів.

– **Скласти план-конспект уроку.**

Освіта. ua (<http://osvita.ua/>). Інтернет-сайт присвячений освіті в Україні та за кордоном.

Тест № 1

1. У якому році був затверджений новий Державний стандарт початкової освіти?
  - у серпні 2016 року;
  - у вересні 2017 року;
  - у лютому 2018 року;
  - у березні 2018 року.
2. Стандарт освіти визначає:
  - вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти відповідного рівня;
  - загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти;
  - інші складники, передбачені спеціальними законами;
  - усі відповіді вірні.
3. Стандарти освіти розробляються відповідно до:
  - Закону України «Про освіту»;
  - Національної рамки кваліфікації;
  - Закону «Про вищу освіту»;
  - Інших нормативно-правових актів.
4. Нові освітні стандарти сфокусовані на:
  - формування цілісної особистості;
  - виробленні умінь і навичок;
  - здобуті знань;
  - формування компетентностей.
5. Освітня програма містить:
  - вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;
  - перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність;
  - загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачами освіти;
  - усі відповіді вірні.
6. Професійний стандарт це:
  - затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій;

- постійно діючий колегіальний орган, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій;

- сукупність інституцій і правових норм, що регулюють формування і розвиток освітніх та професійних кваліфікацій, їх відповідність потребам суспільства і ринку праці;

- усі відповіді вірні.

7. Список компетентностей, яких набуватимуть учні, закріплено Законом «Про освіту»:

- 8;
- 10;
- 11;
- 6.

8. Новий базовий Закон «Про освіту» передбачає три рівні повної загальної середньої освіти:

- початкова освіта, середня освіта, вища освіта;
- початкова освіта, базова середня освіта, профільна середня освіта;
- початкова освіта, базова середня освіта, профільна вища освіта;
- початкова освіта, середня освіта, профільна освіта.

9. Початкова освіта має цикли:

- 4;
- 3;
- 2;
- 1.

10. Головний компонент Концепції «Нова українська школа»:

- орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитино центризм;
- умотивований вчитель, який має свободу творчості й розвивається професійно;

- справедливий розподіл публічних коштів;
- усі відповіді вірні.

*Додаток X***Тест №2**

1. Ким згідно Нової української школи має бути випускник школи?
  - Патріотом;
  - Особистістю;
  - Інноватором;
  - усі відповіді вірні.
2. Формула Нової української школи складається з компонентів:
  - 10;
  - 9;
  - 11;
  - 8.
3. Ключові компетентності Нової української школи:
  - 11;
  - 9;
  - 10;
  - 8.
4. Нова українська школа працює на засадах:
  - родинної педагогіки;
  - особистісно орієнтованої моделі освіти;
  - справедливості й неупередженості;
  - усі відповіді вірні.
5. Основні принципи педагогіки партнерства:
  - повага до особистості;
  - доброзичливість і позитивне ставлення;
  - діалог-взаємодія-взаємоповага;
  - усі відповіді вірні.
6. Яка роль учителя в Новій українській школі?
  - єдиного наставника;

- ментора;
- коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній траєкторії дитини;

- усі відповіді вірні.

7. Організація освітнього середовища відповідно до Концепції «Нова українська школа» включає в себе:

- ранкові зустрічі;
- забезпечення права вибору;
- формування спільних цінностей;
- усі відповіді вірні.

8. Інтеграція в освіті розглядається як:

- цілеспрямоване об'єднання, синтез відповідних навчальних дисциплін у самостійну систему цільового призначення, яка спрямована на забезпечення цілісності знань та вмій;

- навчання, яке ґрунтується на комплексному підході;
- процес пов'язування нової інформації з уже відомою;
- усі відповіді вірні.

9. Ефективна індивідуалізація навчального процесу може бути досягнута через організацію:

- дослідницької діяльності дітей;
- навчальних центрів/осередків;
- тематичних днів;
- усі відповіді вірні.

10. Ранкова зустріч сприяє створенню:

- відповідального ставлення до навчання;
- взаємин між дітьми і дорослими у класі;
- позитивного настрою;
- усі відповіді вірні.

Додаток Ц

Опитувальний лист
для учителів початкової школи закладів загальної середньої освіти

Шановні педагоги!

Ми проводимо опитування з метою створення інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. Просимо Вас надати відповіді на подані нижче запитання.

Розділ I. Повідомте, будь ласка, про себе таку інформацію:

1.1. Ваша стать:

- а) жіноча; б) чоловіча

1.2. Категорія та звання:

1. спеціаліст
2. учитель II категорії
3. учитель I категорії
4. учитель вищої категорії
5. учитель-методист
6. старший учитель
7. інше _____.

1.3. Ваш вік:

- а) до 30 років; б) 31-40 років; в) 41-50 років; г) понад 50 років.

1.4. Ваш педагогічний стаж:

- а) 0-3 рік; б) 4-10 років; в) 10-20 років; г) понад 20 років.

1.5. Ваша місцевість:

- а) сільська;
б) міська.

Розділ II. Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ».

2.1. Чи відчуваєте Ви потребу в оновленні знань? (відмітьте у відповідній графі кожного рядка).

	Не знаю, не використовую	Прагну навчитись	Частково використовую	Знаю, використовую	Знаю, використовую, можу поділитися досвідом	Ініціюю, створюю принципово нове, важливе для суспільства
Знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя початкової школи						
Особливості організації освітнього середовища та його змістового наповнення відповідно до Концепції «Нова українська школа»						
Знання про особливості формування інформативно-цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку						
Знання про інтегроване навчання						
Практика Ранкових зустрічей						
Педагогіка партнерства						

2.2. З яких тем Ви хотіли б підвищити свій професійний рівень?

- а) Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі.
- б) Сучасні технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи.
- в) Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі.
- г) Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».
- г) Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи.

- д) Цифрові технології у професійній діяльності вчителя початкової школи.
- е) Медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.
- є) Інше _____.

Розділ III. Ціннісно-смысловий критерій.

3.1. Що Ви вважаєте основним у педагогічній діяльності вчителя?

- а) психологічна безпека учнів;
- б) самоосвіта;
- в) професійний розвиток педагогів;
- г) успішність учнів;
- г) розвинені компетентності учнів;
- д) розвинені компетентності педагогів;
- е) соціально-психологічний клімат у колективі.
- є) співпраця з батьками;
- ж) інше _____.

3.2. Оцініть власну готовність до інновацій:

1. зовсім не готовий;
2. скоріше не готовий, ніж готовий;
3. скоріше готовий, ніж не готовий;
4. повністю готовий.

Розділ IV. Критерій опанування цифрових технологій.

4.1. Якими цифровими пристроями ви користуєтесь в професійній діяльності?

Оцініть рівень володіння від 0 до 3, де 0 – не користуюсь, 1 – скоріше не користуюсь, ніж користуюсь; 2 – скоріше користуюсь, ніж не користуюсь; 3 – користуюсь вільно, можу вирішити будь-яку технічну проблему.

- а) ПК або ноутбук;
- б) мультмедійна дошка;
- в) проектор;
- г) смартфон;
- г) принтер;
- д) сканер;
- е) документ-камера.

4.2. Навіщо вчителю початкової школи використовувати цифрові технології у системі методичної роботи?

Інструкція. Прочитайте уважно запитання та наведені в списку варіанти відповідей. Виберіть з них три найбільш значущих для Вас та позначте знаком «X» у відповідному рядку.

Варіант відповіді	Відмітка
1. Кваліфікованому вчителю обов'язково володіти цифровими технологіями у системі методичної роботи	
2. Комп'ютери в системі методичної роботи – чергова мода	
3. Володіння цифровими технологіями у системі методичної роботи може полегшити працю вчителя	
4. Використання цифрових технологій у системі методичної роботи – необхідна умова підготовки та проведення сучасного уроку	
5. Застосування цифрових технологій у системі методичної роботи підвищує ефективність і якість навчання	
6. Комп'ютер може замінити вчителя	

4.3. Що є для Вас перешкодою в опануванні цифрових технологій?

- а) відсутність часу;
- б) відсутність допомоги;
- в) відсутність новаторів у закладі;
- г) відсутність теоретичних знань;
- г) відсутність мотивації;
- д) відсутність матеріальної бази закладу відповідно до вимог;
- е) інше _____.

4.4. На якому рівні Ви володієте цифровими технологіями?

- а) зовсім не володію; б) частково володію; в) достатньо володію;
- г) вільно володію.

Розділ V. Критерій педагогіки партнерства.

5.1. Що Ви розумієте під поняттям «педагогіка партнерства»?

5.2. Чи вмієте Ви будувати партнерські стосунки з батьками (особами, які їх замінюють в різних формах)?

- а) зовсім не вмію будувати партнерські стосунки;
- б) скоріше не вмію, ніж вмію будувати партнерські стосунки;
- в) скоріше вмію; ніж не вмію будувати партнерські стосунки;
- г) завжди вмію будувати партнерські стосунки.

5.3. Чи створювали Ви мережі комунікації для спільної співпраці онлайн?

- а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) завжди.

5.4. Які особливості реалізації педагогіки партнерства Ви оцінюєте як позитивні?

- а) глибше розуміння роботи закладу;
- б) встановлення кращого спілкування між батьками, учнями та вчителями;
- в) відвідування та допомога в організації шкільних подій;

- г) подолання бар'єру неузгоджених дій у навчанні та вихованні учнів;
- г) зміцнення авторитету закладу;
- д) фінансова підтримка з боку громади та батьків;
- е) демократизація управління освітнім процесом;
- є) відповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків;
- ж) інше _____.

5.5. Які, на Вашу думку, найдієвіші форми роботи з батьками (особами, які їх замінюють)?

- а) залучення батьків до освітнього процесу;
- б) день відкритих дверей;
- в) відвідування відкритих виховних годин;
- г) участь у загальношкільних заходах; організації екскурсій;
- г) консультативна допомога;
- д) батьківські збори;
- е) батьківський всеобуч (за окремим планом);
- є) позакласна робота;
- ж) інше _____.

5.6. На Вашу думку, що заважає плідній співпраці між учителями та батьками у Вашому закладі?

- а) бажання перекласти відповідальність на іншого;
- б) зневіра у можливості співпраці;
- в) нездатність розуміти потреби дитини;
- г) наявні відкриті конфлікти у середовищі батьків та вчителів;
- г) незацікавленість у задоволенні потреб учнів;
- д) критика методів виховання, які використовуються вдома/ у школі;
- е) інше _____.

Розділ VI. Критерій медіаграмотності.

6.1. Що Ви розумієте під поняттями (оберіть одну правильну відповідь)

1) «медіа»:

- а) засоби масової інформації;
- б) створення дискусій;
- в) сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа;
- г) фейкова інформація;
- г) своєрідний вид спілкування;
- д) комунікація за допомогою медіазасобів;
- е) інше _____.

2) «медіаграмотність»:

- а) розуміння медіа;
- б) набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства;
- в) сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа;
- г) засоби масової інформації;
- г) комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа;
- д) інше _____.

6.2. Чи вивчали Ви медіаграмотність у системі методичної роботи Вашого закладу?

- а) зовсім не вивчали; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні;
- г) завжди вивчали.

6.3. Чи знаєте Ви як можна використовувати медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи? Якщо так, то яким чином?

а) зовсім не знаю; б) скоріше не знаю, ніж знаю; в) скоріше знаю, ніж не знаю; г) знаю, можу поділитися досвідом.

6.4. На якому рівні Ви оцінюєте свої медіаосвітні компетентності?

а) високому; б) достатньому; в) середньому; г) низькому.

6.5. Як Ви розвиваєте свою медіаграмотність у системі методичної роботи?

Розділ VII. Діяльнісний критерій.

7.1. Чи відчуваєте Ви потребу професійного розвитку у системі методичної роботи?

а) зовсім не відчуваю потреби; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди відчуваю потребу.

7.2. Яким сучасним формам методичної роботи Ви віддаєте перевагу?

7.3. Чи активно Ви берете участь у різних формах методичної роботи?

а) зовсім не беру участі; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди беру участь.

7.4. Яким формам професійного розвитку у системі методичної роботи Ви віддаєте перевагу. Проранжуйте від найзначущої – 1 до менш значущої – 8.

Форми	Бали
самоосвіта	
тренінги	
науково-практичні семінари/конференції	
проекти професійного розвитку	
методичні об'єднання	
вебінари	
індивідуальні консультації	
інше	

7.5. Що, на Вашу думку, є найбільш дієвим для професійного розвитку учителів початкової школи? (оберіть три найвагоміші для Вас).

- а) освітні е-платформи МОН України;
- б) заходи, які проводять заклади вищої освіти;
- в) заходи, які проводять заклади післядипломної педагогічної освіти;
- г) система методичної роботи закладу загальної середньої освіти;
- г) заходи, які проводять РМК (ММК);
- д) система неформальної освіти;
- е) інформальна освіта (самоосвіта);
- є) інше _____.

7.6. Оцініть якість умов у Вашому закладі для професійного розвитку у системі методичної роботи.

3 б. – дуже хороші; 2 б. – хороші; 1 б. – задовільні; 0 б. – незадовільні.

Умови	Бали
матеріальні	
фінансові	
організаційні	
психологічний клімат у колективі	
стимулювання	
система навчання кадрів	

Розділ VIII. Рефлексія.

8.1. Чи відстежуєте Ви динаміку свого професійного розвитку у системі методичної роботи?

- а) зовсім не відстежую; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні;
- г) так, завжди відстежую.

8.2. Чи задоволені Ви методичною роботою Вашого закладу?

- а) зовсім не задоволена (ий); б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди задоволена (ий).

8.3. Чи задоволені Ви своїми професійними результатами у системі методичної роботи?

- а) зовсім не задоволена (ий); б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди задоволена (ий).

Щиро дякуємо Вам за співпрацю!

Додаток III

Рамка професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти

Критерій	Показник професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи ЗЗСО
1	2
Низький рівень (початковий, репродуктивний)	
<i>Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ»</i>	має елементарні знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність учителя початкової школи; має недостатні професійні знання щодо Концепції «НУШ»; відчуває необхідність в оновленні професійних знань щодо Концепції «НУШ»
<i>Ціннісно-смысловий критерій</i>	має недостатньо сформовані ціннісні орієнтації; не готовий до змін; не сприймає інновації; потребує допомоги та постійного професійного розвитку; не розуміє як організовувати дитиноцентрований процес відповідно до вимог
<i>Критерій опанування цифрових технологій</i>	недостатньо розуміє принципи використання цифрових технологій у системі методичної роботи; має фрагментарні знання про використання цифрових технологій у системі методичної роботи, недостатньо розвинені цифрові компетентності; потребує допомоги в опануванні цифрових технологій
<i>Критерій педагогіки партнерства</i>	має первинні знання про повноваження вчителя у роботі з батьками (особами, які їх замінюють); не використовує цифрові комунікації для співпраці; потребує допомоги у налагодженні співпраці між учнями та батьками (особами, які їх замінюють)
<i>Критерій діяльнісний</i>	має недостатні розвинені професійні компетентності; працює за готовими методами, методиками, технологіями й програмами навчання; діє за наставником; відчуває потребу професійного розвитку у системі методичної роботи та участі у різних формах методичної роботи
<i>Критерій медіаграмотності</i>	має недостатні знання про можливості медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи; недостатньо усвідомлює відповідальність за свою діяльність в мережі Інтернет; не вміє використовувати медіа в системі методичної роботи: аналізувати й критично оцінювати інформацію; недостатньо розвинені медіаосвітні компетентності

1	2
<i>Критерій рефлексивності</i>	усвідомлює свої недоліки, прогалини професійного розвитку у системі методичної роботи, але не завжди здатний встановити причини їхньої появи; не схильний до самоаналізу та самовдосконалення; незадоволений своїми професійними результатами у системі методичної роботи
Середній рівень (репродуктивний, частково-пошуковий)	
<i>Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ»</i>	має часткові знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність учителя початкової школи; має часткові професійні знання щодо Концепції «НУШ»; прагне постійно оновлювати професійні знання
<i>Ціннісно-смысловий критерій</i>	має частково сформовані ціннісні орієнтації; частково готовий до змін; частково відкритий до інновацій; частково професійно розвивається; намагається здійснювати дитиноцентрований процес відповідно до вимог
<i>Критерій опанування цифрових технологій</i>	частково знає правила експлуатації цифрових пристроїв; виявляє інтерес до застосування цифрових технологій у системі методичної роботи; розуміє необхідність та доцільність організації системи методичної роботи з цифровими пристроями
<i>Критерій педагогіки партнерства</i>	має часткові знання про повноваження вчителя у роботі з батьками; має стійкий інтерес до спільної співпраці онлайн; частково вміє будувати партнерські стосунки з батьками за допомогою різних форм
<i>Критерій діяльнісний</i>	частково розвинені професійні компетентності; частково опановує сучасні методи, методики, технології та використовує їх для професійного розвитку у системі методичної роботи; варіює готові, розроблені іншими методики й програми; частково бере участь у різних формах методичної роботи
<i>Критерій медіаграмотності</i>	має часткові знання про можливості медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи; частково усвідомлює відповідальність за свою діяльність в мережі Інтернет; частково вміє використовувати медіа в системі методичної роботи: аналізувати й критично оцінювати інформацію; частково розвинені медіаосвітні компетентності
<i>Критерій рефлексивності</i>	здатний домагатися змін на краще на основі самоаналізу, однак покращення мають нерегулярний характер і поширюються лише на окремі аспекти методичної роботи; здатний відповідати за власну професійну діяльність; частково задоволений своїми професійними результатами у системі методичної роботи

1	2
Достатній рівень (пошуковий, творчий)	
<i>Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ»</i>	має достатні знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність учителя початкової школи; має достатні професійні знання щодо Концепції «НУШ»; знаходить та реалізує нововведення у систему методичної роботи
<i>Ціннісно-смысловий критерій</i>	має достатньо сформовані ціннісні орієнтації; достатньо готовий до змін; відкритий до інновацій; намагається постійно професійно розвиватися; здійснює дитиноцентрований процес відповідно до вимог
<i>Критерій опанування цифрових технологій</i>	має значний обсяг знань про цифрові технології; достатньо розвинені цифрові компетентності; уміє добирати ресурси цифрових технологій для вирішення завдань у системі методичної роботи; здатний вдосконалювати професійний розвиток у системі методичної роботи відповідними цифровими засобами
<i>Критерій педагогіки партнерства</i>	має достатні знання про повноваження вчителя у роботі з батьками; має достатні знання про цифрові комунікації; бере участь в онлайн-комунікаціях для спільної співпраці; достатньо вдало вміє будувати партнерські стосунки з батьками за допомогою різних форм
<i>Критерій діяльнісний</i>	опановує сучасні методи, методики, технології та раціонально використовує їх у системі методичної роботи; бере участь у різних формах методичної роботи; розробляє власні методи, методики, технології професійного розвитку; ділиться своїм досвідом у системі методичної роботи
<i>Критерій медіаграмотності</i>	має достатні знання про можливості медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи; достатньо усвідомлює відповідальність за свою діяльність в мережі Інтернет; вміє використовувати медіа в системі методичної роботи: аналізувати й критично оцінювати інформацію; достатньо розвинені медіаосвітні компетентності
<i>Критерій рефлексивності</i>	усвідомлює необхідність систематичної роботи над собою і активно включається в ті форми методичної роботи, які сприяють формуванню потрібних компетентностей; достатньо задоволений своїми професійними результатами у системі методичної роботи
Високий рівень (інноваційний)	
<i>Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ»</i>	має глибокі знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність учителя початкової школи; має глибокі професійні знання щодо Концепції «НУШ»; продукує нові знання; розширює обсяг знань

1	2
<i>Ціннісно-смысловий критерій</i>	на високому рівні сформовані ціннісні орієнтації; застосовує інновації, ініціює, принципово створює нове; постійно професійно розвивається; здійснює дитиноцентрований процес відповідно до вимог
<i>Критерій опанування цифрових технологій</i>	має глибокі знання про застосування цифрових технологій у системі методичної роботи; високорозвинені цифрові компетентності; постійно використовує інноваційні ресурси цифрових технологій для вирішення завдань у системі методичної роботи; може поділитися досвідом використання цифрових технологій
1	2
<i>Критерій педагогіки партнерства</i>	вміє ефективно будувати партнерські стосунки з батьками за допомогою різних інноваційних форм; має глибокі знання у використанні цифрових комунікацій; цифровий етикет на зразковому рівні; створює мережі комунікації для спільної співпраці онлайн
<i>Критерій діяльнісний</i>	має високорозвинені професійні компетентності; глибоко опановує сучасні методи, методики, технології для професійного розвитку та раціонально використовує їх у системі методичної роботи; створює принципово нові методики, сучасні педагогічні технології у плануванні освітнього процесу; використовує власні оригінальні програми й методики; активно бере участь та є ініціатором різних інноваційних форм методичної роботи; постійно ділиться своїм досвідом у системі методичної роботи та професійних мережевих спільнотах
<i>Критерій медіаграмотності</i>	має глибокі знання про можливості медіа для професійного розвитку у системі методичної роботи; усвідомлює відповідальність за свою діяльність в мережі Інтернет; вміє використовувати медіа в системі методичної роботи: аналізувати й критично оцінювати інформацію; високорозвинені медіаосвітні компетентності
<i>Критерій рефлексивності</i>	постійно та системно здійснює самоаналіз та самовдосконалення; відстежує динаміку професійного розвитку у системі методичної роботи; уміє свідомо контролювати власний професійний розвиток у системі методичної роботи створює власну індивідуальну програму професійного розвитку, її мету, завдання, шляхи реалізації; задоволений своїми професійними результатами у системі методичної роботи

Опитувальний лист
для методистів/консультантів ЦПР ІІІ

Шановні педагоги!

Ми проводимо опитування з метою створення інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. Просимо Вас надати відповіді на подані нижче запитання.

Розділ І. Повідомте, будь ласка, про себе таку інформацію:

- 1.1. Ваша стать:
а) жіноча; б) чоловіча.
- 1.2. Категорія та звання:
1. спеціаліст;
2. учитель ІІ категорії;
3. учитель І категорії;
4. учитель вищої категорії;
5. учитель-методист;
6. старший учитель.
7. інше _____.
- 1.3. Ваш вік:
а) до 30 років; б) 31-40 років; в) 41-50 років; г) понад 50 років.
- 1.4. Ваш педагогічний стаж:
а) 0-3 рік; б) 4-10 років; в) 10-20 років; г) понад 20 років.
- 1.5. Ваша місцевість:
а) сільська;
б) міська.

Розділ ІІ. Критерій оновлення професійних знань щодо Концепції «НУШ».

2.1. На Вашу думку, чи відчують учителі початкової школи потребу в оновленні знань? (відмітьте у відповідній графі кожного рядка).

2.2. На Вашу думку, з яких тем учителі початкової школи хотіли б підвищити свій професійний рівень?

- а) Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі.
б) Сучасні технології професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи.
в) Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі.

- г) Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».
- г) Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи.
- д) Цифрові технології у професійній діяльності вчителя початкової школи.
- е) Медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.
- є) Інше _____.

	Не знають, не використовують	Прагнуть навчитись	Частково використовують	Знають, використовують	Знають, використовують, можуть поділитися досвідом	Ініціюють, створюють принципово нове, важливе для суспільства
Знання про нормативні документи, що регламентують професійну діяльність вчителя початкової школи						
Особливості організації освітнього середовища та його змістового наповнення відповідно до Концепції «Нова українська школа»						
Знання про особливості формування цифрової компетентності у дітей молодшого шкільного віку						
Знання про інтегроване навчання						
Практика Ранкових зустрічей						
Педагогіка партнерства						

Розділ III. Ціннісно-смысловий критерій.

3.1. Що Ви вважаєте основним у педагогічній діяльності вчителя початкової школи?

- а) психологічна безпека учнів;
- б) самоосвіта;
- в) професійний розвиток педагогів;
- г) успішність учнів;
- г) розвинені компетентності учнів;
- д) розвинені компетентності педагогів;
- е) соціально-психологічний клімат у колективі.
- є) співпраця з батьками;
- ж) інше _____.

3.2. Оцініть готовність учителів початкової школи до інновацій:

1. зовсім не готові;
2. скоріше не готові, ніж готові;
3. скоріше готові, ніж не готові;
4. повністю готові.

Розділ IV. Критерій опанування цифрових технологій.

4.1. Якими цифровими пристроями учителі початкової школи користуються в професійній діяльності?

Оцініть рівень володіння від 0 до 3, де 0 – не користуються, 1 – скоріше не користуються, ніж користуються; 2 – скоріше користуються, ніж не користуються; 3 – користуються вільно, можуть вирішити будь-яку технічну проблему.

- а) ПК або ноутбук;
- б) мультмедійна дошка;
- в) проектор;
- г) смартфон;
- г) принтер;
- д) сканер;
- е) документ-камера.

4.2. Навіщо вчителю початкової школи використовувати цифрові технології у системі методичної роботи?

Інструкція. Прочитайте уважно запитання та наведені в списку варіанти відповідей. Виберіть з них три найбільш значущих для вчителя початкової школи та позначте знаком «X» у відповідному рядку.

Варіант відповіді	Відмітка
7. Кваліфікованому вчителю обов'язково володіти цифровими технологіями у системі методичної роботи.	
8. Комп'ютери в системі методичної роботи – чергова мода.	
9. Володіння цифровими технологіями у системі методичної роботи може полегшити працю вчителя.	
10. Використання цифрових технологій у системі методичної роботи - необхідна умова підготовки та проведення сучасного уроку.	
11. Застосування цифрових технологій у системі методичної роботи підвищує ефективність і якість навчання.	
12. Комп'ютер може замінити вчителя.	

4.3. Що є для вчителя початкової школи перешкодою в опануванні цифрових технологій?

- а) відсутність часу;
- б) відсутність допомоги;
- в) відсутність новаторів у закладі;
- г) відсутність теоретичних знань;
- г) відсутність мотивації;
- д) відсутність матеріальної бази закладу відповідно до вимог;
- е) інше _____.

Розділ V. Критерій педагогіки партнерства.

5.1. Що Ви розумієте під поняттям «педагогіка партнерства»?

5.2. Чи вміють учителі початкової школи будувати партнерські стосунки з батьками (особами, які їх замінюють в різних формах)?

- а) зовсім не вміють; б) скоріше не вміють, ніж вміють; в) скоріше вміють, ніж не вміють; г) завжди вміють.

5.3. Чи створюють учителі початкової школи мережі комунікації для спільної співпраці онлайн?

- а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) завжди.

5.4. Які особливості реалізації педагогіки партнерства Ви оцінюєте як позитивні?

- а) глибше розуміння роботи закладу;
- б) встановлення кращого спілкування між батьками, учнями та вчителями;
- в) відвідування та допомога в організації шкільних подій;
- г) подолання бар'єру неузгоджених дій у навчанні та вихованні учнів;
- г) зміцнення авторитету закладу;
- д) фінансова підтримка з боку громади та батьків;
- е) демократизація управління освітнім процесом;
- є) відповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків;
- ж) інше _____.

5.5. Які, на Вашу думку, найдієвіші форми роботи з батьками (особами, які їх замінюють)?

- а) залучення батьків до освітнього процесу;
- б) день відкритих дверей;
- в) відвідування відкритих виховних годин;
- г) участь у загальношкільних заходах; організації екскурсій;
- г) консультативна допомога;
- д) батьківські збори;
- е) батьківський всеобуч (за окремим планом);

- є) позакласна робота;
- ж) інше _____.

5.6. На Вашу думку, що заважає плідній співпраці між учителями та батьками у закладах загальної середньої освіти?

- а) бажання перекласти відповідальність на іншого;
- б) зневіра у можливості співпраці;
- в) нездатність розуміти потреби дитини;
- г) наявні відкриті конфлікти у середовищі батьків та вчителів;
- г) незацікавленість у задоволенні потреб учнів;
- д) критика методів виховання, які використовуються вдома/ у школі;
- е) інше _____.

Розділ VI. Критерій медіаграмотності.

6.1. Що Ви розумієте під поняттями (оберіть одну правильну відповідь)

1) «медіа»:

- а) засоби масової інформації;
- б) створення дискусій;
- в) сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа;
- г) фейкова інформація;
- г) своєрідний вид спілкування;
- д) комунікація за допомогою медіазасобів;
- е) інше _____.

2) «медіаграмотність»:

- а) розуміння медіа;
- б) набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства;
- в) сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа;
- г) засоби масової інформації;
- г) комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа;
- д) інше _____.

6.2. Чи вивчали учителі початкової школи медіаграмотність у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти?

- а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) завжди.

6.3. Чи знаєте Ви як можна використовувати медіа для професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи? Якщо так, то яким чином?

- а) зовсім не знають; б) скоріше не знають, ніж знають; в) скоріше знають, ніж не знають; г) знають, можуть поділитися досвідом.

6.4. На якому рівні Ви оцінюєте медіаосвітні компетентності учителів початкової школи?

а) високому; б) достатньому; в) середньому; г) низькому.

6.5. Як учителі початкової школи розвивають свою медіаграмотність у системі методичної роботи?

Розділ VII. Діяльнісний критерій.

7.1. Чи відчувають учителі початкової школи потребу професійного розвитку у системі методичної роботи?

а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди.

7.2. Яким сучасним формам методичної роботи Ви віддаєте перевагу?

7.3. Чи активно учителі початкової школи беруть участь у різних формах методичної роботи?

а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди.

7.4. Яким формам професійного розвитку у системі методичної роботи Ви віддаєте перевагу. Проранжуйте від найзначущої – 1 до менш значущої – 8.

Форми	Бали
самоосвіта	
тренінги	
науково-практичні семінари/конференції	
проекти професійного розвитку	
методичні об'єднання	
вебінари	
індивідуальні консультації	
інше	

7.5. Що, на Вашу думку, є найбільш дієвим для професійного розвитку учителів початкової школи? (оберіть три найвагоміші для Вас).

а) освітні е-платформи МОН України;

б) заходи, які проводять заклади вищої освіти;

в) заходи, які проводять заклади післядипломної педагогічної освіти;

г) система методичної роботи закладу загальної середньої освіти;

ґ) заходи, які проводять РМК (ММК);

д) система неформальної освіти;

- е) інформальна освіта (самоосвіта);
 є) інше _____.

7.6. Оцініть якість умов у закладах загальної середньої освіти для професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи.

- 3 б. – дуже хороші
 2 б. – хороші
 1 б. – задовільні
 0 б. – незадовільні.

Умови	Бали
матеріальні	
фінансові	
організаційні	
психологічний клімат у колективі	
стимулювання	
система навчання кадрів	

Розділ VIII. Рефлексія.

8.1. На Вашу думку, чи відстежують учителі початкової школи динаміку свого професійного розвитку у системі методичної роботи?

- а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди.

8.2. На Вашу думку, чи задоволені учителі початкової школи методичною роботою закладів загальної середньої освіти?

- а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди.

8.3. На Вашу думку, чи задоволені учителі початкової школи своїми професійними результатами у системі методичної роботи?

- а) зовсім ні; б) скоріше ні, ніж так; в) скоріше так, ніж ні; г) так, завжди.

Щиро дякуємо Вам за співпрацю!

Додаток Ю

Апробація тренінгу «Нова українська школа: особливості організації освітнього середовища»

Перемога

Критим небом

ави. Це все те, що село могло б стати трив сільського

ом у мене осо- и, адже я пишу сучасної дій- рбах. Працюю на об'єктах. невеличкі за дже суть не в е в розкішних юбові і теплоті ржників вкладає Вони, ніби ді- ні не в бархат и одяг світла і осто і невіба- батько, поса- дітей у світ, не ди зустріли їх з

кожного твору ити дату, адже ий щоденник значає також, цей день мені ось по-новому і більше не по- коли-ніколи. А ки суму.

ота може роз- з, чого не ба-

ави. Це все те, що село могло б стати трив сільського

ом у мене осо- и, адже я пишу сучасної дій- рбах. Працюю на об'єктах. невеличкі за дже суть не в е в розкішних юбові і теплоті ржників вкладає Вони, ніби ді- ні не в бархат и одяг світла і осто і невіба- батько, поса- дітей у світ, не ди зустріли їх з

кожного твору ити дату, адже ий щоденник значає також, цей день мені ось по-новому і більше не по- коли-ніколи. А ки суму.

ота може роз- з, чого не ба-

ОСВІТА

У Квітневій ОТГ відбулися зимові секційні заняття для вчителів. Усіх учасників привітали заступник Квітневого сільського голови Світлана Борисівна Запольська та дитячий ансамбль опорного закладу "Перепілочка" з керівником з Олександром Олександровичем Лукашенком.

На шляху постійного вдосконалення

Вчителі гуманітарного та природничо-математичного циклу опанували методику використання інтерактивної дошки в освітньому процесі. Заняття проводили Тетяна Петрівна Калусняк та Оксана Арсентівна Гайдучик.

У рамках співпраці з Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти для вчителів початкових класів було запрошено методиста вищої категорії, учасника тренінгу з питань впровадження Державного стандарту початкової освіти - Юлію Анатолівну Махновець. Оскільки це питання на часі і важливо для всіх, ми запросили представників усіх громад Поліпільнянського району та представників шкіл, які не ввійшли до жодної із громад.

Завданням тренінгу було створення освітнього середовища нової української школи. Усі учасники, незалежно, чи то директор, чи заступник, чи вчитель початкової школи, активно брали участь у тренінгу: ознайомилися з особливостями організації освітнього середовища, створювали плани класних кімнат, визначали перелік освітніх матеріалів для навчальних центрів. Чому саме тренінг?

Це активна форма організації роботи, при якій за малий період часу учасники отримують великий багаж теоретичних знань та практичних навиків.

Я можу сказати, що всі учасники нашого тренінгу вже почнуть готувати свої класні кімнати за новими вимогами, кожен отримав поштовх для власного вдосконалення в опануванні мистецтва бути вчителем, а нагородою в цьому стануть щирі дитячі усмішки від занять у школі та "дякую" від батьків.

Вікторія ПАУС,
начальник відділу освіти
Квітневої громади.

Реконструкція електропередач

десяти років нання з часом старіє і пере- дати сучасним зв'язку з цим бхідність пере- овітрянних ліній ни неізолюван- нних дротів на бельні лінії, які ле переваг. До днести захист рних впливів, безпека в екс- му, незважаю- начну вартість споруджен- лінії широко і у мережах і зовнішнього чання.

Крім того, йде заміна опор ліній електропередач. Після встановлення нових та додаткових вузлів об'єкту вуличного освітлення поступово буде підключено усіх споживачів до нових ліній. У зв'язку з технічним переоснащенням довелось змінити більше десятка точок під'єднання ліній вуличного освітлення.

Отож, реконструкція ліній електропередач забезпечить більш раціональне навантаження на існуючі трансформаторні підстанції та підвищить надійність електропостачання.

Крістіна СОКОЛОВА.

ПОГОДА

Незабаром стане зимно

Уже 13-14 січня придуть сильні морози, а ще через кілька днів засніжить. Про це повідомила синоптик Наталка Діденко.

Полтавщині й до -15 градусів", - повідомила синоптик. Після цього в Україні де-що потеплішає. І з 17 січня почне з'являтися сніг.

ті снігопади з помірним чи невеликим морозом. Краса зимова, яку всі так чекали на Різдво", - додала Діденко.

Відомості про автора**Шабала Юлія Анатоліївна**

1. **Рік народження:** 05.03.1986, місце народження: Київська обл., Обухівський р-н., с. Верем'я.

2. **Освіта:** у 2015 році закінчила Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Г. Сковороди, спеціальність: «Управління навчальним закладом», кваліфікація: керівник підприємства, установи, організації (у сфері освіти та виробничого навчання). Диплом магістра з відзнакою М 15 № 054667 від 30 жовтня 2015 р.).

3. **Місце роботи:** Центральний інститут післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

4. **Посада:** старша викладачка кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО.

5. **Адреса:** 08744 Київська обл., Обухівський р-н., с. Верем'я, вул. Садова, 5. Тел. 093 339 40 55.